

A
TEXTBOOK
OF MODERN
WESTERN ARMENIAN

BY KEVORK B. BARDAKJIAN
AND
ROBERT W. THOMSON
Harvard University

CARAVAN BOOKS
DELMAR, NEW YORK
1977

First published in 1977 by
Caravan Books, Delmar, New York 12054

First Edition

© 1977 by the President and Fellows of Harvard College. All rights reserved.
Copyright is claimed until 1987. Thereafter all
portions of this work covered by copyright
will be in the public domain.

This work was developed under a contract with the
U. S. Office of Education, Department of Health,
Education, and Welfare. However, the content
does not necessarily reflect the position or policy
of that Agency, and no official endorsement
of these materials should be inferred.

Made and printed in the United States of America

Library of Congress Cataloging in Publication Data

Bardakjian, K B

Textbook of modern western Armenian.

1. Armenian language, Modern — West Armenian — Grammar.

I. Thomson, Robert W., 1934- joint author.

II. Title.

PK8373.B37 491'.992'82421 77-1774

ISBN 0-88206-012-0

CONTENTS

Preface	vii
Introduction	1
Alphabet	5
Sounds and Syllables	7
I	10
1. Personal Pronouns	
2. Present Indicative of the verb "to be"	
3. Interrogative sentences	
4. Negative	
5. Articles	
II	18
1. Indefinite article	
2. Adjectives	
3. Predicative sentences	
4. Negative (cont.)	
III	23
1. Present indicative of verbs with infinitives in <i>-bɪ</i>	
2. Object of transitive verbs	
3. Demonstratives:	
A. Adjectives	
B. Pronouns	
4. Possessive suffixes	
5. Use of definite article	
IV	29
1. Plurals of nouns	
2. Numbers: 1-10	
3. Use of singular/plural	
4. Adjectives as substantives	
5. "There is, there are"	
6. Measure and quantity	
V	36
1. Present indicative of verbs in <i>-hɪ</i> , <i>-wɪ</i>	
2. Negative of the present indicative	
3. Imperfect indicative	
4. Negative of the imperfect indicative	
5. Singular/plural with intransitive verbs	

VI	1. Declension of Nouns (Part A)	42
	2. Use of the cases	
	3. Diminutive suffix <i>-hly</i>	
VII	1. Prepositions and postpositions	49
	2. Expression of motion	
	A. to	
	B. from	
	C. rest in	
	3. Genitive of complement	
VIII	1. Personal pronouns	56
	2. Possessive pronouns	
	3. Verbs without <i>ly</i>	
	4. Verbs with more than one subject	
IX	1. Future indicative	64
	2. Declension of nouns in <i>-nl</i>	
	3. Expressions of time	
X	1. Aorist indicative (Part I)	72
	2. Abstract nouns in <i>-nl θhly</i>	
XI	1. Relative pronoun	79
	2. Imperative of "regular" verbs	
XII	1. Cardinal numbers	85
	2. Ordinal numbers	
	3. Fractions	
	4. Groups	
	5. Letters as numbers	
	6. Price	
	7. Date in years	
XIII	1. Interrogative pronouns and adjectives	92
	2. Noun clauses	
	3. <i>θt</i> as "or"	
XIV	1. Perfect and pluperfect	99
	2. Negative	

	3. Future perfect	
	4. Nouns of kinship	
XV	1. Comparison	107
	2. Indefinite pronouns	
	3. Indefinite adjectives	
XVI	1. Aorist indicative (Part II). "Irregular" verbs, A	113
	2. Perfect and pluperfect of "irregular" verbs, A	
	3. Possessive indicating place	
XVII	1. Uses of the participle in <i>-wō</i>	119
	2. Declension of postpositions	
	3. Postpositions with articles	
XVIII	1. Reciprocal pronouns	125
	2. Reflexive pronouns	
	3. Distributive pronouns	
	4. Distributive adjectives	
	5. Distributive numbers	
XIX	1. Aorist indicative (Part III). "Irregular" verbs, B	131
	2. Perfect and pluperfect of "irregular" verbs, B	
XX	1. Adverbs	137
	2. Imperatives of "irregular" verbs, A	
XXI	Nouns with Gen/Dat in <i>-wū</i>	143
XXII	1. Imperatives of "irregular" verbs, B	148
	2. "To wear"	
XXIII	The Subjunctive	154
XXIV	Uses of the Infinitive	160
XXV	The Passive	166
XXVI	Conditional sentences	173
XXVII	1. Declension of nouns referring to time	180
	2. The time of day	
	3. Frequency of occurrence	

XXVIII	1. Present participles	187
	2. Future participles	
	3. Verbal adjectives in <i>-h</i>	
XXIX	1. Result clauses	193
	2. Concessive clauses	
	3. "Please"	
XXX	Causative verbs	200
XXXI	Days, months, dates, age	207
<i>Reading of Texts</i>		
XXXII	(Prose)	212
XXXIII	(Prose)	218
XXXIV	(Prose)	223
XXXV	(Poetry)	232
XXXVI	(Proverbs)	236
<i>Appendixes</i>		
	Vocalic and Consonantal Alternation	241
	Consonantal Clusters	243
	Countries and Peoples	250
	Schema of verb conjugations	252
	Schema of noun declensions	254
<i>Vocabularies</i>		
	English-Armenian	255
	Armenian-English	276

PREFACE

This textbook of modern Western Armenian is designed as a first year course at the undergraduate level. It is specifically aimed at students with no prior knowledge of Armenian, and emphasis has been placed on the numerous subtleties and nuances of Armenian which might seem strange or difficult to English speakers. In the textbook, stress has been put on explaining the grammar and syntax; for practice in speaking, the lessons are provided with tapes which elaborate on the material in the exercises.

The vocabulary is based on the thousand most frequent words in Armenian. These were compiled from word frequency lists available for Western European languages, so the authors do not claim scientific accuracy. But at least none of the vocabulary is obscure or useless.

A greater problem was that of the norm of expression. Modern Western Armenian having no Academy to regulate usage, the authors opted for spoken Beirut Armenian as the most acceptable form where alternatives existed. This textbook reflects recent linguistic trends in spoken Armenian; a deliberate attempt has been made to disregard literary and stylistic archaisms. Furthermore, the English of the exercises has not been simplified. Users of the book are therefore warned to seek idiomatic translations and to avoid literal renderings from one language into the other.

This textbook is the result of collaboration between a native speaker of Armenian and one of English. The format and choice of topics are primarily those of RWT, while the grammatical and syntactical usages were provided by KBB. But this is a joint venture, and the authors accept equal responsibility for faults and defects.

The Office of Education gave a grant (1975-76) for the preparation of the final form of this textbook. We are also grateful to Linda Malkasian and Matthew Der Manuelian for their assistance, and to Carol Cross for typing several recensions. Mrs. K. Tololyan assisted in the preparation of the tapes. But not least we must thank those students who in several classes were subjected to this textbook at various stages in its preparation, and whose comments proved most salutary. Their remarks have not been recorded individually, but we are indebted to them collectively.

K. B. Bardakjian

R. W. Thomson

INTRODUCTION

The Armenian language

Armenian is a branch of the Indo-European family of languages; its closest affinities are with Greek and Iranian. Armenian was not indigenous to the Armenian plateau, but was introduced by newcomers during the first millennium BC. After the fall of the Urartean kingdom (circa 600 BC) Armenian gradually spread. By about the second century BC it had become the common tongue of the inhabitants of Armenia.

Armenian was first written in the fifth century AD after a monk named Mashtots (later also known as Mesrop) had invented a national script. Immediately an extensive literature developed of both original compositions and works translated from Greek and Syriac. The common literary language is called *grabar*, meaning "written." It is still debated whether this was the accepted medium of a certain class or one of the more widely spoken dialects. For over a thousand years *grabar* remained the standard form of written Armenian, although after the twelfth century some works, such as law-codes, fables, poetry, were written in forms of Armenian closer to the spoken vernaculars. *Grabar* was no longer spoken, but served until the nineteenth century as a common medium of written expression, much in the same way as Latin in early modern Europe or classical Arabic in the modern Middle East.

By the nineteenth century the old language was incomprehensible to the public, nor was there a common vernacular used by all Armenians. Many of the Armenian people had long since been dispersed far from their homeland; Armenian colonies now reached from Europe to the Far East. But the main political and cultural centers of Armenian life came to be Constantinople - for the Armenians of the Ottoman empire - and Tiflis - for the Armenians of the Caucasus.

In the nineteenth century new political and social ideas from the West were reaching the Armenians in the Ottoman and Russian empires. The leaders of Armenian society were anxious to bring these ideas to the masses, to raise the level of general Armenian culture, and to instill in their fellow-countrymen concepts of liberty and patriotism.

Here the popular press was to play the major role. But first an acceptable literary medium had to be forged. On the one hand it had to be more universally acceptable than one of the local dialects, and on the other hand it had to be more comprehensible than the classical language. So it was that primarily in Constantinople and Tiflis there developed standard written forms of Armenian. These were purged of much of the foreign influences of Turkish, Arabic, Persian and Russian, yet they did reflect the basic differences between the spoken Armenian of these two cities. The standard literary form of Armenian developed in Constantinople is known as modern Western Armenian, and is the form presented in this textbook. The standard literary form of Armenian developed in nineteenth century Tiflis is known as modern Eastern Armenian. Western Armenian is spoken in the Armenian diaspora that stems from the Ottoman empire: the Mediterranean, Europe, the Americas and Australia. Eastern Armenian is spoken in the Armenian SSR, and in the diaspora of the Soviet Union and Iran.

In view of the origin of modern literary Armenian, it is not surprising that Armenian literature of the 19th and 20th centuries is rich in many fields not represented in the classical literature. Plays, novels, essays and purely secular poetry are the most outstanding new directions in which Armenians have expressed their concerns and aspirations.

Modern Armenian literature

The literary works of the Mekhitarist Fathers in the eighteenth and nineteenth centuries marked the beginnings of modern Armenian literature. Their writings, mainly in the form of plays and poetry, gave rise to the Classical School, which was followed by Romanticism and Realism in the second half of the nineteenth century. The traditions of the Mekhitarists, extolling patriotism and human virtues, were inherited by subsequent Armenian writers and integrated with the themes and techniques acquired from European authors. Armenian *belles-lettres* by the end of the nineteenth century included all the usual genres.

In addition to the themes of the earlier generations, writers such as Abovian, Alishan, Beshigtashlian, Nalbandian, Turian, Raffi, Sundukian, and Baronian reflected and evaluated the political and social realities of Armenian life. Their literature stimulated patriotism, enhancing the national awareness and sense of political unity of the Armenian people. Towards the end of the nineteenth and at the beginning of the twentieth century Armenian verse attained unprecedented expression in the poetry of a number of very talented writers - Tumanian, Isahakian, Medzarents, Siamanto, Varuzhan, Terian, and Charents. The national and human concerns expressed in these writings, the brilliance of their techniques, and the elegance of their styles certainly warrant a significant place for their works in the literary heritage of mankind.

After the 1915 massacres, Armenian literary life resumed in the diaspora. Besides Soviet Armenia, the Armenian communities of the USA, France, Italy, Egypt, Syria, Iran, and particularly of Lebanon, have been the major centers of Armenian culture and literature to the present day.

Modern Western Armenian

Modern Western Armenian was a literary medium even from the early decades

of the eighteenth century, which marked the initial stages of the Armenian Awakening. Its distinct literary features took shape as it began to be used widely in books intended for public circulation and in the periodical press. By the middle of the nineteenth century, Western Armenian was a developed literary language comprehensible to almost all Western Armenians. Although it was based on the dialect of Constantinople, in due course numerous features of other Western Armenian dialects were incorporated by Armenians who had emigrated to Constantinople from Armenia proper.

In the second half of the nineteenth century, Modern Western Armenian prevailed as the literary standard, despite strong opposition from the admirers of Classical Armenian. The modern vernacular was purified, it acquired fixed linguistic patterns, and was molded into an extremely flexible linguistic tool, expressed in a remarkable body of literature. In the twentieth century Modern Western Armenian underwent considerable changes, both in its spoken and written versions. If Modern Eastern Armenian has been subject to the strong influence of Russian, Modern Western Armenian has, to a lesser degree, been influenced by several Eastern or European languages, due to the world-wide dispersion of the Western Armenians. Modern Western Armenian, unlike Modern Eastern Armenian, did not become a state language and has, therefore, never been subject to control over those aspects of the language that can be regulated through uniform instruction and academic institutions.

Capital		l.c.		Armenian name	guide to pronunciation	numerical value
Ա	ա	ա	ա	այբ	a as in <u>far</u>	1
Բ	բ	բ	բ	բեւ	p as in <u>pen</u>	2
Գ	գ	գ	գ (Գ)	գիմ	k as in <u>kid</u>	3
Դ	դ	դ	դ	դա	t as in <u>top</u>	4
Ե	ե	ե	ե (Է)	եչ	e as in <u>pen</u> ; <i>initial</i> : ye as in <u>yes</u>	5
Զ	զ	զ	զ	զա	z as in <u>zoo</u>	6
Է	է	է	է	է	e as in <u>pen</u>	7
Ը	ը	ը	ը	ըթ	as in <u>about</u>	8
Թ	թ	թ	թ	թոն	t as in <u>top</u>	9
Ճ	ճ	ճ	ճ	ճէ	s as in <u>leisure</u>	10
Ի	ի	ի	ի	իւի	<u>ee</u> as in <u>meet</u>	20
Լ	լ	լ	լ	լիւն	l as in <u>low</u>	30
Խ	խ	խ	խ	խէ	<u>ch</u> as in German <u>Aachen</u>	40
Ծ	ծ	ծ	ծ	ծա	<u>dz</u> as in <u>adze</u>	50
Կ	կ	կ	կ	կեւ	g as in <u>goose</u>	60
Հ	հ	հ	հ	հոն	h as in <u>hat</u>	70
Ձ	ձ	ձ	ձ	ձա	<u>tz</u> as in <u>blitz</u>	80
Ղ	ղ	ղ	ղ	ղառ	γ as in modern Greek γάλα	90
Ր	ր	ր	ր	րէ	j as in <u>joy</u>	100
Ս	ս	ս	ս	սեւ	m as in <u>mat</u>	200
Յ	յ	յ	յ	յի	y as in <u>yes</u> ; <i>initial</i> : h as in <u>hat</u> ; <i>final</i> : silent, except in mono- syllabic nouns	300
Ն	ն	ն	ն	նու	n as in <u>no</u>	400

ʃ	ʃ̄	ʒ	ʒ̄	ʒw	sh as in <u>ship</u>	500
ɒ	ɒ̄	n	n̄	ɒn	o as in <u>opera</u> ; <i>initial: vo</i> as in <u>volley</u> , except when followed by ɥ	600
ʧ	ʧ̄	ʧ	ʧ̄	ʧw	ch as in <u>church</u>	700
ɓ	ɓ̄	ɓ	ɓ̄	ɓt	b as in <u>bet</u>	800
ʧ	ʧ̄	ʧ	ʧ̄	ʧt	ch as <u>church</u>	900
ʀ	ʀ̄	n	n̄	nw	r (rolled) as in <u>royal</u>	1,000
ʊ	ʊ̄	ʊ	ʊ̄	ʊt	s as in <u>seat</u>	2,000
ɥ	ɥ̄	ɥ	ɥ̄	ɥtɥ	v as in <u>volley</u>	3,000
ɗ	ɗ̄	ɗ	ɗ̄	ɗhɥ̄	d as in <u>deep</u>	4,000
ʀ	ʀ̄	ʀ	ʀ̄	ʀt	r as in <u>rest</u>	5,000
ʒ	ʒ̄	ʒ	ʒ̄	ʒn	tz as in <u>blitz</u>	6,000
n	n̄	ɥ	ɥ̄	ɥhɥ̄	v as in <u>volley</u> ; <u>oo</u> after h, except in final position or when followed by a vowel	7,000
ɸ	ɸ̄	ɸ	ɸ̄	ɸhɥ̄	p as in <u>pen</u>	8,000
ɸ	ɸ̄	ɸ	ɸ̄	ɸt	k as in <u>kid</u>	9,000
o	ō	o	ō	o	o as in <u>opera</u>	
ɸ	ɸ̄	ɸ	ɸ̄	ɸt	f as in <u>French</u>	
nɥ					<u>oo</u> as in <u>goose</u> ; before a vowel, v as in <u>volley</u> .	

In modern Western Armenian numerous distinctions of the classical tongue have been lost, and important changes in the pronunciation of some vowels and consonants have taken place. This poses problems for spelling, since the same sound may reflect one of two different letters. Thus:

Vowels: [w, b, t, p, h, n, o, nɛ]: b and t are identical, except in initial position; e.g. qbum (river) and utɛp (love) have the same vowel sound; but in bpbu (face) there is an initial glide, absent in tɛ (donkey).

n and o are identical, except in initial position. E.g., unɛ (famine) and ōum (near) have the same vowel sound, but in np (which) there is an initial /v/ (vor) absent in oη (weather). [However, before ɛ n is pronounced /o/, thus nɛ (who) ov (not /vov/).]

ɛ is rarely written except in initial position, when words are hyphenated, or in some compounds. However, it is a very common vowel in spoken Armenian. The position of this unwritten vowel is not always obvious; for details see the Appendix on *Consonantal Clusters*.

Consonants: The following pairs have identical pronunciation:

p and ψ: pwpbkwɛ (friend), ψwnp (glory)

q and p: qwjɛ (wolf), pwp (city)

η and θ: ηtɛp (face), θwmpnɛ (theater)

đ and g: đbɛ (form), gnɛgwɛ (list)

z and ʒ: znpu (four), ʒnɛp (water)

ɛ and ɛ: ɛwɛp (tomorrow), ɛwɛ (good)

Diphthongs:

- wj* pronounced /ay/ Հայկ (proper name), except in final position, when it is pronounced /a/ արքայ (king), կուլ լայ (weeps). But monosyllabic nouns (not verbs) retain the pronunciation /ay/ հայ (Armenian).
- tw* pronounced /ya/ սենեակ (room)
- hl* pronounced /iu/ միլս (other), but /iv/ in final position [θ]իլ (number) and followed by a vowel դիլան (archive)
- nj* pronounced /ui/ լոյս (light); but /o/ in final position ժողովածոյ (collection), except /oy/ when followed by a vowel and in monosyllabic nouns գոյական (substantive), խոյ (ram)

Syllables:

In Armenian syllables begin with a single consonant - except for words beginning with a vowel. Note that the unwritten ղ must often be inserted in pronunciation. Syllables may end in an open vowel, a single consonant, or a cluster.

- Thus: հարուստ (rich): հա-րուստ
 անիկա (he, she, it): ա-նի-կա
 ամպոտ (cloudy): ամ-պոտ
 մարդ (man): մարդ
 նման (like): ն (ը) -ման
 գիրք (book): գիրք
 ինչպէս (how?): ինչ-պէս
 գեղեցիկ (beautiful): գե-ղե-ցիկ

Note that if a word begins with the combinations *qr*, *qq*, *uθ*, *ul*, *uq*, *um*, *uφ*, *up*, the unwritten ղ is pronounced before the initial consonant.

Thus: զբաղած (busy): ըզ-բա-ղած

սկիզբ (beginning): ըս-կիզբ

For full details see the *Appendix on Consonantal Clusters*.

Stress:

The stress in Armenian is placed on the last full syllable of a word: բարեկամ, բաղար (but բաղարի, բաղարական, բաղարակրթութիւն), մէկը, հայրս (pronounced հայ-ըս).

Punctuation:

The following signs are specifically Armenian:

Period, Full Stop   ա: (վերջակէտ)

Colon or Semi-colon   ա. (միջակէտ)

Stop less than a comma; also   ա՛ (ընդթ)

used when phrases are in apposition, and when the repeated verb is omitted.

Exclamation   ա̇ (երկար)

Stress, sign of imperative   ա̇ (չեչտ)

Question mark   ա̇ (պարոյկ)

The other signs have the same use as in English.

Note to the reader

Words used as examples but not in the exercises are enclosed in brackets [ ].

LESSON I

1. Personal Pronouns

* In Armenian there is no grammatical distinction of gender. The personal pronouns in the third person thus render the English *he/she/it*.

Nominative case

	Singular	Plural
1st person	<i>bu</i>	<i>մենք</i>
2nd person	<i>դու</i>	<i>դուք</i>
3rd person	<i>ան, անիկա, ինք(ը)</i>	<i>անոնք, իրենք</i>

2. Present Indicative of the verb "to be"

	Singular	Plural
1st person	<i>եմ</i>	<i>ենք</i>
2nd person	<i>ես</i>	<i>եք</i>
3rd person	<i>է</i>	<i>են</i>

a) As in French or German, the 2nd person singular is only used to address friends or relatives.

b) The personal pronouns are not necessary with verbs except for emphasis or clarity.

E.g.   *Հոս եմ:*   I am here.

Ան ինք է: He/She is here.

Note that the verbal forms *եմ* etc. are not stressed and that the *ե* has no initial glide: *hoś em*.

3. *Interrogative sentences*

The usual word order is Subject, Interrogative, Copula.* The question mark $\tilde{\text{~}}$ is placed over the stressed syllable of the interrogative word.

E.g. (Դուք) ի՞նչպէս էք:	How are you?
Անոնք ո՞ւր են:	Where are they?

When there is no interrogative adverb, questions are rendered by a change in stress, reflected in written Armenian by the $\tilde{\text{~}}$ over the stressed word.

E.g. Անոնք ի՞նչ են:	Are they here?
Անոնք ինչ են:	Are they here?

For greater emphasis, the word order may be changed:

Հինչ են անոնք:	Are they here?
----------------	----------------

4. *Negative*

The negative particle is *ոչ* "no, not." With verbs this reduces to *չ*, prefixed to the verbal form.

E.g. Հոս չէ:	He is not here.
Հոնք ո՞ւր են: Ո՛չ, ինչ չեն:	Are they here? No, they are not here.

Note the use of *չէ* as a general negative:

Հոնք են: Չէ, ինչ չեն:	Are they here? No, they are not here.
-----------------------	---------------------------------------

Ճիշդ է, չէ:	That's right, isn't it?)
-------------	--------------------------

(In this phrase, *չէ* cannot be replaced by *ոչ*.)

Cf. also Lesson II 4.

*I.e. the appropriate part of the verb "to be."

5. Articles

a) There is no separate form for a definite article in Armenian. Instead, the suffix *-ը* (*-ն* after a vowel) is used.

E.g.	հայրը	the father
	գիրքը	the book
	կատուն	the cat
	թիւը	the number

After a diphthong in monosyllabic nouns, *-ը* is used.

E.g.	հայը	the Armenian
	[հաւը	the chicken]

[This rule also applies to compounds if the last component is monosyllabic and ends in a diphthong.]

E.g.	մակըբայը	the adverb]
------	----------	-------------

But if the original diphthong is pronounced as a simple vowel, i.e. in nouns of more than one syllable (except as just noted), *-ն* is used and the *-յ* is dropped.

E.g.	տղայ	boy	տղան	the boy
	cf. also երեկոյ	evening	երեկոն	the evening

Even after a consonant or diphthong *-ն* is used if the following word is a form of the present or imperfect indicative of the verb "to be" (*ես* etc.) or *ալ* ("also") or *և* ("and").

E.g.	Դուն հայրն էս:	You are the father.
	հայրն և մայրը	the father and the mother
	Հայրն ալ հոս է:	The father also is here.

Before other following vowels hiatus occurs.

E.g.	Օդը ամպոտ է:	The weather is cloudy.
	հայրը և մայրը	the father and the mother

Vocabulary: Lesson I

ալ	also, too	ինք (ը)	he, she, it
աղէկ	good; well	իրենք	they
ամպոտ	cloudy	իրիկուն	evening
այո	yes	լաւ	good; well
ան	he, she, it	լոյս	light
անիկա	he, she, it	բարի լոյս	good morning!
անձրեւոտ	rainy	կատու	cat
անոնք	they	հայ	Armenian (person)
ասիկա	this (pron.)	հայր	father
ատիկա	that (pron.)	հոն	there
արեւոտ	sunny	հոս	here
բարեւ	hello!	ճիշդ	right, correct; exact precise (adj. & adv.)
բարի	good		
գէշ	bad	մայր	mother
գիշեր	night	մարդ	man
գիրք	book	մենք	we
գործ	work, job, task, business	մնաս բարով	good-bye (said by person leaving)
դուն	you (s.)		
դուք	you (pl.)	շատ	very; (too) much, many
ես	I	շնորհակալուիմք	thanks
երթաս բարով	good-bye (response)	ոչ	no
եւ	and	ոչ	and
թիւ	number, figure	որտեղ	where?
ի՞նչպէս	how?	չէ	no

պաղ	cold (adj. & noun)	ցտեսուն թիւն	good-bye; au revoir
տաք	hot	քանի մը	some, a few
տղայ	boy, son	օդ	air; weather

Greetings

Բարեւ:	Hello
Բարեւ:	(Response)
Բարի լոյս:	Good morning
Բարի լոյս:	(Response)
Բարի իրիկուն:	Good evening
Բարի իրիկուն:	(Response)
Գիշեր բարի:	Good night
Լոյս բարի:	(Response)
Մնաս բարով:	Good-bye
Երթաս բարով:	(Response)
Ցտեսութիւն:	Good-bye (au revoir)
Ցտեսութիւն:	(Response)
Ինչպէս ես:	How are you?
Աղէկ չեմ:	I am not well
Շատ աղէկ չեմ:	I am not very well
Լաւ չեմ:	I am not well
Շատ լաւ չեմ:	I am not very well
Աղէկ եմ, շնորհակալութիւն:	I am well, thank you
Լաւ եմ, շնորհակալութիւն:	I am well, thank you
Շատ լաւ եմ, շնորհակալութիւն:	I'm very well, thank you; how
Դուք ինչպէս էք:	are you?
Գործերը ինչպէս են:	How are things? (How is business?)
Շատ լաւ չեն:	Not very well
Գէշ չեն, շնորհակալութիւն:	Not bad, thanks
Լաւ են, շնորհակալութիւն:	Good, thank you
Շատ լաւ են, շնորհակալութիւն:	Very good, thank you
Weather	
Հոս օդը տաք է:	Օդը ամպոտ է:
Հոն օդը տաք չէ:	Օդը արեւոտ է:
Հոս օդը պաղ է:	Օդը անձրեւոտ է:
Հոն օդը պաղ չէ:	

1. Կատուն ղեր է:
2. Ասիկա հոս չէ:
3. Շատ տաք է:
4. Դուք ղեր էք:
5. Հայրը եւ մայրը հոն են:
6. Տղան շատ բարի է:
7. Ես շատ լաւ չեմ:
8. Օղը հնչպէս է:
9. Ասոնք գէշ չեն:
10. Օղը անձրեւոտ չէ:
11. Բարեւ: հնչպէս էք:
12. Շնորհակալուիմ:
13. Թիւր ծիշղ է:
14. Մարդն ու տղան հոն են:
15. Մենք աղէկ ենք:
16. Հոն շատ պաղ է:
17. Գիրքը լաւ չէ:
18. Օղը արեւոտ է:
19. Ան աղէկ չէ:
20. Դուն շատ ծիշղ ես:
21. Տղան եւ կատուն հոն են:
22. Ասիկա հայ չէ:
23. Ո՛չ, ինքը հայ չէ:
24. Բարի լոյս: Օղը շատ լաւ է:
25. Ո՛չ, շատ ամպոտ է:

1. It is very rainy.
2. The book is good.
3. The night is cold.
4. He is correct.
5. The mother and father are not here.
6. How is the weather?
7. It is not very hot.
8. Thank you.
9. Hello! How are you?
10. We are well.
11. The number is not correct.
12. Where is the book?
13. Where are you (s.)?
14. I am here.
15. Is the book here?
16. He is well.
17. They are not well.
18. Is the man Armenian?
19. Where is he?
20. Good morning!
21. The weather is sunny.
22. It is cold.
23. Where are you (pl.)?
24. We are here.
25. They are not here.

LESSON II

1. The indefinite article is *մը*.

E.g. *գիրք մը* a book
տղայ մը a boy
կատու մը a cat

Before a form of the present or imperfect of the verb "to be" (*եմ* etc.) and before *ալ* ("also"), the form *մըն* is used.

E.g. *Տղայ մըն է:* He is a boy.
But *տղայ մը ու աղջիկ մը* a boy and a girl

2. Adjectives

a) Qualifying adjectives precede the noun (except for poetic emphasis):

Հարուստ հայ մըն է: He is a rich Armenian.
Ան գեղեցիկ աղջիկ մըն է: She is a pretty girl.

b) Adjectives used as predicates remain in the singular. The usual word order is Subject, Predicate, Copula.

E.g. *Կատուն գեղեցիկ է:* The cat is beautiful.
Անոնք հարուստ չեն: They are not rich.
Հայրը աղքատ է: The father is poor.
(Անոնք) առողջ են: They are well (healthy).

3. Predicative sentences with nouns follow a similar pattern.

E.g. *Անոնք հայ են:* Are they Armenians? (N.B.
singular predicate)
Ան աշակերտ [մըն] է: He is a pupil.

When the subject belongs to a certain group or class, the indefinite article is not usually used.

4. *Negative* (cont.)

The simple verb plus negative cannot stand alone. E.g. "Are you an Armenian? No, I am not" must be rendered: $\zeta\tilde{w}_J$ t_p : $\acute{n}\zeta$, $\zeta\tilde{w}_J$ ζbdf : It is permissible to use $n\zeta$ alone.

Vocabulary: Lesson II

ազգ	nation	ծաղիկ	flower
աղջիկ	girl, daughter	կամ; կամ...կամ	or; either...or
աղքատ	poor	կապոյտ	blue
ամբողջ	complete, entire, whole	հարուստ	rich, wealthy
ամէն	each, every, all	հին	old, ancient
աշակերտ	pupil	հիւանդ	ill
աշխարհ	world	մեծ	great, big, large
առողջ	healthy	նոր	new; as adv.: recently
բայց	but	շէնք	building
բան	thing	որդի	son
բառ	word	ուսանող	student
բարեկամ	friend	ուսուցիչ	teacher (m.)
գեղեցիկ	beautiful, pretty	ուսուցչուհի	teacher (f.)
եկեղեցի	church	պզտիկ	little, small
եղբայր	brother	սև	black
երիտասարդ	young; young person	տուն	house, home
երկինք	sky, heaven	քոյր	sister
զաւակ	child	օտար	foreign (adj.); stranger, for- eigner (n.)
ընկեր	friend, comrade		
ընտանիք	family		
խելացի	intelligent, clever		

1. Աղջիկը հիւանդ է:
2. Եկեղեցին ու՞ր է:
3. Տղան խելացի աշակերտ մըն է:
4. Ատիկա նոր շէնք մըն է:
5. Պզտիկ զաւակը ու՞ր է:
6. Ուսուցիչը երիտասարդ է:
7. Երիտասարդը ուսուցիչ է:
8. Բան մը չէ:
9. Անոնք շատ աղքատ են:
10. Ամբողջ ազգը հարուստ է:
11. Երկինքը կապոյտ է:
12. Մենք առողջ չենք:
13. Անոնք հայ են:
14. Ո՛չ, օտար են:
15. Հոս ամէն տուն հին է:
16. Քոյրն ու եղբայրը ուսանող են:
17. Հին շէնքը սեւ է:
18. Սեւ կատուն հոս է:
19. Ան ալ ուսանող մըն է:
20. Կամ հայ է, կամ օտար:
21. Աշխարհը մեծ է: Երկինքը շատ մեծ է:
22. Ամբողջ ընտանիքը հիւանդ է:
23. Ծաղիկը կապոյտ է:
24. Հայրը ծիշդ է:
25. Ան հարուստ է, բայց բարեկամը աղքատ է:

1. The big building is the church.
2. The church is the big building.
3. The whole family is here.
4. She is an intelligent girl.
5. The house is very small.
6. The old building is large.
7. The brother and sister are ill.
8. The friend is young.
9. The beautiful girl is the teacher.
10. The flower is blue.
11. They are well, but we (are) ill.
12. Are you ill? No, I am not.
13. They, too, are foreigners.
14. The father and the son are intelligent.
15. Are you (pl.) students?
16. That is a great task.
17. He is a good man.
18. The Armenian nation is very old.
19. Where is the church?
20. Are you the teacher?
21. The sky is blue.
22. Every word is correct.
23. The child is a good pupil.
24. The family is rich.

LESSON III

1. Present Indicative of Verbs with Infinitives in -ել

In modern Armenian nearly all verbs fall into one of three categories which are distinguished by the vowel of the Infinitive and of the present indicative: -ել (-ել), -իլ (-իլ) or -ալ (-ալ).

With very few exceptions, the indeclinable prefix կը (կ' before vowels) precedes the conjugated form. [Before monosyllabic verbs the form is կու; see Lesson V.]

The endings for the present indicative of verbs with infinitives in -ել are the same as the forms of the verb "to be." Thus for the verb սիրել "to love" the paradigm is as follows:

	Singular	Plural
1st person	կը սիրեմ	կը սիրենք
2nd person	կը սիրես	կը սիրէք
3rd person	կը սիրէ	կը սիրեն

Note that the personal pronouns are primarily used for emphasis.

E.g.	Կը սիրենք:	We love.
	Մենք կը սիրենք:	We love.
	Դու՞ք կը սիրէք:	Do you love?

2. The Object of Transitive Verbs

For the moment, it is sufficient to note that with the majority of verbs the subject and object are not distinguished by any change in form but merely by their position in the sentence; i.e., the nominative and accusative cases are identical in form. (For the declension of nouns see Lesson VI ff.)

The word order of simple transitive sentences is usually Subject, Object, Verb.

E.g. *Տղան կատուին կը սիրէ:*   The boy loves the cat.
           Հայրը նամակ մը կը գրէ: The father is writing a letter.

3. Demonstratives

A. Adjectives. In Armenian there is a threefold distinction for demonstrative adjectives.

այս   this (by me); also *սս, սա*
այդ   that (by you); also *ստ*
այն   that (over there); also *ան*

Note that the definite article must be used with demonstrative adjectives:

E.g. *այս գիրքը*   this book
           այդ կատուին   that cat

There are some exceptions with expressions of time:

այս անոն   this morning

The form *այդ* is as usual for "that" as the form *այն*.

B. Pronouns. The forms *սոյի, տոյի, անի* are widely used in conversation as demonstrative pronouns:

E.g. *Ասի լաւ մարդ մըն է:*   He is a good man.
           Ատի գեղեցիկ է: She is pretty.
           Անի ուսանող է: He/She is a student.

Note the extended forms: *սոյիկա, տոյիկա, անիկա*. They are used as pronouns with more nuance of reference than the simple *ան*. Plurals: *սոնք, տոնք, անոնք*

4. Possessive Suffixes

The suffixes *-ս* and *-դ* are used as possessives for the 1st and 2nd pers. singular, "my," "your (s.)." The use of *-ն* as a definite article has

been noted in Lesson I 5. (Cf. §3 above: $\omega_j \underline{u}$, $\omega_j \underline{\eta}$, $\omega_j \underline{u}$.)

E.g. $qhrp\acute{e}u$ my book

$qhrp\acute{e}\eta$ your (s.) book

but $qhrp\acute{e}\eta$, $qhrp\acute{e}^{\acute{u}} \omega_l$ the book

5. The definite article is used in several situations in Armenian where English would have no article.

a) It is used with proper nouns: always for the object, and by some speakers for the subject:

E.g. $S\acute{h}q\acute{r}\omega\acute{n} \text{ Անի}^{\acute{n}} \text{ կը սիրէ}:$ Dikran loves Ani.

(but some would say $S\acute{h}q\acute{r}\omega\acute{n}\eta \text{ Անի}^{\acute{n}} \dots$)

b) It is used in general expressions for the subject, but not the object.

E.g. $Մենք \text{ գինի} \text{ կը խմենք}:$ We drink wine.

but $\text{Գինի}^{\acute{n}} \text{ համով է}:$ Wine (in general) is tasty.

Vocabulary: Lesson III

այդ; առ, առի	that	խնձոր	apple
այն; ա՛ն, ա՛նի	that	կաթ	milk
այս; աս, ասի, սա	this	համ	taste, flavor
Անահիտ	Anahid (fem. name)	համով	tasty
Անի	Ani (fem. name)	Հայկ	Hayg (male name)
անուն	name	հաց	bread
առտու	morning	ճերմակ	white
գարեջուր	beer	նախընտրել	to prefer
գինի	wine	նամակ	letter
գնել	to buy	ուզել	to want
գոյն	color	ուտել	to eat
գրել	to write	ուրախ	glad, happy
դասարան	class (room)	ջուր	water
դպրոց	school	սիրել	to love, like
դրամ	money	Վաչէ	Vache (male name)
ընտրել	to choose, select	տեսնել	to see
ի՞նչ	what?	Տիգրան	Dikran (male name)
խմել	to drink	օր	day
խնդրել	to ask, request	այսօր	today

1. Զաւակը կաթ կը սիրէ:
2. Պաղ ջուր կ'ուզեմ:
3. Այս առտու հաց կ'ուտեմ:
4. Տիգրան կը նախընտրէ զարեջուր խմել:
5. Անահիտ նամակ մը կը գրէ:
6. Ուսուցիչը կը տեսնեմ:
7. Անունդ ինչ է: Անունս Անի է:
8. Մայրն ալ գեղեցիկ է, աղջիկն ալ:
9. Այս հացը համով չէ:
10. Աշակերտը դպրոցը շատ կը սիրէ:
11. Դասարանդ ո՞ւր է:
12. Ինչ կը գնեն:
13. Այսօր Հայկ գինի կը խմէ:
14. Դպրոցը մեծ շէնք մըն է:
15. Այս գիշեր օդը շատ աղէկ է:
16. Կաթ ու հաց կը գնեն:
17. Այս գոյնը կը սիրե՞ս:
18. Ուսանողը դրամ կը խնդրէ:
19. Այո՛, դուք շատ ճիշդ էք:
20. Նոր տուն մը կը գնեն:
21. Ուրախ էք: Այո՛, շատ ուրախ ենք:
22. Այսօր վաչէն հոս չէ:
23. Համը ինչպէս է:
24. Խնձոր կը սիրէք:
25. Հայկ Անին կը տեսնէ:

1. What are they eating? They are eating white bread.
2. I see a big building.
3. Where is your (s.) house? My house is there.
4. Would you like an apple?
5. The classroom is very small.
6. I drink milk every morning.
7. We are writing a letter.
8. The father and son are drinking beer.
9. They are very happy.
10. Vache is an intelligent student.
11. What are you (pl.) eating?
12. Do you (pl.) want water?
13. My name is not Ani, it's Anahid.
14. This apple is very tasty.
15. He is buying a book.
16. Does Dikran like my friend?
17. Your (s.) teacher is very young.
18. Do you (s.) like your job?
19. They want hot water.
20. I am selecting a book.
21. Do you see the church?
22. The cat prefers milk.
23. Hayg is ill today.
24. My school is that white building.

LESSON IV

1. *Plurals of nouns*

A. Monosyllabic nouns add *-եր* to the singular form.

E.g.	գիրքը	the book	գիրքերը	the books
	հայր մը	a father	հայրեր	fathers
	[ծի մը	a horse	ծիեր	horses]

B. Polysyllabic nouns add *-ներ* to the singular form.

E.g.	բարեկամը	the friend	բարեկամները	the friends
------	----------	------------	-------------	-------------

But note:

a) Polysyllabic nouns ending in *-այ* lose the *յ* before *-ներ*.

E.g.	քահանայ	priest	քահանաներ	priests
------	---------	--------	-----------	---------

(The plural of *տղայ* is usually *տղաք*, and of *ծնող*, *ծնողք* "parents.")*

Monosyllabic *հայ* etc. are regular: *հայեր* etc.

b) Several nouns, monosyllabic but originally with a final *-ն*, have lost the *ն* in the singular but sometimes retain it in the plural.

E.g.	լեռ	mountain (< <i>լեռն</i>)	but <i>լեռներ</i>	mountains - also <i>լեռեր</i>
	դուռ	door (< <i>դուռն</i>)	but <i>դռներ**</i> ,	<i>դուռեր</i> .

c) Many compounds whose last component is monosyllabic have plurals in *-եր* :

[E.g. *Ամերիկահայ* (American-Armenian) - *Ամերիկահայեր*.]

2. *Numbers*

The cardinal numbers from one to ten are:

* I.e. the two parents of a given child. If many parents are indicated, the forms *ծնողներ* or *ծնողքներ* are used. The *-ք* is the classical nom. pl. marker.

** For the reduction of *-ռ-* see p. 241.

մէկ	one	վեց	six
երկու	two	եօթը	seven
երեք	three	ութը	eight
չորս	four	ինը	nine
հինգ	five	տասը	ten

3. In several respects Armenian differs from English in the use of singular nouns where plurals might be expected. See esp. 8b and d.

a) Qualifying adjectives remain in the singular.

E.g.	այս հին գիրքերը	these old books
	հայ հայրեր	Armenian fathers

b) After cardinal numbers indefinite nouns are singular:

E.g.	Ես երկու աղջիկ կը սիրեմ:	I love two girls.
------	--------------------------	-------------------

But if the noun is emphasized or is definite, or if it is qualified by an adjective, it is usually put into the plural:

E.g.	երկու նոր տուներ	two new houses
	երեք զաւակները	the three children

If the noun is singular in form and the verb is transitive, the latter is put in the plural:

երկու հոգի	այդ աղջիկը կը սիրեն:	Two people love that girl.
------------	----------------------	----------------------------

But if the verb is intransitive or passive, it is usually put in the singular.

See further Lessons V 6 and XXV 6.

c) The same rule applies with the interrogative *քանի՞* "how many?" and with *շատ*, "many":

E.g.	քանի՞ մարդ:	how many people?
	շատ մարդ	many people

d) The singular is also used for general statements:

E.g. *Խնձոր կը սիրեմ:* I like apples.

Խնձորը համով է: Apples are tasty.

(For use of the article see Lesson III 5b.)

Հայրս նամակ կը գրէ: Father is writing letters.

4. Adjectives with the definite article or indefinite article can be used as substantives:

E.g. *հարուստները* the rich (i.e. rich people in general)

հարուստ մը a rich person

հարուստը the rich person

5. *There is, there are*

In modern Armenian the third person forms, singular and plural, of the verb *կամ* "I exist" are used to express the English "there is, there are":
sing.: *կայ*; plural: *կան*.

The negatives are *չկայ* and *չկան* respectively (cf. I 4: *չեմ* etc.).

E.g. *Եկեղեցին ուր է: Հոս* Where is the church? There is

եկեղեցի չկայ: no church here.

Հոն շատ հայ կայ: There are many Armenians there.

(Note sing. verb with sing. subj.)

Հոս հարուստ շատ հայեր կան: There are many rich Armenians here.

Հոս քանի հոգի կայ: How many (people) are there

Վեց (հոգի): here? Six.

Քանի հոգի էք: How many are you?

N.b. *հոգի* "person" must be supplied; *բանի* cannot stand alone. Sometimes *հոգի* is also used after numbers.

Note that for things (not persons) *հաս* is used in response.

E.g. How many apples have you?	<i>Քանի խնձոր ունիք:*</i>
Six.	<i>Վեց: or Վեց հաս: or Վեց խնձոր:</i>
But: I have six.	<i>Վեց հաս ունիմ:*</i>

6. Expressions of measure and quantity

In Armenian the complement to an expression of measure or quantity remains in the absolute (= nominative).

E.g. a cup of tea	<i>գալաթ մը թէյ</i>
a glass of water	<i>բաժակ մը ջուր</i>
three litres of milk	<i>երեք լիտր կաթ</i>
two boxes of cigarettes	<i>երկու տուփ ծխախոտ</i>

Note that when such expressions are the subject of a verb the definite article is used.

E.g. A glass of milk is good (for you).	<i>Գալաթ մը կաթը լաւ է:</i>
But: I am buying two glasses of beer.	<i>Երկու բաժակ գարեջուր կը գնեմ:</i>

* For the verb *ունիմ* etc. see Lesson VIII 3.

Vocabulary: Lesson IV

ամերիկացի	American (person)	ծառ	tree
անգամ	time, occasion	ծխախոտ	tobacco
անգամ մը	once	ծնողք	parents
արժեւ	to be worth, cost	կայ, կան	there is, there are
բաժակ	drinking glass	հատ	see Lesson IV, 6.
բարձր	high; loud	հինգ	five
գաւաթ	cup	հոգի	person
գործաւոր	workman	մատ (մատներ)	finger
գոց	closed, shut	մեծ հայր	grandfather
գոցել	to close, shut	մեծ մայր	grandmother
դուռ	door	մէթր	meter
երեք	three	մէկ	one
երկար	long	շաբաթ	week
երկու	two	շինել	to make, build
երկուքն ալ	both	ութը	eight
եօթը	seven	ուրիշ	other
էջ	page	չորս	four
ընել	to do	սուրճ	coffee
ըսել	to say, tell	վեց	six
ըսել ուզել	to mean	տասը	ten
թէյ	tea	տարբեր	different
ժամ	hour	տուփ	box, pack (of cigarettes)
ինը	nine	քահանայ	priest (married)
լեռ (լեռներ)	mountain	քանի	how many?
լիտր	litre		

1. Աղջիկները լիտր մը կաթ կը գնեն:
2. Ամէն շաբաթ զիրք մը կը գնեմ:
3. Ամերիկացիները զարեջուր շատ կը խմեն:
4. Հոս բարձր շէնքեր չկան:
5. Երեք տուփ ծխախոտը քանի՞ կ'արժէ:
6. Ինչ ըսել կ'ուզէք:
7. Այսօր աշակերտներդ ինչ կ'ընեն:
8. Եօթը գործաւոր նոր շէնք մը կը շինեն:
9. Այդ երկու լեռները շատ բարձր են:
10. Դուք քանի՞ հոգի էք: Չորս հոգի ենք:
11. Տիգրան տարբեր զիրքեր կ'ընտրէ:
12. Ամբողջ ընտանիքը քանի՞ հոգի է:
13. Մասներդ երկար եւ զեղեցիկ են:
14. Բաժակ մը զինի կ'ուզե՞ս:
15. Ծնողքդ ինչ՞ գործ կ'ընեն:
16. Քանի՞ խնձոր կ'ուզէք: Վեց հատ:
17. Եղբայրներդ առողջ են:
18. Գաւաթ մը թէյ կը խմե՞ք:
19. Այս հին տունը քանի՞ կ'արժէ:
20. Այս զիրքը կ'ուզե՞ք: Ո՛չ, ուրիշ մը չկա՞յ:
21. Քանի՞ կատու կը տեսնես:
22. Անի դուռը կը գոցէ:
23. Հայկ մեծ տուփ մը կը շինէ:
24. Այդ ութը բարձր ծառերը կը տեսնե՞ս:

1. Are these young men Armenian?
2. How are your (s.) children? They are both ill.
3. Vache is buying four packs of cigarettes.
4. I'll do the job another time. (present tense)
5. I see my friends. What do you see?
6. There are three Armenian priests here.
7. Are the boys drinking coffee?
8. They are saying bad things.
9. The nights are very cold here.
10. Your friends are very good.
11. Where is the school? There is no school here.
12. How much do these glasses cost?
13. What do your parents mean?
14. There are ten people there.
15. How many workmen are there here? Seven.
16. The day is very long.
17. How many pages (long) is the letter? Nine.
18. Does your (s.) grandfather eat very much?
19. Both of them are healthy.
20. Would you like a cup of tea?
21. No, I prefer a glass of beer or wine.
22. Dikran drinks five glasses of milk every day.
23. My sister buys flowers every day.

LESSON V

1. Present Indicative of verbs in -իլ, -ալ

Verbs with infinitives in -իլ and -ալ have corresponding present indicatives in -իմ and -ամ. E.g. հասնիլ "to arrive," երթալ "to go":

	Singular	Plural
1st person	կը հասնիմ, կ'երթամ	կը հասնինք, կ'երթանք
2nd person	կը հասնիս, կ'երթաս	կը հասնիր, կ'երթաք
3rd person	կը հասնի, կ'երթայ	կը հասնին, կ'երթան

Note that with the three monosyllabic verbs գալ, լալ, տալ the կը is replaced by կու. Thus the present indicative of տալ "to give" is:

կու տամ, կու տաս, կու տայ, կու տանք, կու տաք, կու տան.

2. Negative of the Present Indicative

The negative of regular verbs in the -ել, -իլ and -ալ groups is formed by combining the negative of the present tense of the verb "to be" with an indeclinable participle. This participle consists of the present stem of the verb plus an ending -եր (for verbs in -ել), -իր (for verbs in -իլ), or -ար (for verbs in -ալ).

Note, however, that the 3.p.s. negative form is not չէ but չի (չ' before vowels).

Thus for verbs in -ել :

	Singular	Plural
1st person	չեմ սիրեր	չենք սիրեր
2nd person	չես սիրեր	չեք սիրեր
3rd person	չի սիրեր	չեն սիրեր

(from ըսել: չ'ըսեր)

Likewise for verbs in *-իլ* and *-ալ* :

	Singular	Plural
1st person	<i>չեմ հասնիր, չեմ երթար</i>	<i>չենք հասնիր, չենք երթար</i>
2nd person	<i>չես հասնիր, չես երթար</i>	<i>չէք հասնիր, չէք երթար</i>
3rd person	<i>չի հասնիր, չ' երթար</i>	<i>չեն հասնիր, չեն երթար</i>

3. *The Imperfect Indicative*

The imperfect indicative of the verb "to be" is formed as follows:

	Singular	Plural
1.	<i>էի</i>	<i>էինք</i>
2.	<i>էիր</i>	<i>էիք</i>
3.	<i>էր</i>	<i>էին</i>

The imperfect indicative of verbs in *-ել* and *-իլ* is formed with these same endings; as in the present indicative, the particle *կը* (or *կ'* before vowels) precedes the conjugated form:

1.	<i>կը սիրէի, կը խօսէի</i>	<i>կը սիրէինք, կը խօսէինք</i>
2.	<i>կը սիրէիր, կը խօսէիր</i>	<i>կը սիրէիք, կը խօսէիք</i>
3.	<i>կը սիրէր, կը խօսէր</i>	<i>կը սիրէին, կը խօսէին</i>

The imperfect indicative of verbs in *-ալ* has the diphthong *-այ-* in all forms except the 3.p.s. As in the present indicative, monosyllabic verbs in *-ալ* have the particle *կու* instead of *կը*. Thus from *կարդալ* ("to read"):

1.	<i>կը կարդայի, կու տայի,</i>	<i>կը կարդայինք, կու տայինք</i>
	<i>կ' երթայի etc.</i>	
2.	<i>կը կարդայիր, կու տայիր</i>	<i>կը կարդայիք, կու տայիք</i>
3.	<i>կը կարդար, կու տար</i>	<i>կը կարդային, կու տային</i>

4. *Negative of the Imperfect Indicative*

The negative of these imperfects is formed by combining the negative imperfect of the verb *եմ* with the same indeclinable participle as is used for the negative of the present indicative, EXCEPT that verbs in *-իլ* have *-եր* (NOT *-իր*) for the imperfect.

Singular

1. չէի սիրեր, չէի խօսեր, չէի կարդար
2. չէիր սիրեր, չէիր խօսեր, չէիր կարդար
3. չէր սիրեր, չէր խօսեր, չէր կարդար

Plural

1. չէինք սիրեր, չէինք խօսեր, չէինք կարդար
2. չէիք սիրեր, չէիք խօսեր, չէիք կարդար
3. չէին սիրեր, չէին խօսեր, չէին կարդար

Note, therefore, that in both the positive and negative imperfect indicative the forms for verbs in *-ել* and *-իլ* are similar.

Note that the imperfect negative of *կայ* is *չկար, չկային*.

5. Many verbs in *-իլ* are intransitive. In such cases, a subject which is logically plural but grammatically singular usually entails a singular verb.

E.g. *Երկու տարին շուտ կ'անցնի:* The two years (will) pass quickly.

Vocabulary: Lesson V

ամիս	month	հասնիլ	to arrive, reach
անցնիլ	to pass, cross	հիմա	now; just (of time)
աշխատիլ	to work; try	ճանչնալ	to know (a person), recognize
բանալ	to open	մաքրել	to clean
գալ	to come; as adj.: next	միշտ	always, ever
դաս	lesson, class	յիշել	to remember
երթալ	to go	շուտ	quickly
գրադած	busy	պտուղ	fruit
ինչո՞ւ	why?	սորվիլ	to learn
լալ	to cry, weep	վստահ	sure, certain
խօսիլ	to talk, speak to	տալ	to give
կայարան	station	տարի	year
կարդալ	to read	փողոց	street
համալսարան	university	փորձել	to try, attempt
համրել	to count	քաղաք	city, town
հայկական	Armenian (adj.)	օրաթերթ	(daily) newspaper
հանգստանալ	to rest		

1. Ուսանողները ամէն օր դաս կ'ընեն:
2. Անունս չեմ յիշեր:
3. Այս ծառերը ամէն տարի պտուղ կու տան:
4. Բարեկամս շատ կը սիրեմ:
5. Ամէն շաբաթ փողոցները կը մաքրեն:
6. Ինչո՞ւ դասերդ չես կարդար:
7. Աշակերտները համրել կը սորվէին:
8. Հայկական դպրոցը ո՞ւր է:
9. Մայրդ ինչո՞ւ կու լար:
10. Անոնք շատ կը խօսին:
11. Այսօր գործաւորները չեն աշխատիր:
12. Ամէն առտու այդ օրաթերթը կը կարդանք:
13. Հայրդ ո՞ւր կ'աշխատէր:
14. Եղբայրները շատ հիւանդ էին բայց հիմա առողջ են:
15. Ուսուցիչը գիրքը կը բանայ:
16. Անահիտը կը ծանչնա՞ք:
17. Ամէն իրիկուն Վաչէ Անին կը տեսնէր:
18. Ամէն մարդ հոն կ'երթար:
19. Աշխատիլ կ'ուզէին, բայց գործ չկար:
20. Հայկ այդ օրը շատ զբաղած էր:
21. Մայրս կ'ուզէր պտուղ գնել:
22. Հիմա գործաւորները կը հանգստանան:
23. Վստա՞հ էք: Այո՛, վստահ ենք:
24. Տղան դրամ կը խնդրէր, բայց անոնք չէին տար:

1. The children are learning to read.
2. The fruit was very tasty.
3. I used to buy a newspaper every day.
4. Anahid was reading her lesson.
5. They are counting the books.
6. What was he saying?
7. They talk too much.
8. We didn't want to go.
9. I used to clean the house every month.
10. The teacher does not remember your name.
11. I am certain now.
12. Ani was resting this morning.
13. Intelligent students always try to do the lessons.
14. You are ill, why don't you rest?
15. Are you (pl.) busy this week?
16. The sick child was crying all night.
17. What were they doing? They were buying books.
18. I used to see my parents every week.
19. The rich used to give much money.
20. Why don't you learn to read?
21. What was Dikran drinking? He was drinking wine.
22. Were they very happy?
23. What did Ani want?
24. The weather was very cold.
25. The young man was opening the door.

LESSON VI

1. Declension of Nouns (Part A)

In modern Western Armenian there are six cases for substantives (nouns, pronouns, adjectives, infinitives, some participles). However, only personal pronouns have different forms for each of the six cases; some pronouns have different forms for five cases. But in all other substantives there is no distinction between the Nominative and Accusative, or between the Genitive and Dative.

One of the major difficulties of Armenian is that there are numerous categories of nouns. In some respects the complexity of the classical declensions has been modified, but new groups have been formed, and sometimes old and new forms co-exist. With most nouns, however, if the nominative and genitive singular are known the other cases can be deduced.

Except for some fossilized classical endings, all plurals have the same endings. Problems arise only with the singular.

The largest category of nouns in modern Western Armenian has the following endings:

- ի for the Genitive and Dative,
- է for the Ablative,
- ով for the Instrumental.

Thus for գրիչ "pen" and լեզու "language" we have the following paradigms:

	Singular		Plural	
Nom/Acc.	գրիչ	լեզու	գրիչներ	լեզուներ
Gen/Dat.	գրիչի	լեզուի	գրիչներու	լեզուներու
Ablative	գրիչէ	լեզուէ	գրիչներէ	լեզուներէ
Instrumental	գրիչով	լեզուով	գրիչներով	լեզուներով

Note the parallels between the endings for singular and plural EXCEPT IN THE GENITIVE/DATIVE.

2. The various cases are used to express different meanings or roles within a sentence. Many of the nuances will be introduced later; the basic distinctions are the following:

Nominative: used for the subject of all verbs and for the predicate with the verb "to be":

E.g. Այդ մարդը հարուստ/ուսուցիչ է: *That man is rich/a teacher.*

Այս տղան նամակ մը կը գրէ: *This boy is writing a letter.*

Accusative: used for the direct object of most active verbs:

Այս տղան նամակ մը կը գրէ: *This boy is writing a letter.*

Դուք հարցում մը կը հարցնէք: *You are asking a question.*

Տունս կը տեսնես: *Do you see my house?*

Հարուստները դրամը կը սիրեն: *Rich men love money.*

(Note the use of the definite article; cf. Lessons III, IV.)

Genitive: used to indicate possession:

Երեւանի փողոցները լայն են: *The streets of Erevan are wide.*

Այդ ուսանողին հայրը
ուսուցիչ է: *That student's father is a
teacher.*

Մենք ընկերներուդ ընկերները
չենք սիրեր: *We do not love your friends'
friends.*

Dative: used for the indirect object of transitive verbs, and for the direct object of a few verbs:

Ծնողքիս նամակ կը գրեմ:	I am writing a letter to <i>my</i> parents.
Ինչո՞ւ ամէն շաբաթ նամակ կը դրկես ծնողքիդ:	Why do you send <i>your</i> parents a letter every week?
Ընկերներուս կը սպասեմ:	I am waiting <i>for my</i> friends.
Ան ուսուցիչին հարցում մը կը հարցնէ:	He is asking <i>the teacher</i> a question.

Ablative: used to indicate the place from which movement begins or something is taken:

Այդ խանութէն ծաղիկներ կը գնէ: He is buying flowers *from* that shop.

Instrumental: used to indicate the means by which an action is accomplished:

Ես ծնողքիս կը խօսիմ հեռաձայնով:	I am speaking to my parents <i>by</i> telephone (<i>on</i> the telephone).
Ան միշտ ինքնաշարժով կը մամբորդէ:	She always travels <i>by</i> car (train/ boat, etc.).

Note the use of genitive and ablative when describing part of a whole.

a) The genitive is used if the part is a noun.

E.g. the majority of the Armenians   հայերուն մեծ մասը
some of those girls   այդ աղջիկներուն մէկ մասը

b) The ablative is used if the part is described numerically.

E.g. five of these girls   այս աղջիկներէն հինգը*

Քանի մը (a few) and մաս մը (some) also fall into this category.

a few of these students   այս ուսանողներէն քանի մը հոգի

* Note the definite article if there is no qualifying noun: cf. մէկը, երկուքը, երեքը, etc.

Note the order in which plural suffixes, case endings and demonstrative suffixes occur:

E.g.   *գիրք, գիրքը, գիրքս, գիրքդ.*
                   գիրքի, գիրքին, գիրքիս, գիրքիդ.
                   գիրքեր, գիրքերը, գիրքերս, գիրքերդ.
                   գիրքերէ, գիրքերէն, գիրքերէս, գիրքերէդ.

3. Diminutive suffix *-իկ*

The suffix *-իկ* is widely used in Armenian to form diminutives. E.g.

<i>հայր - հայրիկ</i>	father
<i>մայր - մայրիկ</i>	mother
<i>քույր - քույրիկ</i>	sister

These are declined regularly (*-ի, -է, ով*) as opposed to *հայր* etc.; see Lesson XIV.

Vocabulary: Lesson VI

ազնիւ	kind	լայն	broad, wide
այդպիսի	such (like that)	լեզու, -ի	tongue, language
այժմ	now	լսել	to hear (dat. of pers.)
այնպիսի	such (like that)	խաղալ	to play
այսպիսի	such (like this)	խանութ, -ի	shop
այցելել	to visit (+ dat. for persons)	հարցնել	to ask, inquire
		հարցում, -ի	question
արագ	fast	հեռաձայն, -ի	telephone
բժիշկ, -ի	doctor, physician	ղրկել	to send
գին, -ի	price	ծամբորդել	to travel
գործածել	to use	մաս, -ի	part
գրիչ, -ի	pen	մատիտ, -ի	pencil
դժուար	hard, difficult	ներկայ	present (adj.)
դիւրին	easy	շոգեկառք, -ի	train
երբեմն	sometimes, occasionally	շուկայ, -ի	market
Երեւան	Erevan (capital of Armenian S.S.R.)	պատասխանել	to answer, reply
		պարտէզ, -ի	garden
երկայն	long	սպասել	to wait for, expect (+ dat. of person)
երջանիկ	happy		
ինքնաշարժ, -ի	car, automobile	օդանաւ, -ի	airplane

1. Բարեկամիդ մայրը շատ ազնիւ է:
2. Ամէն շաբաթ Անիին կ'այցելեմ:
3. Այդպիսի դժուար գործ մը չեմ ուզեր ընել:
4. Ինչո՞ւ ուսուցիչին չէք լսեր:
5. Անոնք միշտ ինքնաշարժով կը ծամբորդեն:
6. Տիգրանին խանութէն կու գանք:
7. Աշակերտները ամբողջ դասը մատիտով կը գրեն:
8. Եղբայրներուս կը սպասեմ:
9. Ծնողքիս ինքնաշարժը կը գործածեմ:
10. Երջանիկ պատիկները կը խաղային:
11. Վաչէ Անահիտին ծաղիկ կը դրկէ:
12. Կը նախընտրենք շոգեկառքով ծամբորդել:
13. Աղջիկները շուկայէն կու գային:
14. Բժիշկը հիւանդներուն կ'այցելէր:
15. Անիին բարեկամներէն մէկը կը տեսնեմ:
16. Խելացի աշակերտները հարցումներ կը հարցնեն:
17. Շոգեկառքը շատ արագ կ'երթայ:
18. Այդ դպրոցին դասարանները մեծ են:
19. Այս դիւրին լեզուն ինչո՞ւ չէք սորվիր:
20. Անահիտ նամակիս չի պատասխաներ:
21. Հեռաձայնով երկար չեմ ուզեր խօսիլ:
22. Գործաւորները ներկայ չէին:
23. Քոյրիկիս երբեմն դրամ կը դրկեմ:
24. Բարեկամներուս կը սպասեմ:
25. Այս ինքնաշարժին գոյնը կը սիրեմ:

1. She is sending a letter to her family.
2. My parents are coming from Erevan today by plane.
3. The majority of Erevan's streets are very long.
4. Those happy children are playing now.
5. One of my friends is a physician.
6. Vache is talking to my friend.
7. They come home from the university every Saturday.
8. That wealthy man always gives money to the poor.
9. I visit my friends every evening.
10. Do you buy your books from that shop?
11. The students are cleaning the classroom.
12. The mother is giving an apple to the child.
13. They are going to town by train.
14. Hayg is sending flowers to Ani.
15. Are you going to market today?
16. I was speaking to my family on the telephone.
17. Are those flowers from Anahid's garden?
18. (For) how many hours were you waiting for the doctor?
19. Are those beautiful girls your sisters?
20. They do not speak that difficult language.
21. He is sending a pen and two pencils to Dikran.
22. She is always saying such things.
23. Where is your new car?
24. This station is very large.
25. What is the price of bread now?

LESSON VII

1. *Prepositions and postpositions*

Most of the words called "preposition" in English *follow* the substantive in Armenian, so are usually called "*postpositions.*" Prepositions and postpositions govern different cases.

Two of the most common *prepositions* are:

դէպի + acc.: towards; դէպի քաղաք towards the city

but + dat. with pronouns: դէպի ինձի * towards me

առանց + dat.: without;

թէյը առանց շաքարի կը խմեմ I drink tea without sugar.

Some of the most common *postpositions* are the following:

+ gen.: մասին about, concerning

ուսուցչին մասին (we are talking) about the teacher

մէջ in

դասարանին մէջ in the classroom

մօտ near

եկեղեցիին մօտ near the church

վրայ on, over, concerning

սեղանին վրայ on the table

տակ under

աթոռին տակ under the chair

քով beside, near

ճաշարանին քով near the restaurant

*See Lesson VIII for personal pronouns.

+ dat.:	համար	for	
	ծնողքիս համար		for my parents
	ինձի համար		for me
	հետ	with	
	քեզի հետ		with you
+ abl.:	դուրս	outside (of)	
	պանդակէն դուրս		out of the hotel; outside the hotel
	ներս	inside	
	սենեակէն ներս		inside the room

Note that the compound prepositions (e.g. "from under") are rendered by a declined form of the postposition. See further Lesson XVII.

2. Expression of motion

The use of the various cases for motion to or from a place, or for rest in a place, is complicated.

a) *Motion to a place:* The Accusative is used:

(Մենք) Երեւան կ'երթանք:	We are going to Erevan.
Անոնք Երեւան կը մեկնին:	They are leaving for Erevan.
Տո՞ւն կ'երթաս:	Are you going home?
Դպրոց կ'երթամ:	I am going to school.
(Անոնք) երբ կը հասնին Պոսթոն:	When do they arrive in Boston?
Ան նոր ճաշարանը կ'երթայ:	She is going to the new restaurant.

Note that no article is used when the place is unspecified:

Շուկայ կ'երթամ:	I am going to (the) market.
-----------------	-----------------------------

Note also that when physical space is not intended the dative is used:

Դասի կ'երթամ:

I am going to class.

Ժողովի կ'երթամ:

I am going to a (the) meeting.

Բժիշկի կ'երթամ:

I am going to the doctor.

b) *Motion from a place:* The Ablative is used, plus the definite article:

Պոսթոնէն Երեւան կը մեկնինք:

We are leaving Boston for Erevan.

Պանդոկէն ճաշարան կ'երթան:

They are going from the hotel
to the restaurant.

Ամէն օր Երեւանէն հինգ օդանաւ

Every day five planes leave

կը մեկնի Մոսկուա:

Erevan for Moscow.

c) *Rest in a place:* The Accusative or a postposition is used:

Մենք Պոսթոն կ'ապրինք:

We live in Boston (or Պոսթոնի
մէջ).

Հարվըրտ համալսարանը

You work at Harvard University.

կ'աշխատիս:

Անոնք տունը կը հանգստանան:

They are resting at home.

Note that in this construction the definite article is used - unlike §a above. Distinguish therefore between:

Երախաները դուրսը կը խաղան:

The children are playing outside.

Երախաները դուրս կ'երթան:

The children are going outside.*

3. *The genitive of complement*

In English two nouns may be set in apposition to each other, the first modifying the second: e.g. "cigarette-box," "tea-cup," "watch factory." In such cases the first noun in Armenian is put into the genitive case: ծխախոտի տուփ, թէյի զաւաթ, ժամացոյցի գործարան.

[But if the first noun indicates the material out of which something is made, then it is put into the ablative: e.g. երկաթէ գործիքներ iron tools.]

* See further XVII 2 for the article with postpositions.

Vocabulary: Lesson VII

աթոռո, -ի	chair	հագուստ, -ի	clothes, dress, suit
անցեալ	last, past	համար	for (postposition + dat.)
անցեալ օր	the other day	Հարվըրտ	Harvard
ապրիլ	to live	հետ	with (postposition + dat.)
առանց	without (preposition + dat.)	ճաշարան, -ի	restaurant
քնակիլ	to live, reside, dwell	մասին	about, concerning (postposit. + gen.)
գործարան, -ի	factory	մեկնիլ	to go away, leave, depart
գործիք, -ի	tool	մէջ	in, at (postposition + gen.)
դէպի	towards (preposition + acc., + dat. of pronouns)	միասին	together
դուրս	out of (postposition + abl.)	միս, -ի	meat
դուրսը	outside	Մոսկուա	Moscow
երախայ, -ի	child	մտնել	to enter
երէկ	yesterday	մօտ	near, close to (postposition + gen.)
երէկ գիշեր	last night	նամակատուն	post-office
երկաթ, -ի	iron	ներս	(motion) into (postposition + abl.)
երկիր, երկրի	country	ներսը	inside, indoors
թուղթ, -ի	paper	նիւ Եորք	New York
ժամացոյց, -ի	clock, watch		
ժողով, -ի	meeting		
հագնիլ	to wear, put on		

շաքար, -ի	sugar	վրայ	on, above (post- position + gen.)
ուրկէ	whence (interrogative and relative)	տակ	under, beneath (post- position + gen.)
պանդոկ, -ի	hotel	տանիլ	to take, carry, bear
Պոսթոն	Boston	փայտ, -ի	wood
սեղան, -ի	table	քով	beside (postposition + gen.)
սենեակ, -ի	room, chamber		
վաղը	tomorrow		

1. Ծնողքիս տունը եկեղեցիին քովն* է:
2. Հարվըրտ համալսարանին մօտ ճաշարան կա՞յ:
3. Թէյը առանց շաքարի կը խմեմ:
4. Այս ժամացոյցը բարեկամիս համար կը գնեմ:
5. Այդ աշակերտները առանց գիրքի դպրոց կ'երթան:
6. Մարդը առանց ջուրի չ'ապրիր:
7. Դուք ո՞ւր կը բնակիք: Ժամացոյցի գործարանին մօտ կը բնակինք:
8. Թուղթերն ու մատիտները սեղանին վրայ են:
9. Այդ մեծ պանդոկէն կու գանք:
10. Պոսթոնի մէջ քանի՞ դպրոց կայ:
11. Դէպի ո՞ւր կ'երթաք:
12. Այս դասարանին մէջ տասը փայտէ աթոռ կայ:
13. Անցեալ շաբաթ եկեղեցին շատ մարդ կար:
14. Երէկ գիշեր ո՞ւր էիք: Տիգրանին տունն էինք:
15. Այդ տղաքը ամէն իրիկուն դուրս կ'երթան:
16. Կատուն աթոռին տակն է:
17. Վաղը օդանաւը Երեւանէն Պոսթոն կը հասնի:
18. Այդ երկրին մէջ մարդ ինչպէս կ'ապրի:
19. Պզտիկ երախան մայրիկէն բաժակ մը ջուր կը խնդրէ:
20. Այս գործը բարեկամիս համար կ'ընեմ:
21. Աղջիկները հին հագուստները ո՞ւր կը տանին:
22. Խանութին մօտ նամակատուն մը կայ:
23. Միսը Տիգրանին խանութէն կը գնեմ:
24. Թէյի զաւաթները պզտիկ սեղանի մը վրայ են:
25. Շատ պաղ է: Ինչո՞ւ երախաները ներս չեն գար:

*Before the verb "to be," many postpositions take -ն; see further Lesson XVII 3.

1. Yesterday evening they were talking about the meeting.
2. Tomorrow I am going to Boston with my friends.
3. My parents' house is near the university.
4. The pupil is giving the newspaper to the teacher.
5. We eat at that restaurant.
6. My brothers are not going to Erevan together.
7. It is very hot inside the factory.
8. The workmen are making small chairs for the children.
9. The train arrives at the station tonight.
10. How many people live in this house (acc.)?
11. The students are entering the classroom.
12. The girls are wearing long dresses.
13. Every day I go to the city by train.
14. Do you drink tea without milk?
15. The cat is in my room under the chair.
16. The plane leaves for Boston tomorrow morning.
17. Are you going to market today?
18. The books are on the table.
19. Vache is making an iron box with my tools.
20. They were talking about my friend the other day.
21. Where do your children live? They live in Boston.
22. Where is the plane arriving from? It's arriving from New York.
23. In that country the poor do not live long.
24. Where are the boys going today?
25. The children were playing outdoors, but now they are coming inside.
26. How many nations are there in the world?

LESSON VIII

1. Personal Pronouns

a) 1st and 2nd persons; all six cases are distinguished:

	Singular		Plural	
Nom.	ես	դու	մենք	դուք
Acc.	զիս	քեզ	մեզ	ձեզ
Gen.	իմ	քու	մեր	ձեր
Dat.	ինձի	քեզի	մեզի	ձեզի
Abl.	ինձմէ	քեզմէ	մեզմէ	ձեզմէ
Instr.	ինձմով	քեզմով	մեզմով	ձեզմով

b) 3rd person; only *ինք* distinguishes all six cases:

Nom.	ան, անիկա	ինք	անոնք	իրենք
Acc.	զայն, անիկա	զինք (ը)	(զ) անոնք	զիրենք
Gen.	անոր	իր	անոնց	իրենց
Dat.	անոր	իրեն	անոնց	իրենց
Abl.	անկէ	իրմէ	անոնցմէ	իրենցմէ
Instr.	անով	իրմով	անոնցմով	իրենցմով

Similarly: *ասոր, ատոր; ասկէ, ատկէ; ասով, ատով; ասոնք, ատոնք* etc.

c) With some verbs the dative case is used for the direct object. E.g.

հաւատալ (to believe)

I believe him.

Անոր կը հաւատամ:

I believe in his ideas.

Իր գաղափարներուն կը հաւատամ:

սպասել (to wait)

Are you waiting for me? Ինձի՞ կը սպասես:

I am waiting for your letter. Քու նամակիդ կը սպասեմ:

(Such verbs are so indicated in the vocabularies.)

A few verbs distinguish the accusative for things and the dative for persons. E.g.

այցելել (to visit)

They are visiting Erevan. Երեւան կ'այցելեն:

The doctor is visiting his patients. Բժիշկը իր հիւանդներուն կ'այցելէ:

d) With personal pronouns sometimes the dative is used instead of the accusative to render the direct object. E.g.

Do you love her? Անոր (զայն, զինք) կը սիրես:

We see you. Ձեզի (ձեզ) կը տեսնենք:

e) The genitive of the pronoun is used to indicate possession. But, as with demonstrative adjectives, the article must then be used:

իրենց մայրը their mother

մեր նոր տունը our new house

With *իմ* and *քու* the following noun generally takes the possessive suffix, *-ս* or *-դ*, instead of the article. Thus

իմ հայրս my father

քու մայրդ your (s.) mother

A similar construction is found with some postpositions (cf. Lesson XVII):

իմ քովս beside me

But: իր քովը beside her

2. Possessive pronouns

The possessive pronouns "mine," "ours," "yours," etc. are rendered by forms based on the genitive of the personal pronouns:

Singular

1.	իմս, իմինս (mine)	մերը, մերինը (ours)
2.	քուկդ, քուկինդ (yours)	ձերը, ձերինը (yours)
3.	անորը, անորինը (his, hers, its)	անոնցը, անոնցինը (theirs)
	իրը, իրենը,	իրենցը, իրենցինը

The forms in *-ին-* are generally used when the nouns they qualify are not expressed in the clause. These are declined regularly (*-ի, -է, -ով*).

Thus: իմինիս, իմինէս, իմինովս
 քուկինիդ etc.
 անորինին
 իրենինին
 մերինին
 ձերինին
 անոնցինին
 իրենցինին.

Plural

1.	իմիններս (իմիններու etc.)	մերինները
2.	քուկիններդ	ձերինները
3.	անորինները	անոնցինները
	իրենինները	իրենցինները

E.g. That book is mine.

Այդ գիրքը իմս է:

This book is yours. Where is
 mine (his)?

Այս գիրքը քուկդ (ձերն) է:
 իմինս (անորինը) ո՞ւր է:

Their house is next to ours.

Իրենց տունը մերինին քովն է:

I am waiting for your group

Ձերիններուն կը սպասեմ:

(family, friends, etc.).

3. Verbs without կը

A very few (but common) verbs in modern Western Armenian do not have կը in the present or imperfect indicative:

ես եմ	I am	(էի)
կայ, կան	there is, are	(կար, կային)
զիտեմ	I know	(զիտէի)
ունիմ	I have	(ունէի)
կրնամ	I can, am able	(կրնայի)
կարծեմ	I think (1 p.s. only)	(կը կարծէի)

But with կարծեմ a form with կը means "I definitely think," while the form without կը is less emphatic "I think (perhaps)."

The above verbs are conjugated in the regular fashion for the appropriate group. The negatives are also regular EXCEPT for եմ, կայ, ունիմ.

Thus չեմ զիտեր, չէի զիտեր etc.

չես կրնար, չէիր կրնար etc.

չի կարծեր, չէր կարծեր etc.

But չեմ, չէի etc.

չկայ, չկար

չկան, չկային

չունիմ, չունէի etc.

4. Verbs with more than one subject

If the speaker is included, the verb is always in the 1st pl.

E.g. Neither my brother nor I like
apples.

Ո՛չ ես, ո՛չ (ալ) եղբայրս խնձոր
կը սիրեմք:

(Note that the order of persons is variable: ո՛չ եղբայրս, ո՛չ ալ ես...)

Sentences with a 2nd and 3rd pers. take 2nd pl.

She and you both live in
Erevan.

Դուև եւ ան երկուքդ ալ երեւան
(Ե.-ի մէջ) կ'ապրիք:

Vocabulary: Lesson VIII

անշուշտ	of course, certainly	ծանր	heavy; grave, serious
աշխատանք, -ի	work	ծեր	old (person)
աչք, -ի	eye	ծովեզերք, -ի	seashore
առջեւ	before, in front of (postposition + gen.)	կամաց	slow; slowly
արդիւնք, -ի	result, effect, product	կարծել	to think, reckon
արհեստ, -ի	profession, trade	կարմիր	red
բաց	open	կրնամ	I can
բաւական	enough (adj., adv.), quite; considerably	հաւատալ	to believe ("in" = dat.)
գաղափար, -ի	idea	հեռու	far, distant (adj.) far from, away from (postposition + abl.)
գիտեմ	I know	միայն	only (adv.)
դեռ	still, yet	յաճախ	often
դիմաց	across, opposite, facing (postposit. + gen.)	նպատակ, -ի	purpose, aim, goal
եզերք, -ի	coast, shore, edge	նպատակ ունիմ	I intend
ընտիր	choice, fine, superb	նստիլ	to sit, sit down; ride (in a car)
թերթ, -ի	newspaper	ոչ...ոչ (ալ)	neither...nor
ժողովուրդ, -ի	people	ունիմ	I have
լեցուն	full	պատկեր, -ի	picture, painting
լուր, -ի	news	ցած	low; soft (not loud)
խնդալ	to laugh ("at" = վրայ)	քիչ	little, somewhat
խնդիր, -ի	matter, problem, question	քիչ մը	a little
խնդրի			
ծախել	to sell		

1. Այս արդիւնքներուն մասին ինչ կը կարծէք:
2. Անշուշտ կրնաք մեզի հետ երթալ:
3. Հիւանդ տղան դեռ չի կրնար դասի երթալ:
4. Անոր մայրը յաճախ կ'այցելէ մեզի:
5. Մեր տունը ծովեզերքէն բաւական հեռու է:
6. Այդ խանութը ընտիր հազուստներ կը ծախեն:
7. Ինչո՞ւ վրաս կը խնդաք:
8. Այս ամիս անոնց եղբայրը համալսարանէն տուն չի կրնար գալ:
9. Վաչէ միշտ անոր քովը կը նստի դասարանին մէջ:
10. Ինչո՞ւ ցած չես կրնար խօսիլ:
11. Այդ երկրին մէջ ամէն մարդ արհեստ մը ունի:
12. Անոր նպատակները գէշ են:
13. Այդ քաղաքին մէջ շատ բարեկամ ունէի, բայց հոս միայն երկու հոգի կը ծանչնամ:
14. Այդ ձեր մարդը կամաց կը խօսի:
15. Դեռ լուր չունինք անոնցմէ:
16. Կրնամ ձեզի հարցում մը հարցնել:
17. Իր պատիկ եղբայրը օրաթերթ կը ծախէ դպրոցին առջեւը:
18. Վաղը դաս ունի՞ք: Ո՛չ, համալսարանը բաց չէ:
19. Այս իրիկուն ուսուցիչները ժողով ունին:
20. Երախային գաւաթը կաթով լեցուն է:
21. Աղջիկները իրենց սենեակը կը մաքրեն:
22. Իմ ընկերներս Տիգրանին համար կ'աշխատին:
23. Ձեր անունը հիմա կը յիշեմ:
24. Ժեր մարդուն աչքերը լաւ չեն տեսներ:
25. Այս սենեակէն ձեզի չեմ կրնար լսել:

1. I am going to their house.
2. The people of that country do not believe in such ideas.
3. What do your friends think about this serious matter?
4. How many houses are there on your street? Eight.
5. Can you give me a little money?
6. Ani is not coming with us this evening.
7. Do you like them?
8. Anahid's brother is choosing a car for her.
9. There's still no work for them.
10. That old man does not know (how) to read, but he's very intelligent.
11. The post-office is opposite our store.
12. The Armenians are quite an old people.
13. The child is sitting on a little red chair.
14. We have many paintings at our house.
15. That was not my purpose.
16. We were expecting a letter from him.
17. What is your friend's profession?
18. Can you hear me? No, you are speaking too softly.
19. They live very far from us.
20. Of course you know him, he used to work with you.
21. Those girls always laugh at their friends.
22. Why don't you go to that good restaurant?
23. Every day Vache takes his father home from work.
24. This newspaper gives the news of the entire world.
25. Can you take this heavy box to the post-office for me?

LESSON IX

1. *The Future Indicative*

The future indicative of all verbs is formed by combining the conjugated forms of the present indicative with the indeclinable particle *պիտի* (cf. *պէտք է* "it is necessary"); the *կը* is dropped.

Singular

1. *պիտի սիրեմ, պիտի խօսիմ, պիտի կարդամ*
2. *պիտի սիրես, պիտի խօսիս, պիտի կարդաս*
3. *պիտի սիրէ, պիտի խօսի, պիտի կարդայ*

Plural

1. *պիտի սիրենք, պիտի խօսինք, պիտի կարդանք*
2. *պիտի սիրէք, պիտի խօսիք, պիտի կարդաք*
3. *պիտի սիրեն, պիտի խօսին, պիտի կարդան*

Note that there is no future with the form *եմ*; the infinitive *ըլլալ* ("to become, occur," *կ'ըլլամ, կ'ըլլաս*, etc.) supplies all forms except the indicative and imperfect (*եմ, էի*).

Thus:	1. <i>պիտի ըլլամ</i>	<i>պիտի ըլլանք</i>
	2. <i>պիտի ըլլաս</i>	<i>պիտի ըլլաք</i>
	3. <i>պիտի ըլլայ</i>	<i>պիտի ըլլան</i>

The negative for all future indicatives is formed by prefixing the negative particle *չ-* to the conjugated forms: E.g.

1. <i>պիտի չսիրեմ</i>	<i>պիտի չըլլանք</i>
2. <i>պիտի չխօսիս</i>	<i>պիտի չսիրէք</i>
3. <i>պիտի չկարդայ</i>	<i>պիտի չկրնան</i>

(Avoid the colloquial չպիտի սիրեմ etc.)

Usage

As in English, the present indicative is often used with a future sense:

I shall go home tomorrow.	Վաղը տուն պիտի երթամ:
I am going home tomorrow.	Վաղը տուն կ'երթամ:
When will you leave for Erevan?	Ե՞րբ պիտի մեկնիս Երեւան:
When do you leave for Erevan?	Ե՞րբ կը մեկնիս Երեւան:

Note: In a very few verbs in modern Western Armenian the stems of the present indicative and of the future are different. The future (and subjunctive) usually derive from an expanded stem, while the imperfect is based on the present. See further Lesson XXIII.

E.g.	գիտեմ,	Inf.	գիտնալ	Future	պիտի գիտնամ
	ունիմ,		ունենալ		պիտի ունենամ
	կրնամ,		կրնալ or կարենալ		պիտի կրնամ or պիտի կարենամ

Future negative: պիտի չունենամ etc.

The two present tenses կ'ունենամ and ունիմ may be distinguished:

Հաց ունի՞ք:	Do you have bread? (in the shop now)
Հաց կ'ունենա՞ք:	Do you have bread? (generally = do you stock ?)

2. Declension of Nouns with Gen./Dat. in -ու

Many nouns (mostly, but not exclusively, monosyllabic) have a Gen./Dat. in -ու instead of the more usual -ի. Other cases are declined regularly.

E.g.

	Singular		Plural
N/A	ծով (sea)	տղայ (boy)	ծովեր
G/D	ծովու	տղու	ծովերու
Abl.	ծովէ	տղայէ	ծովերէ
Instr.	ծովով	տղայով	ծովերով

Like *ծով* are declined, e.g.: *մարդ* (man), *կով* (cow), *հայ* (Armenian), *գլուխ* (head, *գլխու*). Like *տղայ* are declined, e.g.: *ճամբայ* (but not monosyllabic nouns). Pl.: *ճամբաներ* (regular). However, genitives in *-ի* are sometimes found, e.g.: *ծով*, *ծովու* or *ծովի*.

Note: Several nouns have irregular plurals (based on classical forms):

մարդ but *մարդիկ*, G/D *մարդոց*, Abl. *մարդոցմէ*. But *մարդեր* etc. are also found.

տղայ but *տղաք*, *տղոց*, *տղոցմէ*, *տղոցմով*. But *տղաներ* and *տղաքներ* (!) are also found.

[*հայ*, *հայեր*, *հայերու* etc.; but the classical gen. pl. *հայոց* is found in a few expressions, e.g. *Հայոց Պատմութիւն* Armenian history.]

3. Expressions of time

The Accusative case is used to indicate duration or frequency; note the use of the definite article for general statements as opposed to a specific occasion.

once a week	<i>շաբաթը մէկ անգամ (անգամ մը)</i>
all day	<i>ամբողջ օրը</i>
in the evening(s)	<i>իրիկունը (իրիկունները)</i>
But: this evening	<i>այս իրիկուն</i>
every day (week, year)	<i>ամէն օր (շաբաթ, տարի)</i>

The Ablative case is used to denote time within which an action occurs; note the use of the definite article.

E.g. He will be arriving in a week. Մէկ շաբաթէն կը հասնի:

Note the use of the present tense to indicate a state that has existed (and still exists). *ի վեր* + Abl. renders "since":

They have been living in Erevan *Հինգ տարիէ ի վեր Երեւան*
for five years. *կ'ապրին:*

Note that *ի վեր* is not always necessary:

I have been waiting for you for *Երկու ժամ* է քեզի կը սպասեմ:*
two hours.

*N.B. Nominative.

Vocabulary: Lesson IX

առաւօտ	morning	նաւ, նաւու	ship, vessel
գիտնալ (գիտեմ)	to know	շաբաթ օր	Saturday
գլուխ, -ի, գլխու	head	շահ, շահու	profit
դար, դարու	century	շահիլ	to earn
երբ	when (interrogative and relative)	շնորհակալ	to thank
		ըլլալ	
երեքշաբթի	Tuesday	ունենալ (ունիմ)	to have
երկուշաբթի	Monday	ուշ	late, tardy
էշ, էշու	donkey, ass	ուրբաթ	Friday
ըլլալ	to be, become	չորեքշաբթի	Wednesday
ծով, ծովու	sea	պահ, պահու	moment, while
կանուխ	early	այս պահու	at the moment
կարենալ (կրնամ)	to be able (+ inf.)	պարոն, -ի	gentleman, sir, Mr.
կիրակի	Sunday	պէտք ունենալ	to need, require (+ dat.)
կով, կովու	cow	սկսիլ	to begin, start
կովու միս	beef	ստանալ	to get, receive
հաւ, հաւու	chicken, hen	վազել	to run
հաւու միս	chicken (dish)	վախնալ	to be afraid (of), fear (+ abl. or dat.)
հինգշաբթի	Thursday	ի վեր	since (time) (post- position + abl.)
ծի, ծիու	horse		
ճամբայ, ճամբու	road, way		
մահ	death		
մանչ, մանչու	boy	վիճակ, -ի	state, condition
մարդիկ, մարդոց	men, people	տեղի ունենալ	to take place

տեսակ, -ի	kind, type, sort	փոքր	little
տիկիհն	lady, Mrs.; wife	օգնել	to help, aid, assist
տխուր	sad		(+ dat.)
ցաւ, -ի	pain	օրինակ, -ի	example, copy
զլխու ցաւ	headache	օրինակի համար	for example
փափաքիլ	to desire, want, wish	օրինորդ, -ի	young lady, Miss

1. Կիրակի առաւօտ կանուխ ձեզի հետ եկեղեցի պիտի երթամ:
2. Ուսուցիչներուն ժողովը երբ պիտի սկսի:
3. Ամէն շաբաթ իրմէ նամակ կը ստանամ:
4. Պատիկները դարոցէն տուն կը վազէին:
5. Այդ գործաւորները շատ դրամ կը շահին:
6. Ժողովը մեր դասարանին մէջ տեղի պիտի ունենայ:
7. Պարոն Հայկը ձի մը պիտի գնէ իր տղուն համար:
8. Այդ տղոցմէ մէկը քեզի պիտի օգնէ:
9. Վաղը դուք պիտի աշխատիք:
10. Հինգշաբթի իրիկուն միասին պիտի երթանք Տիկին Անահիտին տունը:
11. Երկար պիտի չսպասենք անոնց:
12. Այս ծամբուն վրայ շատ ծառ կայ:
13. Վաղը ամբողջ օրը զբաղած պիտի ըլլանք:
14. Տիգրան իր հին ինքնաշարժը ինծի պիտի ծախէ:
15. Այդ տեսակ մարդոց պէտք չունինք:
16. Բժիշկը ինչ կ'ըսէ անոր վիճակին մասին:
17. Երկու տարի է եղբայրս համալսարան կ'երթայ:
18. Քոյրդ քանի՞ զաւակ ունի: Երկու մանչ, մէկ աղջիկ ունի:
19. Չորեքշաբթի (օր) շոգեկառքը ուշ պիտի հասնի Պոսթոն: Պիտի կարենա՞ք զիս կայարանէն տուն տանիլ:
20. Օղը շատ լաւ է: Կ'ուզէ՞ք մեզի հետ ծով երթալ:
21. Մենք շատ շնորհակալ ենք:
22. Կովու միս կը սիրես:
23. Կը փափաքիմ անոնց տունը երթալ այս իրիկուն:
24. Իր տղուն մահէն ի վեր միշտ տխուր է:
25. Տղուն վիճակը լաւ չէ, երբ բժիշկին պիտի տանիս զինքը:

1. That intelligent young lady is going to be a doctor.
2. On Monday I will speak to my friend on the telephone.
3. Will you write me a letter?
4. We are going to sell our house to them.
5. All men (= every man) fear death.
6. When will he arrive? I do not know.
7. Do you need a little money?
8. Every morning Vache drinks a full glass of milk.
9. Where do you buy your clothes from?
10. The meeting will take place in that small room.
11. What kind (of) work do you want? For example, do you want to work in a factory?
12. We make a large profit from our store.
13. He will speak to his parents about that matter.
14. I am very busy at the moment.
15. The children will be playing outside today.
16. On Tuesday Vache will receive money from his parents by mail (letter).
17. When will you be able to visit us?
18. Both of them will be present at the meeting.
19. Do you often eat chicken at home?
20. Early Friday morning the teacher will speak to Ani about her lessons.
21. Tomorrow I will take flowers to my sick friend. She has been ill for seven weeks.
22. In this century people do not travel by donkey or horse.
23. Of course I will not go to the city without you.
24. They prefer to go by ship.
25. He will send a copy of his book (abl.) to his parents.
26. Yesterday evening I had a headache.

LESSON X

1. The Aorist Indicative (Part I)

Verbs in Armenian have a present stem (the infinitive without the ending $-ել/իլ/ալ$) and an aorist stem. These may differ in various ways. But in all cases the endings for the aorist indicative belong to one of two groups:

Either:	Sing.	Pl.	or	Sing.	Pl.
1.	ի	ինք		այ	անք
2.	իր	իք		ար	աք
3.	zero in some categories, ին			ալ	ան
	$ալ$ in others				

Here we shall study the most numerous group of verbs, those which form the aorist by adding a suffix to the present stem.

a) Verbs in $-ել$ have aorists in $-եցի$.

E.g. սիրել (to love)

	Sing.	Pl.
1.	սիրեցի	սիրեցինք
2.	սիրեցիր	սիրեցիք
3.	սիրեց	սիրեցին

b) Verbs in $-իլ$ have aorists in $-եցայ$.

E.g. խօսիլ (to speak)

1.	խօսեցայ	խօսեցանք
2.	խօսեցար	խօսեցաք
3.	խօսեցալ	խօսեցան

c) Verbs in *-ալ* have aorists in *-ացի*.

E.g. *կարդալ* (to read)

1.	<i>կարդացի</i>	<i>կարդացինք</i>
2.	<i>կարդացիր</i>	<i>կարդացիք</i>
3.	<i>կարդաց</i>	<i>կարդացին</i>

The negative is formed by prefixing the negative particle *չ-* to the verbal form:

E.g. *չսիրեցի, չխօսեցաւ, չկարդացինք*.

2. Abstract nouns in *-ութիւն*

An unlimited number of abstract nouns may be formed in Armenian by adding the ending *-ութիւն* to a stem. The stems are usually either adjectives or verbal stems. Such nouns are declined as follows:

E.g. *ճշմարտութիւն* truth (cf. *ճշմարիտ* true)

	Sing.	Pl.
N/A	<i>(ճշմարտ)ութիւն</i>	<i>-ութիւններ</i>
G/D	<i>(ճշմարտ)ութեան</i>	<i>-ութիւններու</i>
Abl.	<i>(ճշմարտ)ութենէ</i>	<i>-ութիւններից</i>
Instr.	<i>(ճշմարտ)ութեամբ</i>	<i>-ութիւններով</i>

Note that genitives in *-եան* do not usually take a definite article:

E.g. Patience is a good thing. *Համբերութիւնը լաւ բան է:*
 But: the end of his patience *իր համբերութեան վերջը*

From adjectives are derived, for example:

<i>դժուար</i>	difficult;	<i>դժուարութիւն</i>	difficulty
<i>չար</i>	wicked, evil;	<i>չարութիւն</i>	wickedness, evil (as a noun)
<i>ազնիւ</i>	kind, decent;	<i>ազնուութիւն</i>	honesty (also written: <i>ազնւութիւն</i>)

From verbal stems (without the infinitive ending), for example:

[համբերել to endure] համբերունթիւն endurance, patience

[մատնել to betray; մատնունթիւն betrayal]

Note that a form *-ունթիւնով* is often used for the Instr. sing. instead of the classical *-ունթամբ*. Conversely, the classical pl. G/D *-ունթանց* is sometimes found instead of the modern *-ունթիւններուն*.

Vocabulary: Lesson X

ազնւոլթիւն, honesty	հասկնալ	to understand
-եան	հետաքրքրական	interesting
ակնկալել to expect	հետեւիլ	to follow, pursue (+ dat.)
անկեղծութիւն, sincerity	հսկայ	giant, enormous
-եան	ճիւղ, -ի	branch
անձրեւ, -ի rain	ճշմարիտ	true
ատեն time	ճշմարտութիւն, truth	
բերել to bring	-եան	
բնակչութիւն, population	յաճախել	to attend, frequent
-եան	շնորհիւ	thanks to (postposition + gen.)
բնաւ at all	որովհետեւ	because
գեղեցկութիւն, beauty	չար	bad, evil, wicked
-եան	չարածճի	naughty
գիտութիւն, science, knowledge	չարութիւն,	wickedness, evil
-եան	-եան	
գրեթէ almost	պատճառաւ	because of, on account of (postposit. + gen.)
դժուարութիւն, difficulty		
-եան	պատմել	to tell, relate
երբեք ever	պատմութիւն,	story, history
ընկերուհի, -ի friend (female)	-եան	
իսամբել to take care of	պատուհան, -ի	window
հաճելի pleasant	պարզ	simple, plain
համբերութիւն, patience		
-եան		

պարզութիւն, -եան	simplicity	սխալ, -ի	mistake; wrong (adj.), wrongly
պարկեշտ	decent, honest	քալել	to walk
պոռալ	to shout (at: վրայ)	օգնութիւն, -եան	help, aid

1. Երէկ իրիկուն Տիգրան մեզի այցելեց:
2. Այս գիրքը մեծ դժուարութեամբ կարդացի:
3. Ամբողջ ծամբան անոնց հետեւեցանք:
4. Իրմէ ազնւութիւն բնաւ չենք ակնկալեր:
5. Ամէն առտու մեծ մայրս պատուհանին առջեւ կը նստի:
6. Անցեալ տարի գրեթէ չորս ամիս չաշխատեցայ:
7. Հայկ մեզի հետաքրքրական պատմութիւն մը պատմեց:
8. Քոյրս շատ համբերութիւն չունի:
9. Եղբայրս ուզեց ձխախոտ գնել, բայց մեր փողոցի խանութները գոց էին:
10. Այդ մարդը գիտութեամբ եւ գիտութեան համար կ'ապրի:
11. Ամէն մարդ անոր կը սիրէ իր գեղեցկութեան համար:
12. Երեք ժամ սպասեցինք մեր բարեկամներուն:
13. Ժեր մարդը անկեղծութեամբ խօսեցաւ մեր երկրի դժուարութիւններուն մասին:
14. Պատուհանները ինչո՞ւ գոցեցիր, ներսը շատ տաք է:
15. Շոգեկառքը նրբ մեկնեցաւ Պոսթոն:
16. Աղջիկները երկայն հագուստ մը զնեցին իրենց ընկերուհիին համար:
17. Ինչո՞ւ ձեր ինքնաշարժը իրեն ձախեցիք:
18. Այս ծշմարիտ պատմութիւնը նրբ լսեցիր:
Այս առտու: Անահիտ ամբողջ պատմութիւնը պատմեց ինծի:
19. Անցեալ շաբաթ բարեկամիս երկու նամակ գրեցի:
20. Կիրակի առտունները Տիկին Անին իր պարտէզէն ծաղիկ կը բերէ մեզի:
21. Անահիտին հագուստներուն պարզութիւնը կը սիրեմ:
22. Մեր դժուարութիւններուն մասին չէք ուզեր լսել:
23. Այս առտու գրեթէ հինգ ժամ քալեցինք: Հիմա պիտի հանգստանանք:
24. Երկար ատենէ ի վեր ընկերուհիս գաւակը կը խնամեմ, որովհետեւ ընկերուհիս ծանր հիւանդ է:
25. Համալսարանին մօտ հսկայ նամակատուն մը շինեցին:

1. Did you send copies of your book to your brothers?
2. I helped my friends yesterday.
3. When did you learn that trade?
4. He never answered my letter.
5. Ani's mother bought her a beautiful dress.
6. Decent men don't believe in such wicked ideas.
7. I was sitting right in front of her.
8. He is pursuing this branch of science because he wishes to become a doctor.
9. On Saturday they cleaned the classroom windows.
10. Did you attend school last year?
11. Why didn't you sell your old books to me?
12. Anahid took care of her grandfather for seven years.
13. We will go home by car because of the rain.
14. The naughty children did not like their teacher.
15. Did you visit my parents last night?
16. I was resting all day yesterday.
17. They were trying to read, but they were not able to understand the foreign words.
18. Don't you remember your mistakes?
19. I don't like him because he is not a pleasant man.
20. Thank you very much. You helped me considerably.
21. Our teacher told us an interesting story.
22. Thanks to their assistance we will be able to attend the university.
23. The mother was shouting at her little boy because he was not drinking his milk.
24. The population of our town is not very great.

LESSON XI

1. Relative Pronoun

In modern Western Armenian the relative pronoun *որ* is used for both persons and things. It is declined as follows:

	Singular	Plural	
Nom.	<i>որ</i>	<i>որոնք</i>	
Acc.	<i>որ (զոր)*</i>	<i>(զ)որոնք</i>	<i>զորս</i> , written only; in conversation <i>(զ) որ</i>
G/D	<i>որու(ն)</i>	<i>որոնց</i>	
Abl.	<i>որմէ</i>	<i>որոնցմէ</i>	
Instr.	<i>որով</i>	<i>որոնցմով</i>	

Note that in English the relative pronoun is not always used, but it is obligatory in Armenian:

E.g. the girl who loves me	<i>(այն) աղջիկը որ զիս կը սիրէ</i>
the girl I love	<i>(այն) աղջիկը (զ) որ կը սիրեմ</i>
the children to whom she is reading a story	<i>երախաները, որոնց համար** ան պատմութիւն մը կը կարդայ</i>
the man you met yesterday	<i>(այն) մարդը որուն երէկ հանդիպեցար</i>
the pen with which I write my letters	<i>(այն) գրիչը որով նամակներս կը գրեմ</i>
the window from which you can see the church	<i>այն պատուհանը որմէ կրնաս եկեղեցին տեսնել</i>

Note the rendering of the English "whose" in a relative sense:

the man whose daughter I love   *այն մարդը որուն աղջիկը կը սիրեմ*

*The prefixed *զ-* is the classical definite accusative marker.

**Note the idiom with *համար*.

our old friends by whose help... մեր հին ընկերները որոնց
 օգնութեամբ...
 the students in whose school... այն ուսանողները, որոնց
 դպրոցին մէջ...

2. The Imperative of "regular" verbs

In modern Western Armenian there are special forms for the second person imperatives, positive and prohibitive. [For the first and third persons ("let us, let them," etc.) the subjunctive is used - see Lesson XXIII.] The sing. is based on the present stem, the pl. on the aorist.

The imperative forms of regular verbs follow this pattern:

	<u>սիրել</u>	<u>խօսիլ</u>	<u>կարդալ</u>
Sing.	սիրէ՛	խօսէ՛	կարդա՛
Pl.	սիրեցէ՛ք	խօսեցէ՛ք	կարդացէ՛ք

Note: 1. The forms for verbs in *-ել* and *-իլ* are identical.

2. The sing. ending for verbs in *-ալ* is *ա*, not *այ*.

The prohibitive forms are introduced by the particle *մի՛* (not *նչ*). For the singular the form is derived from the present stem plus the characteristic vowel of the infinitive plus *-ր*. For the plural the form is identical with the 2pl. present indicative. Thus:

Sing.	մի՛ սիրելր	մի՛ խօսիր	մի՛ կարդար
Pl.	մի՛ սիրէք	մի՛ խօսիք	մի՛ կարդաք

Vocabulary: Lesson XI

բարձրաձայն	aloud; loudly	ձեռք, -ի	hand
բացատրել	to explain	ձեռք ձեռքի	hand in hand
բացի	except, besides	ճաշ, -ի	meal; dish
	(preposition or	մազ, -ի	hair (often in pl.)
	postposit. + abl.)	մինչեւ	until
բոլոր	all	միջեւ	between (postposition
բոլորն ալ	all of them		+ gen.)
գետին, գետնի	ground, floor, earth	յայտնել	to express; reveal
դասախօս, -ի	lecturer	յայտնի	evident; well-known,
զգալ	to feel		famous
ընդունիլ	to receive, admit,	նայիլ	to look at (+ dat.)
	accept	նշանաւոր	famous
թեթեւ	light (not heavy)	նոյն	same
ժամանակ, -ի	time	շարունակել	to continue
ժամանակին	on time	ո՞ր, որ	which (interrogative
խոստանալ	to promise		and relative)
խօսակցիլ	to talk, converse	չափ, -ի	measure, quantity
խօսակցութիւն,	conversation		(+ dat. = as)
-եան		չափազանց	extremely
կրկին	again; a second time	պատճառ, -ի	cause, reason
կրկնել	to repeat	պատրաստ	ready
հանդիպիլ	to meet (+ dat.)	պատրաստել	to prepare
հնչել	to pronounce; ring	սակայն	but
հնչում	pronunciation	սիրուն	pretty
ձայն, -ի	voice, sound	սիրտ, -ի	heart
		(or սրտի)	

սխալիւ	to err, be wrong	վեր	above, overhead (adv., postposition + abl.)
վար	down (adv., postposi- tion + abl.)	սիրութիւն, -եան	sadness

1. Կրկնեցէ՛ք այն պատմութիւնը, որ երէկ Տիգրան պատմեց ձեզի:
2. Այդ խանութէն գնեցի այն մատիտները, որոնցմով հիմա դուք կը գրէք:
3. Այն մարդը, որուն քով կ'աշխատիմ՝ շատ քարի սիրտ մը ունի:
4. Գետինը մի՛ նստիք, շատ պաղ է:
5. Այն տղան, որուն դաս կու տաս, խելացի՞ է:
6. Վաղը պիտի գնեմ այն գիրքը, որուն պէտք ունիս:
7. Կը խոստանամ հին գիրքերս ձեզի տալ:
8. Կը ծանչնաս այդ երկար մագերով աղջիկը:
9. Այն երիտասարդները, որոնց հետ խօսեցանք՝ համալսարանի ուսանողներ են:
10. Շնորհակալութիւն բոլոր անոնց՝ որոնք օգնեցին մեզի:
11. Վաղը ծաշարանին առջեւ ինծի հանդիպեցէ՛ք:
12. Ձեր երախաները շատ խելացի՝ բայց չարամճի են:
13. Այն մարդը, որ ձեր քով կը բնակի, շատ դրամ կը շահի:
14. Ուսուցիչը, որուն հետ հանդիպեցանք երկուշաբթի իրիկուն, շատ նշանաւոր մարդ մըն է:
15. Իմ սխալներս կ'ընդունիմ, դուք ալ ձեր սխալները ընդունեցէ՛ք:
16. Ժաշը նորք պիտի պատրաստէք, անոնք հիմա պիտի գան:
17. Մեզի սպասեցէ՛ք մինչեւ իրիկուն:
18. Տասը անգամ բացատրեց ինծի իր տխրութեան պատճառները:
19. Շարունակեցէ՛ք, մենք բոլորս ալ կը լսենք ձեր խօսակցութիւնը:
20. Լաւ պատրաստեցէ՛ք ձեր դասերը:
21. Երիտասարդները ձեռք ձեռքի կը քալէին:
22. Անոնց խօսակցութեան ձայնը հեռուէն կը լսէի:
23. Վեր վար մի՛ նայիր, գործիդ նայէ:
24. Բացի ինծմէ, բոլոր ուսանողները սխալ հնչեցին այդ դժուար բառը:
25. Ինչ են այդ սեղանին չափերը:

1. Read these two pages aloud.
2. The pretty girl who was crying is my little sister.
3. The lecturer you were talking to is one of the famous teachers of our university.
4. Did you earn much money last year?
5. This is the same man whom we used to see every day on the train.
6. The book which I read last night was light but interesting.
7. The clothes you wanted aren't ready yet.
8. Look at the little boy who is playing outside in the cold!
9. How do you feel today? I feel exceedingly happy.
10. Explain to me again the ideas you expressed at the meeting.
11. My brother doesn't like the man with whom I used to go to work.
12. Do you know the girl who was sitting between us at church?
13. The family we shall visit this evening is an Armenian family.
14. The plane by which my parents are coming is arriving exactly on time.
15. Do you know Ani's parents? We are now living in their old house (acc.).
16. Tell her the same interesting story you told me last week.
17. The people in front of whom we were sitting were speaking very loudly.
18. Are those the flowers Vache sent to you?
19. Do not sit there.
20. Did you hear the man who was shouting outside?
21. Answer my letter! I've been expecting a letter from you for two weeks.
22. The man from whom I bought my car is an honest man.
23. Don't look at her, look at me, I'm talking to you!
24. That road is closed now.

LESSON XII

Numbers

1. The cardinal numbers 1-10 were given in Lesson IV. The remaining numbers are as follows:

Numbers: 11 - 1,000,000

Տասնմեկ	11	Քսան	20	Քսանմեկ	21
Տասներկու	12	Երեսուն	30	Քսաներկու	22
Տասներեք	13	Քառասուն	40	Քսաներեք	23
Տասնչորս	14	Յիսուն	50	Քսանչորս ...	24...
Տասնհինգ	15	Վաթսուն	60		
Տասնվեց	16	Եօթանասուն	70		
Տասնեօթը	17	Ութսուն	80	Հազար	1,000
Տասնութ	18	Ինսուն	90	Միլիոն	1,000,000
Տասնինը	19	Հարիւր	100	Զէրօ	0

Note that the spelling of the numbers 11-19 varies:

E.g. տասնըերկու.

These cardinal numbers may be declined (-ի, -է, -ով).

E.g. They all played well except no. 11. Բացի թիւ տասնմեկէն, բոլորն
ալ լաւ կը խաղային:

Compound numbers

112 հարիւր տասներկու

1,525 հազար հինգ հարիւր քսանհինգ

(Note that in Armenian one does not say "fifteen hundred" or "fifteen, twenty-five," for example; nor does one say *one* hundred, *one* thousand.)

5,807 հինգ հազար ութը հարիւր եօթը.

Note that nouns following numbers are singular, with the exceptions noted in Lesson IV 3b.

E.g. 5,000 dollars հինգ հազար տուար.

2. The ordinal numbers are formed by adding *-երորդ* to the nominative of the cardinal numbers. But note that "first" to "fourth" are irregular, that the final *ը* of 7 to 10 drops, and that "ninth" shows an earlier form of *ինը*.

first	առաջին	11th	տասնմէկերորդ
second	երկրորդ	12th*	տասներկուերորդ
third	երրորդ	13th*	տասներեքերորդ
fourth	չորրորդ	14th*	տասնչորսերորդ
fifth	հինգերորդ	15th	տասնհինգերորդ
sixth	վեցերորդ	16th	տասնվեցերորդ
seventh	եօթ (ն) րորդ	17th	տասնեօթերորդ
eighth	ութերորդ	18th	տասնութերորդ
ninth	իններորդ	19th	տասնիններորդ
tenth	ասս (ն) րորդ	20th	քսաներորդ

21st քսանմէկերորդ (not *քսանառաջին !)

All other forms are regular.

քանիերորդ = how many-eth?

In compound numbers only the last one takes the ordinal suffix:

355th երեք հարիւր յիսուն հինգերորդ

Ordinal numbers are declined in regular fashion.

E.g. I shall go by the first train, ես առաջին շոգեկառքով պիտի
you by the second. ճամբորդեմ, դուն՝ երկրորդով:

*Also found are տասներկրորդ, տասներրորդ, տասնչորրորդ.

3. Fractions

Half: կէս

(three and a half: երեք ու կէս [not *կէս մը])

Quarter: քառորդ

(seven and a quarter: եօթը եւ քառորդ)

For other fractions the ordinals are used:

a third մէկ երրորդ

two-fifths երկու հինգերորդ

three-tenths երեք տասներորդ

Note that with expressions such as "half of," "a third of," "part of" (մէկ մասը), the genitive is usually used rather than the ablative (cf. Lesson VI).

E.g. He sold half of his books.

Իր գիրքերուն կէսը ծախեց:

4. The repetition of a cardinal number indicates a grouping.

E.g. երկու- երկու

two by two, in two's

(ուսանողները երկու- երկու նստեցան դասարանին մէջ)

Speak in turn (one by one), said

Մէկ-մէկ խօսեցէք, ըսաւ ուսուցիչը

the teacher to his pupils.

Իր աշակերտներուն:

See further Lesson XVIII-4.

5. The letters of the alphabet have numerical value:

E.g. Գիրք Ա Book I; զլուի ժր chapter 12. Cf. the alphabet, pp. 5-6.

6. Price

"For" is indicated by the dative case.

E.g. I bought this book for three

Այս գիրքը երեք տուարի գնեցի:

dollars.

He sold me a pen for fifty
cents.

(Անիկա) ինծի յիսուն սենթի
զրիչ մը ծախեց:

But:

Apples are ten cents a kilo.

Խնձորի (gen.) քիլոն տասը սենթ
է (or կ'արժէ):

Note also the use of the ending *-նց* to render value or an actual denomination of money:

E.g. I bought a dress worth 500
dollars.

Հինգ հարիւր տոլարնց հագուստ
մը գնեցի:

Will you give me a 5 (dollar
bill)?

Ինծի հինգնց մը կու տա՞ք:

7. The date in years is expressed by *թուական* in the dative, or by the dative of the last number in the date.

E.g. in 1066: հազար վաթսուներեց թուականին
or հազար վաթսուներին

թուական with the adjectival form of numbers is also used in the following sense: *ութսուական թուականներ* "the eighties." For the adjectival form in *-ական* see further Lesson XVIII 5.

Vocabulary: Lesson XII

Learn the cardinal and ordinal numbers 0 to 1,000,000

գրականութիւն, -եան	literature
թուական, -ի	year, date
ժամանել	to arrive
խօսք, -ի	word, phrase, speech
կարեւոր	important
կէս, -ի	half
Հայաստան, -ի	Armenia
հայերէն, -ի	Armenian (language)
յարկ, -ի	floor, storey
Յարութիւն Շմաւոնեան	Harutiun Shmavonian
շիշ, -ի	bottle
սենթ, -ի	cent
վէպ, -ի	novel
տեղաւորել	to place
տոլար, -ի	dollar
տպել	to print
քառորդ, -ի	quarter

1. հինգ - տասնըչորս - երեսունչորս - հարիւր քսանեօթը - հազար հարիւր վեց - երեք հազար տասնըմէկ : քսան հազար քսաներկու - երեսունինը հազար եօթը հարիւր իննսունինը - հարիւր հազար հինգ - երկու հարիւր հազար տասնըհինգ - չորս հարիւր հազար հինգ հարիւր քսան - չորս հարիւր քսանմէկ հազար եօթը հարիւր վաթսունչորս - քսանմէկ միլիոն վեց հարիւր եօթանասունհինգ հազար չորս հարիւր քառասունմէկ:
2. Տղաս իր դասարանին առաջինն է:
3. Այս շիշը քանի՞ լիտր կ'առնէ:
4. Այս սենեակին մէջ կրնանք տասնըչորս հոգի տեղաւորել:
5. Երկու հարիւր քառասունեօթը հոգիէն հարիւր քսանհինգ հոգի՝ նաւով, հարիւր վեց հոգի՝ օդանաւով, եւ տասնըվեց հոգի ալ՝ ինքնաշարժով ժամանեցին:
6. Այս քանի՞երորդ անգամն է, որ նոյն խօսքերը կը կրկնէ:
7. Մեր հեռաձայնի թիւն է ութը, եօթը, վեց, չորս, գէրօ, ինը, հինգ:
8. Հինգերորդ դարը շատ կարեւոր է հայ գրականութեան պատմութեան մէջ:
9. "Հազար ինը հարիւր ութսունչորս" վէպը ճիշդ կարդացիք:
10. Մէկ տուփ ծխախոտը քառասուն սենթ կ'արժէ:
11. Քանի՞ գնեցիք ձեր նոր ինքնաշարժը:
12. Աղջիկները չորս-չորս տուն մեկնեցան:

1. 17; 29; 48; 52; 85; 96; 131; 263; 777; 1,001; 6,908; 8,749; 68,467;
319,526; 123,456,789.
2. 2nd; 3rd; 7th; 11th; 13th; 21st; 1st.
3. He bought his house last year for 25,000 dollars, but today it is worth
28,000.
4. How many hairs do you have on your head?
5. They were conversing in groups of three.
6. Our house has two doors, four large rooms on the first floor, six small
rooms on the second, and sixteen windows.
7. A year has twelve or thirteen months, fifty-two weeks, and 365 or 366 days.
8. Next year nearly 9000 students will attend Erevan University, of which
~~one~~-tenth will be foreigners.
9. My grandfather lived in the second half of the nineteenth century.
10. Three-quarters of the books in the shop are about Armenia.
11. In the market only one shop sells fifty or sixty different kinds of flowers.
12. Harutiun Shmavonian printed the first Armenian newspaper in 1794.

LESSON XIII

1. Interrogative pronouns and adjectives

In modern Western Armenian the interrogative pronoun for persons is *nî* (who?) and for things *hî* (what?). They are declined as follows:

	Sing.	Pl.	Sing.	Pl.
Nom.	<i>nî</i>	<i>nrnîp</i>	<i>hî</i>	<i>hîp</i>
Acc.	<i>nî</i> (<i>qnî</i>)*	<i>nrnîp</i> (<i>qnrnîp</i>)*	<i>hî</i>	<i>hîp</i>
Gen.	<i>nrnî(û)</i>	<i>nrnîg</i>	<i>hî</i>	<i>hîp</i>
Dat.	<i>nrnî(û)</i>			
Abl.	<i>nrî(û)</i>	<i>nrnîgî</i>	<i>hîî</i>	<i>hîpî</i>
Instr.	<i>nrnî</i>	<i>nrnîgî</i>	<i>hîî</i>	<i>hîpî</i>

- E.g. Who is it? It is I. *nî t: bu bî:*
 Whom do you see? *(q) nî kîr mbuñbu: (or nrnî, cf. Lesson VIII 1d)*
 From whom did you buy that book? *nrî qñbgîr wjî qîrêr:*
 What do you mean? *hî rube l' nîqbu:*
 What do you write with? *hîî kîr qrbu:*

The interrogative adjective for persons and things is *nî* (note use of the article except with the instrumental case):

- Which students will not be present tomorrow? *nî nîsuwñnîqñbîr ñbîrkwj wîwî zîlîwñ vîqîr:*
 From which tree did you pick that apple? *nî ðwnîñ pîqñbgîr wjî hñðîrêr:*

*The forms with the classical prefix *q-* are not common in spoken Armenian.

With which pen will you write the letter?
 Հոն գրիչով պիտի գրես նամակը:

However, *հնչ* is used in certain expressions (corresponding to "what" rather than "which"):

with what aim/purpose... *հնչ նպատակով ...*

What kind of fruit is it? *հնչ տեսակ պտուղ է:*

Note the rendering of the interrogative "which?" as a pronoun:

Which of you waited for me? *Ձեզմէ ո՞վ սպասեց ինձի:*

2. Noun clauses

Subordinate noun clauses in modern Western Armenian are introduced by the particles *թէ* or more usually *որ*. The particle cannot be omitted, as "that" often is in English.

E.g. I know that I am right.

(Ես) գիտեմ, որ ճիշտ եմ:

You say you are wrong.

(Դու) կ'ըսես թէ դուն սխալ ես:

The tense in the subordinate clause is generally that of the original statement.

Thus:

He wrote: "I shall come."

Գրեց. "Պիտի գամ:"

in oblique speech:

He wrote he would come.

Գրեց, որ պիտի գայ:

If the noun clause is interrogative, the particle *թէ*, not *որ*, is used in addition to the interrogative word:

Do you know where we are going?

Գիտէ՞ք, թէ ո՞ւր կ'երթանք:

I do not know who has that much money.

Ես չեմ գիտեր, թէ ո՞վ այդքան դրամ ունի:

3. In interrogative sentences թէ (not կամ) is used to render "or".

E.g. Do you write with a pen   Գրիչն՞ով կը գրէք թէ մատիտով:
or a pencil?

But: We shall drink either wine   կամ գինի պիտի խմենք կամ
or beer.   զարեջուր:

Vocabulary: Lesson XIII

այդքան, այնքան	so (much), that much	կախել	to hang, suspend (tr.)
այսքան	so (much), this much	կատարել	to perform, carry out, execute
աջ, -ի	right (hand)		
անաջ	ago; before (post- position + abl.)	կեանք, -ի	life
		կողմ, -ի	side; direction; pl.: area, region
արդի	modern		
բանակ, -ի	army	հեռաձայնել	to telephone
դասախօսութիւն, lecture -եան	lecture	հրաման, -ի	order, command
		ձախ	left (adj. & adv.)
երգ, -ի	song	ձգել	to drop; leave; allow
երգել	to sing	մտածել	to think, contemplate, consider
երգիչ, -ի	singer (male)		
երգչուհի, -ի	singer (female)	Յակոբեան	Hagopian
զինուոր, -ի	soldier	յոզնիլ	to get tired ("of": abl.)
զօրավար, -ի	general		
ընթացք, -ի	course, conduct	յոյս, -ի	hope
ընթացքին	during (postposi- tion + gen.)	յուսուլ	to hope
		նկար, -ի	picture, image
թէ	that; whether; or	շուտով	soon, quickly
թշնամի, -ի	enemy (adj. & noun)	՞ով	who?
թուիլ	to appear, look, seem	՞որքան	how much?
ինչքան	how much?	ուրախութիւն, -եան	joy, gladness
խորհիլ	to think, ponder, reflect upon	պատ, -ի	wall

պատերազմ, -ի	war	ցաւիլ	to hurt (= be painful);
պատճառել	to cause		be sorry
սպալ, -ի	officer	փնտռել	to look for, search
սպաննել	to kill	քաղել	to pick
տեղ, -ի	place, site, loca- tion; in place of	քաջութիւն, -եան	courage

1. Շատ գեղեցիկ ձայն է: Ո՞վ է երգիչը:
2. Ինձի կը թուլի, որ դուք այս տեսակ ճաշեր չէք սիրեր:
3. Ինչ նպատակով կը հարցնես այդ հարցումները:
4. Պարոն Հայկ Յակոբեան դասախօսութիւն մը պիտի տայ արդի հայ գրականութեան մասին:
5. Որո՞նց հետ եկեղեցի պիտի երթաք:
6. Որո՞ւ մասին կը մտածէք:
7. Բանակը դէպի ո՞ւր կը քալէ:
8. Այդ նկարը ինչո՞վ կախեցիր պատէն:
9. Աշակերտը գետին ձգեց իր մատիտը:
10. Անի՛, որո՞ւն պարտէզէն քղեցիր այդ սիրուն ծաղիկները:
11. Մի՛ կարծեր, թէ միայն քու կեանքդ դժուարութիւններով լեցուն է:
12. Ասոնցմէ ո՞վ է բժիշկը: Ան, որ սենեակէն դուրս կու գայ հիմա:
13. Յոյս ունիմ, որ ընկերս շուտով պիտի այցելէ ինձի:
14. Առանց դրամի ինչպէ՞ս պիտի ապրիս:
15. Պատերազմի ընթացքին, սպաները քաջութեամբ կատարեցին իրենց գորավարին հրամանները:
16. Որո՞ւ կը հեռաձայնես:
17. Տիգրան որմէ՞ զնեց այդ աթոռները:
18. Որո՞ւն ինքնաշարժով պիտի երթանք: Ծնողքիս ինքնաշարժը պիտի գործածենք:
19. Ձեր մայրը ինչո՞վ զբաղած է այսօր:
20. Դպրոցին առջեւ որո՞ւն կը սպասես ամէն առտու:
21. Ո՞ւր էիր ժամ մը առաջ:
22. Ձեր նամակը մեծ ուրախութիւն պատճառեց ինձի:
23. Այս գիշեր տեղ մը պիտի երթա՞ք:

1. Which of you left his books in the classroom last Friday?
2. What type of literature do you prefer to read?
3. Whose house are you coming from?
4. What are you going to open the window with?
5. For whom does your father work?
6. What do you think about this idea?
7. During the war the enemy army killed 1,036 of our soldiers.
8. On which side of the room does grandmother sit? On the right hand side or the left?
9. With whose help did you prepare your lesson?
10. Who are these children you are taking care of?
11. Which of these students attend Harvard University?
12. He says that you were wrong, but I do not believe him.
13. You are hanging the picture wrongly.
14. I think that your pupils are all very clever.
15. In whose room will the meeting take place?
16. Whom are you looking for? I'm looking for my little boy.
17. You are so pretty in that picture.
18. Sing a song for me. You have such a sweet voice. Which songs do you want to hear?
19. To whom are you writing this letter?
20. What did you make this box out of?
21. To whom is Vache speaking? He is speaking to his teacher.
22. The young soldiers tired very quickly.
23. I am very sorry that you will not be able to help us.

LESSON XIV

1. *The Perfect and Pluperfect*

The perfect and pluperfect tenses of verbs are formed by combining the past participle and the present or imperfect tenses of the verb "to be." The past participle is formed by adding *-ած* or *-եր* to the present stem of "regular" verbs in *-ել* and *-իլ*, and to the aorist stem of "regular" verbs in *-ալ*. (In all verbs except those with the suffix *-եց* in the aorist, it is the aorist stem that provides the past participle.) Thus for the verbs *սիրել*, *խօսիլ*, *կարդալ* the following paradigms are formed:

1. սիրած (սիրեր) եմ, էի   խօսած (խօսեր)   կարդացած (կարդացեր)
2. սիրած (սիրեր) ես, էիր   եմ, էի etc.   եմ, էի etc.
3. սիրած (սիրեր) է, էր
4. սիրած (սիրեր) ենք, էինք
5. սիրած (սիրեր) էք, էիք
6. սիրած (սիրեր) են, էին

2. The negative is formed with the participle in *-ած* and the negative form of the verb "to be": *սիրած չեմ*, *խօսած չէի* etc.

or *չեմ սիրած*, *չէի խօսած* etc.

The form in *-եր* preceded by the negative *չեմ* etc. is sometimes found when there would be no confusion with the present or imperfect. Thus *չեն մնացեր* but not *չեն սիրեր* (= present, not perfect). But never *մնացեր չեն* etc.

Examples:

Have you read this book?

Այս գիրքը կարդացած էք:

They have never visited Erevan.

Բնաւ չեն այցելած Երեւան:

When I met your friend he had
already had breakfast.

Երբ ընկերոջդ հանդիպեցայ, ան
արդէն նախաճաշած էր:

The students could not answer
the questions because they
had not read their books.

Ուսանողները չէին կրնար պատասխանել
հարցումներուն, որովհետեւ
իրենց գիրքերը կարդացած չէին:

Note: When the English perfect expresses a continuous state that still pertains, then the present is used in Armenian (cf. Lesson IX 4).

E.g. How long have you been living here? Բանի տարիէ ի վեր հոս կ'ապրիք:

But: How often have you spoken to your
parents lately? Բանի անգամ ծնողքիդ հետ խօսած
ես վերջերս:

A distinction is sometimes made between the participles in *-ած* and *-եր* :

I have read that book.

Կարդացած եմ այդ գիրքը:

He has read the book (at least,
he says so).

Անիկա կարդացեր է գիրքը:

My friend has left Boston.

Ընկերս մեկնած է Պոսթոնէն:

My friend has left (so people
say).

Ընկերս մեկնער է:

3. The future perfect is formed with ըլլալ:

Սիրած պիտի ըլլամ:

I will have loved.

4. Nouns of kinship

Such nouns in Armenian are mostly irregular; they fall into two main groups: a) those with G/D in *օր*, and b) those with G/D in *ոջ*.

a) Only the words for "father, mother, brother" fall into this group:

N/A	հայր	(father)	մայր	(mother)	եղբայր	(brother)
G/D	հօր		մօր		եղբօր	
Abl.	հօրմէ		մօրմէ		եղբօրմէ	
Instr.	հօրմով		մօրմով		եղբօրմով	

The plurals are regular: հայրեր, մայրերու, եղբայրներով etc.

The compounds հօրեղբայր, մօրեղբայր (uncle) follow the same pattern.

b) To this group belong կին (wife), քոյր (sister), տէր (lord), տիկին (Mrs., wife), ընկեր (friend, companion), and several less common words of kinship: կեսուր (mother-in-law), տազր (husband's brother), տալ (husband's sister), ներ (wife of husband's brother), աներ (wife's father). These are declined as follows:

N/A	կին	քոյր	տէր	կեսուր
G/D	կնոջ	քրոջ	տիրոջ	կեսւրոջ
Abl.	կնոջմէ	քրոջմէ	տիրոջմէ	կեսւրոջմէ*
Instr.	կնոջմով	քրոջմով	տիրոջմով	կեսւրոջմով*

The plurals are regular: կիներ, քոյրերու, տէրեր. The classical տաւրք "gentlemen" and տիկնայք "ladies" are used in formal address. But կեսրայր, father-in-law, has gen. կեսրայրի.

*The declension of such nouns is sometimes assimilated to the regular pattern in -ի, -է, -ով. E.g. կեսուրէ, կեսուրով; ընկերէ, ընկերով.

Vocabulary: Lesson XIV

ազգական, -ի	relative	կին, կնոջ	woman, wife
ախորժակ, -ի	appetite	հեծանիւ, -ի	bicycle
ամուսին, -ի	husband	հօրեղբայր, -օր	uncle (paternal)
or ամուսնի		մասնակցիլ	to take part in, par- ticipate in (+ dat.)
աներ, աներոջ	wife's father	մնալ	to remain, stay
անկողին, -ի	bed	մտահոգութիւն, -եան	worry, concern
or անկողնի			
արդէն	already	մօրեղբայր, -օր	uncle (maternal)
բարեւել	to greet, salute (+ dat.)	նախաճաշ, -ի	breakfast
գրադարան, -ի	library	նախաճաշել	to have breakfast
ենթադրել	to suppose, assume	ներ, ներոջ	wife of husband's brother
երեւիլ	to appear, seem	որոշել	to decide, determine
ընթրիք, -ի	supper	պահել	to keep
թատրոն, -ի	theater	պաղպաղակ, -ի	ice cream
լուռ	silent	պատկանիլ	to belong to (+ dat.)
խաղ, -ի	game	սէր, սէրի	love
ծախք, -ի	cost, expense	or սիրոյ	
կազմակերպութիւն, -եան	organization	սիրելի	dear, beloved
կացութիւն, -եան	situation, state	վերջերս	lately
կեսուր, կեսրոջ	husband's mother	վերջին	last, final
կեսրայր, -ի	husband's father	վճարել	to pay, settle
		տագր, տագրոջ	husband's brother

տալ, տալոջ	husband's sister	ցուցարար, -ի	demonstrator
տէր, տիրոջ	master, lord, owner;	փափար, -ի	desire, wish
	Mr. (only in con-	քանի (որ)	as long as, since
	junction with տիկին		

1. Ամուսինս իր մօրը համար նոր տուն մը գներ է:
2. Մենք արդէն որոշած էինք թատրոն երթալ այս իրիկուն:
3. Այս տեսակ խաղի մը մասնակցած ես վերջերս:
4. Այսպիսի խօսքեր երբեք չեմ լսած:
5. Ուսանողը չէր կրնար հասկնալ դասախօսութիւնը՝ քանի որ չէր կարդացած իր դասերը:
6. Ան շատ զրած է հայ ժողովուրդի ներկայ կացութեան մասին:
7. Կը կարծէի, որ անոնք նիւ Եորթէն մեկնած էին արդէն: Բայց երէկ լսեցի, որ մինչեւ գալ շաբաթ հոն պիտի մնան:
8. Քանի որ դեռ չէք նախաճաշած, մեզի սպասեցէք:
9. Երկու ժամէ ի վեր կեսուրս կը փնտոեմ այս շուկային մէջ:
10. Ինչո՞ւ անկողինս չէք պատրաստած մինչեւ հիմա:
11. Վաչէ իր պզտիկ եղբօր համար հեծանիւ մը բերեր է Պոսթոնէն:
12. Կը ցաւինք՝ որ երկար սպասեր էք մեզի:
13. Իր մտահոգութեան պատճառաւ ախորժակ չունի եւ բան մը չի կրնար ուտել:
14. Երբ վերջին անգամ հանդիպեցայ Անահիտին՝ ան զրադարանը նստած էր իր ընկերոջ հետ:
15. Բոլոր ծախքերը մէկ անգամէն վճարեցին:
16. Ժամանակ մը կը հաւատայի անոր գաղափարներուն, բայց հիմա՝ ես իմ գաղափարներս ունիմ:
17. Այս գեղեցիկ նկարը ինչո՞ւ չէք կախած պատէն:
18. Տալոջս աղջիկը, որուն երկու շաբաթ խնամեցի, վաղը տուն պիտի մեկնի:
19. Որոշած ես, թէ ո՞ր համալսարանը պիտի յաճախես:
20. Երախան ինչո՞ւ չէ խմած իր կաթը:

21. Լուռ ցուցարարները ո՞ր կազմակերպութեան կը պատկանէին:
22. Սիրելիս, ինչ է փափաքդ:
23. Ո՞վ է այս ինքնաշարժին տէրը: Ինչո՞ւ Լուռ կը մնաք: Պատասխանեցէ՛ք:

1. Haig had already spoken to me about the same matter.
2. Have you ever heard her voice?
3. Vache has explained the entire situation to you, hasn't he?
4. I have never travelled by train.
5. Have you decided what you are going to prepare for supper?
6. Anahid has already sent three letters to her sister this week.
7. It seems that they had never heard such an interesting story.
8. I suppose your father is going to pay for (the price of) this bicycle?
9. That student won't be able to prepare his lessons this evening because he has left his books at his brother's house.
10. Anahid has chosen a beautiful dress for her mother-in-law.
11. We are very tired (perf.). We hope we can go soon.
12. She had never worked before her husband's death.
13. When you greeted us, we were coming from the theatre.
14. They have closed the schools today (so people say).
15. I haven't yet read the newspaper.
16. He had written to my parents about his wife's condition.
17. I hear they've built a new library on your street.
18. The young man repeated to his father the story which his friend had told him.
19. I am sure they have made a mistake.
20. Will you have read the book by tomorrow?
21. In our letter we have answered all your questions.
22. How many times have you visited New York? I have only visited New York once or twice in my life.
23. Why haven't you sent us the book we had requested?
24. She has always helped her sister-in-law.

LESSON XV

1. Comparison

There are no comparative or superlative forms of adjectives corresponding to the English "long, longer, longest." For the comparative the adverb *աւելի* ("more") may be used with the simple adjective; for the superlative, various constructions are possible.

A. The object of comparison, if a substantive other than the subject, may be put into the ablative, or into the nominative preceded by *քան* (*թէ*).

E.g. I am bigger than you.

Ես քեզմէ աւելի մեծ եմ:

(or merely *քեզմէ մեծ եմ*)

It is better to work than play.

Աւելի լաւ է աշխատիլ քան (թէ)

խաղալ:

If the comparison refers back to the subject, only the second construction is possible:

E.g. She is more beautiful than intelligent.

Ան աւելի գեղեցիկ է քան (թէ)

խելացի:

Food was cheaper then than now.

Այն ատեն սնունդը աւելի աժան էր քան (թէ) հիմա:

B. The superlative is generally introduced by the adverb *ամենէն*:

E.g. He is the biggest in the class

Ան դասարանի ամենէն մեծն է:

(Armenian "of").

The prefix *ամենա-* and the suffix *-ագոյն* are also common:

E.g. That is the best plan (of all).

(Այդ) ամենալաւ զաղափարն է:

What is his best book?

Ո՞րն է իր լաւագոյն գիրքը:

But: I shall give my book to some-one. *Գիրքս մէկու մը պիտի տամ:*

Do not confuse with *մէկի*, G/D of the numeral "one."

Abl. Do not confuse with the adverb *մէկէն* "suddenly."

Instr. Extremely rare.

Something: *բան մը* (gen. *բանի մը* etc.)

Whoever: *ով որ*) The *որ* is not declined; for the declension of

Whatever: *ինչ որ*) *ով* and *ինչ* see Lesson XIII.

Negatives: No one *ոչ որ* (declined regularly) or *ոչ մէկը* (declined as above)

Nothing *ոչինչ* (*ոչինչի* etc.)

or *ոչ մէկ բան* (*ոչ մէկ բանի* etc.)

3. Indefinite adjectives

For persons: *եւէ*

(both undeclined)

For things: *որեւէ*

4. From *եւէ* and *որեւէ* indefinite pronouns "anyone" and "anything" can be formed:

Anyone: *եւէ մէկը*

Anything: *որեւէ բան*

E.g. Do not tell this to anyone. *Այս պատմութիւնը եւէ մէկու մը մի պատմեր:*

Vocabulary: Lesson XV

աժան	cheap	հանգիստ	quiet, comfortable;
ամենալավ	best		rest
ամենավերջին	latest	հիւանդուկութիւն,	illness
ամենաուկար	weakest	-եան	
ամենէն	superlative adverb	մէկէն	suddenly
անցընել	to pass (tr.)	մէկը	somebody
առանձին	alone	միւս	other
աւելի	more	նման	like, alike (+ dat.)
զոհ (often with մնալ)	satisfied (+ abl.)	նմանիլ	to look like, re- semble (+ dat.)
դժզոհ	dissatisfied (+ abl.)	նշանակել	to mean, signify,
երագ, -ի	dream		appoint
թարմ	fresh	ոեւէ	whoever
թերեւս	perhaps	ոմն	someone
լաւագոյն	better, best	ոչինչ	nothing
խարել	to trick, deceive	ոչ ոք	no one, nobody
խաղաղութիւն, -եան	peace	որեւէ	any, whatever
խիստ	severe; very	ուսանիլ	to study
ծրագիր, ծրագրի	plan	պակաս	less
կատարեալ	perfect	պատասխան, -ի	answer, reply
կարծիք, -ի	opinion	սնունդ, -ի	food
կարող	able, capable	սուտ	false, untrue
հայրենիք, -ի	fatherland, country	սկար	weak
		քան	than

1. Ոչ ոք կատարեալ է:
2. Այս գործը միևսէն աւելի կարեւոր է:
3. Իմ կարծիքովս անոնց ծրագիրը ամենալաւն է:
4. Մէկը թարմ ծաղիկներ դրկեր է Անահիտին:
5. "Պատերազմ եւ խաղաղութիւն"ը ամենէն հետաքրքրական գիրքն է որ կարդացած եմ:
6. Ատիկա Պոսթոնի ամենաբարձր շէնքն է:
7. Մէկէ մը լսեցինք, թէ դուն ծանր հիւանդ ես: Ուրախ ենք որ լուրը ճիշդ չէ:
8. Ներսը դուրսէն պաղ է:
9. Ոեւէ մէկու մը խօսած ես մեր վերջին ծրագիրներուն մասին:
10. Մեզի համար վերջին դասերը առաջիններէն աւելի դիւրին են:
11. Պարոն Յակոբեանին տունը մեր քաղաքի ամենամեծ տունն է:
12. Ձեր կարծիքով Վաչէ իր քրոջմէն աւելի խելացի է:
13. Աւելի կարեւոր է խելացի ըլլալ՝ քան թէ հարուստ:
14. Անոնցմէ ոեւէ մէկուն չեմ հաւատար: Բոլորն ալ սուտ կը խօսին:
15. Մայրս իր ամենէն հին հագուստները աղքատներուն կու տայ:
16. Ոմանք կ'ուզեն իրենց ամբողջ կեանքը առանձին անցընել:
17. Ոմանք երազներու կը հաւատան, ոմանք ալ չեն հաւատար:
18. Ձեմ հասկնար, թէ ան ինչո՞ւ իր հիւանդութեան մասին քան մը ըսած չէ ինծի:
19. Ամէն շաբաթ առտու, Տիկին Անահիտը ամենատկար աշակերտներուն կ'օգնէ:
20. Այդ տեսակ քանի մը համար այսքան դրամ չեն տար:
21. Շատ մը աղքատներ չեն կրնար ուսանիլ:
22. Մեր ուսուցիչը ձեր ուսուցիչէն կարող է:
23. Այս գիրքը ինչո՞վ նման է միևսին:

1. The story which Dikran told us was the most interesting of all.
2. He speaks our language better now than he did a year ago.
3. Perhaps you are wealthier than your brother, but that does not mean that you are as intelligent as he is.
4. You can ask us for anything you like.
5. The baby will be more comfortable here than in your room.
6. For some of my friends, I would do (*q' r'ubuf*) anything.
7. Which is the latest of Mr. Haig's books?
8. I am not very satisfied with your answers.
9. Who is your dearest friend?
10. Some deceive their friends more readily (*wubih*) than strangers.
11. Just at that moment someone shouted that the enemy was coming.
12. Is Ani older (*d'bd*) than you? No, I am two years older than she is.
13. Vache has heard from someone that one of our country's most famous doctors will visit our school.
14. Your oldest boy looks exactly like his father.
15. Dikran's father is always talking about his children.
16. Perhaps your brother's plan is the best of all.
17. My friend walks much faster than I do.
18. When was the last time I met you?
19. It seems that their train will arrive very late this evening.
20. At the meeting all the young people were talking about their country's difficulties.
21. For a long time we have been dissatisfied with your conduct.

LESSON XVI

I. The Aorist (Part II). "Irregular" verbs, A

As noted in Lesson X there are several categories of verbs where the aorist is not formed by adding a suffix *-bg* or *-wg* to the present stem. Eight general categories may be distinguished:

1. Verbs with identical stems for present and aorist (*-b_l* and *-h_l* verbs only).
2. Verbs with suffix *-ú* in the present stem which drops in the aorist (*-b_l*, *-h_l* and *-w_l* verbs).
3. Verbs with suffix *-w'ú* in the present stem which drops in the aorist (*-w_l* verbs only).
4. Verbs with suffix *-b'ú* in the present stem which drops in the aorist (*-w_l* verbs only).
5. Verbs with suffix *-z* in the present stem which drops in the aorist (*-h_l* verbs only).
6. Verbs with suffix *-g'úb_l* in the present stem which becomes *-gnlg-* in the aorist.
7. Irregular verbs that follow no general pattern.
8. Verbs which use different roots for the present and aorist stems.

In this lesson we shall deal with categories 1, 2 and 8.

Although most verbs in *-b_l* have aorist endings in *-h* etc., and most verbs in *-h_l* and *-w_l* have aorist endings in *-w_j* etc., there is no absolute rule. Special attention must be paid to the endings of the 3p.s.

---

1. a) բերել (to carry, bring), ըսել (to say):
e.g. բերի, բերիր, բերալ; բերինք, բերիք, բերին.
- b) ծնիլ (to be born), նստիլ (to sit), սկսիլ (to begin):
e.g. նստայ, նստար, նստալ; նստանք, նստարք, նստան.
2. a) առնել (to take): առի, առիր, առալ; առինք, առիք, առին.
- b) գտնել (to find), իջնել (to descend), հեծնել (to ride, usually animals), մտնել (to enter), տեսնել (to see):
N.B. e.g. տեսալ, տեսար, տեսալ; տեսանք, տեսարք, տեսան.
- c) անցնիլ (to pass), հագնիլ (to wear), հասնիլ (to arrive), մեռնիլ (to die):
e.g. հասայ, հասար, հասալ; հասանք, հասարք, հասան.
- d) գիտնալ (to know), կրնալ (to be able), մոռնալ (to forget), հասկնալ (to understand), etc. Note here the -g-; this category is a variant of cat. 3, see Lesson XIX.
e.g. մոռցայ, մոռցար, մոռցալ, մոռցանք, մոռցարք, մոռցան;
գիտցայ, etc.; կրցայ, etc.
8. գալ (to come) - եկայ (regularly conjugated)
ըլլալ (to become) - եղայ (regularly conjugated)
ուտել (to eat) - կերայ (regularly conjugated)
երթալ (to go) - գացի, գացիր, գացալ, գացանք, գացարք, գացին.

II. The Perfect and Pluperfect of "irregular" verbs (A)

It is important to note that the past participles of the preceding verbs are always formed from the aorist stem. Thus the forms are:

1. a) բերած եմ, բերած էի etc. (or բերեր եմ)
b) նստած եմ, նստած էի etc.
2. a) առած եմ, առած էի etc.
b) տեսած եմ, տեսած էի etc.

c) հասած եմ, հասած էի etc.

d) մոռցած եմ, մոռցած էի etc.

8. եկած եմ, եկած էի etc.

եղած եմ, եղած էի etc.

կերած եմ, կերած էի etc.

զացած եմ, զացած էի etc.

III. The common English possessive (e.g.) Anahid's, meaning "Anahid's house, family, etc." is rendered in Armenian by the old Genitive plural in *-ենց*.

Thus: Անահիտենց.

For family names the modern Gen/Dat. pl. is used.

E.g. We went to the Hagopians'.

Յակոբեաններուն զացինք:

Vocabulary: Lesson XVI

անմիջապես	at once, immediately	կասկած, -ի	doubt
անցնիլ	to pass, go past, cross (+ abl.)	կարապետ կարծ	Garabed (male name) short, brief
անթիւ	on the occasion of (postpos. + gen.)	համբուրել Հայկազեան	to kiss Haygazian (family name)
անել	to take, get, receive	հայհոյել	to curse
բաւել	to be enough, suffice	հեծնել	to mount, ride
գտնել (+ abl. of place found)	to find	մեռնիլ մոռնալ	to die to forget
դէմ	against (postpos. + dat.)	մուտք, -ի յետոյ	entrance then, afterwards
դէպք, -ի	event, occasion	նոյնիսկ	even
դրացի, -ի	neighbor	նուէր, -ի	gift
ետ	back (adv.)	սատահիլ	to happen
երկրաշարժ, -ի	earthquake	պէս	as, like (postpos. + dat.)
թէեւ...բայց	although...yet	պէտք, -ի	need, want
ծպտիլ	to smile	սովորական	usual, customary, ordinary
իջնել	to descend	վերջ, -ի	end, ending
լուրջ	serious	վերջ	after (postpos. + abl.)
ծերուկիւն, -եան	old age	վերջը	later
ծնիլ	to be born	տարեդարձ, -ի	birthday, anniversary

1. Ժողովէն վերջ Անահիտենց գացինք:
2. Շոգեկառքէն իջանք եւ տեսանք, որ ոչ մէկը կը սպասէր մեզի:
3. Իր երկու տղաքն ալ նոյն հիւանդութենէն մեռած են:
4. Տիգրանին ծնողքը երեւան ծնած են:
5. Մոռցայ որ տեղ մը պիտի երթաք այսօր: Վաղը ետ կու գամ:
6. Ուսուցիչը պիտի չկրնայ դասի գալ՝ որովհետեւ պաղ առած է:
7. Մեծ մայրիկը ամբողջ օրը քան մը չէ կերած: Կարծեմ հիւանդ է:
8. Իր մօրը տարեդարձին առթիւ՝ Վաչէ քանի մը ծաղիկ բերաւ անոր:
9. Սովորականին պէս ան ուշ եկաւ ուրբաթ իրիկուն:
10. Հայրս ալ Տիգրանին քով գործ մը գտաւ: Բայց շաբաթը երեք օր պիտի աշխատի միայն:
11. Երբ եղբօրդ հանդիպեցանք՝ օղանաւէն նոր իջած էինք:
12. Չէի գիտեր, որ դուք ալ մեր կազմակերպութեան կը պատկանիք: Ասկէ առաջ մեր ժողովներուն մէջ քնաւ չեմ տեսած ձեզ:
13. Տէր եւ Տիկին Հայկազեանները երէկ իրիկուն մեզի եկան, բայց չկրցան երկար մնալ:
14. Երբեք չեմ մոռցած այդ դէպքերը:
15. Քանի՞ հոգի մեռաւ երկրաշարժէն:
16. Երիտասարդը իր նոր հագուստը հագաւ եւ քաղաք գնաց:
17. Երէկ դպրոց չեկաք: Ո՞ւր գացած էիք:
18. Այս ճամբան ձեր քաղաքէն կ'անցնի:
19. Կասկած չունիմ, որ իր հիւանդութիւնը ձերութեան արդիւնք է:
20. Թէեւ լուրջ դժուարութիւններ ունէր, բայց կ'աշխատէր միշտ ժպտիլ:
21. Ամենակարճ ճամբայէն պիտի երթանք տուն:
22. Ձեր դրամին պէտք չունինք: Մեր դրամը մեզի կը քաւէ հիմա:
23. Թատրոնի մուտքին առջեւ ինձի սպասեցէք:

24. ժողովուրդին մեծ մասը ձեր կարծիքներուն դէմ է:
25. Իր կնոջ տարեդարձին առթիւ՝ Հայկ երկու անգամ համբուրեց անոր:
Յետոյ միասին ճաշարան մը գացին:

1. He was already dead when the doctor arrived.
2. Since we didn't have any money, we ate at home.
3. Have you seen the history book which I took from the library yesterday?
4. Did you see what happened?
5. What did you buy your mother for her birthday?
6. Your brother forgot his books at school.
7. She couldn't take her sister to the theater because she was busy.
8. We went to New York by train, but we came back by plane.
9. My sister's first baby was born seven months ago.
10. When did you begin to study history?
11. We found these old clothes on the street.
12. Is this money sufficient for you?
13. Didn't you see her at church yesterday?
14. Garabed entered the room and immediately began cursing.
15. Her grandfather died six years ago.
16. How did you find our house?
17. What did the children eat this morning?
18. On Sunday morning the girls put on their newest dresses and went to church.
19. Even your neighbors came to the meeting.
20. I couldn't stay any longer because my sister was waiting for me at home.
21. Dikran's brother brought him a gift from Erevan.
22. Where was your teacher born?
23. Last night Anahid prepared a delicious dinner for her friends.

LESSON XVII

1. Uses of the participle in -ած

The participle in -ած (not that in -ել) has a wide use in modern Armenian as verb, adjective and substantive.

a) with the auxilliary ըլլալով it may render a subordinate clause of time:

Arriving (having arrived) in Erevan,	Երեւան հասած ըլլալով,
we went immediately to our	անմիջապէս մեր պանդոկը
hotel.	զացիներ:

Note that the participle is not declined in such clauses, and that the subject of both clauses must be identical.

The negative without ըլլալով has a special meaning:

Before arriving in Erevan...	Երեւան չհասած...
------------------------------	------------------

Note also:

Scarcely had we/you/etc. arrived...	Հազիւ հասած...
-------------------------------------	----------------

b) The participle in -ած may render relative clauses, with the subject in the genitive case. Note the use of the suffixes:

E.g. the book you bought yesterday	երէկ զնած գիրքը
at the time of my arrival	իմ հասած տեսնու
the city where you were born	ծնած քաղաքը
Did they find what they were	հրենց փնտրածը զտան:
looking for?	

c) The participle in -ած may be used adjectivally:

E.g. The tired children were sleeping.	Յոգնած երախաները կը քնանային:
The frightened man could not speak.	Սարսափած մարդը չէր կրնար խօսիլ:

(For the passive form in *-ուած* see below, Lesson XXV.)

d) As with ordinary adjectives, the participle in *-ած* may be used as a substantive, in which case it takes the definite article and may be declined:

E.g. Speak no evil about the dead. *Մեռածներուն մասին զէջ մի խօսիք:*
as much as you want *ուզածիդ չափ*

2. The declension of postpositions

a) Postpositions must be put into the appropriate case when governed by a verb. [*ի, է, ով* as nouns in Lesson VI.]

E.g. *անցնիլ* "to pass by" takes the ablative.

The bus passes in front of the school. *Հանրակարգը դպրոցին առջեւէն կ'անցնի:*

Such compound prepositions as "from under" are rendered in Armenian by the ablative:

E.g. I took the book from under the table. *Գիրքը սեղանին տակէն առի:*

b) Postpositions are also declined when governed by nouns:

E.g. the book in front of her *իր առջեւի գիրքը*

c) From the genitive of postpositions substantives may be formed by the addition of *-ն* plus the definite article.

E.g. *տեւ* behind *տեւինը* that which is behind
տակ under *տակինը* the one underneath

3. Postpositions with articles

We have already noted (VII 2c) the differences between *դուրս* and *դուրսը*: motion towards, position in. But such a distinction is not made with many postpositions; they can take the definite article with no change in meaning. The

definite article is always used before the verb "to be," and usually when the postposition comes at the end of a sentence.

E.g. There is a book under the table. *Սեղանին տակ(ը) գիրք մը կայ:*
 But: Where is the book? Under the *Ո՛ւր է գիրքը: Սեղանին տակը:*
 table. *[...տակն է]**

When pronouns of the first or second person (singular) are involved, the suffixes *-u* or *-η* may be used. Cf. Lesson VIII le.

E.g. beside me *քովս* behind you (s.) *ետեւդ*

A pretty girl is sitting next to me. *Քովս գեղեցիկ աղջիկ մը նստած** է:*

*Note change of *ը > ի* before *է*.

**Note the continuous sense of the participle: "has taken her seat."

Vocabulary: Lesson XVII

ազատ	free	յաղթել	to win, beat (in a game)
անտառ, -ի	forest, wood		
անօթի	hungry	յուսահատիլ	to despair, give up hope
ապահով	safe, secure		
աստիճան, -ի	degree, grade	նախկին	former
աստիճաններ	stairs	նայուածք, -ի	look, glance
արդար	fair, just	նետել	to throw
գող, -ի	thief	շունչ, -ի	breath
ելլել	to go up, out; to rise	շուրջ	round (postposition + gen.)
ճամբայ ելլել	to set out		
ետեւ	behind (postposition + gen.)	ոտք, -ի	foot
		պահանջել	to demand
ետք	after (postposition + abl.)	պաշտպանել	to protect, defend
		սարսափիլ	to be frightened
իրաւունք, -ի	right, justice	սքանչելի	wonderful, splendid
իրաւունք	to be right	վախ, -ի	fear, dread
ունենալ		տեսարան, -ի	view, panorama
ծայր, -ի	tip, end	փախչիլ	to escape, flee
կտոր, -ի	piece	(or փախիլ)	
հազիւ	hardly, scarcely	քնանալ	to sleep, fall asleep
հանրակառք, -ի	bus, tram		
հասցէ, -ի	address		

1. Անոր դրկած նամակին պիտի չպատասխանեմ:
2. Մենք անտառին ծայրը կը բնակինք:
3. Հանրակառքէն իջած ատենս՝ եղբայրդ առջեւէս անցաւ:
4. Հազիւ տուն մտած, մարդը սկսաւ իր կնոջ վրայ պոռալ:
5. Կարապետին նստած տեղէն տեսարանը շատ գեղեցիկ է:
6. Ձեր բովի տունը որո՞ւ կը պատկանի:
7. Անօթի պզտիկը հաց կը պահանջէր:
8. Կարդացած գիրքերդ ինչո՞ւ չես պահեր:
9. Անահիտ ճաշը հազիւ պատրաստած՝ իր ընկերները եկան:
10. Իրենց շահած դրամով տուն մը պիտի գնեն:
11. Անոր նոր գնած խանութը ճիշդ մեր նախկին դպրոցին դիմացն է:
12. Աստիճաններէն իջած ատենս եղբօրս հանդիպեցայ:
13. Ո՞վ յաղթեց, ճերմակները թէ սեւերը:
14. Անիին հազածը չափազանց գեղեցիկ է:
15. Ձեր նախընտրած ճաշարանի հասցէն ինչ էր:
16. Ժողովի ընթացքին իր ամբողջ լսածները Արամ պատմեց մեզի:
17. Մեր առջեւինը շատ նշանաւոր մարդ մըն է:
18. Անօթի մարդը միսի մնացած կտորները ախորժակով կերաւ:
19. Լուրը լսած ըլլալով, անմիջապէս ձեզի եկայ:
20. Այսօր սորվածը վաղը պիտի մոռնայ:
21. Գողը նայուածք մը նետեց իր շուրջը եւ անմիջապէս վազեց:
22. Ամենէն նախընտրած գոյնդ ո՞րն է:
23. Տիգրան որո՞ւ հետ զացած էր համերգին:
24. Արամի ծնած ատենը մենք նիւ Եորք կը բնակէինք:

1. Is the street on which you live safe?
2. We were in Boston at the time of his arrival in America.
3. Who wrote the book you read last week?
4. Do not repeat what I have just said.
5. The letter he wrote yesterday has not yet arrived.
6. The bus on which we travelled was very fast.
7. Don't we have what he wants?
8. Not having heard the question, I cannot answer you.
9. The flowers I brought from the garden are on the table.
10. It was very cold the day we went to New York.
11. He set out immediately on hearing the news of his father's illness.
12. The adjacent building is a post office.
13. I'll give you (s.) as much as you want.
14. Next month I shall visit my grandfather's birthplace.
15. Who lives in the room opposite us?
16. The frightened cat ran under the chair.
17. All the places we visited were very interesting.
18. The soldiers defended the city to (Մինչեւ) the last man.
19. Do not listen to them.
20. Where is the newspaper the boy brought this morning?
21. The book I found is Anahid's.
22. Having heard her sad story, I shall try to help her.
23. The pictures you sent us were splendid!
24. Don't despair.

LESSON XVIII

1. *Reciprocal pronouns*

There are two different ways of rendering "each other" in modern Western Armenian. These pronouns do not occur in the nominative case.

	a	b
Acc.	(q)իրար (the standard form)	մէկզմէկ (written as one word; literary only)
G/D	իրարու	մէկմէկու
Abl.	իրարմէ	մէկմէկէ
Instr.	իրարմով	մէկմէկով

2. *Reflexive pronouns*

These pronouns do not occur in the nominative case.

1st person sing.

A	ես զիս
G	ես իմ
D	ես ինձի
Abl.	ես ինձմէ
Instr.	ես ինձմով

1st person pl.

A	մենք մեզ
G	մենք մեր
D	մենք մեզի
Abl.	մենք մեզմէ
Instr.	մենք մեզմով

2nd person sing.

A	դու ւն քեզ
G	դու ւն քու
D	դու ւն քեզի
Abl.	դու ւն քեզմէ
Instr.	դու ւն քեզմով

2nd person pl.

A	դու ք ձեզ
G	դու ք ձեր
D	դու ք ձեզի
Abl.	դու ք ձեզմէ
Instr.	դու ք ձեզմով

3rd person sing.

A	ինքզինք
G	ինքնիր
D	ինքնիրեն (also: "on his own" and "by himself" in certain idioms)
Abl.	ինքնիրմէ
Instr.	ինքնիրմով

3rd person pl.

A	իրենք զիրենք
G	իրենք իրենց
D	իրենք իրենց
Abl.	իրենք իրենցմէ
Instr.	իրենք իրենցմով

Sometimes the form *ինքզինք* (regularly declined) plus the suffix *-ս, -դ* or *-ն* is found for the singular, and *ինքզինքնի* for the plural.

3. *Distributive pronouns*

Each one: *ամէն մէկը* or *իւրաքանչիւրը*

N/A	<i>ամէն մէկը</i>	<i>իւրաքանչիւրը</i>
G/D	<i>ամէն մէկուն</i>	<i>իւրաքանչիւրին</i>
Abl.	<i>ամէն մէկէն</i>	<i>իւրաքանչիւրէն</i>
Instr.	<i>ամէն մէկով</i>	<i>իւրաքանչիւրով</i>

4. *Distributive adjectives*

Each: *ամէն* or *իւրաքանչիւր* (both undeclined)

5. *Distributive numbers*

These are formed by adding the suffix *-ական* to the cardinal numeral.

E.g. He bought them each four   *Չորսական խնձոր զնեց*
 apples.   *իւրաքանչիւրին:*

Note also the following adjectives which are often used substantively and declined:

<i>միւս</i>	other: <i>միւսը, միւսները</i>	the other(s)
<i>ուրիշ</i>	other: <i>ուրիշը</i>	
<i>բոլոր</i>	whole: <i>բոլորը</i>	(cf. <i>բոլորս ալ</i> all of us)
<i>ամբողջ</i>	entire: <i>ամբողջը</i>	
<i>շատ</i>	much, many: <i>շատեր(ը)</i>	many (people)
<i>շատ մը</i>	much, many	
<i>ամէն</i>	all, each: <i>ամէնը</i> or classical pl. <i>ամէնքը</i>	all
<i>քանի մը</i>	a few, some BUT <i>քանիներ</i>	how many! (exclamation)

Vocabulary: Lesson XVIII

ամէնը, ամէնքը	each one, everyone, all	կրակ, -ի հակառակ	fire contrary to, despite (prepos. and post- pos. + dat.)
այցելուութիւն, -եան	visit		
անդամ, -ի	member	հաճոյք, -ի	pleasure
արտասանել	to pronounce, recite	համաձայն	in agreement with (prepos. and post- pos. + dat.)
ընաւորութիւն, -եան	nature, character		
ըննել	to catch, hold	հանդէպ	with regard to, for (postpos. + dat.)
գնդակ, -ի	ball		
գովել	to praise	մօտենալ	to approach, come near (+ dat.)
զգուշանալ	to be careful, beware of (+ abl.)	մօտիկ	close, intimate
ըմբռնել	to grasp, comprehend	յարգանք, -ի	respect
ընկերանալ	to go with, accompany	նախադասութիւն, -եան	sentence
իրար, իրարու	each other		
իւրաքանչիւր	each (adj. and pron.)	նեղ	narrow
խեղճ	miserable, poor	նշանակութիւն, -եան	meaning
խրատ, -ի	advice, counsel		
ծանօթանալ	to know, be acquainted with (+ dat.)	շատ մը (+ pl.)	many
ծեծել	to beat	որոշում, -ի	decision
կորուստ, -ի	loss	ջանալ	to try, attempt
կուսակցութիւն, party (political) -եան		սխալմամբ	by mistake, wrongly
		տեղեկութիւն, -եան	information

1. Զանազէք՝ զիրար աւելի լաւ ճանչնալ, որովհետեւ միասին պիտի աշխատիք:
2. Տիգրան միշտ ինքնիրեն կը խօսի:
3. Ինչո՞ւ ամէն մարդու խրատ կուտաս: Առաջ դուն քեզի նայէ:
4. Հակառակ իր բնաւորութեան, շատ լուրջ է այսօր:
5. Պարոն Հայկ իր իւրաքանչիւր զաւակին երկու հազար տուար պիտի տայ:
6. Իրարու նայեցանք եւ սկսանք բարձրաձայն խնդալ:
7. Երախան պարտէզը ինքնիրեն կը խաղար:
8. Անցեալ շաբաթ Արամ իր կնոջ համար ինքնաշարժ մը գնեց:
9. Մենք որոշեցինք օր մը Երեւան երթալ:
10. Խեղճ մարդը ինքզինքը սպաննեց:
11. Իրենք զիրենք շատ կը գովեն առանց պատճառի:
12. Ինքզինքդ կը խաբես այս տեսակ գաղափարներով:
13. Չեն կրնար իրարու մօտենալ, որովհետեւ իրարմէ կը վախնան:
14. Ամբողջ օրը նոյն նախադասութիւնը կը կրկնէր:
15. Չար տղաքը զիրար կը ծեծէին:
16. Իր բնաւորութեան մասին գաղափար չունիմ:
17. Ուրիշներու մի՛ ըսէք ձեր լսածները:
18. Կուսակցութեան բոլոր անդամներն ալ համաձայն էին մեր որոշումներուն:
19. Մեր դպրոցի ուսանողները յարգանք ունին իրենց ուսուցիչներուն հանդէպ:
20. Այս հին քաղաքին մէջ շատ մը նեղ փողոցներ կան:
21. Չեզի ընկերանալը՝ մեծ հաճոյք մըն է ինծի համար:
22. Ամէնքն ալ ներկայ էին ժողովին:
23. Երախաները կրակէն կը վախնան:

1. Can I accompany you home (*միմեղեքեք անեմ*)?
2. My older brothers are very close to each other.
3. They are very wary of each other.
4. He tried to prepare his lessons by himself, but he later asked his sister for help.
5. After his serious illness, his wife took care of him.
6. She considers herself beautiful.
7. Can't you grasp the meaning of this sentence?
8. Don't think so badly of yourself. All of us make mistakes.
9. They are not against our plans.
10. Your gain is my loss.
11. Having taken a new job, Dikran hoped to buy a new car.
12. They looked at each other and smiled.
13. Each one recited a sentence from the book.
14. The advice of his elders has no meaning for him.
15. Young people get acquainted with each other more quickly than old people do.
16. These opinions are contrary to your character.
17. In which room did the fire begin?
18. Aram caught the ball in his hands.
19. From whom do they get such information? From each other.
20. Most members of that Armenian party were students until recently.
21. Do you consider yourselves intelligent?
22. My grandfather gives me the same advice every Sunday.

LESSON XIX

1. The Aorist Indicative (Part III): "Irregular" verbs, B

As noted in Lesson XVI, there are numerous categories of verbs where the aorist stem is not formed by the simple addition of the suffix *-bg-* or *-wg-* to the present stem. In this Lesson we shall study categories 3, 4, 5, 6, 7.

cat. 3. Verbs which have a suffix *-ան-* in the present stem form the aorist by dropping *-ան-* and adding *-ացայ* etc. [*-ալ* verbs only].

e.g. բարկանալ (to get angry):

բարկացայ, բարկացար, բարկացաւ; բարկացանք, բարկացաք,
բարկացան.

This is a very productive category of verbs that describe a state and are derived from nouns:

e.g. ամուսին husband: ամուսնանալ to get married (either sex)

վերջ end, finish: վերջանալ to come to an end

There is one exception to this category: բանալ (to open) has aorist endings in *-ի*, not *-այ*.

բացի, բացիր, բացաւ; բացինք, բացիք, բացին.

cat. 4. Verbs which have a suffix *-եմ-* in the present stem form the aorist by dropping *-եմ-* and adding *-եցայ* etc. [*-ալ* verbs only].

e.g. կեմալ (to stop)

կեցայ, կեցար, կեցաւ; կեցանք, կեցաք, կեցան.

ունենալ (to have) ունեցայ etc. (I had, I acquired)

cat. 5. Verbs which have a suffix *-չ-* in the present stem form the aorist by dropping *-չ-* and adding the ending *-այ* etc. [*-իլ* verbs only].

e.g. *փախչիլ* (to flee) [but *փախիլ* is also found]
փախայ, փախար, փախաւ; փախանք, փախարք, փախան.

EXCEPT *հանգչիլ* (to rest): *հանգչեցայ*

cat. 6. Verbs which have a suffix *-ցն-* in the present stem form aorists in *-ցուցի*. These are in origin factitives (see further Lesson XXX); but *հարցնել* (to ask - from *հարց*, not *հար-ցնել*) has been assimilated to this category. [*-ել* verbs only]. Note the 3 p.s.

e.g. *կորսնցնել* (to lose)
կորսնցուցի, կորսնցուցիր, կորսնցուց; կորսնցուցինք,
կորսնցուցիք, կորսնցուցին.
հարցուցի, հարցուցիր, հարցուց; հարցուցինք, հարցուցիք,
հարցուցին.

Note also *ցուցրնել* (to indicate), aor. *ցուցուցի* etc.

cat. 7. Several verbs are quite irregular. E.g.,

դնել (to place, set, put) - *դրի* (*-իր, -աւ, -ինք, -իք, -ին*)
ելլել (to go up) - *ելայ* (*-ար, -աւ, -անք, -արք, -ան*)
ընել (to do) - *ըրի* (*-իր, -աւ, -ինք, -իք, -ին*)
զարնել (to hit) - *զարկի* (*-իր, -աւ, -ինք, -իք, -ին*)
տանիլ (to take, bring) - *տարի* (*-իր, -աւ, -ինք, -իք, -ին*)
տալ (to give) - *տուի* (*-իր, -աւ, -ինք, -իք, -ին*)
դառնալ (to turn, become) - *դարձայ* (*-ար, -աւ, -անք, -արք, -ան*)
իյնալ (to fall) - *ինկայ* (*-ար, -աւ, -անք, -արք, -ան*)

2. *The Perfect and Pluperfect of "irregular" verbs, B*

As noted in Lesson XVI B, it is important to remember that the past participles of the preceding verbs are formed from the aorist stem. Thus the forms are:

- cat. 3   *բարկացած եմ, էի*
               ամուսնացած եմ, էի
               վերջացած եմ, էի
               բացած եմ, էի
- cat. 4   *կեցած եմ, էի*
               ունեցած եմ, էի
- cat. 5   *փախած եմ, էի*
               (but հանգչած եմ, էի)
- cat. 6   *կորսնցուցած եմ, էի*
               հարցուցած եմ, էի
- cat. 7   *դնել - դրած եմ, էի*
               ելլել - ելած եմ, էի
               ընել - ըրած եմ, էի
               զարնել - զարկած եմ, էի
               տանիլ - տարած եմ, էի
               տալ - տուած եմ, էի
               դառնալ - դարձած եմ, էի
               իյնալ - ինկած եմ, էի

Vocabulary: Lesson XIX

ամուսնանալ	to marry (+ հետ and dat.)	լմնցնել	to complete
անհետանալ	to disappear, vanish	լուսանկար, -ի	photograph
առաջնորդ, -ի	leader; prelate	կարօտնալ	to long for, miss (+ dat.)
առաջնորդել	to lead, guide	կենալ	to stop; stand
Արարատ (Մասիս)	Ararat	կորսնցնել	to lose (tr.)
արուեստագետ, -ի	artist	հանգչիլ	to rest
բարեբախտաբար	fortunately, luckily	մասնագետ, -ի	specialist
բարկանալ	to become angry	մաքուր	clean, pure
բարձրանալ	to rise, go up, climb	մեծոլթիւն, -եան	greatness; size
գագաթ, -ի	summit, peak	մէջտեղ, -ի	middle, space between
գլխարկ, -ի	hat	յարմար	suitable, fitting (adj. and postpos. + dat.)
գողնալ	to steal	ներքին	inner, internal
դառնալ	to turn; become	նիւթ, -ի	matter; subject, topic
դարձեալ	again	վերջանալ	to come to an end
դնել	to put, place	վերջապէս	finally
զարմանալ	to be surprised, astonished at	վերջացնել	to finish, bring to an end
զարնել	to hit, strike, knock	սարիք, -ի	age (years old)
իյնալ	to fall	ցուցրնել	to show, indicate (tr.)
լաւանալ	to get better, im- prove (intrans.)		
լեցնել	to fill; pour into		

1. Վերջերս, Անահիտ օտար տղու մը հետ ամուսնացեր է:
2. Բարկացած ատենը, եղբայրս ունէ մէկուն չի խօսիր:
3. Արարատի գագաթը առաջին անգամ ո՞վ բարձրացաւ:
4. Տիգրան չէր յիշեր, թէ ուր դրած էր իր գիրքերը:
5. Արուեստագէտին պատրաստած նոր գործը երբ պիտի կարենանք տեսնել:
6. Երկար ժամանակէ ի վեր զիրար տեսած չենք: Շատ կարօտցեր եմ իրեն:
7. Շոգեկառքի վերջին կայարանը ո՞րն է:
8. Երգիչը ինչպէս կորսնցուց իր ձայնը:
9. Քիչ մը զինի կը լեցնէք բաժակիս մէջ:
10. Անոնց խօսած հայերէնը շատ մաքուր է:
11. Դասերը անցեալ ամիս վերջացան:
12. Ուսուցիչը իր աշակերտները դէպի դիմացի անտառը կ'առաջնորդէր:
13. Սխալմամբ կարծեցինք թէ այդ գիրքը մեզի կը պատկանի:
14. Անոր դասախօսութենէն բան մը հասկցած չեմ:
15. Եղբայրս ներքին հիւանդութիւններու նշանաւոր մասնագէտ է:
16. Վերջին անգամ այս նիւթին մասին չխօսեցանք:
17. Մեր քաղաքը միշտ մաքուր կը պահեն:
18. Պարոն Հայկ իր նոր գրած գիրքը ուսանողներուն ցուցուց:
19. Անի իր հին հագուստները ինձի տուաւ:
20. Ամբողջ դրամս հանրակառքին մէջ կորսնցուցի:
21. Գողերը իրենց զողցած ինքնաշարժով անհետացան:
22. Ո՞վ է ձեր առաջնորդը:
23. Բարեբախտաբար հանրակառքը ժամանակին կեցաւ եւ պզտիկին չզարկաւ:

1. Have you finished your dinner?
2. How did they lose so much money?
3. We stayed in New York for ten days.
4. Hearing a noise, Dikran climbed the stairs, but no one was there.
5. Do you understand what I have just said?
6. The book she wrote is about women's rights.
7. We bought that house because its size was suitable for our family.
8. Have you seen the box I put on the table?
9. Aren't they married yet?
10. Since they were going to Boston, they took my daughter with them.
11. What was the subject of your long conversation on the telephone?
12. Where did you put Father's tools?
13. I turned around and saw that he was no longer (*wl*) following me.
14. Have you completed your work?
15. Foreigners are always surprised at the size of New York.
16. We are very grateful for what we have.
17. Your brother and my sister are the same age.
18. The workmen have finally completed our house.
19. I miss you very much. When will you be able to return home?
20. He's turned into an intelligent young man.
21. What have you done with all the photographs of your family?
22. Last week my little brother fell from the window again; the doctors think that he will be better in a few days.
23. Have a rest now; tell us the end of the story later.

LESSON XX

1. Formation of adverbs

a) Most adjectives may be used without change as adverbs:

E.g. Speak (more) loudly.	(Աւելի) ըսարձր խօսեցէ՛ք:
I worked hard.	Կուրջ աշխատեցայ:
Certainly! By all means.	Անպատճառ:

Note also reduplication for emphasis:

E.g. (very) quickly	արագ արագ
(very) slowly	կամաց կամաց (for կամաց see below, §5)

b) Many nouns in the instrumental case function as adverbs:

E.g. gladly, willingly	սիրով
He came quickly.	Շուտով եկաւ:
We listened attentively.	Ուշադրութեամբ լսեցինք:

(See further under the instrumental of infinitives, Lesson XXIV.)

c) Various suffixes may be added to adjectives:

1) -աբար:	ղժբախտաբար	unfortunately
2) -ապէս:	պարզապէս	simply*
3) -ովհն:	բոլորովհն	entirely
4) -օրէն:	արագօրէն	quickly (cf. արագ above)

d) For languages the suffix is *-երէն* or sometimes *-արէն*. Cf. the Appendix on Geographical Names.

E.g. Հայերէն Armenian; ռուսերէն Russian; անգլերէն English; ինչերէն
in what language? (or ինչ լեզուով).

*Note, however, that *այսպէս*, *այդպէս*, *որպէս* do not have *-ա-* before the ending.

These may be declined:

E.g. He speaks five languages   Հայերէնէն բացի (or զան)
 apart from Armenian.   հինգ լեզու կը խօսի:

e) There are numerous individual forms:

E.g. *ակամայ*   unwillingly
կամաց   slowly
թերեւս   perhaps
ուրեմն   so, well then

f) The following have already been introduced:

<i>հոս, հոն</i>	here, there
<i>ուր, ո՛ւր</i>	where (rel.), where?
<i>հիմա, այն ատեն</i>	now, then
<i>երբեմն; երբեք + negative</i>	sometimes, never
<i>բնաւ + negative</i>	never, not at all
<i>երբ, ե՛րբ</i>	when (rel.), when?

2. Imperatives of "irregular" verbs, A

The same categories will be used as in Lesson XVI.

1. Verbs with identical stems in present and aorist

-ել verbs. *բերել*: *բեր, բերէք*; *ըսել*: *ըսէ, ըսէք*

Note that verbs in -իլ have been assimilated to the "regular" pattern:

նստիլ: *նստէ, նստեցէք*; *սկսիլ*: *սկսէ, սկսեցէք*

Prohibitives are formed regularly from the present stem:

Մի՛ բերեր, մի՛ բերէք
Մի՛ նստիր, մի՛ նստիրք

Vocabulary: Lesson XX

ակամայ	involuntarily	զարմանալի	surprising, amazing
աղմուկ, -ի	noise	զարմանալիօրէն	surprisingly,
անգլերէն	English (language)		amazingly
անկասկած	without doubt, doubtless	զբաղիլ	to be engaged in, busy with (+ instr.)
անկասկածօրէն	undoubtedly	ընդհանրապէս	in general, gen- erally
անպատճառ	certainly, by all means		
անսխալ	right, correct	խելօք	well behaved
անտարբեր	indifferent	համաձայնիլ	to agree to, with (+ dat.)
առաջարկ, -ի	proposal, suggestion	հանդարտ	quiet, still
առաջարկել	to propose, suggest	մեղմօրէն	softly
առեւտուր, -ի	trade, commerce	նկատմամբ	regarding, towards (postpos. + gen.)
առնուազն	at least		
աստիճանաբար	gradually		
արագօրէն	quickly, fast (adv.)	ուշադրութիւն, -եան	attention
բաժնել	to divide, distribute		
բացատրութիւն, -եան	explanation	ուշադրութիւն ընել	to be careful, look out
բոլորովին	entirely, totally	ուրեմն	so, well then
դժբախտ	unfortunate	պարզապէս	simply
դժբախտաբար	unfortunately	ռուսերէն	Russian (language)
դիրք, -ի	position	սիրով	gladly, willingly
երեւակայել	to imagine		

1. Վաչէ՛, Տիկին Անահիտին աթոռ մը բեր:
2. Բոլորովին անտարբեր մի՛ ըլլաք այդ խնդրին նկատմամբ:
3. Ուշադրութեամբ հետեւեցէ՛ք Պարոն Յակոբեանի դասախօսութեան:
4. Բժիշկը ըսաւ, որ հօրս վիճակը աստիճանաբար պիտի լաւանայ:
5. Դժբախտաբար ձեր լեզուով դեռ չեմ կրնար լաւ խօսիլ, թէեւ կրնամ անսխալ գրել եւ կարդալ:
6. Տիգրանին խանութէն հայկական գինի գնեցէ՛ք:
7. Ետեւի կողմէն մտէ՛ք, որովհետեւ առջեւի դուռը գոց է:
8. Երախային սենեակը մի՛ մտնէք, դեռ նոր* քնացաւ:
9. Վաչէին ըրած առաջարկին ակամայ համաձայնեցայ:
10. Երկու կուսակցութիւններն ալ մեզի անպատճառ պիտի յայտնեն իրենց դիրքերը՝ այս խնդրին նկատմամբ:
11. Ժողովէն վերջ գրադարան եկէ՛ք, ես հոն կ'ըլլամ:
12. Աստիճաններէն կամաց իջի՛ր:
13. Գնա՛, տես՛ թէ ինչ գեղեցիկ եւ հաճելի է Անահիտենց պարտէզը:
14. Եկո՛ւր, ըսէ՛ ինձի թէ ինչ կ'ուզես:
15. Եթէ պաղ առած էք, տունը մնացէք եւ հանգստացէ՛ք:
16. Զգուշութեամբ քալեցէ՛ք, ճամբան նեղ է:
17. Այդ ճաշարանը մի՛ երթաք, մաքուր չէ:
18. Ձեր բոլոր բարեկամները հաճոյքով պիտի օգնեն ձեզի:
19. Վաղը առտու կայարանը եղէ՛ք:
20. Ինքնաշարժներու աղմուկէն՝ գիշերները չենք կրնար քնանալ:
21. Զարմանալի է, բայց անոնք պարզապէս չկրցան հասկնալ ձեր տուած բացատրութիւնները:

*դեռ նոր օր դեռ հիմա: "just, just now."

1. Speak softly, everyone is sleeping.
2. Go and see the new library; it is a very beautiful building.
3. Unfortunately, this is not a quiet place. We'll go somewhere else.
4. Generally, Armenians engage in trade.
5. Follow attentively your teacher's explanations.
6. Enter the room from the other side!
7. I will gladly do that for you.
8. She is totally indifferent with regard to the unfortunate.
9. You cannot imagine what things he said!
10. Go and get a pencil for your little sister.
11. Eat this Armenian dish; it's very delicious.
12. Don't be so naughty.
13. Doubtless, Dikran was there too last night.
14. At least seven people agreed to our proposals.
15. Generally (speaking), everything she says is correct.
16. The well-behaved child sat quietly at his mother's side.
17. Bring your friend with you tomorrow evening.
18. Don't eat too much!
19. Be here early tomorrow morning.
20. Don't go too far away, we'll be leaving within an hour.
21. Take one of these.
22. You learned Armenian surprisingly quickly.
23. Come home now, it's time for supper (gen.).
24. He willingly accepted the money his grandfather offered him.

LESSON XXI

Nouns with Gen/Dat in -ան

There are four main categories of nouns with genitive/dative in -ան.

A. Nouns with nominatives in -ն, where -ա- is inserted to form the genitive:

E.g. անուն (name) անունան; անունէ, անունով

Vowel changes frequently occur:

արիւն (blood) արեան; արիւնէ, արիւնով

տուն (house) տան; տունէ, տունով

B. Nouns originally ending in consonant plus -ն have frequently lost the final

-ն in the modern nominative, but retain a genitive in -ան: The -ում, -ման

category is very productive for abstract nouns:

լուծում (solution), լուծման; լուծումէ, լուծումով

բացում (opening), բացման; բացումէ, բացումով

լեռ	(mountain), լեռան	} Note that an original ղ became ռ before ն and remained when the ն dropped. For the plurals լեռնեք etc. see Lesson IV 1 note b.
դուռ	(door), դրան	

ծով (fish), ձկան

C. Some nouns without -ն in the nominative have genitives in -ան:

աղջիկ (girl), աղջկան; աղջիկէ, աղջիկով

կնիկ (woman, wife), կնկան; կնիկէ, կնիկով

D. Most nouns expressing concepts of time have genitives in -ում. For these

see Lesson XXVII.

Note, however, that in categories A, B and C a genitive in -ի is often found

rather than the classicizing *-ան*. E.g. *անուն* - *անունի*; *ուսում* (study) - *ուսումի*; *արիւնի*; *դուռի*; *կնիկի*, etc.

The ablative and instrumental cases are generally formed from the nominative. Thus: *անուն* - *անունէ*, *անունով*; *ուսում*, *ուսումով*; *տունէ*, *տունով* etc. In a few nouns, forms derived from the *-ն* form of the nominative are also found: E.g. *դուռ(ն)*, *դռնէն* or *դուռէն*.

The plurals are formed regularly from the nom. sing. Thus *անուններ*; *տուններ*, etc.

Note that nouns in *-ան* do not take a definite article in the genitive case:

E.g. the top of the tree

ծառին զազաթը

But: the top of the mountain

լեռան զազաթը

Cf. Lesson X 2.

Vocabulary: Lesson XXI

ազատութիւն, -եան	liberty, freedom	ծելել	to form, shape
անձ, -ի	person; self	ծուկ, -ի, ծկան	fish
առողջութիւն, -եան	health	մեծնալ	to grow, increase in size, age
արիւն, -ի, արեան	blood	Յակոբ	James
բարեկամուհի, -ի	(girl) friend	յարմարիլ	to adjust (oneself; + dat.)
բարձրահասակ	tall (people)	յիշատակ, -ի	souvenir, memory
բացում, -ի, բացման	opening	նիւթական	material, financial
լուծում, -ի, լուծման	solution	շուն, -ի, շան	dog
կամք, -ի	will	որպէս	as
կենդանի, -ի	animal; living (adj.)	ուսում, -ի, ուսման	study
կնիկ, կնկան	woman	պայման, -ի	condition, circum- stance
կոտրել	to break	ունդ	expensive, dear
կրթութիւն, -եան	education	ունրբ	holy; saint
հանդէս, -ի	celebration, party; review	ստիպել	to force, compel, insist
հարց, -ի	question, matter	վտանգաւոր	dangerous
հեղինակ, -ի	author	տելել	to last, continue
հիանալի	wonderful	տօն, -ի	festival, feast
		քաղաքական	political

1. Արեան հիւանդութիւնը վտանգաւոր է:
2. Մեր ընտանիքին հազուստները կինս կը ձեւէ:
3. Հայկական հանդէսներու ներկայ եղա՞ր նիւ եորք եղած ատենդ:
4. Անոնց տուած գիները մեզի յարմար չեն:
5. Երբ երախաները չեն ուզեր ուտել, մի՛ ստիպեր:
6. Յակոբ պիտի չկարենայ իր կրթութիւնը շարունակել՝ առանց մեր նիւթական օգնութեան:
7. Դժբախտաբար դեռ յարմար լուծում մը չենք գտած այդ հարցին:
8. Բոլոր խելացի աշակերտները առանձին դասարանի մը մէջ տեղաւորեցին:
9. Ձեր քոյրը այնքան մեծցած էր՝ որ հազիւ կրցայ ծանչնալ զինք:
10. Մեծ հայրիկին առողջութեան համար՝ որոշեցինք ֆլորիտա երթալ:
11. Առաջնորդը կատարեց հանդէսին բացումը:
12. Այս իրիկուն մեզի ծաշի եկէ՛ք:
13. Սուրբ Յակոբի տօնին առթիւ, անցեալ Կիրակի շատ մարդ կար մեր եկեղեցին:
14. Մայրիկս իր հին բարեկամուհիին այցելութենէն զոհ մնաց:
15. Մեր նոր տան տեղը աւելի յարմար է, քան նախկին տան տեղը:
16. Պէտք է կեանքի պայմաններուն յարմարիլ:
17. Ո՞վ էր այն անձը՝ որուն հետ երէկ գիշեր կը խօսէիք:
18. Հայրս կամքի տէր մարդ է:
19. Քաղաքական հարցերով չեմ զբաղիր:
20. Ժամանակս սուղ է, չեմ կրնար քոլոր հայկական հանդէսներուն ներկայ ըլլալ:
21. Այդ մարդը շատ վտանգաւոր է, հետը գործ մի՛ ունենաք:
22. Ձեր առաջարկած պայմանները չենք կրնար ընդունիլ:

1. How long will the lecture last?
2. Do you prefer fish or meat?
3. Don't despair, I have found the solution to your difficulty.
4. Unfortunately, the glass your daughter broke was very expensive.
5. Many people attended the opening of the new library.
6. We are not satisfied with the explanation he gave.
7. The author of this book died young.
8. They keep the animals in a big field behind their house.
9. He stood in front of the door until they opened the shop.
10. Keep these photographs as a souvenir of our visit.
11. The view from the top of the mountain is marvellous.
12. Who broke the car window?
13. What is your wife's name?
14. I shall pay for the cost of my education within ten years.
15. Vache is going to marry the priest's daughter.
16. Besides your studies, what else are you engaged in?
17. Freedom has always been the most important political problem.
18. That child's mother does not allow him to go far away from his house.
19. He's grown so much that now he's even taller than his father.
20. Many people adjust to the circumstances of life without difficulty.
21. Did you know that Anahid's photograph was in the Armenian papers?
22. My little sisters love horses, dogs and almost every other kind of animal.

1. Imperatives of "irregular" verbs, B.

Here categories 3-7 will be discussed (cf. Lesson XIX).

Cat. 3. Verbs with a suffix *-ան-* in the present stem and with aorists in *-ացայ* form imperatives in *-ացիր, -ացէք* (*-ալ* verbs only):

E.g. *բարկանալ* (to get angry): *բարկացիր, բարկացէք*

However, *բանալ* (to open) with aorist in *-ացի* has *բաց, բացէք*.

The prohibitives are formed in a regular fashion from the present stem:

մի բարկանար, մի բարկանաք
մի բանար, մի բանաք

Cat. 4. Verbs which have a suffix *-են-* in the present stem and an aorist in *-եցայ* form imperatives in *-եցիր, -եցէք* (*-ալ* verbs only):

E.g. *կենալ* (to stop): *կեցիր, կեցէք*

The prohibitives are formed regularly from the present stem:

մի կենար, մի կենաք

Cat. 5. Verbs which have a suffix *-չ-* in the present stem and aorists in *-այ* form imperatives in *-իր, -էք* (*-իլ* verbs only):

E.g. *փախ(չ)իլ* (to flee): *փախիր, փախէք*

However, *հանգչիլ* with aorist in *-չեցայ* has:

հանգչէ, հանգչեցէք (cf. *խօսիլ : խօսէ* etc.)

The prohibitives are formed regularly from the present stems:

մի փախիր, մի փախիք (or *մի փախչիր, մի փախչիք*)
մի հանգչիր, մի հանգչիք

Cat. 6. Verbs with a suffix *-gñ-* in the present stem and aorists in *-gnlgh* have imperatives in *-gnlpr*, *gnlgէք* :

E.g. *կորսնցնել* (to lose): *կորսնցնիր, կորսնցուցէք*
հարցնել (to ask): *հարցնիր, հարցուցէք*
ցուցընել (to indicate): *ցուցնիր, ցուցուցէք*

The prohibitives are formed regularly from the present stem:

մի՛ կորսնցներ, մի՛ կորսնցնէք
մի՛ հարցներ, մի՛ հարցնէք

Cat. 7. Several verbs are quite irregular:

<i>դնել</i>	(to place):	<i>դիր, դրէք</i>	
<i>ելլել</i>	(to rise):	<i>ելի, ելէք</i>	
<i>ընել</i>	(to do):	<i>ըրէ, ըրէք</i>	
<i>զարնել</i>	(to hit):	<i>զարկ, զարկէք</i>	
<i>տանիլ</i>	(to lead):	<i>տար, տարէք</i>	
<i>տալ</i>	(to give):	<i>տուր, տուէք</i>	
<i>լալ</i>	(to weep):	<i>լաց, լացէք</i>	(the pl. is regular)
<i>դառնալ</i>	(to turn, become):	<i>դարձիր, դարձէք</i>	
<i>իյնալ</i>	(to fall):	<i>իսկիր, իսկէք</i>	

The prohibitives are all formed regularly from the present stems:

<i>մի՛ դներ, մի՛ դնէք</i>	<i>մի՛ տար, մի՛ տաք</i>
<i>մի՛ ելլեր, մի՛ ելլէք</i>	<i>մի՛ լար, մի՛ լաք</i>
<i>մի՛ ըներ, մի՛ ընէք</i>	<i>մի՛ դառնար, մի՛ դառնաք</i>
<i>մի՛ զարներ, մի՛ զարնէք</i>	<i>մի՛ իյնար, մի՛ իյնաք</i>
<i>մի՛ տանիր, մի՛ տանիք</i>	

2. "To wear"

The usual verb for "wearing" or "putting on" is հագնիլ (aor. հագայ ; imperative հագիր, հագէր).

E.g. On Sunday I shall wear my
new suit.

Կիրակի նոր հագուստս պիտի
հագնիմ:

Yesterday they put on their
old shoes.

Երէկ իրենց հին կօշիկները
հագան:

However, with hats, gloves, ties, glasses, rings, etc. the verb դնել is used:

E.g. Put on your gloves.

Ձեռնոցներդ դիր:

My wife is wearing her new ring.

Կինս իր նոր մատանին դրած է:

(Note the use of the perfect.)

Vocabulary: Lesson XXII

ակնոց, -ի	(eye) glasses	խնամք տանիլ	to care for (+ dat.)
արելի ակնոց	sun-glasses	ծախսել	to spend
ահա,	here (it) is; <i>voici</i>	ծոյլ	lazy
ահաւասիկ		կարօտ	lacking, in need of (+ dat.).
այլապէս	otherwise	կռուիլ	to fight, quarrel
այլելս with	no longer; not any neg. verb (ալ more is also used in this sense)	կօշիկ, -ի	shoe
անգլիացի, -ի	Englishman	հազուադէպ	rare, scarce
արեւելեան	eastern; oriental	հաշիւ, -ի	account, bill
արեւմտեան	western	հաշիւ մաքրել	to settle an account
արծաթ, -ի	silver	հետեւեալ	following
բարակ	thin, fine	ձեռնոց, -ի	glove
բաց	light (in color)	մատանի, -ի	ring
գիւղ, -ի	village	յաջորդ	next
գոց	dark (in color)	նեղուլթիւն, -եան	trouble, difficulty
գումար, -ի	amount, sum	նկարագիր,	character (moral)
դպչիլ (դպնալ	to touch (+ dat.)	նկարագրի	
or դպիլ); դպայ		շիտակ	right, correct; straight ahead
եղանակ, -ի	season, weather; tune, melody	ոտքի կենալ	to stand up
թանգարան, -ի	museum	պարտք, -ի	debt
խնամք, -ի	care, solicitude	պարտքի առնել	to borrow money
		սովորաբար	usually
		վերադառնալ	to return

1. Ահաւաստիկ ձեր փնտրած գիրքը:
2. Այլեւս չեմ կրնար ապրիլ այդպիսի աղջկան մը հետ:
3. Մեծ հօրս արծաթէ ժամացոյցը մինչեւ հիմա կը պահենք:
4. Մայրս բաց գոյնի հագուստներ չի սիրեր, միշտ գոց գոյնի հագուստներ կը հագնի:
5. Այդ մեծ գումարը իր եղբօրմէն պարտքի առած է:
6. Արեւելեան եղանակներ չեն սիրեր, արեւմտեան եղանակներ կը նախընտրեն:
7. Այս պատիկները խնամքի կարօտ են:
8. Մեր դրացիները միշտ կը կոռւին եւ իրարու վրայ կը պոռան:
9. Մեր համալսարանի գրադարանը շատ մը հագուագիւտ գիրքեր ունի չայաստանի եւ հայերու մասին:
10. Մենք մեր հաշիւները արդէն մաքրած ենք:
11. Հետեւեալ հեղինակներուն գիրքերը բաժնեցէք ուսանողներուն:
12. Հայրս ձեռնոց երբեք չի դներ:
13. Սովորաբար անգլիացիները ամուսնուլթեան մատանի չեն դներ:
14. Շատ ազնիւ մարդ մըն է, ոչ մէկուն նեղուլթիւն կը պատճառէ:
15. Ե՞րբ պիտի վերադառնաք Հայաստանէն:
16. Շատ յոգնած էք, քիչ մը հանգչեցէ՛ք:
17. Իմ տունէս անմիջապէս դու՛րս ելէք:
18. Ձեր հին հագուստներն ու կօշիկները աղքատներուն տուէ՛ք:
19. Ծոյլերուն մի՛ օգնէք:
20. Նամակին կէսը գրած եմ, միւս կէսը վաղը պիտի գրեմ:
21. Ազնիւ նկարագրի տէր մարդիկ այդպիսի բաներ չեն ըներ:
22. Շատ մը երախաներ տկար աչքերով կը ծնին:
23. Ինչո՞ւ ոտքի կը կենաք: Նստեցէք, ազատ տեղեր շատ կան:

1. Last night thieves stole several rare paintings from the museum.
2. Here is the house where they live.
3. Get dressed, put on your shoes, gloves and hat, then follow us.
4. Don't be angry; I did not intend to deceive you.
5. I have never seen a book with such thin pages.
6. Stop in the next village and buy some bread and wine.
7. Our house has a very fine position in the forest outside Erevan.
8. Do not touch the pictures in the museum.
9. Turn back, the road is usually dangerous in this season.
10. She has already spent half of her money.
11. Put on your new clothes tomorrow. Grandfather will be visiting us.
12. The next three lessons are the most difficult in the book.
13. Take care of your mother; she is seriously ill.
14. Put on your sun-glasses today, otherwise your eyes will hurt.
15. Go straight on, then turn right at the next street (abl.)
16. Stand up when the teacher comes into the classroom.
17. Open the door. We have been waiting here for at least an hour.
18. Show us all the new books on Armenian history that you have bought this year.
19. Don't ask so many questions.
20. Put the wine glasses on the small table.
21. After the fourth century Eastern Armenia was larger than Western Armenia.
22. Do you know when and where you lost your gloves?

LESSON XXIII

The Subjunctive

In addition to the indicative mood, modern Armenian also has a subjunctive; it is widely used in subordinate clauses, and also as a main verb in certain circumstances. There are subjunctive forms for the present and imperfect, the perfect and pluperfect.

In most verbs the present and imperfect subjunctives are formed by dropping the *կը* or *կու* from the present and imperfect indicative: E.g.

կը սիրեմ - *սիրեմ, սիրէի* etc.

կու տամ - *տամ, տայի* etc.

The present and imperfect subjunctives of a few verbs, where the present indicative and the infinitive have different stems, are based on the infinitive. Thus:

Pres. Indic.		Infinitive	Subjunctive
<i>զիտեմ</i>	(I know)	<i>զիտնալ</i>	<i>զիտնամ, զիտնայի</i>
<i>ունիմ</i>	(I have)	<i>ունենալ</i>	<i>ունենամ, ունենայի</i>
<i>կրնամ</i>	(I can)	<i>կարենալ (or կրնալ)</i>	<i>կարենամ, կարենայի</i>
<i>եմ</i>	(I am)	<i>ըլլալ</i>	<i>ըլլամ, ըլլայի</i>

(For these verbs cf. Lesson IX.)

The perfect and pluperfect subjunctives are formed with the past participle and the auxiliary *ըլլալ*:

սիրած ըլլամ (may) I have loved

սիրած ըլլայի had I loved

Such forms are frequently found in conditional sentences; see further Lesson XXVI.

Some uses of the subjunctive

A. As the main verb in a sentence, the subjunctive expresses a wish, exhortation or command. (In the 3 p.sing. and pl. *թող* is added to express the English "let.")

Let us go.

Երթանք:

Let them remain here.

Հոս թող մնան:

Note that wishes may be introduced with the indeclinable *երանի* (*թէ*):

I wish I were dead.

(Երանի թէ) մեռած ըլլայի:

Երանի + dat. renders "lucky, fortunate are..."

E.g. Lucky those who (will) see
that day.

*Երանի անոնց որ այդ օրը պիտի
տեսնեն (or կը տեսնեն):*

The subjunctive also expresses doubt:

What are we to do?

Ինչ ընենք:

Cf. also: Why don't we go?

Ինչո՞ւ չերթանք:

B. The subjunctive has a wide variety of uses in subordinate clauses. Two categories will be discussed in this lesson:

1. For requests and commands (with *որ*)
2. For purpose clauses (with *որպէսզի*, sometimes *որ*)

1. He asked us to do him a favor.

*Մեզմէ խնդրեց որ իրեն լաւութիւն
մը ընենք:*

Our teachers demand that we
not talk in class.

*Մեր ուսուցիչները կը պահանջեն
որ դասարանին մէջ չխօսինք:*

Do you want us to come to
dinner tomorrow?

*Կ'ուզես որ ընթրիքի գանք
վաղը:*

2. We are going to Erevan to see the
famous Armenian churches
and museums.

*Մենք Երեւան կ'երթանք, որպէսզի
հայկական նշանաւոր եկեղեցիները
եւ թանգարանները այցելենք:*

He works very hard that his family may live well.	Ան չարաչար կ'աշխատի որպէսզի իր ընտանիքը լաւ ապրի:
He used to work very hard that his family might live well.	Ան չարաչար կ'աշխատէր որպէսզի իր ընտանիքը լաւ ապրէր:
They used to visit us twice a week so that we were not left all alone.	Շաբաթը երկու անգամ կ'այցելէին մեզի որպէսզի առանձին չմնայինք:

With negative = "lest."

E.g. Do not drink to excess lest you become ill.	Շատ մի խմեր, որպէսզի չհիւանդանաս:
---	--------------------------------------

Note: This construction with *որպէսզի* and the subjunctive *must* be used if the subjects of the main and subordinate clauses are different. If the subjects are the same, the dative of the infinitive may be used. See further Lesson XXIV 2b.

Note the duplication of subjunctives, the second being negative.

E.g.:

հաւնին չհաւնին	whether they like it or not
Ուզեմ չուզեմ:	I have no choice.

Vocabulary: Lesson XXIII

ազգային	national	կառավարութիւն, government	
աճապարել	to hurry	-եան	
Հրաչեայ Աճառեան	H. Ajarian (famous Armenian scholar)	կարծես թէ	it looks as though; one would think
ամուսնութիւն, -եան	marriage	հաւասարապէս	equally
անձրեւել	to rain	հաւնիլ	to like
ապագայ, -ի ապագային	future in the future	յօդուած, -ի	article
արժէք, -ի	value, worth	նահանգ, -ի	state
աւելնալ	to increase (intr.), be left over	ներկել	to paint
դանդաղ	slow (adj. & adv.)	նկատել	to notice
դեր, -ի	part, role	շատոնց	for a long time now; long ago
երանի (թէ)	I wish; would that	որպէսզի	so that, in order that
ընդհանուր	general (adj.)	չարաչար	excessively, extremely
թող	"let" (with subjunc.)	պաշտօն, -ի	office, position
իմաստութիւն, -եան	wisdom	պարտականութիւն, duty, obligation -եան	
իրականութիւն, -եան	reality, fact	պէտք է (որ) + subj.	it is necessary that; "must"
լաւութիւն, -եան	favor	վերսկսիլ	to resume, begin again
կայան, -ի	stop (for bus, etc.)	վերցնել	to remove, lift
կառավարել	to govern	ստոնապիլ	to suffer
		օդակայան, -ի	airport

1. Ածապարեցէք, որպէսզի ժամանակին հասնինք օղակայան:
2. Մեր մեծ տղան կը յուսայ ապագային հայոց պատմութեան դասախօս ըլլալ:
3. Երանի դուք ալ մեր աղջկան ամուսնութեան ներկայ եղած ըլլայիք:
4. Իրականութիւնը այդպէս չէ, ձեզ խաբեր են:
5. Կը խնդրեմ որ, այդ լաւութիւնը ընէք ինծի:
6. Հօրեղբօրս աղջիկը Երեւանի համալսարանին մէջ՝ ընդհանուր պատմութեան կը հետեւի:
7. Երկու քոյրերս ալ հաւասարապէս կը սիրեմ:
8. Հաւնին չհաւնին՝ այս հազուստը պիտի հագնիմ:
9. Մասնագէտները յաճախ յօդուածներ կը գրեն, որպէսզի անուն շահին:
10. Հայրս մեր նահանգի կառավարութեան մէջ բարձր պաշտօն մը ունի:
11. Պէտք է լուրջ աշխատիս, որպէսզի պարտականութիւններդ լաւ կատարես:
12. Գիրքերդ վերցնուր սեղանին վրայէն, որպէսզի կարենամ ճաշի սեղանը պատրաստել:
13. Երանի գիտնայի ճիշտ պատասխանը:
14. Կ'ուզեմ, որ իմ գիրքէս օրինակ մը ունենաս:
15. Գործաւորներուն ըսէ՛, որ երբ այդ գործը վերջացնեն, տուն թող չերթան:
16. Այս գիշեր հաւու միս ուտենք:
17. Գործը իրեն ցուցնենք, տեսնենք ինչ կ'ըսէ:
18. Բժիշկը դանդաղ կը խօսէր, որպէսզի հիւանդը հասկնար իր ըսածները:
19. Քիչ մըն ալ սպասենք, թերեւս գայ:
20. Մեր տան պատերը ինչ գոյն ներկենք:
21. Ուրիշներուն վրայ մի՛ խնդար, որպէսզի ուրիշներն ալ վրադ չխնդան:

1. All members of the organization must be present at the next meeting.
2. For the last ten years the value of this picture has been gradually increasing.
3. Our uncle used to play an important role in national affairs.
4. Fortunate are those who can eat meat once a week.
5. The entrance to the museum is on the other side of the building.
6. The following students should remain in class after the lesson.
7. I wish I could speak Armenian as well as you.
8. In the past the Armenians used to govern their country wisely and well.
9. Let's get off at the next stop.
10. Have you noticed how many new buildings are going up in Erevan?
11. When we arrived at the airport, nobody was waiting for us.
12. They are demanding that we pay our debts immediately.
13. She has been suffering for a long time from the same illness.
14. Mother did not want me to marry a poor student; she preferred that I marry a rich doctor.
15. I wish I had gone to Armenia when Ajarian was still alive.
16. Where (whence) are we to begin?
17. She is always asking us to shut the door more quietly.
18. He bought a car in order to be able to visit his girl friends more often.
19. Why don't we write to them and explain what happened?
20. Be careful lest you fall down the stairs.
21. We used to leave the house early on Sundays in order to buy flowers for Grandma.
22. It looks as though it's going to rain all day.

LESSON XXIV

Uses of the Infinitive

The infinitive plays a large role in Armenian syntax, both as noun and verb. Infinitives are declined as nouns in the following way:

N/A	սիրել	խօսիլ	կարդալ
G/D	սիրելու	խօսելու	կարդալու
Abl.	սիրելէ	խօսելէ	կարդալէ
Instr.	սիրելով	խօսելով	կարդալով

Note that infinitives in *-իլ* change the *-ի-* to *-ել-* in declined forms.

A. Examples of the usage of declined forms:

Nom. Swimming is healthy. *Էրդալը առողջարար է:*

(Note here the use of the definite article as in III 5b.)

Acc. I like dancing. *Պարել կը սիրեմ:*

(No def. art.; cf. III 5b.)

Gen. The time for playing is over. *Խաղալու ժամանակը անցած է:*

Dat. She is waiting for her husband's arrival. *Իր ամուսինին ժամանելուն կը սպասէ:*

Abl. Are you afraid of dying? *Մեռնելէ կը վախնա՞ք:*

Instr. I spend my time reading. *Ժամանակս կարդալով կ'անցընեմ:*

B. The dative of the infinitive, normally with *համար*, is widely used for *purpose clauses* where the subject of the main and subordinate clauses remains the same:

E.g. We have come to see you. *Ձեզ տեսնելու եկանք:*

They will go to Armenia in
order to visit the Madenataran.

Հայաստան պիտի երթան Մատենադարանը
այցելելու համար:

A similar construction (without *համար*) is used for an action which will take place or which must be done:

E.g. Tomorrow $\left[\begin{array}{l} \text{I am} \\ \text{I have} \end{array} \right]$ to give
a lecture.

Վաղը դասախօսուիլին մը տալու
եմ:

C. The instrumental of the infinitive is used in several senses:

E.g. He came running.

Վազելով եկաւ:

(Cf. above, A.)

For the third time...

Երրորդ անգամ ըլլալով...

Note especially participial clauses:

E.g. Being unable to see, he fell
into the water.

Տեսնել չկրնալով, ջուրը ինկեր
է:

Cf. also the use of *ըլլալով* with participles in *-ած*, Lesson XVII 1a.

D. The infinitive is used as a complement for many verbs, e.g. "to want (to do...), to be able to," etc.

I want to leave now.

Կ'ուզեմ հիմա մեկնիլ:

The pupils began to write.

Ուսանողները սկսան գրել:

Note, however, that some verbs govern cases other than the accusative. Thus:

Dative: *մոռնալ* (to forget), *վախնալ* (in the sense of being afraid to do something rather than of something).

E.g. He forgot to say that...

Մոռցաւ ըսելու թէ...

I am afraid to come to your
house at night.

Կը վախնամ գիշերները ձեր
տունը գալու:

Ablative: *ամչնալ* (to be ashamed), *խուսափիլ* (to avoid), *ձանձրանալ* (to get tired of), *վախնալ* (to be afraid of)

Note, however, that *ամչնալ* and *վախնալ* may take either the dative or ablative.

E.g. Aren't you ashamed of swearing? *Չես ամչնար հայհոյելու (հայհոյելէ):*

I am tired of reading such books. *Այսպիսի գիրքեր կարդալէ*

ձանձրացած եմ:

I am afraid of dying (cf. §A

Մեռնելէ կը վախնամ:

above).

E. Note that the negative *չ-* is prefixed directly to the infinitive:

E.g. We decided not to go.

Որոշեցինք չերթալ:

Cf. also §C above: *չկրնալով*.

F. *Պէս* after the dative of the infinitive may render "as soon as." E.g.

as soon as you arrive

հասնելուդ պէս

as soon as she arrives

հասնելուն պէս

Note that the suffixes are obligatory.

Vocabulary: Lesson XXIV

ակումբ, -ի	club	հիանալ	to admire
ամչնալ	to be ashamed	հիւր, -ի	guest
անձնական	personal	ձանձրանալ	to grow weary, tired, bored (+ abl.)
առիթ, -ի	occasion, opportunity	Մատենադարան, -ի	Madenatarán (manu- script library) in Erevan
առողջարար	healthy (promoting health)	պարել	to dance
զծել	to draw	սաստիկ	severe, strong
դանակ, -ի	knife	վստահել	to trust, count on (+ dat.)
Եւրոպա, Եւրոպայի	Europe	տարածել	to spread, extend (tr.)
լողալ	to swim	փայլուն	bright, shining
խուսափել	to avoid (+ abl.)	փոխանակ	instead of (preposi- tion + gen.)
ծառայել	to serve, wait upon (+ dat.)	փոխել	to change, alter
կազմել	to form	փրկել	to save, rescue
կեղծ	false, feigned	քաշել	to pull
կտրել	to cut	քշել	to expel, drive (a car)
հաւատք, -ի	faith, belief		
հետաքրքրու- թիւն, -եան	interest		

1. Մեծ հօրդ անձնական նամակները ուր պահած ես:
2. Մայրիկին բաժակ մը թէյ տուր:
3. Քալեւը առողջարար է բոլոր անոնց համար, որոնք սրտի հիւանդութիւն ունին:
4. Բոլոր ներկաները աղջկան պարելը տեսնելով՝ հիացան:
5. Մեր գալուստի սպասէք, դուք ձեր ճաշը կերէք:
6. Վաղը առտու ծովեզերք պիտի երթանք՝ լողալու:
7. Կարդալէն ձանձրացայ: Դուրս ելլենք՝ քիչ մը թարմ օդ առնելու:
8. Մեր դրացիին կինը մօրս առողջութեան մասին հարցուց՝ կեղծ հետաքրքրութեամբ մը:
9. Գծելով զբաղած՝ պատիկները խելօք կը նստէին:
10. Սաստիկ անձրեւին տակ քշել չկրնալով, Արամ ամբողջ գիշերը իր ինքնաշարժին մէջ անցուց:
11. Եկեղեցի երթալու ժամանակ չմոռնա՛ք մեզի հանդիպելու:
12. Հօրեղբայրս ճաշը ուտելէն ետք ակումբ կ'երթայ՝ հայերէն թերթեր կարդալու:
13. Վաչէին նուէր մը տալու ենք իր տարեդարձին առթիւ:
14. Փոխանակ տունը ընթրիք պատրաստելու՝ ճաշարան մը երթանք:
15. Վազելէն շատ շուտ կը յոգնիմ:
16. Միշտ խուսափած եմ կազմակերպութիւններու պատկանելէ:
17. Երեւանէն վերադառնալէս ի վեր հայերէն խօսելու առիթ չեմ ունեցած:
18. Այս խօսակցութենէն ձանձրացայ, նիւթը փոխենք:
19. Կը կարծէք որ հիւրերը ժամանակին պիտի ժամանեն:
20. Դանակը ապահով տեղ մը պահեցէ՛ք, որպէսզի պատիկներուն ձեռքը չիյնայ:
21. Սեղանը քիչ մը այս կողմ քաշենք, որպէսզի մեր միւս ընկերներն ալ նստին:

1. This (now) is not the time to talk about such things.
2. I am going to the library to get some books on Armenian history.
3. It is a pleasure for us to serve you.
4. Aren't you afraid of climbing that dangerous mountain?
5. My friends are going to Europe next month to visit their family.
6. After her guests' departure, she continued her work.
7. He must settle his debts before he leaves tomorrow.
8. Aren't you ashamed to wear such a short dress?
9. It seems they have forgotten to tell you that I will not be coming home for dinner.
10. Instead of going by car, walk to the museum; it's healthier for you.
11. Avoid forming opinions on things you know nothing about.
12. Do you have anything to do this evening?
13. He has no right to curse at his older brother like that.
14. Hurry up, we have no time to lose.
15. I am looking for someone whom I can count on. This work is very important.
16. Is there no one here who can save us?
17. Ani is waiting for her friend so that they can go dancing together.
18. His faith is a shining example to us all.
19. Don't decide anything before hearing my proposal.
20. So many young men have deceived her that now she does not trust a soul.
21. Who spread that false news about my sister's future wedding?

The Passive

Passive forms are constructed by inserting *-ու-* between the stem and the ending. Note, however, the following further transformations.

1. Verbs with infinitives in *-ել* :

a. The infinitive becomes *-ուիլ*

սիրել - սիրուիլ; խաբել - խաբուիլ; ըսել - ըսուիլ

b. The present and imperfect indicatives (and subjunctives) are then formed regularly from the passive infinitive:

Կը սիրուիմ (I am loved)

Կը խաբուէին (they were deceived)

c. The aorist is formed regularly as with verbs in *-իլ* :

սիրուեցայ; խաբուեցայ

(i.e. the active aorist stem is not used)

d. The imperative is formed from the present and (*passive*) aorist stems in a regular manner:

սիրուէ, սիրուեցէք; մի սիրուիր, մի սիրուիրք

e. The past participle is regular:

սիրուած

Hence the perfect and pluperfect:

սիրուած եմ, սիրուած էի

խաբուած եմ, խաբուած էի

2. Verbs with infinitives in *-իլ*:

These are straightforward (e.g. *ընդունիլ* to receive, accept)

- a. *ընդունուիլ*
- b. *կ'ընդունուիմ*
- c. *ընդունուեցայ*
- d. *ընդունուէ՛, ընդունուեցէ՛ք*
մի՛ ընդունուիր, մի՛ ընդունուիրք
- e. *ընդունուած*

Note that some active verbs in *-ել* have intransitive forms in *-իլ*: E.g.

<i>այրել</i>	to burn (something)	<i>մարել</i>	to extinguish
<i>այրիլ</i>	to burn, be burned	<i>մարիլ</i>	to be extinguished, go out; to faint

Such verbs have no passives in *-ուիլ*:

<i>Տունը այրեցաւ:</i>	The house burned.
<i>Գիրքը այրեցի:</i>	I burned the book.

(Therefore, passives such as "the house was burned by X" are rendered by: "X burned the house.")

3. Verbs with infinitives in *-ալ*:

These form the passive from the aorist stem:

- a. *կարդալ - կարդացուիլ*
բանալ - բացուիլ; մոռնալ - մոռցուիլ

Other forms are then derived from these infinitives as if they were regular infinitives in *-իլ*.

- b. *կը կարդացուի; կը բացուի*
- c. *կարդացուեցաւ; բացուեցաւ*

d. բացուէ, բացուեցէք; մի բացուիր, մի բացուիք

e. կարդացուած; բացուած

Note the following "irregular" passive verbs (cf. §7 and 8 in Lessons XVI and XIX):

դնել - դրուել (aor. stem)

տանել - տարուել (aor. stem)

տալ - տրուել (cf. տուր imperative)

For *ուտել* the present passive is *ուտուել*; but a 3p.s. is found from the aorist stem: *ծաշը կերուեցաւ* the meal was eaten.

For the passive of factitive verbs see Lesson XXX.

---

4. A few verbs are passive in form but intransitive, reflexive or reciprocal in meaning. E.g.

վարժուել to get used to, accustomed to (+ dat.)

սանտրուել to comb one's hair (without *մազ*; or *մազերը սանտրել*)

համբուրուել to kiss each other

---

5. The personal agent with a passive verb is expressed by the ablative or by the postposition *կողմէ* (+ gen.):

<p>իր զաւակներուն կողմէ</p> <p>իր զաւակներէն</p>	}	<p>սիրուած է:</p> <p>կը սիրուի:</p>	<p>She is loved by her children.</p>
--	---	-------------------------------------	--------------------------------------

but: *Հրացանով սպաննուեցաւ:* He was killed by a rifle.

In modern Armenian the 3 pl. is widely used to make general statements. The passive is used less frequently than it is in English.

E.g. Such things are not done in the
presence of others.

Այսպիսի բաներ չեն ընել
ուրիշներու ներկայութեան
(or առջեւ):

In Erevan ice cream is sold
everywhere.

Երեւանի մէջ ամէն տեղ պաղպաղակ
կը ծախեն (or կը ծախուի):

But: It is said that...

Կ'ըսուի թէ (or կ'ըսեն թէ)...

With passive verbs, when the subject is a noun singular in form but plural
in meaning, the verb is also singular.

E.g. Ten thousand dollars were given
to the poor.

Տասը հազար տոլար տրուել է
աղքատներուն:

Six people were killed.

Վեց հոգի սպաննուեցաւ (or
սպաննուել է):

Vocabulary: Lesson XXV

այրել	to burn (trans.)	մարիլ	to be extinguished;
այրիլ	to burn (intrans.)		faint
արգելել	to prohibit	ներկայութիւն,	presence
բարեսէր	benevolent, kind	-եան	
բժշկել	to cure	ներէն	again, anew
բժշկութիւն,	medicine	շարժել	to move (trans.)
-եան		շարժիլ	to move (intrans.)
բնութիւն,	nature	ոյժ, -ի	force, strength,
-եան			proWess
գիր, -ի	letter, script	պահանջը, -ի	demand
երեւոյթ, -ի	phenomenon	պահուրտիլ	to hide oneself
զանազան	various	պառկիլ	to lie down
ընկերութիւն,	friendship, society	սանտրուիլ	to comb one's hair
-եան		սովորութիւն,	habit, custom
լուալ	to wash	-եան	
կոչել	to name, call (+ անունով = name after	վարժուիլ	to get used to (+ dat.)
կռիւ, -ի	fight, quarrel	վարուիլ	to act, behave
հաւասար	equal	վիրաւորել	to hurt, wound
հետաքրքրուիլ	to take an interest in (+ instr.)	տակաւիւն	yet
հիւանդանոց, -ի	hospital	ցոյց տալ	to show, indicate
հրացան, -ի	rifle	քաղաքավարու- թիւն, -եան	politeness, civility
մարել	to put out, extinguish	քար, -ի	stone
		օրէնք, -ի	law

1. Ազգականիդ նամակը չկրցայ կարդալ, որովհետեւ ոուսերէնով գրուած էր:
2. Անահիտ իր բոլոր բարեկամներէն սիրուած է, որովհետեւ բարեսէր ու ազնիւ աղջիկ է:
3. Կրակը ինչո՞վ մարեցին:
4. Իր ամբողջ ոյժը գործածելով՝ հազիւ կրցաւ սեղանը տեղէն շարժել:
5. Ամէն կենդանիի միս չ'ուտուիր:
6. Ընդհանրապէս, հայրիկս քաղաքական խնդիրներով կը հետաքրքրուի:
7. Տղաս իր մեծ հօր անուկնով Յակոբ կոչուած է:
8. Ընդհանրապէս օրէնքները զանազան յօդուածներու կը բաժնուին:
9. Վաչէ, ոտքերը աթոռի մը դրած՝ կը քնանար:*
10. Անահիտ տաքէն մարեր է, զաւաթ մը պաղ ջուր կը բերէք:
11. Կամաց կամաց կը վարժուինք այս երկրի սովորութիւններուն:
12. Քանի հայը կայ՝ հայերէնը պիտի չմոռցուի:
13. Իր առաջարկը տակաւին ընդունուած չէ:
14. Այսպիսի կեղծ պատմութեան մը ինչպէ՞ս կը հաւատար:
15. Այս քաղաքը հայկական դպրոց կ'ա՞յ: Եթէ կայ, ո՞ւր կը գտնուի:
16. Գողը երկրորդ անգամ ըլլալով բռնուեցաւ, բայց նորէն փախաւ:
17. Կոիւի մը ընթացքին քարով վիրաւորուած էր:
18. Աշխարհի ամենամեծ ընկերութիւնները Ամերիկայի մէջ կը գտնուին:
19. Մարդիկ հաւասար կը ծնին:
20. Գիտութիւնը դեռ չէ կրցած բացատրել բնութեան բոլոր երեւոյթները:
21. Քեզմէ մեծերուն հետ միշտ քաղաքավարութեամբ վարուէ՛:

*Note the adverbial use of the participle.

1. He was named Hayg because of his strength.
2. By the time of our arrival, everything had already been prepared.
3. Only give fresh meat to the dog.
4. He has changed quite a bit since I first met him.
5. The room was painted a light color.
6. What was asked was more than what was needed.
7. Because he speaks so slowly, what he says is understood even by foreigners.
8. Smoking is prohibited in the hospital.
9. Thanks to modern medicine, we may be able to cure her.
10. This was not explained to me before.
11. My friend was wounded by the enemy during the last war.
12. The man was sought for three years before he was caught.
13. All the deceased man's money was given to the church for the building of a new school.
14. Such things are not said in the presence of children.
15. Show us the most intelligent of your pupils.
16. The book I found was written in ancient script.
17. Where are the children hiding? Tell them to come here at once.
18. Comb your hair and wash your hands before going to school.
19. Burn these personal letters lest they fall into anyone else's hands.
20. When we went to visit the sick man, he was lying down asleep.
21. The demonstrators made new demands every hour.

LESSON XXVI

Conditional sentences

"If" is rendered by *եթէ*. There are numerous varieties of conditional sentences, but the following categories indicate the most usual types:

1. *Statements of fact.* The indicative is found in both clauses for present and past statements; the subjunctive is used in the subordinate clause for future statements.

a. *Present:*

Եթէ կը մտածեմ, ուրեմն

If I think, then I exist.

գոյութիւն ունիմ:

Եթէ այդպէս է, դուն պէտք է

If that is the case, then you

անմիջապէս պատասխանես:

must reply immediately.

b. *Past:*

Եթէ այդ խնձորը կերար, պիտի

If you ate that apple, you will

հիւանդանաս:

be ill.

Եթէ օգնած ես մեր թշնամիներուն,

If you have aided our enemies,

(ուրեմն) դուն դաւաճան մըն ես:

you are a traitor

c. *Future*

Եթէ այդ ուտես, կը հիւանդանաս

If you eat that, you will be

OR պիտի հիւանդանաս:

ill.

Եթէ պատուհանը բանաս, պաղ օդ

If you open the window, cold

կու գայ ներս:

air will come in.

Եթէ վաղը գրադարան երթաս, ես

ալ հետդ պիտի գամ:

Մեռնիմ եթէ սուտ խօսիմ:

If you go to the library tomorrow, I shall come with you.

May I die if I tell a lie.

2. *Hypothetical statements.* The subjunctive is used in the subordinate clause, various tenses of the indicative or conditional mood in the main clause according to the sense.

The "conditional" mood is the imperfect or pluperfect with *պիտի*: *պիտի ուզէի* I would like; *ուզած պիտի ըլլայի* I would have liked.

E.g. *Առանց իր օգնութեան պիտի չկարենայի դասերս պատրաստել:* Without his/her help, I would not be able to prepare my lessons.

a. Present (two imperfects, or imperfect in the "if" clause and conditional in the main clause):

Եթէ չօգնէր, պիտի չկարենայի

դասերս պատրաստել:

Եթէ այդ ուտէիր, կը հիւանդանայիր

OR պիտի հիւանդանայիր:

If he didn't help, I would be unable to prepare my lessons.

If you were to eat that, you would be ill.

Note that in English "if" is sometimes omitted. E.g. "If you were to..." may be rendered: "Were you to...."

b. Past (imperfect or pluperfect, and future perfect or conditional):

Եթէ շոգեկառքը փախցուցած

ըլլայի, ժողովէն ուշացած

պիտի ըլլայի:

Եթէ այդ արկածէն (արկածով)

մեռած չըլլար, երէկ քսանմէկ

տարեկան եղած պիտի ըլլար:

Had I missed the train, I would have been late for the conference.

If he had not died in that accident, he would have been 21 yesterday.

(21 տարեկան պիտի ըլլար [or
կ'ըլլար] այսօր)

(...he would be 21 today)

Եթէ չանձրելէր, պտոյտի մը
զացած պիտի ըլլայինք:

If it had not been raining, we
would have gone for a walk.

Note also the juxtaposition of a past condition with a present possibility:

Եթէ իր եղբայրը ժամանակին հասած
ըլլար, մենք բոլորս միասին
կրնայինք թատրոն երթալ:

If her brother had arrived in
time, we could all go to
the theater together.

Note that the English "unless" must be rendered in Armenian by "if not":

E.g. Unless they arrive soon, we
shall leave without them.

Եթէ շուտով չգան, առանց իրենց
պիտի երթանք:

Negative of the Subjunctive

The negative form of the subjunctive is widely used to render a prohibitive (in place of the imperative).

E.g. Tell no one.

Մէկու մը չըսես (մի՛ ըսեր):

This construction implies an exhortation or a warning entailing undesirable consequences.

Vocabulary: Lesson XXVI

այդպէս	thus, so	իմացնել	to let know, inform
Աստուած,	God	խելք, -ի	intelligence
Աստուծոյ		խորունկ	deep, profound
Աստուած չընէ	God forbid!	համարձակիլ	to dare, be bold (+ inf.)
Արաքս, -ի	Araxes (the river Araxes)	հարուած, -ի	blow (n.)
արկած, -ի	accident	հիւանդանալ	to fall ill
բախտ, -ի	luck, fate	մասամբ	in part, partly
գլխաւոր	chief, prime	միակ	only, single
գոյութիւն,	existence	մտադրել	to intend
-եան		յանցանք, -ի	fault, misdemeanor
գոյութիւն	to exist	ներել	to forgive, excuse (+ dat.)
ունենալ		ներողութիւն	apology; excuse me
դաւաճան, -ի	traitor	ներողութիւն	to apologize
դիմանալ	to endure, stand up to (+ dat.)	խնդրել	
եթէ	if	ուշանալ	to be late (abl. be late for)
երիտասարդութիւն,	youth (abstract noun)	պատարագ, -ի	liturgy, mass
-եան		պատժել	to punish
երջանկութիւն,	happiness	պտոյտ, -ի	walk
-եան		պտոյտի	to go for a walk
զգուշութիւն,	caution, attention	երթալ	
-եան			
զօրաւոր	strong		

տարեկան

annual; also used
to render age

փախցնել

to miss (train, occa-
sion, etc.); snatch

տկարանալ

to weaken (intrans.)

1. Եթէ, Աստուած չընէ, արկած մը պատահի, մեզի հեռաձայնէ՛:
2. Եթէ դաւաճանը բռնուի՝ անմիջապէս պիտի պատժուի:
3. Եթէ խելք ունենար՝ այդպիսի չարութիւններ չէր ըներ:
4. Չհամարձակիս անոր հետ կոուիլ, շատ զօրաւոր է:
5. Հայաստանէն քանի մը շիշ գինի բերին մեզի:
6. Պէտք է դիմանալ քախտի հարուածներուն:
7. Եթէ ներողութիւն չխնդրես՝ պիտի չներենք քեզի:
8. Մի՛ ուշանար, որովհետեւ պիտի չկրնանք քեզի սպասել:
9. Եթէ այդ կողմերը երթաք, գողերէն զգուշացէ՛ք:
10. Իր կեանքը մեծ մասամբ գիւղերու մէջ անցուցած է:
11. Եթէ զգուշութեամբ վարուիս՝ գործերդ աւելի լաւ կ'ըլլան:
12. Առանց Հայաստան երթալու, պիտի չկարենայի այսքան լաւ հայերէն խօսիլ:
13. Եթէ գիտնային, որ հոս ենք, եղբայրս եւ իր կինն ալ կու գային:
14. Քու ըսածներդ միայն մասամբ ճիշդ են:
15. Մինչեւ պատարագին սկսիլը՝ շատ քիչ մարդ կար եկեղեցին:
16. Եթէ մտադրած ես նպատակիդ հասնիլ՝ աւելի լուրջ պէտք է աշխատիս:
17. Եթէ վաղը չանձրեւէ, մեր տան առջեւի մասն ալ պիտի ներկենք:
18. Այդ ինքնաշարժի արկածէն ի վեր չի կրնար շիտակ քալել:
19. Պզտիկ տղուն արգիլեցին խորունկ ջուրի մէջ լողալէ:
20. Ծիշտ է, որ երեսուն տարեկանէն ետք մարդու խելքը կը սկսի տկարանալ:

1. If that is the case, one of us must be wrong.
2. If it rains tomorrow, there will be no class.
3. What would you do if you were to find a thousand dollars?
4. Our prime concern is that the others not arrive before us.
5. You should drive your car cautiously in order not to have an accident.
6. My brother informed me last night that their first child was born yesterday.
7. The Araxes is too deep for animals to cross (= so deep that animals cannot cross).
8. Take care that you don't fall ill again.
9. Let us know when you get back home.
10. If you intend to buy a car, it would be better to buy a new one.
11. The faults of his youth were only minor ones.
12. Next week I shall be thirty-seven.
13. Whatever you do, do not miss that opportunity.
14. If you haven't given him any money, he will not be able to buy what you wanted.
15. Were you to arrive at the time you said, you would find everyone out (= would not find anyone at home).
16. If you send that letter tomorrow morning, it will arrive the next day.
17. Do not do that unless you want to be punished.
18. They would know what we are talking about had they been present at our last meeting.
19. Since she began going for a walk every day, her health has greatly improved.
20. If you had informed us that you were intending to come by train, we would have gone to the station with the car.

LESSON XXVII

Expressions of time

1. Nearly all nouns in modern Western Armenian that refer to periods of time or to seasons have a special declension in the singular. (Plurals are regular.)

Thus:

N/A	օր	(day)	ժամ	(hour)	տարի	(year)
G/D	օրուան		ժամուան		տարուան	
Abl.	օրուընէ	or օրէ	ժամուընէ	or ժամէ	տարուընէ	or տարիէ
Instr.	օրով		ժամով		տարիով	

(Plurals: օրեր, ժամեր, տարիներ)

week	շաբաթ - շաբթուան
month	ամիս - ամսուան or ամսու
morning	առտու - առտուան; առաւօտ - (gen.) առաւօտեան, (dat. առաւօտուն)
noon	կէսօր (as օր)
evening	իրիկուն - իրիկուան
night	գիշեր - գիշերուան
daytime	ցերեկ - ցերեկուան or ցորեկ - ցորեկի, ցորեկուան
yesterday	երէկ - երէկուան
tomorrow	վաղը - վաղուան
time	ատեն - ատենուան

Irregular is երեկոյ (evening) - երեկոյեան.

But note the regular G/D in վայրկեան minute: վայրկեանի (or վայրկեանուան)

ժամանակ time: ժամանակի (or ժամանակուան)

(մահ, "death," also belongs to this group: gen. մահուան

abl. մահէ (or մահուընէ)

The seasons are declined as follows:

spring	գարուն - գարնան	(adj.: գարնանային)
summer	ամառ - ամառուան	(adj.: ամառնային)
autumn	աշուն - աշնան	(adj.: աշնանային)
winter	ձմեռ - ձմեռուան	(adj.: ձմեռնային)

2. Time of day

What is the time?

Ժամը քանի՞ է:

It is two o'clock.

Ժամը երկու (քն) է:

(It is) eight (o'clock).

Ժամը ութը or ութն է; or simply ութը

It is half past three.

Ժամը երեքուկէս է:

It is a quarter past four.

Ժամը չորսը քառորդ կ'անցնի:

It is a quarter to five.

Հինգին քառորդ կայ:

It is ten past six.

Վեցը տասը կ'անցնի:

It is twenty-five to seven.

[Վեցուկէսը հինգ կ'անցնի:
Եօթին քսան հինգ կայ:

at two o'clock

Ժամը (acc.) երկուքին (dat.) [but երեքին
etc.]

at eight o'clock

Ժամը ութին

at a quarter past nine

[հնը քառորդ անցած
ինը տասն հինգ անցած

(nine fifteen)

at a quarter to ten

տասնին քառորդ մնացած

at twenty past eleven

տասնմէկը քսան անցած

at thirteen minutes to twelve

տասներկուքին տասներեք վայրկեան մնացած

at noon		կէսօրին
at midnight		կէսգիշերին
at what time?		որ ժամուն (= քրք)
in what month?		որ ամսուն
Cf. also	in the future	ապագային
	in the past	անցեալին
	on time	ժամանակին

These forms are in origin locatives, but the locative case is not distinguished from the dative in modern Armenian.

The exam lasted from a quarter past nine to eleven thirty (half past eleven).

Քննութիւնը ժամը ինը քառորդ անցածէն մինչեւ տասնմէկ ու կէս տեւց:

Beginning tomorrow the class will meet three times a week.

Վաղուրնէ սկսեալ շաբաթը երեք անգամ դաս պիտի ունենանք:

Up until yesterday they all attended regularly.

Մինչեւ երէկ բոլորն ալ կանոնաւոր կերպով կը յաճախէին:

All summer the university is closed.

Համալսարանը ամբողջ ամառը զոց է:

The New Year holiday occurs in winter.

Նոր տարուան արձակուրդը ձմեռը (or ձմեռուան մէջ) կ'ըլլայ:

The foliage falls in autumn.

Տերեւները աշնան կը թափին:

3. The adjectival forms in *-ական* can be used as adjectives (or nouns) and also sometimes in expressions of time.

E.g. *օրական*: daily, a day.

You should eat three meals a day. *Օրական* (or *օրը*) երեք անգամ
պէտք է ուտէք:

ամսական: monthly; as noun, salary

տարեկան: yearly, annual (also used for age; cf. Lesson XXVI)

The annual meeting of our society takes place in autumn.

Մեր կազմակերպութեան տարեկան

ժողովը տեղի կ'ունենայ

աշնան:

ժամական: hourly, per hour

50 miles an hour

ժամական յիսուն մղոն

Vocabulary: Lesson XXVII

ամառ, -ուան	summer	կէսգիշեր,	midnight
ամսական, -ի	monthly salary	-ուան	
Անգլիա,	England	կէսօր, -ուան	mid-day, noon
Անգլիոյ	(cf. Appendix on Geographical Names)	կէսօրէն ետք (or վերջ)	afternoon
աշուն, աշնան	autumn; fall	Հանդէս	Handes Amsorya: a
անջի օր	the day before yester- day	Ամսօրեայ	scholarly review of Armenian studies
արագութիւն, -եան	speed	ձմեռ, -ուան	winter
արձակուրդ, -ի	holiday(s)	ձրի	free, without charge
քնակութիւն	to settle	միջոց, -ի	means
հաստատել		մղոն, -ի	mile
գարուն,	spring	յաջողիլ	to succeed; (with abl.) to pass (exam, etc.)
գարնան			
դիմել	to apply to (+ dat.)	սկսեալ	beginning (postposi- tion + abl.)
երեկոյ,	evening	վայրկեան, -ի	minute
երեկոյեան		տերեւ, -ի	leaf
թափել	to spill (trans.)	ցերեկ, -ուան	daytime
թափիլ	to overflow; fall (of leaves)	(also ցորեկ, -ուան or -ի)	
ժամական	hourly		
կանոնաւոր	regular, proper	քննութիւն,	examination
կերպով	(in) fashion, way, man- ner (instr. case of կերպ)	-եան օրական	daily

1. Աշնան տերեւները տարբեր գոյներ կ'ունենան:
2. Երեւանը շատ գեղեցիկ է գարնան:
3. Կէսգիշերէն առաջ տունը պէտք է ըլլաս:
4. Վաղուրնէ սկսեալ դասերը աւելի կանուխ պիտի սկսին:
5. Ժամը երկուքին ամէն մարդ ծաշէն վերադարձաւ:
6. Մինչեւ ժամը հինգ, բոլորդ ալ վերադարձած պէտք է ըլլաք:
7. Օրը քանի ժամ կը քնանաք:
8. Ձեր գործաւորները ո՞ր ամսուն արձակուրդ կ'առնեն:
9. Առտուները ժամը քանիին կ'արթննայ մայրդ:
10. "Հանդէս Ամսօրեայ"-ի այս ամսուան թիւը կարդաց՞ած ես:
11. Այս շաբթուան քաղաքական լուրերը լաւ չեն:
12. Գիշեր-ցերեկ աշխատեցաւ, որպէսզի գործը այս ամիս լմնցնէ:
13. Այն ատենուան սովորութիւնները հիմա մոռցուած են:
14. Անոր մահուան պատճառները մինչեւ հիմա չենք գիտեր:
15. Հայերը շատ կանուխէն բնակութիւն հաստատած են շատ մը օտար երկիրներու մէջ:
16. Եթէ չես կրնար այդ գործը կատարել, մի՛ խոստանար:
17. Ո՞ր ժամուն, կը կարծէք, որ ձեր բարեկամները պիտի գան:
18. Տարին առնուազն անգամ մը պէտք է բժիշկի երթալ:
19. Կառավարութիւնը քաղաքական ինչ միջոցներու պիտի դիմէ, այդ հարցին լուծում մը գտնելու համար:
20. Սովորաբար, եղբայրս ժամական վաթսուն մղոն արագութեամբ կը քշէ իր ինքնաշարժը:
21. Օրականո՞վ կ'աշխատիք, թէ ամսականով:
22. Այս իրիկուն զբաղած եմ, վաղը ցերեկը կրնա՞ք գալ:

1. Generally, the summers are long and hot in Boston.
2. Where are you intending to go for your winter holidays?
3. In England shops are usually closed from one to two in the afternoon.
4. He spends his evenings working and his mornings sleeping.
5. Many people wrongly suppose that noon is the hottest time of the day.
6. The population of Armenia is now 3,147,859.
7. Each day has twenty-four hours, and each hour sixty minutes.
8. He gives a quarter of his monthly salary to the poor of his village.
9. Students must pass all their examinations before moving into a higher class.
10. It is three o'clock; it is seventeen minutes past five; it is half past eleven; it is twenty-one minutes to seven; it is a quarter to eight.
11. The meeting will begin promptly at 8:15 in the evening.
12. At what time do you usually have breakfast?
13. Today the shop will be closed from midday until 3:30.
14. Look out or you will burn yourself.
15. Unless you attend classes regularly, it will be difficult for you to finish the Armenian course.
16. For many years, the population of the world has been rapidly increasing.
17. She has not eaten anything since yesterday.
18. How many free copies of his book does an author usually receive?
19. Three apples fell from heaven.
20. For the last seventeen years that writer has been busy writing a novel about life in modern Armenia.
21. I last saw your friend the day before yesterday.

LESSON XXVIII

1. Present Participles

a) There is a present participle in *-նղ* (passive in *-ուող*) which is used as an adjective or substantive and can be declined. The suffix *-նղ* is added to the present stem of verbs in *-ել* and *-իլ*, and to the aorist stem of verbs in *-ալ*. Thus:

<i>սիրել</i> > <i>սիրող</i> ; <i>սիրուող</i>	loving, lover; beloved
<i>խօսիլ</i> > <i>խօսող</i>	speaking, speaker
<i>կարդալ</i> > <i>կարդացող</i> ; <i>կարդացուող</i>	reading, reader; being read
<i>խաղալ</i> (> <i>խաղացող</i>) > <i>խաղցող</i>	playing, player
<i>տալ</i> > <i>տուող</i> ; <i>տրուող</i>	giving, giver; given

Examples of usage:

<i>երկու կին ունեցող մարդ մը</i>	a man with two wives
<i>լսողները</i>	the audience
<i>գրողներու միութիւնը</i>	the writers' union
<i>Պոսթոն գտնուող հայերը</i>	the Armenians (living) in Boston

(Note that the Armenian participle in *-նղ* cannot be used to render the English present participle in such clauses as "crossing the street I saw...." This may be rendered: *ճամբան անցնելու ատեն, տեսայ....*)

b) There is also a participle in *-իչ* added to the present stem of "regular" verbs in *-ել* and *-իլ* which indicates an actor or agent. It is only found with some verbs. E.g.:

<i>երգել</i> > <i>երգիչ</i>	singer
<i>բնակիլ</i> > <i>բնակիչ</i>	inhabitant

But ներկայացնել >

representative (see further below Lesson

ներկայացուցիչ

XXX for causative verbs in -ցնել)

2. Future participles

There are two future participles, one verbal and one adjectival. They are formed by adding *-ու* and *-իք* respectively to the infinitive, save that verbs in *-իլ* have future participles in *-ելու*, *-ելիք*. Thus: *գրելու*, *խօսելու*, *կարդալու*; *գրելիք*, *խօսելիք*, *կարդալիք*:

a) *Participle in -ու*. This is the same in form as the dative of the infinitive. See Lesson XXIV above for the use of this participle in purpose clauses.

The participle in *-ու* can also express a supposition: E.g.

Մինչեւ հիմա մեկնած ըլլալու է: He must have left by now.

b) *Participle in -իք*. This participle is used as an adjective, indicating something to be done:

Պատմելիք ունիմ բեզի:

I have something to tell you.

կարդալիք գիրքերս

the books I have to read

(cf. կարդացած գիրքերդ

the books you have read)

ուտելիք, խմելիք

food, drink

3. Verbal adjectives in -ի

These correspond to the English "-able" and are formed by adding *-ի* to the infinitive. But note the change to *-ելի* in *-իլ* verbs. E.g.

սիրել > սիրելի

lovable

ընդունիլ > ընդունելի

acceptable

սաշտել > սաշտելի

adorable, darling

(Note that *բանալի* is a noun, "key," from *բանալ* to open.)

Some of these verbal adjectives may be used as substantives in certain situations. E.g.

սիրելիներս

my dear ones!

պաշտելիս

my darling

Կասկածելին փախաւ:

The suspect escaped.

Vocabulary: Lesson XXVIII

այլ	other	հետեւաբար	consequently, so,
անընդունելի	unacceptable		accordingly
անհոգ	negligent	մեծագոյն	greater, very great,
անհոգութիւն,	negligence		greatest
-եան		միութիւն, -եան	union
բանալի, -ի	key	միտք, մտքի	mind, thought
բնական	natural	մշակոյթ, -ի	culture
բնակիչ, -ի	inhabitant	մշակութային	cultural
գտնուիլ	to be situated	յանկարծ	suddenly
գրութիւն,	writing, literary	ներկայացնել	to introduce, repre-
-եան	piece		sent, perform (a
ընդունելի	acceptable		play)
իբր թէ	supposedly	ներկայացուցիչ,	representative
խմելիք, -ի	drink, beverage	-ի	
ծառայութիւն,	service	շարժում, -ի,	motion, movement,
-եան		շարժման	gesture
ծիծաղելի	ridiculous	շրջակայք, -ի	neighborhood
կասկածելի	suspect	ուտելիք, -ի	food
Համլետ	Hamlet	ուրանալ	to deny, renounce
հայելի, -ի	mirror	պաշտելի	adorable
հանրային	public (adj.)	պաշտօնեայ, -ի	official
հաւաքել	to collect, assemble	պարագայ, -ի	circumstance
	(trans.)	պետութիւն,	state
հաւաքուիլ	to assemble (intrans.),	-եան	
	come together		

1. Անձնական պատճառներով չկրցայ ժողովին ներկայ գտնուիլ:
2. Բացի անկէ, այլ խնդիրներով ալ զբաղեցանք:
3. Այդ զրոյի գրութիւնները ալ չեմ կարդար, որովհետեւ չեմ հասկնար զանոնք:
4. Հանրային գործերով զբաղողները եւ ժողովուրդէն ընտրուած բոլոր ներկայացուցիչները պէտք է կարդան այդ կարեւոր յօդուածը:
5. Ներկայ եղողներուն մեծագոյն մասը ընդունեց անոր առաջարկը:
6. Իր շարժումները բոլորովին ալ բնական չեն:
7. Տիգրան ուրացաւ անցեալ ամսուան քաղաքական ժողովներուն մասնակցած ըլլալը:
8. Կառավարութեան պաշտօնեաները յայտնեցին, որ ազգային պարտքը քանի մը միլիոնով աւելցած է:
9. Պարագաները ստիպեցին զինք իր հին տունը ծախելու:
10. Գործ չունեցողները պետութեան օգնութիւնը պէտք է խնդրեն:
11. Եթէ այդ կողմերը պտոյտի երթալու ըլլաք,* ձեր ուտելիքներն ու խմելիքները ձեզի հետ տարէք՝ որովհետեւ խանութներ չկան հոն:
12. Ըսելիքներ շատ ունիմ: Օր մը հանդիպինք, որպէսզի բոլորն ալ պատմեմ քեզի:
13. Գիտնալու էք, որ քննութիւնը շատ դժուար պիտի ըլլայ:
14. Ձեր ըսածները պարզ են, կրկնելու պէտք չունիք:
15. Հայրս գործի երթալէ առաջ՝ մեզ կը համբուրէ:
16. Քանի մը վայրկեանէն նամակատուն պիտի երթամ: Եթէ դրկելիք նամակներ ունիք՝ տուէ՛ք, տանիմ:
17. Ջբաղելու միջոց մը գտնելու է, այլապէս քան մը չընելով պիտի ձանձրանանք:
18. Միութեան անդամները ո՞ւր պիտի հաւաքուին գալ շաբաթ:

* = երթաք.

19. Մեծ հայրդ հիւանդ էր թէ բնական պատճառներէ մեռաւ:

20. Յանկարծ, առանց որեւէ պատճառի, Պրն. Յակոբեան քաղաքէն մեկնեցաւ:

1. Most of the town's paper factories are situated on the right-hand bank of the river.
2. A man with a watch does not need to ask strangers the time.
3. Following her husband's death, she lost her former happiness.
4. He came supposedly to help us, but in reality he did more harm than good.
5. Because of the services he has rendered everyone, he is liked by all.
6. That man is suspect; keep away from him.
7. Our daughter wants to become a famous writer.
8. She has read too many novels, consequently her ideas about life are ridiculous.
9. Wherever Armenians are to be found, they always form various cultural unions.
10. Our Armenian teacher has written many books on the history of Armenian thought.
11. Last night the members of the Armenian theater performed "Hamlet" for the third time this month.
12. The inhabitants of our neighborhood come from various countries of the world.
13. He broke the key trying to open the door.
14. How many letters do you have to write this week?
15. I have a lot of things to do; you will have to wait a few more minutes.
16. The enemies' proposals were quite unacceptable, so the war continued.
17. He is a very rapid speaker, so the lecture should not last long.
18. My elder sister spends hours in front of the mirror combing her hair.
19. Dikran is a very quick reader; he would have finished that novel long ago.
20. Due to his negligence, he soon lost his position.

1. Result clauses

Clauses of result are introduced by the particle *որ*. "So that" is rendered by *անանկ որ* (or *այնպէս որ*). The verb of the subordinate clause is in the indicative mood.

Distinguish, therefore, between purpose and result:

Purpose: She opened the window so that fresh air could come in.

Պատուհանը բացաւ, որպէսզի թարմ օդ գար ներս:

Result: She opened the window so that cold air came in.

Պատուհանը բացաւ, անանկ որ պաղ օդ մտաւ ներս:

Further examples:

The book was so long that I
could not finish it.

*Գիրքը այնքան երկար էր, որ չկրցայ
(գայն) վերջացնել:*

My grandfather is so old that he
cannot walk unaided.

*Մեծ հայրս այնքան ծեր է, որ չի կրնար
բալել առանց օգնութեան:*

The train was so late that we
did not arrive on time.

*Շոգեկառքը այնքան ուշացաւ, որ
ժամանակին չհասանք:*

2. Concessive clauses

A. "Although" is rendered by *թէեւ* (*թէպէտ* and *թէպէտեւ* are also found): E.g.

He continued to sing, although no
one was listening to him.

*Ան կը շարունակէր երգել, թէեւ ոչ
որ մտիկ կ'ընէր իրեն:*

Although he bought the tickets, his
friends did not even say thank
you.

*Թէեւ ինք գնեց տոմսակները, իր
ընկերները չնորհակալուեցին իսկ
չյայտնեցին իրեն:*

If the concessive clause comes first, *քայց* often precedes the main verb:

Although I liked the picture, I *թէեւ հաւնեցայ նկարը, (քայց) չկրցայ*
couldn't buy it as I had no money. *գնել զայն որովհետեւ դրամ չունէի:*

B. "Despite" is rendered by *հակառակ*. A following noun is put into the genitive. "Despite the fact that" is rendered by *հակառակ* plus an infinitive (in the gen. case) or *հակառակ անոր որ*. E.g.

Despite the rain we went for a *Հակառակ անձրեւին, պտոյտի*
walk. *զայցիս:*

(But in Armenian this could also be translated: *Հակառակ անոր որ*
կ'անձրեւէր, պտոյտի զայցիս:

Despite being ill, Boghosian *Հակառակ հիւանդ ըլլալուն, Պօղոսեան*
attended the meeting. *ներկայ գտնուեցաւ ժողովին:*

Despite the fact that he was *Հակառակ անոր որ հիւանդ էր,*
ill, Boghosian... *Պօղոսեան...*

Despite his illness, B... *Հակառակ իր հիւանդութեան, Պ...*

3. "Please"

In a more formal sense *կր հաճիք* (*կը հաճիս* for intimate friends) is used, followed by the infinitive.

E.g. Would you please give me a *կը հաճիք (կը հաճիս) գաւաթ մը*
glass of water. *ջուր տալ:*

In a less formal sense *հաճիս* and *հաճիք* are put at the end or beginning of the sentence, which then has the verb in the indicative:

Գաւաթ մը ջուր կու տա՞ք, հաճիք:
Հաճիս, գաւաթ մը ջուր կու տա՞ս:

Very formal is *հաճեցէ՛ք* with the infinitive, used primarily in writing.

E.g. Please accept our best wishes
for the New Year.

*Հաճեցէ՛ք ընդունիլ մեր լաւագոյն
մաղթանքները նոր Տարուան առթիւ:*

Խնդրեմ with the imperative is used mainly for invitations.

E.g. Come in, please.

Ներս եկէք, խնդրեմ:

In a similar sense note *հրամմէ՛, հրամմեցէ՛ք*, a general invitation meaning - according to the situation - "come in, help yourself, sit down, etc."

Vocabulary: Lesson XXIX

աղբիւր, -ի	source, fountain	հրամմէ՛, [see above, §3]	
աղտոտ	dirty	հրամմեցէ՛ք	
այնպէս	so	ծիւն, -ի	snow
անանկ	so	ծիւն գալ	to snow
անանկ որ	so that	մաղթանք, -ի	wish (as greeting)
անհամբերութիւն, impatience		մութ	dark (adj.)
-եան		մտիկ ընել	to listen to, pay attention to (+ dat.)
անձամբ	in person		
արթննալ	to wake up		
բարձրութիւն, height		մօտաւորապէս	about, approximately
-եան		ներս	inside, interior (noun)
ըստ	according to (preposition + dat.)	նոյնպէս	likewise
թէեւ, թէպէտեւ	although	շուր, -ի	shade, shadow
ինչպէս... նոյնպէս (or այնպէս)	as...so (often = both...and)	ստոյգ	reliable, real
իսկ	but, whereas	ստուգել	to verify
կանոն, -ի	rule, regulation	վերադարձ, -ի	return (noun)
հակառակ	(the) opposite (noun)	վստահութիւն, -եան	trust, confidence
հաճիլ	to be pleased	տոմսակ, -ի	ticket
հեռաւորութիւն, distance		ցոյց, -ի	demonstration
-եան		քայլ, -ի	step, footstep
		քիլոմետր, -ի	kilometer

1. Անծրեւէն ետք այնքան ծիւն եկաւ, որ չկրցանք գիշերը տուն վերադառնալ:
2. Այնքան բարկացած կ'երեւէր, որ չհամարձակեցայ իրեն մօտենալու:
3. Սենեակը այնքան մութ էր, որ պատին զարնուեցայ:
4. Տան ներսը մաքուր էր, իսկ դուրսը՝ աղտոտ:
5. Ինչպէս անոնք, նոյնպէս եւ մենք՝ կէսօրները ճաշ չենք ուտեր:
6. Դժբախտաբար շատ ուշ է, ալ չենք կրնար իր տուած տեղեկութիւնները ստուգել:
7. Մեծ անհամբերութեամբ ծնողքին վերադարձին կը սպասէ:
8. Հակառակ իր ըսածներուն, ես այդպիսի մարդոց նկատմամբ վստահութիւն չունիմ:
9. Օրուան աշխատանքը վերջացնելէ ետք, ան ամէն իրիկուն պտոյտի մը կ'երթայ:
10. Ժեր մարդը դանդաղ քայլերով շուկայ կ'երթար:
11. Ազնուութիւն ունեցէք եւ ճշմարտութիւնը ըսէք:
12. Ասիկա հայկական ճաշ մըն է, յուսամ* կը հաւնիք: Բարի ախորժակ:
13. Գողը փախաւ եւ մութին մէջ անհետացաւ:
14. Հակառակ մեր սովորութեան, երէկ կանուխ քնացանք, որպէսզի այսօր շուտ արթննանք եւ գործը ժամանակին վերջացնենք:
15. Ամերիկացիները դժուարութեամբ կ'արտասանեն շատ մը հայկական անուններ:
16. Իրեն համար մեծ հաճոյք է արձակուրդը առանձին անցընելը:
17. Հակառակ շատ ծեր ըլլալուն, ամէն տարի անձամբ իր տունը կը ներկէ:
18. Կը հաճի՞ք այս թուղթերը սեղանին վրայ դնել:
19. Այդ աթոռը հոս կը բերես, հաճիս:
20. Հաճեցէք նամակիս անմիջապէս պատասխանել:

*յուսամ and յուսանք are often found without կը ; cf. Lesson VIII 3.

1. He was so weak that he could not even lift the chair.
2. What is the height of Mt. Ararat? I am not sure, but I think that it is between 5,150 and 5,160 meters.
3. The rules of the organization were accepted by its members at the last meeting.
4. The distance between Erevan and Moscow is about 3,000 kilometers.
5. The teachers informed their students that not one had passed the history examination.
6. The sad girl sat down in the shade of the old apple tree.
7. Fish is so expensive now, that we have not bought any for several weeks.
8. According to reliable sources, at least three people were killed in yesterday's demonstration.
9. Since I was unable to buy tickets for the theater, we had to change our plans at the last moment.
10. In summer the days are longer than the nights, but in winter the opposite is the case.
11. I'm free, so let's have a beer somewhere.
12. Although the windows were closed, he could still hear the noise from (= of) the street.
13. I cannot talk to you now, because I am in a hurry.
14. Despite the fact that as a child he had had no opportunity to attend school regularly, he succeeded in life.
15. Kindly explain to me how you lost your shoes on the way (= while coming) home.
16. Because he was not paying attention, the wine glasses he was carrying all fell to the floor.
17. Although I am satisfied with your work, you will have to work harder if you want to be the best in the class.

18. Although she is very clever, she was unable to grasp the meaning of the teacher's remarks.
19. The quickest way to reach the university is by bicycle.

LESSON XXX

Causative verbs

A causative verb is formed by adding the suffix *-ցնել* to a root, e.g. adjectives or verbal stems:

կարճ short: *կարճցնել* to shorten; *հագ-* ($\sqrt{\text{to dress}}$): *հագցնել* to clothe. Sometimes with verbal roots an *-ել-* is inserted before the causative suffix for verbs in *-ել* and *-իլ*, and an *-ա-* for verbs in *-ալ*:

<i>լռել</i>	to be silent:	<i>լռեցնել</i>	to silence
<i>նստիլ</i>	to sit:	<i>նստեցնել</i>	to seat
<i>խնդալ</i>	to laugh	<i>խնդացնել</i>	to make someone laugh

Verbs that have the suffixes *-ն-*, *-ան-*, *-են-* or *-չ-* between the root and the infinitive ending lose the consonant in the causative:

<i>մտնել</i>	to enter:	<i>մտցնել</i>	to bring in
<i>հագնիլ</i>	to dress (oneself):	<i>հագցնել</i>	to dress someone
<i>փախչիլ</i>	to flee:	<i>փախցնել</i>	to miss; snatch away
(or <i>փախիլ</i>)			
<i>սկարանալ</i>	to be weak:	<i>սկարացնել</i>	to weaken
<i>մօտենալ</i>	to approach	<i>մօտեցնել</i>	to bring near
<i>մեռնիլ</i>	to die:	<i>մեռցնել</i>	to put to death

Irregularities:

<i>փրթիլ</i>	to come off:	<i>փրցնել</i>	to detach, pick off
<i>հանգչիլ</i>	to rest:	<i>հանգչեցնել</i>	to put to rest
<i>ուտել</i>	to eat:	<i>կերցնել</i>	to make someone eat, feed

<i>անցնիլ</i>	to pass:	<i>անցընել</i>	to take past (and many special meanings)
<i>կենալ</i>	to stop:	<i>կեցնել</i>	to bring to a stop; park (a car)
<i>դառնալ</i>	to turn (intrans.):	<i>դարձնել</i>	to turn (trans.)

The aorist of verbs in *-ցնել* is *-ցուցի* (cf. Lesson XIX, cat. 6).

E.g. *տկարացնել* - *տկարացուցի*
կեցնել - *կեցուցի*

But note: *անցընել* - *անցուցի*
անցնիլ - *անցայ*
դարձնել - *դարձուցի*

The imperatives follow the regular pattern of Lesson XXII, cat. 6.

E.g. *կեցնել* - *կեցո՛ւր*, *կեցուցէ՛ք*
 (մի՛ կեցներ, մի՛ կեցնէք)
անցընել - *անցո՛ւր*, *անցուցէ՛ք*
դարձնել - *դարձո՛ւր*, *դարձուցէ՛ք*

The classical causative in *-ուցանել* is rarely found in spoken Armenian:

<i>մատուցանել</i>	to offer
<i>ծանուցանել</i>	to notify

The aorist is in *-ուցի*. E.g. *ծանուցի* etc.

Examples of usage

The tailor shortened my jacket.

Դերձակը բաճկոնս կարճցուց:

You make us work long hours.

Մեզ երկար ժամեր կ'աշխատցնես:

The speaker silenced the
opposition.

Խօսողը լռեցուց իր
հակառակորդները:

Note *անցնիլ* and *անցընել*:

We passed them on the road.
We took the children across
the river.

ժամբան անոնց անցանք:
Պզտիկները գետին միւս կողմը
անցուցինք:

Some causative verbs can take two objects; then the actor is put into the dative case:

They made him drink wine.

Գինի խմցուցին անոր:

More common is the use of the verb *տալ* in a factitive sense: "to have someone do something." The actor is put into the dative case, and the infinitive of the secondary verb remains in the active mood.

E.g. He had a house built.

Տուն մը շինել տուաւ:

My parents had those workmen
build their house.

Ծնողքս իրենց տունը այդ
գործաւորներուն շինել տուին:

He had the barber cut his hair
short.

Իր մազերը կարճցնել տուաւ
սափրիչին:

The passive of causatives

Generally, the passive is formed from the present stem without the *-ն-* of the causative suffix.

E.g. *կարճ* short: *կարճցնել* to shorten: *կարճցուիլ* to be shortened

վերադարձնել to return: *վերադարձուիլ* to be returned

Causatives in *-ուցանեմ* lose *-ան-* in the passive:

մատուցանել to offer: *մատուցուիլ* to be offered

Some causative verbs build the passive from the root:

կորսնցնել to lose: *կորսուիլ* to be lost (not *կորսնցուիլ)

However, passive causative verbs are not very common; the impersonal 3rd person plural usually renders such expressions. E.g.

The speaker was introduced.

Խօսողը ներկայացուցին:

(rather than *ներկայացուեցաւ*)

Note: Although *հարցնել* (to ask) is not a causative, the passive (3p. only is found) follows this pattern: *հարցուեցաւ*.

Vocabulary: Lesson XXX

աշխատցնել	to make (someone) work, put into action, start	հագցնել	to clothe, dress
բաճկոն, -ի	jacket	հակառակորդ, -ի	opponent
բացակայ	absent	հայրենակից, -ի	compatriot, fellow- countryman
գետ, -ի	river	հայրենակցական	compatriotic
զոհացնել, -ցուցի	to satisfy, please	հրամցնել	to offer
դարձնել, դարձուցի	to turn (trans.)	մատուցանել	to offer
դերձակ, -ի	tailor	մեծցնել	to enlarge
զարմացնել, -ացուցի	to astonish, surprise	մտցնել	to bring in
ընտրութիւն, -եան	election	մօտեցնել	to bring near
լռել	to be silent	նախագահ, -ի	president, chairman
լռեցնել	to silence	նստեցնել	to seat
խմցնել	to make (someone) drink	պառկեցնել	to lay down, put to bed
ձանուցանել	to notify	պարահանդէս, -ի	dance (noun); ball
ձանօթացնել	to introduce	սառիլ	to freeze (intrans.)
կարճցնել	to shorten	սափրիչ, -ի	barber
կերցնել	to feed	սորվեցնել	to teach
կեցնել	to stop (trans.); park	տաբատ, -ի	(pair of) trousers
կորսուիլ	to get lost, disappear	տեղեկացնել	to inform, notify
		տկարացնել	to weaken (trans.)
		փրթիլ	to come off
		փրցնել	to detach, pick off

1. Օղբ պաղ ըլլալուն ինքնաշարժը չկրցանք աշխատցնել:
2. Ծոյլ ուսանողները չեն կրնար գոհացնել իրենց ուսուցիչները:
3. Կարեւոր ըսելիք ունեցողները լռեցնելը լաւ չէ:
4. Եթէ այս կողմէն երթանք, ճամբան կարճցուցած կ'ըլլանք:
5. Կորսուէ՛ ասկէ,* չեմ ուզեր քեզ տեսնել այլեւս:
6. Պզտիկը կը փախէր, որպէսզի մայրը չկրնար գինք հագցնել:
7. Սարգիսեանները ինչ հրամցուցին իրենց հիւրերուն երէկ գիշեր:
8. Դուրսը սպասողները ետեւի դռնէն ներս մտցուցէք:
9. Դուք ո՞ր կուսակցութիւնը կը ներկայացնէք:
10. Մինչեւ վերջին վայրկեանը, առջնորդը չէր գիտեր, թէ գինք ո՞ր պիտի նստեցնեն:
11. Տարին քանի՞ անգամ սափրիչի կ'երթաս:
12. Հին ատեն աղջիկ փախցնելը սովորական էր:
13. Հակառակ յոգնած ըլլալուս, քանի մը երգ երգել տուին ինծի:
14. Անգլերէն չգիտնալուն պատճառաւ, նամակները ուրիշներուն գրել կուտայ:
15. Ինծի մի՞ յիշեցնէր անոր պատճառած դժուարութիւնները:
16. Կը յուսամ, որ նախագահը մեր ամսականները կ'աւելցնէ գալ տարի:
17. Հայ ժողովուրդի պատմութեան մասին անոր գրած յօդուածները միշտ կը բարկացնեն զիս:
18. Ինչէ՞ն կ'ենթադրէք, որ դուք ծիշտ էք, իսկ ես՝ սխալ:
19. Աշնանային երկար երեկոնները վէպեր գրելով կ'անցընէր:
20. Բացականերուն ո՞վ պիտի տեղեկացնէ մեր որոշումները:

*ասկէ, a common variant of այս տեղէն.

1. He entered the tailor's shop in order to buy a new pair of trousers and a jacket.
2. In Armenia the rivers usually freeze in winter.
3. Vache, turn the pages of that book one at a time, please.
4. The results of the elections completely astonished the entire population of the city.
5. Because of his political ideas, he has many opponents.
6. Do not make people drink if they do not wish to drink.
7. An old friend introduced me to my future husband at a New Year's dance.
8. What kind of food do you feed your cat?
9. In every country there is at least one Armenian compatriotic society named after some Armenian town.
10. Every Sunday a priest offers the liturgy in our church.
11. Bring your chairs nearer if you wish to see better.
12. Who will introduce our speaker this evening, as our chairman is absent?
13. What time do you normally put the children to bed? The bigger goes to bed at 8:45, the little one at 7:30.
14. How many languages are taught at your school?
15. His last illness has so weakened him that now he can hardly walk.
16. In the heat of the summer we like to lie in the garden picking fruit from the trees.
17. It is forbidden to park cars on this street at night.
18. Do not forget to inform us of your plans for the coming holidays.
19. There is no doubt that in past times people were made to work longer hours than now.
20. We had the picture of the children enlarged for their grandmother.

LESSON XXXI

Days and Months

Sunday	Կիրակի	Thursday	հինգշաբթի
Monday	երկուշաբթի	Friday	ուրբաթ
Tuesday	երեքշաբթի	Saturday	շաբաթ
Wednesday	չորեքշաբթի		

Usage

Acc. for day on which:

Let's meet on Monday.

On Sundays I go to church.

He spends his Saturdays
playing tennis.

Gen.

Have you seen Tuesday's paper?

Abl.

from Wednesday to Wednesday

Since last Friday...

երկուշաբթի հանդիպինք:

Կիրակի օրերը եկեղեցի կ'երթամ:

Շաբաթ օրերը թենիս խաղալով

կ'անցընէ:

Երեքշաբթի օրուան թերթը տեսած ես:

չորեքշաբթիէն մինչեւ չորեքշաբթի

Անցեալ ուրբաթէն (or ուրբաթ օրուրնէ)

ի վեր...

January	Յունուար	July	Յուլիս
February	Փետրուար	August	Օգոստոս
March	Մարտ	September	Սեպտեմբեր
April	Ապրիլ	October	Հոկտեմբեր
May	Մայիս	November	Նոյեմբեր
June	Յունիս	December	Դեկտեմբեր

Usage:

In January it snows a lot.

from March to May

DATES

What is today's date?

Today is the twenty-fifth.

Today is the thirteenth of April.

on the seventh of March

from the seventeenth of June

to the last day of August

AGE

How old are you?

I am fifteen (years old).

Since (she was) eighteen she
has been in poor health.

At the age of five he began
(going to) school.

a girl of about nineteen

Յուկնուարին (or Յուկնուար ամսուն) շատ
ծիւն կու գայ:

Մարտէն (մինչեւ) Մայիս:

Ամսուն քանի՞ն է այսօր:

Այսօր 25 (քսան հինգն) է:

Այսօր Ապրիլի 13 (տասներեքն) է:

Մարտի 7-ին (եօթին)

Յունիսի տասնեօթէն (17-էն) մինչեւ

Օգոստոսի վերջին օրը

Քանի՞ տարեկան ես:

Տասնհինգ տարեկան եմ:

18 (տասնըութը) տարեկանէն ի վեր
վատառողջ եղած է:

5 (հինգ) տարեկանին սկսաւ դպրոց
երթալ:

մօտաւորապէս 19 (տասնըինը) տարեկան
աղջիկ մը

Vocabulary: Lesson XXXI

արտայայտել	to express	ճառ, -ի	speech
աւելցնել	to increase (trans.)	մասնաւորապէս	especially, above all
բարեկամական	amicable, friendly	մարդկային	human (adj.)
բարձրացնել	to lift, raise	մարմին, -ի	body
գեղեցկանալ	to become beautiful	մինակ (+ personal suffixes)	alone, by oneself
զատ	separate, apart; + abl., aside from, besides	յստակ	clear, plain
		նահանջ տարի	leap year
զգացմունք, -ի	sentiment, feeling	շրջանակ, -ի	circle, set of people
թագաւոր, -ի	king		
թենիս	tennis	որքան (or ինչքան)	so much, as much; also interrog.
իշխան, -ի	prince	ուղղակի	straight, directly
իսկապէս	really	սուր	sharp
ծանօթ, -ի	acquaintance; known	վատառողջ	in poor health
կարգ, -ի	row; class, rank; queue	տարբերութիւն, -եան	difference
կարելի	possible		
կարելի	as much as possible	տարօրինակ	strange, odd
եղածին չափ		տեսք, -ի	appearance
հասակ, -ի	height (of a person)	փորձ, -ի	try, attempt (noun)
հով, -ի and -ու	wind, breeze	փչել	to blow

Learn also the names of the months, as above.

1. Այս տարի, Դեկտեմբերը սովորականէն աւելի պաղ է:
2. Այդ սեղանը չես կրնար մինակդ բարձրացնել, թող եղբայրներդ ալ օգնեն քեզի:
3. Բոլոր ուսուցիչները առաջին կարգը նստան, իսկ աշակերտները՝ ետեւի կարգերը:
4. Քու տարիքիդ տղոց հասակը մօտաւորապէս մէկ մեթր քսանհինգ կ'ըլլայ:
5. Մօրեղբայրս բոլոր օգնութեան կարօտ եղողներուն կ'օգնէ, մասնաւորապէս իր հայրենակիցներուն:
6. Յստակ կերպով բացատրէ՛ մտքերդ, որպէսզի զանոնք կրկնել պէտք չըլլայ:
7. Ինչքան գեղեցկացեր է այդ աղջիկը: Վստահ եմ որ շուտով կ'ամուսնանայ:
8. Երբեմն թուղթը սուր դանակի պէս մարդու մատ կը կտրէ:
9. Ոչ մէկ տարբերութիւն գտայ ձեր եւ անոնց ըսածներուն միջեւ:
10. Պատերազմէն վերադարձող զինուորները շատ յոգնած եւ խեղճ տեսք մը ունէին:
11. Իր տարիքի մարդոցմէն շատ աւելի մեծ ոյժի տէր է:
12. Այստեղի երիտասարդները սովորաբար քանի՞ տարեկանին կ'ամուսնանան:
13. Անցեալ Մայիսէն ի վեր չենք հանդիպած: Ո՛ւր էիր, կը ճամբորդէիր:
14. Կ'ուզենք զիտնալ, թէ դասերը ամսուն քանի՞ն պիտի վերսկսին, որպէսզի կարելի եղածին չափ լաւ պատրաստուինք:
15. Հօրաքոյրս միայն Կիրակիէ Կիրակի կ'երթայ եկեղեցի:
16. Բացի Երկուշաբթի եւ Հինգշաբթի օրերէն, ամբողջ շաբաթը ազատ եմ:
17. Պատէն կախուած նկարը քիչ մըն ալ բարձրացուցէ՛ք, որպէսզի պատիկները հետը չխաղան:
18. Հակառակ վատաոողջ ըլլալուն, շատ ուրախ աղջիկ մըն է:
19. Մարդկային մարմինը շատ մը կենդանիներու մարմիններէն տկար է:
20. Հիմա կը հասկնամ, թէ ինչո՞ւ այդքան դժուարութիւններ ունեցայ անցեալ տարի:

1. By how much do you intend to increase our salaries next year?
2. Apart from my brother and myself, there were 27 people present at the meeting.
3. We always play tennis together on Tuesday evenings.
4. For several centuries there have been no kings or princes in Armenia.
5. Last night it snowed for the first time this winter.
6. His circle of acquaintances is surprisingly narrow.
7. They went straight to the station without even having dinner.
8. What a marvelous speech Mr. Sarkisian gave the other evening!
9. What strange opinions your uncle has on today's most important political problems!
10. Let us make a final attempt to find an amicable solution.
11. From which direction does the wind usually blow in summer?
12. I last saw my grandfather when I was a boy of seven.
13. On the twenty-seventh of next month I have to go to New York on business (instr.).
14. Every year we take our summer holidays in the last two weeks of August.
15. Thirty days have September, April, June, and November; all the rest except for February have thirty-one.
16. I intend to stay there until the third of the following month.
17. He is the sort of man who never expresses his inner feelings.
18. Did you really spend last night studying in the library all alone?
19. In the middle (*4t u*) of next month, let's get together somewhere.
20. February has 28 days, and 29 in each leap year.

Nerses Virabian is a contemporary writer living in Beirut. This story is taken from *Նոյն թաղի Մարդիկ*, a collection of short stories published in Beirut in 1968. The title "The Old Maltese" refers to a short story by Hrand Asadour (1862-1928), in which the famous novelist Dzerents (Dr. Hovsep Shishmanian, 1822-1888) is mistaken for a Maltese sailor on a ferryboat in Constantinople.

Ծերուկ Մալթրզը

Ամէն հանդէսէ, հարսնիքէ կամ թաղումէ ետք, երբ դպրոցական հին աշակերտներս իրարու քով գալինք, առջին խօսքը պարոն Տիրապետեանին մասին կ'ըլլար.

- Կը յիշես Տիրապետեանը...

Ու կը պատմէինք իրմէ մնացած զանազան յիշատակներու մասին, որոնք կարծես երէկ պատահած ըլլային:

Ծեր, բարի մարդ մըն էր, խոշոր, լիալուսնի նմանող գլուխով: Սեւ ակնոցներ¹ ունէր ու ձեռքին՝ անխուսափելի պայուսակ մը, որուն մէջ իր ուտելիքը կ'ըլլար:

Առտու, միշտ միեւնոյն ժամուն կու գար դպրոց, դանդաղ քայլերով:

Մեղմ, հանգիստ բնաւորութիւն մը ունէր: Կու գար դասարան, կը-կայնէր² շիտակ ու հօր մը հոգածութեամբ կը սկսէր դասին:

Տարիներով, տասնըվեց տարեկանէն սկսեալ ուսուցչութիւն ըրած էր զանազան քաղաքներու մէջ: Վերջին տասնամեակը անցուց մեր դպրոցին մէջ:

Եղբօրս դաստիարակը եղած էր: Յետոյ քրոջս ուսուցիչը եղաւ:

Երրորդ դասարանէն սկսեալ ես ալ աշակերտեցայ իրեն:

1. Although *ակնոց* is sometimes used in both sing. and pl., sing. is preferable.

2. *կը կայնէր*: or *կը կենար*.

Տարիներ շարունակ, հայերէնի մէկ ուսուցիչ ունեցած ենք՝ ի՛նքը, ու մէկ դասագիրք՝ իրեն հետ մեր դպրոցէն ներս մտած Հրանտ եւ Ջապէլ³ Ասատուրներու "նոր թանգարան"ը: Առաջին անգամ եղբօրս դասագիրքը եղաւ, յետոյ քոյրս սկսաւ գործածել զայն, ապա քրոջս կողմէ ինծի փոխանցուեցաւ: Մաշած, թերթերը ելած, քանի մը անգամ նորոգուած ու վերակազմուած գիրք մըն էր, զոր կը պահեմ տակաւին, ի յիշատակ⁴ պարոն Տիրապետեանին:

Ծերո՛ւկ Մալթըզը:

Այդ անունը դրած էին իրեն աշակերտները: Իրապէս, որքան կը նմանէր Հրանտ Ասատուրի "Ծերուկ Մալթըզ"ին: Ութսունական թուականներու գրագէտը կարծես ուղղակի մեր ուսուցիչը նկարագրած էր:

Իր անունը շատ կը հոլովուէր մեր տան մէջ: Եղբայրս ու քոյրս միշտ պատմելիք քան մը կ'ունենային իրմէ: Ետքը ես ալ միացայ անոնց:

Գլուխը հակած գիրքին՝ ուշի ուշով կը հետեւէր մեր ընթերցանութեան, մատը տողերուն հետ սահեցնելով: Երբ լաւ կարդայինք, գլուխը կ'ելլէր կ'իջնէր, լաւ է ըսելու պէս, իսկ եթէ սխալ կարդայինք կամ կմկմայինք՝

- Բաւական է, նստէ՛, - կ'ըսէր:

Լաւ կը ճանչնար Պետրոս Դուրեանը:⁵ Ամէն անգամ որ եղերաբախտ բանաստեղծին մէկ բանաստեղծութեան հանդիպէինք, դասը կը կեցնէր, կը կենար շիտակ, խոշոր թաշկինակով ակնոցը կը սրբէր ու խոր յուզումով կը պատմէր անոր կեանքը:

- "Տրտունջըր" գրած է մեռնելէն երեք օր առաջ: Ամէն հայ տղայ

3. Ջապէլ Ասատուր, also known as Սիպիլ; wife of Hrand Asadour and a writer, 1863-1934.

4. ի յիշատակ: a classical Armenian phrase, "in memory of."

5. Պետրոս Դուրեան: a talented Armenian poet and playwright, 1851-1872.

զոց պէտք է սորվի այդ գոհարը, - կ'ըսէր ու այդ պարտականութիւնը կուտար մեզի:

Ամբողջ չորս տարիներու ընթացքին մենք կրցանք միայն Դուրեանին եւ քիչ մըն ալ Մեծարենցի⁶ մասին գաղափար կազմել: Իրմէ իմացանք նաեւ որ Գրիգոր Զօհրապ⁷ անուկով գրագէտ մը ունեցած ենք, որուն գլուխը ճզմեր են թուրք դահիճները:

Աշխարհագրութեան դաս ալ կու տար մեզի պարոն Տիրապետեանը: Աշխարհագրութեան դասին կը պահանջէր որ զոց սորվինք բոլոր քաղաքներուն անուկները, նոյնիսկ յետին քաղաքներունը եւ երբ զինք գոհ ձգէինք, կ'ըսէր.

- Տեսէք, տղա՛քս, հիմա բոլոր քաղաքներուն, գետերուն, ծովերուն անուկները գիտէք, բայց երբ դպրոցէն ելլէք, շատերը պիտի մոռնաք, իսկ երբ ծերանաք՝ հազիւ պիտի յիշէք Մեռեալ ծովը:⁸

Անկեղծ մարդ մըն էր:

Չէր ուզեր որ աշակերտ մը թերանայ իր պարտականութեան մէջ, ուշանայ դպրոցէն, բայց ուշացողին ալ ծեծ չէր քաշեր, այլ հօր մը պէս կը խրատէր, իր կանուխ ելլելը կը պատմէր անոր եւ երկարօրէն կը խօսէր գերմանական կրթութեան մասին: Որեւէ անկարգապահութիւն որ նշմարէր, անպատճառ գերմանացիներէն տիպար օրինակ մը կը յիշէր: Գերմանացիներուն ծշդապահ ըլլալը, անվերապահօրէն իրենց մեծին հնազանդիլը մեծապէս ազդած էին վրան: Կը յիշէր օրինակ մը եւ կ'աւելցնէր.

6. Միսաք Մեծարենց: a gifted Armenian poet, 1886-1908.

7. Գրիգոր Զօհրապ: famous writer of short stories, 1861-1915, killed in the massacres of 1915.

8. Մեռեալ: a classical form, "dead."

- Գերմանացիներուն պէս եղէք:

Պաշտամունքի ատեն, երբ իրեն առիթ տրուէր քանի մը խօսք ըսելու, կամքի, աշխատանքի եւ կորովի մասին կը խօսէր եւ կ'ուզէր որ կամքի, աշխատանքի եւ կորովի տէր մարդ ըլլանք:

Դասի պահուն չէր ուզեր որ շշուկ մը իսկ լսուի: Մանաւանդ չէր ախորժեր յօրանջողներէն: Սաստիկ կը բարկանար յօրանջողներուն վրայ ու իր ջղայնութեան սաստկութենէն ճաղատ գլուխը կը կարմրէր, լուսնի խաւարում տեղի կ'ունենար: Բարկութենէն ետք՝ դասը չէր կրնար շարունակել: Խիղճը կը տանջէր զինք: Կը սկսէր խրատի, կը շոյէր զինք զայրացնող տղան, իսկ դադարին ալ գլուխը ձեռքերուն մէջ կ'առնէր, հաշտութիւն կը գոյացնէր: Երբեք չէր ուզեր որ մէկը նեղուի իրմէ:

Եթէ պատահէր որ ամբողջ դասարանով տրուած դասը չգիտնայինք, կ'ըսէր.

Սեռական, տրական, հայցական,
Դասերնիդ սորվիք չսորվիք,
Տիրապետեան կ'առնէ ամսական.

Ատանկ կ'ըսէր, սակայն իր խառնուածքը բոլորովին տարբեր էր, կը գուրգուրար ամէն մէկ աշակերտի վրայ: Կ'ուզէր որ անոնք գուր տեղը դպրոց եկած չըլլային.

- Տեսէք, տղա՛քս, ձեր հայրերը արիւն-քրտինքի մէջ կը մտնեն, պարտքի դրամ կ'առնեն ձեզ դպրոց դրկելու համար: Ձեզմէ շատերուն հայրերը որբանոցէն կը ճանչնամ, մեղքցէք անոնց, աշխատեցէք, մարդ եղէք...

Կը խօսէր երկար, պահն ալ կ'երկննար, մինչ ուսուցչուհիները դուրսը կը սպասէին... Մենք շատ գոհ կը մնայինք ատկէ, որովհետեւ ընդհանրապէս հայերէնին յաջորդող դասը չէինք սիրեր:

Պարոն Տիրապետեան լաւ կը հետեւէր նաեւ ժամանակին: Ամէն անգամ որ օրերը երկննային կամ կարծնային, մեզի լուր կու տար.

- Գիտէք, տղա՞ք, այսօր ամէնէն կարծ օրն է, վաղուընէ սկսեալ օրերը կամաց-կամաց կ'երկննան...

- Այսօր ամենաերկար օրն է, վաղուընէ սկսեալ օրերը կամաց-կամաց կը կարծնան...

- Այսօր ցերեկը եւ գիշերը հաւասար են...

Խօսած ատեն կաւիճը ձեռքը կ'ըլլար եւ թիւերը մէկ-մէկ կը գրէր գրատախտակին վրայ, կ'ուզէր որ մենք ալ մեր տետրակներուն մէջ արձանագրենք՝

"Դեկտեմբեր 21-ը ամէնէն կարծ օրն է,

Մարտ 21-ին գիշերը եւ ցերեկը հաւասար կ'ըլլան,

Յունիս 21-էն ետք օրերը կը սկսին կարծնալ":

Երբ հարցում մը ընէինք, մանրամասնօրէն կը բացատրէր: Շատ կը սիրէինք զինք: "Տղաքս" ըսելով կը խօսէր մեզի հետ:

Իր ընտանիքին մասին զաղափար չուներինք. գիտէինք միայն որ Զանգիպար կղզիին մէջ աղջիկ մը ունի: Աշխարհագրութեան դասին, երբ նիւթը Ափրիկէն ըլլար՝ քարտէսին վրայ անպատճառ ցոյց կու տար Զանգիպարին տեղը:

- Եթէ օր մը հոն երթանք, կ'ըսենք որ Տիրապետեանի աշակերտ եղած ենք, - կ'ըսէինք մենք ու ինք գոհ կը ժպտէր:

Ամազերջի հանդէսին, երբ իբրեւ շրջանաւարտ վկայական պիտի առնէինք, բովը կանչեց մեզ ու ըսաւ.

- Եթէ շուարեւու ըլլաք եւ չկրնաք յիշել ձեր արտասանութեան բառերը, առանց յայտնի ընելու անցէք միւս տողը: Բնաւ մի կենաք եւ սեպեցէք, թէ ձեր դիմաց մարդ չկայ:

Փորձի ժամանակ տարբեր բան կ'ըսէր մեզի: Փորձի ժամանակ յաճախ կը կրկնէր.

- Անանկ սեպեցէք, որ ձեր դիմաց հազարաւոր հոգիներ կան:

Մեր վկայական առնելէն երեք ամիս ետք, դպրոցական յաջորդ տարեշրջանի սկիզբը, նոր հոգաբարձուներ եկան եւ նոր հոգաբարձուները նոր ու երիտասարդ ուսուցիչներ հրաւիրեցին պաշտօնի:

Պարոն Տիրապետեան չափէն աւելի ծեր էր եւ հանգստեան կոչեցին զինք: Այդպէ՛ս: Իր ձեռքէն վերջին անգամ վկայական առնողները մենք եղանք: Անկէ ետք բնաւ չտեսանք զինք, բայց միշտ կը յիշէինք իր անունը, մեր սիրելի Տիրապետեանը, իր անբաժան հացի պայուսակին հետ, սեւ ակնոցներուն, դանդաղ քալուածքին, շիտակ կեցուածքին, հայրական իր զուրգուրանքին, մեղմ-մեղմ արտասանած բառերուն, յուզումներուն ու խանդավառութիւններուն հետ:

Ամէն անգամ որ դպրոցական ընկերներս իրարու հանդիպէինք, մեզմէ մէկը անպատճառ կը բանար խօսքը.

- Գիտէ՞ք, - անցեալ օր պարոն Տիրապետեանը տեսայ...

Ատիկա կը բաւէր որ աւելի մօտենայինք լուրը տուողին, հարցումներու տարափ մը տեղացնէինք վրան...

Իր հանգստեան կոչուելէն տարիներ յետոյ, երբ թերթի մը հին թիւերը կը թղթատէի, հանդիպեցայ իր մէկ զրութեան՝ "հնչ պիտի ընէի, եթէ նորէն պատանի ըլլայի"...

- Ուսուցչութի՛ւն, - անցաւ մտքէս:

Խեղճ պարոն Տիրապետեան, որքա՛ն կը սիրէր ուսուցչութիւնը...

Ն. Վիրապեան

Vahram Mavian is a contemporary writer living in Lisbon. The following are extracts from *Անկապ Օրագիր*, a collection of reflections and reminiscences in the form of a diary published in Jerusalem in 1968.

ՆՈՅՆՄԲԵՐ 30

Եղօն¹ կենդանի պատմութիւնն է Բուժարանին:² Վանեցի,³ որը, նախկին հիւանդ մը ինք ալ, քսան տարի առաջ դարձանուելէ ետք մնացած է այստեղ հիւանդներուն ծառայելու համար: Համակրելի, դիւրահաղորդ ու լուռ մարդ մը, անոնցմէ՝ որոնք կը շարունակեն տղայ մնալ հոգիով, հակառակ իրենց յառաջացող տարիքին ու սպիտակող մագերուն:

Ամէն անգամ որ կանչուի հիւանդներէն մէկուն կամ միւսին կողմէ խնդրանքի մը համար, պատասխանը նոյնն է միշտ:

- Սիրով ծանս,⁴ հիմա, անմիջապէս:

Այդքան սակայն, որովհետեւ սենեակէն դուրս ելլելէ ետք արդէն մոռցած է ե՛լ հիւանդը ե՛լ անոր ներկայացուցած խնդրանքը:

Անցնող քսան տարիներու ընթացքին Բուժարան մտած բոլոր հիւանդները, բուժուած կամ մահացած, կը յիշէ տակաւին մէկիկ մէկիկ, իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ նկարագրի գիծով, քմայքներով, սենեակին թիւով ու պատահած՝ յաճախ աննշան դէպքերով: Եղօն հիւանդները կը ծանչնայ այլեւս շատ աւելի լաւ քան բժիշկները: Պաղարիւնով կը մօտենայ ուրիշներու կողմէ լուրջ նկատուած պարագաներո՛ւն անգամ:

1. Եղօ, gen. Եղոյի: diminutive of Եղիա.
2. Բուժարան: the Azuniye sanatorium in Lebanon.
3. Վանեցի: a native of Van.
4. Ծանս: "my dear," a friendly, informal expression.

- Կը վարժուի՛ն, տակնուվրայ ըլլալու պէտք չկայ, ժամանակի խնդիր է եղածը, քանի մը շաբաթէն կը հաշտուին կացուլթեան հետ: Բոլոր նոր եկողները այդպէս կ'ըլլան սկիզբը: Իրեն պէս քանինե՛ր տեսած ենք մենք:

Եղօն կ'արձակէ տակաւին բժշկական իր վճիռները նոր հասած հիւանդներուն մասին.

- Ես սա Զահլէէն⁵ նոր եկողին վիճակը շատ չեմ հաւնիր կոր:⁶ Երկու կողմէն է եղեր: Ասանկները գործողութիւն անգամ չեն ըլլար: Մէկ-երկու ամիսէն յայտնի կ'ըլլայ վիճակը: Նայինք մարդը ինչ պիտի ըսէ Երեքշաբթի օր:

Մարդը՝ բժշկապետն է անշուշտ, որուն համակրանքը կը վայելէ Եղօն բացառաբար՝ իր հեզ քնաւորութեան եւ տարիներու հաւատարիմ ծառայութեան շնորհիւ:

Էմիլիօն մտահոգ է քանի մը օրէ ի վեր: Առջի օր չքնացաւ մինչեւ առաւօտ: Երէկ գիշեր ուշ ատեն արթուն էր: Ի վերջոյ⁷ մատով դպաւ բարձին քովէն կախուած պզտիկ կոճակին ու քանի մը վայրկեան ետք Եղօն, որ գիշերապահ է այս շաբաթ, երեւաց դրան մէջ:

- Եղօ, ինձի մորֆին մը բեր, Աստուծոյ սիրոյն,⁸ երկու գիշեր է չեմ կրնար քնանալ:

- Սիրով, Պրն. Էմիլիօ, միայն թէ արտօնուած չենք. առանց բժիշկին հրամանին չեմ կրնար, իսկ բժիշկն ալ դիւրաւ հրաման չի տար:

Էմիլիօ, որ փորձառութեամբ ծանօթ էր շիճուկին տալիք երանաւէտ

5. Զահլէէ: town in central Lebanon.

6. կոր: an expression in colloquial Armenian that indicates continuity.

7. ի վերջոյ: "finally."

8. Աստուծոյ սիրոյն: "for the love of God; for God's sake."

հանգիստին, լիբանանեան երկու թղթոսկի սահեցուց Եղոյին սպիտակ գոգնոցին գրպանը:

Հասկցան կարծես զիրար ու Եղօն դուրս ելաւ՝ իբրե՛ւ թէ առանց նկատելու էմիլիոյին ... վեհանձնութիւնը: Հինգ վայրկեան վերջ վերադարձաւ փին մէջ ներարկումի ասեղը պահած, գաղտնի արարքի մը մէջ գտնուող մարդու զգուշաւորութեամբ, խորհրդաւորութիւնով:

Տասը վայրկեան ետք էմիլիօն արդէն ինկած էր խոր քունի մէջ եւ այդպէս ալ մնաց մինչեւ առաւօտ, նախաճաշի ժամը:

Գիտէի թէ մորֆինի սրուակները բժիշկը կը պահէր անձամբ, եւ շատ բացառիկ պարագաներու տակ էր միայն որ կ'արտօնէր անոնց գործածութիւնը: Չկրցայ ուրեմն ես ինծի բացատրել թէ ուրկէ՞ կրցած էր Եղօն ձեռք ձգել⁹ զայն նախորդ գիշեր:

Առաւօտուն, նախաճաշէն ետք երբ վարդանին հետ նստած էինք իր գրասենեակը, Եղօն մտաւ ներս՝ տուն մեկնելէ առաջ նախորդ գիշերուան սովորական իր "տեղեկագիրը" ներկայացնելու.

- Մասնաւոր բան մը չկար երէկ գիշեր, Տօբթօր, հանգիստ քնացան բոլորը: Միայն էմիլիօն էր որ արթուն էր երկար ատեն: Գլուխս կերաւ¹⁰ մինչեւ առտուան ժամը երկուքը եւ մորֆին ուզեց: Տեսայ որ կարելի չէր ազատիլ ձեռքէն, ես ալ իբրեւ մորֆին՝ թորեալ ջուր զարկի:¹¹ Մարդը մինչեւ առտու քնացաւ, մէկ կտոր:¹²

- Նոր բան մըն ալ սորվեցանք, ըսաւ վարդան, գլուխը օրօրելով:

9. ձեռք ձգել: "to get hold of, obtain."

10. գլուխ ուտել: "to kill," here "to nag."

11. զարնել: here "to inject."

12. մէկ կտոր: cf. English "of a piece."

- Բարեւ ձեզ:
- Բարեւ:
- Ձեր առաջին այցելութիւնն է Պէյրութ:
- Ոչ, բազմաթիւ անգամներ եղած եմ այստեղ ուրիշ առիթներով:
- Ո՞ր կողմերէն էք արդեօք:
- Լիզպոնէն:
- Ի՞նչ կ'ըսէք ... Լիզպոնի մէջ հայ կա՞յ:

* * *

- Լսեցի՞ք, Ալպեաններուն վրայ տեղի ունեցած օդանաւի արկածին մասին. 98 մեռեալ:
- Իսկապէս ... սարսափելի է, եղբայր: Մեռնողներուն մէջ հայ կա՞յ արդեօք:

* * *

- Անցեալ տարի քանի մը օրուան համար ճիպրալթար հանդիպեցայ: Ափ մը¹³ տեղ է՝ տեսնես. խաղա՛ղ, շատ զեղեցիկ բնական տեսարանով:
- Այդպէ՛ս է եղեր: Ինչ պիտի ըսէի ... առիթ ունեցա՞ր հետաքրքրուելու թէ հայ կա՞յ ճիպրալթարի մէջ:

* * *

- Ամերիկա՞ կ'երթաք:
- Ո՛չ, Ամերիկայէն կու գա՛նք: Այս առաւօտ հասանք եւ վաղը կը մեկնինք Մատրիտ՝ վիրաբուժական միջազգային համագումարին ներկայ ըլլալու:
- Կ'ենթադրեմ թէ աշխարհի բոլոր կողմերէն եկողներ կ'ըլլան այդ առթիւ:

13. ափ մը : "small."

- Քանի մը հարիւր հոգի պիտի ըլլան կարծեմ:
- Մասնակցողներուն մէջ ուրիշ հայ կայ:

* * *

- Շաբաթ գիշեր պիտի երթաս Պոլշոյի ներկայացումին:
- Պոլշոյը պիտի գայ:
- Հո՛ս է արդէն: Երէկ գիշեր ներկայ եղայ իրենց առաջին ելոյթին.

Խենթենալիք բան է պարզապէս:

- Յայտագրին ուշադրութեամբ նայեցա՞ր. պարողներուն մէջ հայ կայ:

* * *

Անձանօթ ու օտար ասերու վրայ, նոյն յաճախանքէն միշտ հալածուած այսպէս՝ դուն, ես, ամբողջէն ակամայ փրթած մասնիկներ, մեր արեան ձայնին կարօտով, մեր հողէն ու հարազատներէն հեռու, շա՛տ հեռու, բիւրաւոր քառուղիներէն՝ հազար կանչով պիտի գիրար, պիտի գմե՛զ որոնենք.

- Ըսէ՛ք, հայ կայ...:

Վ. Մավեան

Antranig Dzarugian is a contemporary writer and journalist living in Beirut. The following story is taken from *Մանկութիւն Չունեցող Մարդիկ*, published in Beirut in 1955. The book is a collection of short stories depicting life in an orphanage, where he spent some of his years as a child.

Կաղանդ

Կաղանդի պէս օր մըն էր: Նոր Տարի չէր, Ջատիկ ալ չէր, բայց կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ լուրը շէնքէ շէնք, սենեակէ սենեակ: Կաղանդ պիտի ունենայինք: Կաղանդ ունենալ՝ կը նշանակէր տոպրակի վերածուած գուլպայ մը, մէջը շաքար, ընկոյզ, չամիչ ու թերեւս նաեւ թաշկինակ մը:

Նախ, լուրը առինք թերահաւատութեամբ, չհաւատալ կեղծելով եւ ամէն բոլորէ հաւատացողներուն պնդումը ըմբոշխնելով: Ընթրիքին աւետիսը պաշտօնականացաւ: Մայրիկը¹ յայտարարեց, թէ երկու օր ետք, շաքաթ կէսօրին, կաղանդ պիտի ունենանք: Իրագեկներ մանրամասնութիւններ հաղորդեցին: Կաղանդը, այս անգամ, ոչ Մայրիկին նուէրն էր, եւ ոչ ալ Հայրիկին: Դուրսէն, ուրիշ քաղաքէ մը մէկը եկած էր ու իրեն հետ բերած կաղանդը:

Հաւաստի աղբիւր մը - հսկիչ Յարութիւն - խորհրդաւոր ժպիտով նոյնիսկ յայտնած էր բարերարին անունը, բայց լսողները չէին կրնար յիշել. ու եթէ յիշէին իսկ, այդ անունը որեւէ նշանակութիւն չունէր մեզի համար: Բայց որոշ կերպով իմացուած էր հսկիչ Յարութիւնէն, թէ այցելուն նշանաւոր մէկն էր, շատ մը զիրքեր գրած էր եւ միշտ կը խնդար ու կը խնդացնէր: Այս կէտը կրկնապէս համակրելի կը դարձնէր անձանօթ

1. Մայրիկ : "mother"; here the supervisor of the female employees of the orphanage.

բարերարին դէմքը, ու անհամբեր կը սպասէինք շաբաթ օրուան:

Առեւտուրը սկսած էր արդէն: Համաձայնութիւններ կը կնքուէին անկիւններու մէջ: Կաղանղի անխուսափելի սովորութիւնն էր, որ կը կրկնուէր տենդոտ ու գուարթ եռուզեոի մը մէջ: Մէկը ընկոյզը կը փոխէր շամիչով, ուրիշ մը գուլպան կը ծախէր շաբարով: Ամէնէն աւելի մատուցուած ապրանքները՝ գուլպաներն էին: Միշտ անկումի մէջ էր անոնց գինը: Երբ կօշիկ չկար, անիմաստ պերճանք էր գուլպան: Կային,² որ ստացուելիք ամբողջ նուէրը ծախած էին կանխիկ հացով մը: Մինչեւ շաբաթ կէսօր՝ ծախուելիք բան չէր մնացած:

Այս անգամ հաւաքուեցանք որբանոցին չպատկանող եւ մեզի անձանօթ շէնքի մը մէջ, որ դաշտի նման ընդարձակ բան մը ունէր, մէկ կողմը բարձր, բեմի պէս տեղով մը, ու մասամբ ծածկուած թիթեղէ տանիքով: Հակառակ սովորութեան, խմբուած էին բոլոր շէնքերու որբերը առանց բացառութեան, Մանկապարտէզէն մինչեւ արհեստաւորները³ եւ մեծ աղջիկներէն մինչեւ դպրոցականները: Հազարաւորներու բազմութիւն մը խոնուած էր ամէն կողմ, մինչեւ պատուհանները եւ կողմնակի սենեակները: Ճակատը, բեմին առջեւ, տեղաւորուած էին Մանկապարտէզի փոքրերը: Մեր ետեւ՝ մեծ աղջիկներն էին, նոյնպէս շարքով նստած տախտակէ նստարաններու վրայ: Մնացեալները ոտքի էին, սեղմուած իրարու:

Բեմին վրայ աթոռներով շարուած էին մայրիկները եւ քանի մը ակնոցաւոր ամերիկացի օրիորդներ: Կեղրոնը՝ Հայրիկին⁴ սեղանն էր, երկու կողմերը երկու պարապ աթոռներով: Բեմին մէկ մասը գրաւած էր լեցուն գուլպաներու հսկայ բլուրը:

2. Կային, որ: or կային անոնք որոնք.

3. արհեստաւոր: older child who was learning a craft.

4. Հայրիկ: "father"; here the director of the whole orphanage.

Հայրիկը բեմ մտաւ կողմնակի դռնէ⁵ մը, ընկերակցութեամբ իրեն պէս սեւ հագուած մարդու մը: Ժխորը աստիճանաբար դադրեցաւ, հովին դէմ տատանուամով մարող մոմի մը պէս: Հայրիկը եւ հիւրը զրաւեցին պարապ աթոռները: Հայրիկը զանգակը ձեռք առաւ, բայց յետոյ տեղը դրաւ, առանց զարնելու: Լոռլթիւնը կատարեալ էր:

Կը սպասէինք, որ հիւրը ոտքի ելլէ ու խօսի անմիջապէս: Բայց Հայրիկն էր որ խօսեցաւ: Մեզի համար բոլորովին անհասկնալի բաներ ըսաւ հիւրին մասին, եւ ձեռքի թուղթին նայելով, յաջորդաբար բեմ կանչեց արտասանողներու եւ երգողներու անվերջանալի շարք մը: Ընդհանրապէս տղաքը կ'արտասանէին եւ աղջիկները կ'երգէին: Բոլորն ալ մեծերէն էին: Մանկապարտէզէն մէկ արտասանող միայն կար, ձերմակ Արսէնը, որ Մայրիկին ու հսկիչներուն սիրելին էր, ձերմակ մորթին ու գեղեցիկ դէմքին պատճառով:

Երբ վերջացուց արտասանութիւնը, հիւրը քովը կանչեց Արսէնը, շոյեց այտերը, զգուեց, եւ գրկելով՝ բեմէն վար կախեց, մեր մէջ. յետոյ դարձեալ նստաւ տեղը: Մենք նախանձով կը դիտէինք Արսէնը: Իսկ այս վերջինը, արդէն իսկ շփացած ընդհանուր գուրգուրանքէն, պզտիկ հնդկահաւի մը կեցուածքը առաւ, աջ ու ձախ դարձնելով գլուխը, ժպտելով եւ ուշադրութիւնները կեդրոնացնելով իր վրայ:

Հայրիկին զանգակը վերահաստատեց խանգարուած լոռլթիւնը: Կարգը եկած էր հիւրին: Հայրիկը կը ստիպէր, միւսը կը մերժէր: Մեծ դժուարութեամբ յաջողեցան ոտքի հանել հիւրը, որ նեղուած ու անհանգիստ երեւոյթ մը առած էր: Ետեւէն, մեծ տղաքը սկսան ծափահարել ու մենք հետեւեցանք իրենց: Հայրիկը, ծափերուն վրայ, բազմապատկեց պնդումները:

---

5. դռնէ: abl. of դուռ.

Ի վերջոյ հիւրը անցաւ սեղանին առջեւ: Ճափերը անգամ մըն ալ փոթորկեցան եւ լոեցին: Քիչ մը հեռացաւ սեղանէն, երկու քայլ առաջացաւ բեմին վրայ, թաշկինակով սրբեց ճակատը, ծոծրակը: Թաշկինակը գրպանը դրաւ, թեւերը կախեց առջեւ, մատները իրար հիւսելով եւ ափերը գետին դարձուցած: Այդ վիճակով կեցաւ պահ մը, հազաց ու լուռ մնաց:

Գլուխը ճաղատ էր եւ փայլուն, Հայրիկին պէս: Շատ խոշոր եւ սուր քիթ մը ունէր:

Կը սպասէինք որ խօսի, խնդայ եւ խնդացնէ: Պատրաստ էինք խնդալու, անմիջապէս որ բան մը ըսէր: Մեր երեւակայութիւնը հազար տեսակ յատկութիւններ տուած էր միշտ խնդացող մարդուն, մինչդեռ մեր դիմացը կեցողը լուրջ եւ մտածկոտ յատկութիւն մը ունէր, ճիշդ Հայրիկին նման սեւ հագուստով: Յուսախաբութիւնը կատարեալ պիտի ըլլար, եթէ չըլլար քիթը: Փոքրերուս ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր միայն անոր քիթին վրայ, իբրեւ խոստացուած զուարճութեան կարելի միակ աղբիւրը:

Երկար, տաժանելի ճիգէ մը վերջ, մարդը բացաւ բերանը:

- Տղաքնե՛ր, որբե՛ր...

Լոեց դարձեալ: Ձեռքերը բակեց, կրկին հանեց թաշկինակը, վեր նայեցաւ, փորձեց ետ դառնալ ու տեղը նստիլ, բայց Հայրիկը թոյլ չտուաւ: Ամէնէն փոքրերը սկսան խնդալ, կարծելով թէ խնդալիք բան մը տեղի ունեցաւ ու հարկ էր խնդալ: Բայց երբ տեսան մայրիկներուն խոժոռ դէմքերը, իսկոյն բարացան:

Հիւրը երկրորդ անգամ փորձեց խօսիլ, ու քիչ մը աւելի բարձր ձայնով.

- Որբե՛ր, ես ձեզ շատ կը սիրեմ...

Այլեւս բառ մը չարտասանեց: Վերադարձաւ ու նստաւ տեղը, թաշկինակը աչքերուն: Հայրիկը չպնդեց այս անգամ: Բեմ կանչեց մեծ աղջիկներէն

օրիորդ Ջապէլը, որ երգէ կրկին: Ամէնէն քաղցր ու անոյշ ձայն ունեցողն էր օրիորդ Ջապէլը ու շատ գեղեցիկ էր: Կ'ըսուէր թէ նշանուած է եւ Ամերիկա պիտի երթայ շուտով: Բոլորը կը սիրէին զինք անոյշ ձայնին, անոյշ դէմքին եւ անոյշ բնաւորութեան համար: Մեծ տղաքը օդը կը-թընդացնէին ծափերով եւ սուլոցներով, երբ օրիորդ Ջապէլ բեմ ելլէր: Իսկ մենք բաղնիքին մէջ իրարու հետ կը կոուէինք, որպէսզի օրիորդ Ջապէլը ըլլայ մեզ լոզցնողը:

Այդ օր, օրիորդ Ջապէլ երգած էր "Կոուկ"ը:⁶ Երկրորդ անգամ բեմ գալուն, ոչ ոք ծափահարեց: Օրիորդ Ջապէլ այս անգամ սկսաւ երգել "Պարզի՛ր Աղբիւր"ը,⁷ իր կախարդական ձայնէն կախուած պահելով մեծ ու պզտիկ հաւասարապէս:

Երգին ատեն հիւրը գետին կը նայէր, միշտ թաշկինակը ձեռքին: Քիթը այլեւս մեզի համար կորսնցուցած էր շահեկանութիւնը: Առանց բան մը հասկնալու կատարուածէն, կը զգայինք թէ ծանր ու ճնշող մթնոլորտ մը հեւքի մէջ կը պահէր սիրտերը: Որոշ կերպով կը տեսնէինք, թէ հիւրին աչքերուն մէջ արցունք կար եւ թաշկինակով կը սրբէր թարթիչները, քիթը մաքրելու շարժումով մը:

Մայրիկներու շարքը տրտում էր բոլորովին: Անոնց մէջ ալ թաշկինակ զործածողներ կային: Երկու ամերիկացի օրիորդները փսփսուքով բաներ մը կ'ըսէին իրարու: Օրիորդ Ջապէլ կը շարունակէր երգել: Միակ անտարբեր ու խաղաղ մնացողը բեմին վրայ, Հայրիկն էր, որ կը պահէր սովորական դէմքը:

Դէպքը պատահեցաւ այսպէս. - Երբ երգը հասած էր այնտեղ, ուր կ'ըսուի.

6. Կոուկ: "crane"; title of a popular Armenian song.

7. Պարզի՛ր Աղբիւր: title of a popular Armenian song. Literally: "become clear, O spring."

Աղբիւր գիտե՞ս, քիւրդը մեզի ինչ կ'անէ,⁸

Կը հալածէ, կը կոտորէ, կը սպաննէ...

Այստեղ, օրիորդ Զապէլին ձայնը թրթռաց, դանդաղեցաւ ու յանկարծ փղծկուժով մը կանգ առաւ: Մեր ետեւէն մեծ աղջիկներուն մէջ, լսուեցաւ հեկեկանքի ձայն մը, յետոյ ուրիշ մը, երրորդ մը... Քանի մը խոպոտ ու թաւ հեծկլտուքներ ալ լսուեցան ուրիշ անկիւնէ մը, արհեստաւոր տղոց խումբէն: Հետզհետէ անջատ լացերը միացան, խառնուեցան ու վերածուեցան աննկարագրելի բանի մը: Հսկայ բազմութիւնը կարծես բոնուեցաւ հաւաքական զանանցանքի մը դողով:

Բեմին վրայ ամէն մարդ կուլար, նոյնիսկ ամերիկացի օրիորդները, բացի Հայրիկէն: Տեսնելով որ բոլորը կուլան, փոքրերը սկսան իրենք ալ լալ եւ բարձրաձայն ծշալ, աներեւոյթ երկիւղէ մը բոնուած:

Դեռ երկար պիտի տեւէր այդ ահուկի խառնաշփոթութիւնը, եթէ Հայրիկը, ուժգին-ուժգին զարնելով զանգակը, չհրամայէր մայրիկներուն որ բաժնեն նուէրները: Կարգով սկսանք տողանցել բեմին առջեւէն, ամէն մէկս ստանալով լեցուն զուլպայ մը: Հսկիչները գործի վրայ⁹ էին: Կը-պոռային, կը յանդիմանէին, ջանալով բով բովի բերել ցրուած խումբերը:

Հիւրը բաշուած էր բեմին մէկ կողմը ու կը խօսէր ամերիկացի օրիորդներուն հետ: Հայրիկը, մտրակը ձեռքը, կը հսկէր բաժանումի գործողութեան, լուռ ու հանդիսաւոր:

Մենք ամէնէն առաջ ստացողներն էինք ու ճամբայ հանեցին մեզ դէպի տուն: Դուրսը՝ մոռցուած էր արդէն հիւրը եւ իր զարմանալի ընթացքը: Ծայր տուած¹⁰ էին վէճերը, օրեր առաջ ծախուած նուէրներուն շուրջ: Կային, որ չէին ուզեր յարգել կնքուած համաձայնութիւնը ու պահանջատէրերը

8. կ'անէ = կ'ընէ.

9. գործի վրայ: "busy."

10. ծայր տալ: "to begin."

կը սպառնային, կ'աղմկէին: Հսկիչները մեծ դժուարութեամբ կը յաջողէին վերակազմել տեւաբար խանգարուող շարքերը:

Մուտք ու նեղ փողոցներէ հասանք Մանկապարտէզ: Առեւտուրի վէճերը մեղմացած էին զանազան ձեւի փոխադարձ զիջումներով կամ ապագային վերապահուած ոխակալ սպառնալիքներով: Խուճաբ մը կը վիճէր օրուան հիւրին շուրջ:

- Խաբեց, չխնդացուց, կը դժգոհէր տղայ մը:
- Քիթին նայէիր ու խնդայիր, կը պատասխանէր ուրիշ մը:
- Օրիորդ Զապէլին նշանածն էր, մէջ ինկաւ¹¹ մէկը:
- Օրիորդ Զապէլը չ'առներ այդ մարդը, վճռեց Գող Թորոսը իմաստուն

լրջութեամբ:

- Կ'առնէ՛, հարուստ է:
- 2'առներ:
- 2'առներ... Քիթը խոշոր է, գլուխը մազ չկայ...
- Օրիորդ Զապէլը Հայրիկը պիտի առնէ...
- Է՛ջ, Հայրիկը ամուսնացած է...
- Էջը դո՛ւն ես; քուո՞ւնկ ... ես գիտեմ ...

Այդ երկուքը շարունակեցին հայհոյել ու վիճիլ ապագայ հարսին ու փեսային շուրջ, մինչեւ որ պառկելու զանգակը հնչեց, սովորականէն կանուխ, ու փակեց մեր բացառիկ կադանդին օրը: Անկողնիս մէջ, երկա՛ր մտածեցի օրուան հիւրին եւ օրիորդ Զապէլին մասին: Մանաւանդ օրիորդ Զապէլին լացը ամէնէն աւելի կը ծնշէր սրտիս: Վարժուած էինք միշտ ժպտուն տեսնել զինք եւ շատ տխուր ու զարմանալի բան մըն էր իր լալը, առանց պատճառի: Թերեւս ծիշդ էր ըսուածը, խոշոր քիթով մարդուն

11. մէջ իյնալ: "to break in" (into a conversation).

նշանածն էր ու չէր ուզեր անոր հետ Ամերիկա երթալ: Ու յետոյ, այդ հիւրը: Պիտի խնդար ու չխնդաց, պիտի խնդացնէր ու չխնդացուց: Բարի մարդ մըն էր սակայն: Լացաւ ու լացուց բոլորս: Որոշեցի հսկիչ Յարութիւնին հարցնել ու միտքս պահել իր անունը, քանի որ մեծ մարդ մըն էր:

Յաջորդ օրը, մոռցայ հարցնել ու երբեք չգիտցայ անոր անունը:

Տարիներ ետք, նախակրթարանի սեղանիս վրայ, տարեգիրք մը կը-
թըղթատէի: Մատներս անփոյթ կը դարձնէին հաստ գիրքին էջերը: Բազմաթիւ նկարներուն մէջ, մէկը գրաւեց ուշադրութիւնս: Սեւ հագուստով, սեւ փողկապով ու ճաղատ գլուխով դէմք մըն էր: Ինծի այնպէս թուեցաւ, թէ տեղ մը տեսած եմ այդ դէմքը, անոյշ, բարի ժպիտով եւ հայկական նայուածքով:

Ինքն էր, այն հեռաւոր ու տարօրինակ մեր կաղանդին նոյնքան տարօրինակ հիւրը: Յիշեցի իր նշանաւոր քանախօսութիւնը, արցունքները, մեր հաւաքական ողբը: Չկրցայ ըմբռնել միայն, թէ ամբողջ կեանքը խնդալով անցընող մարդը ինչո՞ւ լացած էր մեր առջեւ, թէ տասնեակներով գիրքերու հեղինակ գրագէտը ինչո՞ւ երկու խօսք չէր գտած մեզի ըսելիք:

Ճիմա կարդացած եմ իր գրած բոլոր գիրքերը: Կը ճանչնամ իր գործը, արժէքը, արուեստը: Հասկցած եմ նաեւ, թէ ինչո՞ւ չկրցաւ խօսիլ ու միայն լացաւ: Ինչ կրնար ըսել Տէր-Ջօրէն¹² նոր դարձող տառապած հայ գրագէտ մը իր ցեղին հազարաւոր որբերուն, որոնց ծնողքները, ամէն գարունի, վարար Եփրատը դուրս կը նետէր, ոսկոր առ ոսկոր իր աչքերուն դէմ, աւազին վրայ...

---

12. Տէր-Ջօր: "Deir Zor," on the Euphrates in the Syrian desert - the final destination of Armenian deportations in 1915.

Տարեցոյցի նկարին տակ գրուած էր - Երուանդ Օտեան...¹³

Ա. ծառուկեան

---

13. Երուանդ Օտեան: a famous novelist, satirist and journalist, 1869-1926.

LESSON XXXV

Zahrad is a contemporary poet living in Istanbul. The poems below are taken from the following collections: *Մեծ Քաղաքը* (Istanbul 1960); *Բարի Երկինք* (Istanbul 1971); *Կանանչ Հող* (Paris 1976).

ՕՏԱՐ

Քաղաքին այդ կողմերը օտար էին Կիկոյին
    Բարձր բարձր շէնքերը օտար
Մարդիկը - գեղեցիկ կիները օտար

Գոզնոց հագած աղջիկ մը եկաւ
    Հինգ դրուշ¹ դրաւ ափին -
Օտար էին մարդիկը - օտար -
Կիկօ մուրալու շէր ելած

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Դուռը բացի որ Կիկոն էր - հրամմէ ըսի - նստեցանք
    Կիկօ ըսաւ թէ շատ կարօտցեր էր զիս
    Ես ըսի թէ շատ կարօտցեր էի զինք
Յետոյ խորհեցայ թէ զինք որքան շուտ մոռցեր էի
Յետոյ խորհեցաւ թէ զիս որքան շուտ մոռցեր էր ինք

    Ըսի որ աւելի յաճախ կ'ուզեմ տեսնել զինք
    Ըսաւ որ աւելի յաճախ կ'ուզէ տեսնել զիս
    Որոշեցինք աւելի յաճախ տեսնել զիրար
Գնաց - դրան մէկ կողմն ես - դրան միւս կողմն ինք -
    Արդէն իսկ զիրար մոռցեր էինք

---

1. դրուշ: "kurush," small coin.

ԱՐԿԱՃԱԽՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կիկոյի միտքը ման կուզայ² քաղաքէ քաղաք

- Կիկո աշխարհի մասին կը խորհի -

Կիկոյի միտքը կը սաւառնի մոլորակէ մոլորակ

- Կիկո կը մտածէ արեգակնային դրուժեան³ վրայ -

Կիկոյի միտքը կը ճախրէ աստղէ աստղ

- Կիկո տիեզերք մը կ'երեւակայէ

Լոյսէն ալ արագ

- Կիկոյի միտքը կ'ուզէ սլանալ աւելի անդին⁴

- Կը մոլորի - չի կրնար

Ձրի ճամբորդելն այսքան

ՄԺԵՂԻ ՀԱՇԻԻ

Երբ ամուսնացաւ

Կիկո խորհեցաւ

Սենեակին մէջը որքան մտեղ կայ

Կէսն իրեն երբ գայ

Կէսն ալ իր կնոջ կ'երթայ - կը կիսուի -

Բայց մտեղները - աշուն էր - շատցան

Ու հիմա նորէն

Մտեղը նոյնքան

Կին մ'ալ աւելի

2. ման գալ : "to tour, wander around."

3. արեգակնային դրուժիւն : "solar system."

4. անդին : "farther, beyond."

ՀՈԳ

Ես Կիկոն եմ -

Կորաքամակ

քանի որ

Աշխարհի հոգը շալկած -

Կամ աշխարհն եմ -

Խուճապահար

քանի որ

Կիկոյին հոգը շալկած

ԿԻԿՕ ՄԵՌԱԻ

Բացօթեայ շատ պառկեցաւ

Թող քիչ մըն ալ հողին տակ քնանայ

Հանգիստ իր կօշիկներուն

ՋԵՐՕ

Մէկ անգամ մէկ մէկ

Մէկ անգամ Կիկօ զերօ

Երկու անգամ մէկ երկու

Երկու անգամ Կիկօ զերօ

Տասն անգամ մէկ տասը

Տասն անգամ Կիկօ զերօ

Հարիւր անգամ մէկ հարիւր

Հարիւր անգամ Կիկօ մենք

ԱՅՍՊԷՍ ԱՄԷՆ ԱՌԱԽՕՏ

Այսպէս ամէն առաւօտ

Հրաժեշտ կ'առնեմ կը բաժնուիմ ես ինձմէ

Տանս դուռը երբ կը փակեմ ետեւէս

Գիտեմ թէ

Եսս ներսն է - եւ ամէն քայլ զիս կ'անջատէ իմ եսէս

Այսպէս ամէն առաւօտ

Հրաժեշտ կ'առնեմ կը բաժնուիմ ես ինձմէ -

Կը խառնուիմ ուրիշներով շինուած հսկայ ծովուն մէջ

Ու կը տեսնեմ - պատուհանին ետեւէն

Եսս կեցեր զիս կը դիտէ մտատանջ

Իսկ ես ամէն առաւօտ

Կ'երթամ ձուլուիլ ուրիշներով շինուած հսկայ ծովուն մէջ

Մինչդեռ եսս պատն երեսին նստեր կուլայ ետեւէս -

Հրաժեշտ կ'առնեմ կը բաժնուիմ ես ինձմէ -

Առաւօտուն - ես մանաւանդ առաւօտուն դժբախտ եմ

ՊՈԶ

Թովմասի սիրտը կը նեղանար

Տեսաւ կատուն որ կը խաղար պոչին հետ

Վեր նայեցաւ - Տէր ըսաւ

Ինչ կ'ըլլար⁵ եթէ զիս ալ պոչով ստեղծէիր

---

5. Ինչ կ'ըլլար : "would that."

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՃՆԵՐ

- 1 Աժան միսք համ չուներնար :
- 2 Աղէկ կին, չունի զին :
- 3 Աղուէսէն վկայ ուզեցին, պոչը ցոյց տուաւ :
- 4 Աղքատը հացի կարօտ է,
Հարուստը՝ ամէն բանի :
- 5 Աղքատն ունի հաց ու պանիր,
Գիշերը բուներ չի տանիր :
- 6 Ամէն բարեւ տուողը իրեն բարեկամ կը կարծէ :
- 7 Ամէն մարդ ցաւ մը ունի :
- 8 Ամէն սեւ հազնող քահանայ չէ :
- 9 Անամօթի երեսին թքեր են, ըսեր է
Փառք բեզ Աստուած, անծրեւ կու գայ :
- 10 Անէծքը անիծողին կը դառնայ :
- 11 Անխելքի հացը խելօքի փորն է :
- 12 Անծրեւն ինչ ընէ բարին,
Խրատն ինչ ընէ չարին :
- 13 Անուներ կայ, ինքը չկայ :
- 14 Ապրողին ապրանք,
Մեռնողին պատանք :
- 15 Աջով տո՛ւր որ ձախով առնես :
- 16 Առանց փուշի վարդ չկայ :
- 17 Արջէն ազատեց, գայլին կերցուց :

. . .

18 Բախտին անիւը միշտ կը դառնայ :

19 Բարկացող մարդը շուտ կը ծերանայ :

20 Բերնէ բերան կ'ըլլայ գերան :

. . .

21 Գիտունին մէկ, անգէտին հազար :

22 Գիրքին երկու երեսն ալ կարդալու է :

23 Գլուխդ պաղ պահէ, ոտքերդ տաք :

24 Գող, սիրտը դող :

. . .

25 Դուն բեզ մի՛ զովեր, թո՛ղ ուրիշը զովէ :

26 Դուն բեզի օգնէ, Աստուած ալ բեզի կ'օգնէ :

27 Դուրսը քահանայ, ներսը սատանայ :

. . .

28 Ես կ'ըսեմ, ես կը լսեմ :

29 Ես տանձ կ'ըսեմ, դուն գանձ կը հասկնաս :

30 Երկաթը տաք տաք կը ծեծեն :

. . .

31 Էշը հեծեր, էշ կը փնտոէ :

32 Էշն ինչ գիտէ նուշը, կ'երթայ կ'ուտէ փուշը :

. . .

33 Ընող ես, գտնող ես :

. . .

34 Թան չէ, մածուն չէ,

Ամէն մարդու բանը չէ :

35 Թող չըսեն՝ թէ էշ է,

Թող ըսեն՝ թէ գէշ է :

. . .

- 36 Ինչ որ ցանես, գայն կը հնձես :
- 37 Ինքը պզտիկ՝ լեզուն մեծ է :
- 38 Ինքն իր շուքէն կը վախնայ :
- . . .
- 39 Լացը լաց կը բերէ :
- 40 Լեզու կայ անոյշ է, լեզու կայ՝ լեղի :
- 41 Լեզուն արդար, սիրտը չար :
- . . .
- 42 Խելքը տարիքին մէջ չէ, գլխուն մէջ է :
- 43 Խելօքին հետ բար կրէ, խենթին հետ հաց մի՛ ուտեր :
- 44 Խենթը զինովէն վախցեր է :
- 45 Խենթը ըսաւ, խելօքը հաւատաց :
- 46 Խենթին հետ խենթ չեն ըլլար :
- 47 Խրատն ինչ ընէ չարին :
- . . .
- 48 Կամաց կամաց բամպակը կ'ըլլայ մանած :
- 49 Կատու չեղած՝ մուկ կը բռնէ :
- . . .
- 50 Հազար անգամ թուք ու մուր,
Մէկ անգամ օրինակ տո՛ւր :
- 51 Հազարին կէսը հինգ հարիւր է :
- 52 Համբերութիւնը կեանք է :
- 53 Հաց ու զինի ունիս՝ իմ սէրը դուն ես,
Հաց ու զինի չունիս՝ իմ դելը դուն ես :
- 54 Հաւկիթին մէջ մագ կը փնտռէ :
- 55 Հոգը ցաւ կը բերէ, ցաւը՝ մահ :
- . . .

56 Ձեռքը զոց է :

57 Ձեւել չի գիտեր, մկրատը ձեռքէն չի ձգեր :

. . .

58 Մարդ կայ էջ է, մարդ կայ գէջ է,
 Մարդ կայ՝ սատկած շունէն ալ գէջ է :

59 Մարդ մարդու քահանայ,
 Մարդ մարդու սատանայ :

60 Մարդուն քաշածը իր խելքէն է :

61 Մարդուս աչքը ծակ է :

62 Մէկ աչքը միւսին օգուտ չունի :

63 Մէկ թշնամին հազար բարեկամէն շատ է :

64 Մէկ խօսէ՛, տաս լսէ՛ :

Հազար չափէ՛, մէկ կտրէ՛ :

65 Մուկ չեղած՝ պատ կը ծակէ :

. . .

66 Շատ անոյշ է, տակը փուշ է :

67 Շատ ապրողը շատ բան կը տեսնէ :

68 Շատ մի՛ սիրեր, ատել կայ,
 Շատ մի՛ ատեր, սիրել կայ :

69 Շատը զնաց, բիչը մնաց :

70 Շիտակ մարդը ծուռ բան չի սիրեր,
 ծուռին ալ շիտակ չ'ըսեր :

71 Շո՛ն, շո՛ն, եկո՛ւր զիս խած :

72 Շունը կը հաչէ, քամին կը փչէ :

73 Շունը յիշէ՛, փայտը քաշէ՛ :

74 Շունը տիրոջ կը ճանչնայ :

. . .

- 75 Ով որ կ'ըսէ ուզածը, կը լսէ չուզածը :
- 76 Որքին հաց տուող չկայ, խրատ տուող շատ կայ :
- 77 Որդը ծանէն կ'ելլէ՝ ծառը կ'ուտէ :
- 78 Ուտող, ուրացող :
- . . .
- 79 Հառաւ իր գիւղին գէշը,
Առաւ օտարին էշը :
- . . .
- 80 Պարտքը տալով, մեղքը լալով :
- . . .
- 81 Զուրը գացող՝ ծարաւ դարձող :
- 82 Զուրը չտեսած չեն բոպիկնար :
- 83 Զուրը տեսնայ՝ ծուկ կ'ըլլայ :
- . . .
- 84 Սուտ խենթ է եղեր, վանքին հաւը կ'ուտէ :
- . . .
- 85 Վճյ քեզ քաղաք, թագաւորդ մանուկ է :
- 86 Վեր թքնեմ՝ պեխերս է,
Վար թքնեմ՝ մօրուքս է :
- 87 Վերի յարկը պարապ է :
- . . .
- 88 Տուն շինողին, աղջիկ կարգողին
Աստուած հետը կ'ըլլայ :
- . . .
- 89 Քաղցր լեզուն օձը ծակէն կը հանէ :
- 90 Քանի լեզու գիտես՝ այնքան մարդ ես :

VOCALIC ALTERNATION

In classical Armenian the loss of stress entailed certain vowel changes. E.g. from the noun *սէր* (love) is derived the verb *սիրել* (to love), because stress (nearly) always falls on the last full syllable of a word. Such changes are no longer fully operative in modern Western Armenian. E.g. the genitive of *հանդէս* (celebration; review) is *հանդէսի*, not *հանդիսի as one might expect (see §3 below). But many classical forms have been retained in the literary language, which makes it impossible to draw up regular rules for vocalic alternation based on modern Armenian usage only. However, a summary of these alternations will help in elucidating many declined forms and compounds.

1. *ի* > zero or (unwritten) *ը*: *գիր* (script), but *գրել* (to write; two syllables).

ամուսին (husband) but *ամուսնանալ* (to marry)

Note: In the declension of some nouns with *ի* in the last syllable two patterns are found. Thus *գիրք* (book) has gen.: *գրքի* or *գիրքի*; *ուսուցիչ* (teacher) has gen.: *ուսուցչի* or *ուսուցիչի*. Such variants have been noted in the vocabulary.

2. *ու* > zero or (unwritten) *ը*: *սուտ* (false) but *ստել* (to lie)
3. *է* > *ի*: *սէր* (love) but *սիրել* (to love)
- որպէս* (as) but *որպիսի* (such)
4. *ոյ* > *ու*: *լոյս* (light) but *լուսաւորիչ* (illuminator)
5. *եա* > *ե*: *վայրկեան* (minute) but *վայրկենական* (momentary)

CONSONANTAL ALTERNATION

$\rho > n$ before $\acute{u}$: $\eta n l n$ (< $\eta n l n \acute{u}$) but genitive $\eta \rho \acute{a} \acute{u}$ (door); $\eta \rho \acute{a} g h$
(neighbor)

$\rho b n$ (< $\rho b n \acute{u}$: load) but $\rho b \rho b l$ (to bring)

Note the very frequent loss of a final $\acute{u}$ after a preceding consonant in modern Western Armenian (as in the two preceding examples). But the $\acute{u}$ reappears in compound forms.

E.g. $l b n$ (mountain) but $l b n \acute{u} \omega j h \acute{u}$ (mountainous)
 $n l u n l \acute{u}$ (study) but $n l u n l \acute{u} \omega \omega \acute{u} \acute{u} \rho$ (studious)
 $\delta n l l y$ (fish) but $\delta l \acute{u} \omega \omega l \omega \delta \omega n$ (fishmonger)

CONSONANTAL CLUSTERS

In Armenian clusters of as many as six consonants pose a problem for syllabification and pronunciation as the vowel *ը* is often unwritten. The following general rules should be of some help. (For the pronunciation of words plus suffixes, see the end of this section.)

The basic rule is that syllables begin with a consonant, except for words with an initial vowel. (But see 1 A below.) Also, generally, where a vowel in a stem or root has dropped because of a shift in stress *ը* is pronounced.

1. Clusters of two consonants.

A. *Initial.* *ը* follows C¹ except for *q* and *u* followed by stops or affricates. I.e. with the combinations *qr*, *qq*, *uθ*, *uq*, *uɰ*, *uɸ*, *uɹ* the vowel *ը* is pronounced in initial position.

Thus: *նման* (similar) *նը-ման*

կրակ (fire) *կը-րակ*

սրել (to sharpen) *սը-րել*

սխալ (mistake) *սը-խալ*

շփոթ (confusion) *շը-փոթ*

But *զբաղիլ* (to be occupied) *ըզ-բա-ղիլ*

զգոյշ (careful) *ըզ-զոյշ*

սթափիլ (to come to one's senses) *ըս-թա-փիլ*

սկիզբ (beginning) *ըս-կիզբ*

սպաննել (to kill) *ըս-պան-նել*

ստանալ (to get, receive) *ըս-տա-նալ*

սփոփել (to console) *ըս-փո-փել*

սքանչելի (wonderful) *ըս-քան-չելի*

The combination γ^m also falls into this category:

γ^m տապել (to hasten) $\text{ը}\gamma^m\text{-տա-պել}$

Note that the apparent exception ստել (to lie) is pronounced սը-տել because the verb is derived from the root սուլտ (false), and ը is pronounced where the original vowel ու has been reduced following the shift of stress to the final syllable.

B. *Medial*. C^1 closes the preceding syllable, C^2 begins the next.

Thus ապրիլ (to live) ապ-րիլ

տարբեր (different) տար-բեր

The causative verbs in $-\text{ցնել}$ are apparent exceptions: կարդացնել (to cause to read) կար-դա-ցը-նել ; but the ը reflects an earlier w (cf. the classical form մատուցանել , to offer, Lesson XXX).

C. *Final*. The two consonants are run together with the following exceptions: combinations with final ն or ր , and մ preceded by ժ .

Thus: պէտք (need) one syllable

պատերազմ (war) պա-տե-րազմ

սուրբ (holy) one syllable

ջերմ (warm) one syllable

արհեստ (trade, skill) ար-հեստ

հիւանդ (ill) հի-ւանդ

But: ոմն (someone) ո-մն

մանր (small) մա-նրր

փոքր (small) փո-քրր

այժմ (now) այ-ժմ

Note that մեղր (honey) is pronounced either մեղր or մե-ղրր .

2. Clusters of three consonants.

A. *Initial*. C³ begins a syllable. *ɹ* is pronounced between C¹ and C²; before *u* *ɣ* etc. *ɹ* must also be pronounced before C¹. *ɹ* may also be inserted after C² if an original vowel has dropped.

Thus: *ɬʊŋɹwɫ* (to laugh) *ɬɹʊŋ-ŋwɫ*
ɥuʊʊwɹ (certain) *ɥɹuʊ-ʊwɹ*
ʃɹɫɫɫɫ (to save, rescue) *ʃɹɹɹ-ɫɫɫ*

Note that *ʒʊɫɫɫɫ* (to put straight) is regular (*ʒɹʊʊ-ɫɫɫ*), unlike initial *ʒʊʊ-* (cf. 1 A above).

But: *ɥʊʊʊɫɫ* (to walk) *ɥɹ-ʊʊʊ-ʊɫɫ* (cf. the noun *ɥʊʊʊʊʊ*)
uɫɫɫɫɫ (to begin) *ɹu-ɫɫɫ-ɫɫɫ* (cf. 1 A above)

B. *Medial*. C³ begins a syllable; in most cases C¹ and C² are run together. But if C¹ closes a syllable, *ɹ* is pronounced after C².

Thus: *wʊŋɹɫɫɫ* (rain) *wʊŋɹ-ɫɫɫ*
θwɹɫɫɫwʊŋɫɫ (interpreter) *θwɹɫɫ-ɫwʊŋɫɫ*
ɥwɹʒʊʊwʊŋɫɫ (to defend) *ɥwɹʒʊʊ-ɥwʊŋɫɫ*

But: *ɹwʊʊɫɫɫ* (to understand) *ɹwʊʊ-ɫɫɫ-ɫɫɫ*
wɹɫɫɫɫɫ (to make a noise) *wɹɫɫ-ɫɫɫ-ɫɫɫ* (cf. the noun *wɹɫɫɫɫɫ*)

Occasionally C¹ and C² form a syllable with *ɹ*:

ŋɹʒʒɹwɹɫɫɫ (to annihilate) *ŋ-ɹʒʒ-ɹwɹ-ɫɫɫ* (cf. the noun *ŋɹʒʒɹ*)
wʊʊɹɫɫɫɫ (pistol) *w-ʊʊɹɫɫ-ɫwʊʊɫɫ* (cf. Iranian *atur* - fire)

Note that the negative prefix *wʊ* is not split:

wʊŋɹwɹ (impossible) *wʊŋ-ɹwɹ*

C. *Final*. *ɹ* is pronounced between C² and C³, except in words ending with the classical plural *-ɹ*.

Thus: դուստր (daughter) դուստրր

բարձր (high) բարձրր

But: պարտք (debt) one syllable

բռնկցք (fist) բր-ռնկցք

In modern Armenian *աստղ* (star) is pronounced as one syllable.

3. Clusters of four consonants.

Rules are difficult to elaborate, as the position of *ր* is determined by the word's etymology and history.

A. *Initial*. C⁴ begins a syllable. The following sub-categories may be distinguished:

a) CvCC-C

b) Cv-CvC-C

c) CvC-Cv-C

a) *խնդրել* (to ask): *խընդ-րել*. Note that in this word *ր* does not occur where the original vowel of *խնդիր* has been lost; not *խըն-դը-րել.

զրզնել (to incite): *զըրզ-նել*

b) *բժշկուկթիւն* (medicine): *բը-ժըշ-կուկ-թիւն*

մկրտել (to baptise): *մը-կըր-տել*

վնստել (to expel): *վը-ռըն-տել*

c) *փրցնել* (to break, tear off): *փըր-ցը-նել* (but cf. 1 B for verbs in *-ցնել*)

Note also the initial *ր* in *սկսնակ* (beginner): *րս-կըս-նակ*; cf. 1 A.

B. *Medial*. The standard pattern is C-CvC-C.

Thus: *արթննակ* (to wake up): *ար-թըն-նակ* (cf. *արթուն*)

երկննալ (to grow longer): եր-կըն-նալ (cf. երկայն)

ընկրկիլ (to fall back): ըն-կըր-կիլ

հանգստանալ (to rest): հան-գըս-տա-նալ (cf. հանգիստ)

խորհրդական (counsellor): խոր-հըր-դա-կան

But note նախանձախնդրութիւն (zeal) նա-խան-ձա-խընդ-րու-թիւն cf. A a) above.

Compounds in *ան-* and *ընդ-* divide after those prefixes:

անբննելի (incomprehensible): ան-բըն-նե-լի

անխղճօրէն (unscrupulously): ան-խըղ-ճօ-րէն (cf. խիղճ)

ընդվզիլ (to rebel): ընդ-վը-զիլ

C. *Final*. No words end in four consonants unless C⁴ is a suffix.

4. Clusters of five consonants.

A. *Initial*. Several patterns are attested:

a) CvC-CvC-C

b) CvCC-Cv-C

c) Cv-CvC-Cv-C

d) Cv-CvCC-C

a) ճշգրտութիւն (exactitude): ճըշ-գըր-տու-թիւն (cf. ճշգրիտ)

հրմշտուք (bustle, pushing): հըր-մըշ-տուք

մշտնջենական (eternal): մըշ-տըն-ջե-նա-կան (cf. միշտ)

տրտնջիւն (complaint): տըր-տըն-ջիւն

փնտոտուք (searching): փըն-տըո-տուք

b) խղճմտանք (remorse): խըղճ-մը-տանք (but cf. 3 B)

- c) լմնցնել (to finish): լը-մըն-ցը-նել (cf. 1 B)
- d) բնցքաժարտիկ (boxer): բը-նընց-բա-ժար-տիկ (cf. բոունցք - fist)
- փննգալ (to sneeze): փը-նընգ-ալ

B. *Medial*. These are very rare except in compounds:

- E.g. վրէժխնդրուլթիւն (vengeance): վը-րէժ-խընդ-րու-լթիւն (cf. 3 B)
- անբժշկելի (incurable): ան-բը-ժըշ-կել-ի
- անկրկնելի (unrepeatable): ան-կըրկ-նել-ի (cf. կրկին)
- Note also անսկզբունք (unprincipled): ան-ըս-կըզ-բու-նք (cf. 1 A).

C. *Final*. Do not exist.

5. Clusters of six consonants.

There are very few examples which are not easy to categorize.

A. *Initial*.

- բրթմջալ (to grumble, complain): բըրթ-մըն-ջալ
- հրմշակել (to push): հըր-մըշ-ակ-ել (cf. 4 A a)

B. *Medial*.

- անմշտնջենական (not eternal): ան-մըշ-տըն-ջե-նա-կան (cf. 4 A a)

C. *Final*. Do not exist.

6. Suffixes

The demonstrative suffixes *-u*, *-n*, *-ն* form one syllable with a preceding vowel.

- E.g. կառու (cat), կառուս (my cat) կա-ուս

A single final consonant forms one syllable with the suffix with (unwritten) *ը*.

E.g. *մատիտս* (my pencil) *մա-տի-տըս*, *մա-տի-տըղ*

After two or three final consonants, the suffix forms one syllable with the last (plus unwritten *ը*).

E.g. *գիրքս* (my book) *գիր-քըս*, *գիր-քըղ*

արհեստս (my trade) *ար-հես-տըս*, *ար-հես-տըղ*

պարտքս (my debt) *պարտ-քըս*, *պարտ-քըղ*

դուստրղ (your daughter) *դուստ-րըղ* (but cf. *դուս-տրր*, 2 C above).

COUNTRIES AND PEOPLES

1. *The five continents (ցամաքամասերը):*

Ամերիկա, -յի; ամերիկեան	America; American
Ասիա, -իոյ; ասիական	Asia; Asian
Աւստրալիա, -իոյ; ավստրալիական	Australia; Australian
Աֆրիկէ, -ի; աֆրիկեան	Africa; African
Եւրոպա, -յի; եւրոպական	Europe; European

The columns give the Armenian for the country, the people, the language, and the adjectival form.

2. *suffix ստան (gen. -ի):*

Հայաստան	հայ, -ու	հայերէն	հայկական	Armenia
Յունաստան	յոյն, -ի	յունարէն	յունական	Greece
Չինաստան	չինացի, -ի	չինարէն	չինական	China
Պարսկաստան	պարսիկ, -ի	պարսկերէն	պարսկական	Iran
Վրաստան	վրացի, -ի	վրացերէն	վրացական	Georgia

3. *suffix իա (gen. -իոյ):*

Անգլիա	անգլիացի	անգլերէն	անգլիական	England
Աւստրիա	ավստրիացի		ավստրիական	Austria
Գերմանիա	գերմանացի	գերմաներէն	գերմանական	Germany
Չուիցերիա	չուիցերիացի		չուիցերիական	Switzerland
Թուրքիա	թուրք	թրքերէն	թրքական	Turkey
Իտալիա	իտալացի	իտալերէն	իտալական	Italy

4. *Miscellaneous:*

Ամերիկա, -յի	ամերիկացի		ամերիկեան	America
Եգիպտոս, -ի	եգիպտացի	արաբերէն	եգիպտական	Egypt

Իսրայէլ, -ի	Իսրայէլցի*	Երրայեցերէն	Իսրայէլեան	Israel
Լիբանան, -ի	Լիբանանցի		Լիբանանեան	Lebanon
Հոլանտա, -յի	հոլանտացի		հոլանտական	Holland
Ճափոն, -ի	Ճափոնցի	Ճափոներէն	Ճափոնական	Japan
Միացեալ	ամերիկացի			U. S.
նահանգներ, -ու				
Նոր Զելանտա, նոր			նոր	New Zealand
-յի	զելանտացի		զելանտական	
Ուրուկուէյ, -ի	ուրուկուէյցի		ուրուկուէյական	Uruguay
Պելճիքա, -յի	պելճիքացի		պելճիքական	Belgium
Քանատա, -յի	քանատացի		քանատական	Canada
Ֆրանսա, -յի	ֆրանսացի	ֆրանսերէն	ֆրանսական	France

5.

Արեւելեան Գերմանիա, -իոյ	East Germany
Արեւմտեան Գերմանիա, -իոյ	West Germany
Հարաւային Ափրիկէ, -ի	South Africa
Հիւսիսային Ափրիկէ, -ի	North Africa

6. *Some names indicating Armenian communities in the diaspora (սփիւոք):*

ամերիկահայ, -ի	American-Armenian
լիբանանահայ, -ի	Lebanese-Armenian
պարսկահայ, -ի	Iranian-Armenian
ֆրանսահայ, -ի	French-Armenian
սփիւոքահայ, -ի	one who lives in the diaspora

Armenians born in Soviet Armenia are called *հայաստանցի, -ի*.

*But *հրեայ*: Jew.

THE CONJUGATION OF REGULAR VERBS

<i>Infinitive</i>	սիրել	խօսիլ	կարդալ
<i>Present stem:</i>			
Pres. Indic.	կը սիրեմ	կը խօսիմ	կը կարդամ
Pres. Subj.	սիրեմ	խօսիմ	կարդամ
Imperf. Indic.	կը սիրէի	կը խօսէի	կը կարդայի
Imperf. Subj.	սիրէի	խօսէի	կարդայի
Future	պիտի սիրեմ	պիտի խօսիմ	պիտի կարդամ
Conditional	պիտի սիրէի	պիտի խօսէի	պիտի կարդայի
<i>Aorist stem:</i>			
Aor. Indic.	սիրեցի	խօսեցայ	կարդացի
<i>Perfect stem:</i>			
Perf. Indic.	սիրած եմ	խօսած եմ	կարդացած եմ
Perf. Subj.	սիրած ըլլամ	խօսած ըլլամ	կարդացած ըլլամ
Pluperf. Indic.	սիրած էի	խօսած էի	կարդացած էի
Pluperf. Subj.	սիրած ըլլայի	խօսած ըլլայի	կարդացած ըլլայի
Future Perf.	սիրած պիտի ըլլամ	խօսած պիտի ըլլամ	կարդացած պիտի ըլլամ
Perf. Condi- ditional	սիրած պիտի ըլլայի	խօսած պիտի ըլլայի	կարդացած պիտի ըլլայի
<i>Imperative:</i>			
Positive	սիրէ՛, սիրեցէ՛ք	խօսէ՛, խօսեցէ՛ք	կարդա՛, կարդացէ՛ք
Prohibitive	մի՛ սիրեր, մի՛ սիրէք	մի՛ խօսիր, մի՛ խօսիք	մի՛ կարդար, մի՛ կարդաք

Participles:

Present	սիրող	խօսող	կարդացող
Future	սիրելու, սիրելիք	խօսելու, խօսելիք	կարդալու, կարդալիք
Perfect	սիրած, սիրեր	խօսած, խօսեր	կարդացած, կարդացեր

THE MOST COMMON DECLENSIONS OF NOUNS

(Forms are given in the order: Nom/Acc, Gen/Dat, Abl, Instr.)

1. Genitive in *-ի*: *ուսանող, ուսանողի, ուսանողէ, ուսանողով*
 Plural: *ուսանողներ, ուսանողներու, ուսանողներէ, ուսանողներով*

2. Genitive in *-ու*: *ծով, ծովու, ծովէ, ծովով*
 Plural as for 1.

3. Abstracts in *-ութիւն*: *չարութիւն, չարութեան, չարութենէ, չարութեամբ*
 Plural as for 1.

4. Nouns of kinship. a) *հայր, հօր, հօրմէ, հօրմով*
 b) *կին, կնոջ, կնոջմէ, կնոջմով*
 Plurals as for 1.

5. Genitive in *-ան*. a) *անուն, անուան, անունէ, անունով*
 b) *բացում, բացման, բացումէ, բացումով*
 c) *աղջիկ, աղջկան, աղջիկէ, աղջիկով*
 Plurals as for 1.

6. Genitive in *-ուան*: *օր, օրուան, օրուրնէ (or օրէ), օրով*
 Plural as for 1.

VOCABULARY - ENGLISH-ARMENIAN

This vocabulary is simply an *aide mémoire* for the exercises. It does not contain the vocabulary of the reading material (Lessons 32-36), nor does it include: countries, languages or nationalities; days of the week or months; personal names or pronouns; numbers; comparative or superlative adjectives. Only basic forms have been given. All irregularities and difficulties must be elucidated from the lessons or from the *Armenian-English Vocabulary*, which is fully inclusive and gives all unpredictable declined forms of nouns and the aorist stems of irregular verbs. Note that different meanings of the same English word do not have separate entries.

a, an	մը	to admire	հիանալ
able	կարող	adorable	պաշտելի
to be able	կարենալ	advice	խրատ
about	մասին	to be afraid of	վախնալ
absent	բացակայ	after	ետք
acceptable	ընդունելի	afterwards	յետոյ
accident	արկած	again	դարձեալ, կրկին, նորէն
to accompany	ընկերանալ	against	դէմ
according to	ըստ	age	տարիք
account	հաշիւ	ago	առաջ
acquaintance	ծանօթ	to agree to	համաձայնիլ
to be acquainted with	ծանօթանալ	in agreement with	համաձայն
address	հասցէ	air	օդ
to adjust oneself	յարմարիլ	airplane	օդանաւ

airport	օդակայան	to approach	մօտենալ
all	ամէն, բոլոր	approximately	մօտաւորապէս
all of them	բոլորն ալ	army	բանակ
almost	զրեթէ	to arrive	ժամանել, հասնիլ
alone	առանձին, մինակ	art	արուեստ
aloud	բարձրաձայն	article	յօդուած
already	արդէն	artist	արուեստագէտ
also	ալ	as	որպէս, պէս
although	թէեւ, թէպէտեւ	as long as	քանի (որ)
always	միշտ	as much	ինչքան
amicable	բարեկամական	as...so	ինչպէս...նոյնպէս (օրայնպէս)
amount	գումար	to be ashamed	ամչնալ
and	եւ, ու	to ask	խնդրել; հարցնել
to become angry	բարկանալ	to astonish	զարմացնել
animal	կենդանի	at all	քնաւ
annual	տարեկան	at least	առնուազն
answer	պատասխան	to attend	յաճախել
to answer	պատասխանել	attention	ուշադրութիւն
any	որեւէ	author	հեղինակ
apology	ներողութիւն	autumn	աշուն
to appear	երեւիլ, թուիլ	to avoid	խուսափիլ
appearance	տեսք	back (adv.)	ետ
appetite	ախորժակ	bad	զէշ, չար
apple	խնձոր	ball	գնդակ
to apply to	դիմել	barber	սափրիչ

to beat	ծծծել	body	մարմին
beautiful	զեղեցիկ	book	գիրք
to become beautiful	զեղեցկանալ	to be bored	ծանձրանալ
beauty	զեղեցկութիւն	to be born	ծնիլ
because	որովհետեւ	both	երկուքն ալ
because of	պատճառաւ	bottle	շիշ
to become	ըլլալ	box	տուփ
bed	անկողին	boy	մանչ, տղայ
beer	զարեջուր	branch	ճիւղ
to begin	սկսիլ	bread	հաց
beginning	սկսեալ	to break	կոտրել
to behave	վարուիլ	breakfast	նախաճաշ
behind	ետեւ	to have breakfast	նախաճաշել
believe	հաւատալ	breath	շունչ
to belong to	պատկանիլ	bright	փայլուն
benevolent	բարեսէր	to bring	բերել
beside	քով	to bring in	մտցնել
between	միջեւ	brother	եղբայր
bicycle	հեծանիւ	to build	շինել
big	մեծ	building	շէնք
birthday	տարեդարձ	to burn	այրել, այրիլ
black	սեւ	bus	հանրակառք
blood	արիւն	busy	զբաղած
blow	հարուած	but	բայց, իսկ,
to blow	փչել		սակայն
blue	կապոյտ	to buy	գնել

car	ինքնաշարժ	classroom	դասարան
care	խնամք	clean	մաքուր
to take care of	խնամել	to clean	մաքրել
to be careful	զգուշանալ	clear	յստակ
to carry	տանիլ	to climb	քարձրանալ
cat	կատու	clock	ժամացոյց
to catch	քոնել	close	մօտիկ
cause	պատճառ	to close	զոցել
to cause	պատճառել	closed	զոց
caution	զգուշույթիւն	to clothe	հագցնել
cent	սենթ	clothes	հագուստ
century	դար	cloudy	ամպոտ
certainly	անպատճառ	club	ակումբ
chair	աթոռ	coast	եզերք
to change	փոխել	coffee	սուրճ
character	նկարագիր	cold	պաղ
cheap	աժան	to collect	հաւաքել
chicken	հաւ	color	զոյն
chief	զլխաւոր	to comb one's hair	սանտրուիլ
child	երախայ, զաւակ	to come	զալ
choice	ընտիր	to come off	փրթիլ
to choose	ընտրել	comfortable	հանգիստ
church	եկեղեցի	compatriot	հայրենակից
circle	շրջանակ	compatriotic	հայրենակցական
circumstance	պարագայ	to complete	լմնցնել
city	քաղաք	concert	համերգ

condition	պայման	day	օր
confidence	վստահություն	daytime	ցերեկ
consequently	հետևաբար	dear	սիրելի
to continue	շարունակել	death	մահ
contrary to	հակառակ	debt	պարտք
conversation	խօսակցություն	to deceive	խաբել
cost	ծախք	to decide	որոշել
to count	համրել	decision	որոշում
country	երկիր	deep	խորունկ
courage	բաջություն	degree	աստիճան
course	դասընթացք, ընթացք	demand	պահանջք
cow	կով	to demand	պահանջել
to cry	լալ	demonstration	ցույց
culture	մշակույթ	demonstrator	ցուցարար
cup	գալաթ	to deny	ուրանալ
to cure	բժշկել	to descend	իջնել
to curse	հայհոյել	desire	փափաք
to cut	կտրել	to desire	փափաքիլ
dance	պարահանդես	to despair	յուսահատիլ
to dance	պարել	to detach	փրցնել
daily	օրական	to die	մեռնիլ
dangerous	վտանգալոր	difference	տարբերություն
to dare	համարձակիլ	different	տարբեր
dark	զոց; մութ	difficulty	դժուարություն
date	թուական	dirty	աղտոտ
		to disappear	անհետանալ; կորսուիլ

dissatisfied	դժգոհ	easy	դիւրիւն
distance	հեռաւորութիւն	to eat	ուտել
to divide	բաժնել	education	կրթութիւն
to do	ընել	election	ընտրութիւն
doctor	բժիշկ	end	վերջ
dog	շուն	to end	վերջանալ
dollar	տուար	to endure	դիմանալ
donkey	էշ	enemy	թշնամի
door	դուռ	to be engaged in	զբաղիլ
doubt	կասկած	to enlarge	մեծցնել
doubtless	անկասկած	to enter	մտնել
down	վար	entrance	մուտք
to draw	զօծել	enough	բաւական
dream	երազ	to be enough	բաւել
drink	խմելիք	equal	հաւասար
to drink	խմել	equally	հաւասարապէս
to drive	ըշել	to escape	փախչիլ
to drop	ձգել	especially	մասնաւորապէս
duty	պարտականութիւն	even	նոյնիսկ
each	ամէն, իւրաքանչիւր	evening	երեկոյ, իրիկուն
each other	իրար	event	դէպք
early	կանուխ	ever	երբեք
to earn	շահիլ	examination	քննութիւն
earthquake	երկրաշարժ	example	օրինակ
eastern	արեւելեան	except	բացի
		excessively	չարաչար

to exist	զոյուլթիւն ուեննալ	to feed	կերցնել
existence	զոյուլթիւն	to feel	զալ
to expect	ակնկալել	fight	կռիւ
expensive	սուղ	to fight	կռուիլ
to explain	բացատրել	to fill	լեցնել
explanation	բացատրութիւն	finally	վերջապէս
to express	արտայայտել	financial	նիւթական
to extinguish	մարել, մարիլ	to find	գտնել
extremely	չափազանց	finger	մատ
eye	աչք	to finish	վերջացնել
face	երես	fire	կրակ
factory	գործարան	first	առաջին
faith	հաւատք	fish	ծուկ
to fall	իջնալ	to flee	փախչիլ
false	կեղծ, սուտ	floor	յարկ
family	ընտանիք	flower	ծաղիկ
famous	յայտնի, նշանաւոր	to follow	հետեւիլ
far	հեռու	following	հետեւեալ
fast	արագ	food	ուտելիք, սնունդ
father	հայր	foot	ոտք
fatherland	հայրենիք	for	համար
fault	յանցանք	force	ոյժ
favor	լաւութիւն	to force	ստիպել
fear	վախ	foreign	օտար
feast	սոն	forest	անտառ
		to forget	մոռնալ

to forgive	ներել	gladly	սիրով
to form	կազմել	glance	նայուածք
former	նախկին	glass	բաժակ
fortunately	բարեբախտաբար	glasses (eye-)	ակնոց
free	ազատ, ձրի	glove	ձեռնոց
to freeze	սառիլ	to go	երթալ
fresh	թարմ	to go up	ելլել
friend	բարեկամ, ընկեր	God	Աստուած
(girl-)friend	բարեկամուհի, ընկերուհի	good	աղէկ, բարի, լաւ
friendship	ընկերութիւն	good-bye	ցտեսութիւն; մնաս բարով
to be frightened	սարսափիլ	(response:)	երթաս բարով
in front of	առջեւ	to govern	կառավարել
fruit	պտուղ	government	կառավարութիւն
full	լեցուն	gradually	աստիճանաբար
future	ապագայ	grandfather	մեծ հայր
game	խաղ	grandmother	մեծ մայր
garden	պարտէզ	to grasp	ըմբռնել
general (adj.)	ընդհանուր	greatness	մեծութիւն
general (n.)	գորավար	to greet	բարեւել
generally	ընդհանրապէս	ground	գետին
giant	հսկայ	to grow	մեծնալ
gift	նուէր	guest	հիւր
girl	աղջիկ	to guide	առաջնորդել
to give	տալ	habit	սովորութիւն
glad	ուրախ	hair	մազ

half	կէս	history	• պատմութիւն
hand	ձեռք	to hit	զարնել
to hang	կախել	holiday(s)	արձակուրդ
to happen	պատահիլ	honest	պարկեշտ
happiness	երջանկութիւն	honesty	ազնւութիւն
happy	երջանիկ	hope	յոյս
hard	դժուար	to hope	յուսալ
hardly	հազիւ	horse	ծի
hat	գլխարկ	hospital	հիւանդանոց
to have	ունենալ	hot	տաք
head	գլուխ	hotel	պանդոկ
health	առողջութիւն	hour	ժամ
in poor health	վատառողջ	hourly	ժամական
healthy	առողջ, առողջարար	house	տուն
to hear	լսել	how?	ինչպէս
heart	սիրտ	how many?	քանի
heavy	ծանր	how much	որքան
height	բարձրութիւն; հասակ	human	մարդկային
hello	բարեւ	hungry	անօթի
help	օգնութիւն	to hurry	աճապարել
to help	օգնել	to hurt	վիրաւորել; ցաւիլ
here	հոս	husband	ամուսին
here (it is)!	ահա, ահաւասիկ	husband's brother	տագր
to hide	պահուրտիլ	husband's father	կեսրայր
high	բարձր	husband's mother	կեսուր
		husband's sister	տալ

ice-cream	պաղպաղակ	interesting	հետաքրքրական
idea	գաղափար	to introduce	ծանօթացնել, ներկայացնել
if	եթէ	involuntarily	ակամայ
ill	հիւանդ	iron	երկաթ
to fall ill	հիւանդանալ	jacket	բաճկոն
illness	հիւանդութիւն	job	գործ
to imagine	երեւակայել	joy	ուրախութիւն
immediately	անմիջապէս	to judge	դատել
impatience	անհամբերութիւն	just	արդար
important	կարեւոր	to keep	պահել
to improve	լաւանալ	key	բանալի
in	մէջ, ներս	to kill	սպաննել
to increase	աւելնալ	kilometer	քիլոմետր
indifferent	անտարբեր	kind (adj.)	ազնիւ
to inform	իմացնել, տեղեկացնել	kind (n.)	տեսակ
information	տեղեկութիւն	king	թագաւոր
inhabitant	բնակիչ	to kiss	համբուրել
inner	ներքին	knife	դանակ
inside	ներսը	to know	գիտնալ
instead of	փոխանակ	lacking	կարօտ
intelligence	խելք	language	լեզու
intelligent	խելացի	last	վերջին
to intend	մտադրել	to last	տեւել
interest	հետաքրքրութիւն	late	ուշ
to be inter- ested in	հետաքրքրուիլ	to be late	ուշանալ

lately	վերջերս	lip	շրթունք
to laugh	խնդալ	to listen to	մտիկ ընել
law	օրէնք	liter	լիտր
lazy	ծոյլ	literature	գրականութիւն
leader	առաջնորդ	little	փոքր
leaf	տերեւ	a little	քիչ մը
leap year	նահանջ տարի	liturgy	պատարագ
to learn	սորվիլ	to live	ապրիլ, բնակիլ
to leave	մեկնիլ	long	երկայն, երկար
lecture	դասախօսութիւն	to long for	կարօտնալ
lecturer	դասախօս	to look at	նայիլ
left	ձախ	to look for	փնտռել
less	պակաս	to look like	նմանիլ
lesson	դաս	to lose	կորսնցնել
let	թող	loss	կորուստ
letter	գիր, նամակ	loud	բարձր
liberty	ազատութիւն	love	սէր
library	գրադարան	to love	սիրել
to lie down	պառկիլ	low	ցած
life	կեանք	luck	բախտ
to lift	բարձրացնել	man	մարդ
light (adj.)	բաց, թեթեւ	manner	կերպով
light (n.)	լոյս	many	շատ (մը)
like	նման	market	շուկայ
to like	հաւնիլ	marriage	ամուսնութիւն
likewise	նոյնպէս	to marry	ամուսնանալ

matter	խնդիր; նիւթ	money	դրամ
meal	ճաշ	month	ամիս
to mean	նշանակել	more	աւելի
meaning	նշանակութիւն	morning	առաւօտ, առտու
means	միջոց	mother	մայր
measure	չափ	motion	շարժում
meat	միս	mountain	լեռ
medicine	բժշկութիւն	mouth	բերան
to meet	հանդիպել	to move	շարժել, շարժիլ
meeting	ժողով	Mr.	պարոն
member	անդամ	Mrs.	տիկին
meter	մէթր	museum	թանգարան
mid-day	կէսօր	name	անուն
middle	մէջտեղ	to name	կոչել
midnight	կէսգիշեր	narrow	նեղ
mile	մղոն	nation	ազգ
milk	կաթ	national	ազգային
mind	միտք	natural	բնական
minute	վայրկեան	nature	բնութիւն, բնաւորութիւն
mirror	հայելի	naughty	չարածնի
Miss	օրինորդ	near	մօտ
to miss	փախցնել	need	պէտք
mistake	սխալ	negligence	անհոգութիւն
by mistake	սխալմամբ	negligent	անհոգ
modern	արդի	neighbor	դրացի
moment	պահ		

neighborhood	շրջակայք	old age	ծերունիք
neither...nor	ոչ...ոչ (ալ)	on	վրայ
new	նոր	once	անգամ մը
news	լուր	only	միակ; միայն
newspaper	թերթ, օրաթերթ	open	բաց
next	յաջորդ	to open	բանալ
night	գիշեր	opening	բացում
no	ոչ, չէ	opinion	կարծիք
no longer	այլեւս + neg. verb	opponent	հակառակորդ
no one	ոչ ոք	opposite (n.)	հակառակ
noise	աղմուկ	opposite (post- pos.)	դիմաց
nothing	ոչինչ	or	կամ; թէ
to notice	նկատել	order	հրաման
to notify	ծանուցանել	organization	կազմակերպություն
novel	վէպ	oriental	արեւելեան
now	այժմ, հիմա	other	այլ, ուրիշ; միւս
number	թիւ	otherwise	այլապէս
occasion	առիթ	out	դուրս
on the occasion of	առթիւ	outside	դուրսը
of course	անշուշտ	owner	տէր
to offer	հրամցնել	page	էջ
office	պաշտօն	pain	ցաւ
officer	սպայ	to paint	ներկել
official	պաշտօնեայ	paper	թուղթ
often	յաճախ	parents	ծնողք
old	ծեր; հին		

part	մաս	plan	ծրագիր
to participate	մասնակցիլ	to play	խաղալ
partly	մասամբ	pleasant	հաճելի
party	կուսակցութիւն; հանդէս	to be pleased	հաճիլ
to pass	անցընել, անցնիլ	pleasure	հաճոյք
past	անցեալ	politeness	քաղաքավարութիւն
patience	համբերութիւն	political	քաղաքական
to pay	վճարել	poor	աղքատ; խեղճ
peace	խաղաղութիւն	population	բնակչութիւն
pen	զրիչ	position	դիրք
pencil	մատիտ	possible	կարելի
people	ժողովուրդ	post office	նամակատուն
perfect	կատարեալ	to praise	գովել
to perform	կատարել	to prefer	նախընտրել
perhaps	թերեւս	to prepare	պատրաստել
person	անձ, հոգի	presence	ներկայութիւն
in person	անձամբ	present	ներկայ
personal	անձնական	president	նախագահ
phenomenon	երեւոյթ	pretty	սիրուն
photograph	լուսանկար	price	գին
picture	նկար, պատկեր	priest	քահանայ
to pick	քաղել	prince	իշխան
piece	կտոր	to print	տպել
place	տեղ	profession	արհեստ
to place	տեղաւորել	profit	շահ
		to prohibit	արգիլել

to promise	խոստանալ	to recognize	ճանչնալ
to pronounce	արտասանել, հնչել	red	կարմիր
pronunciation	հնչում	with regard to	հանդէպ
proposal	առաջարկ	regarding	նկատմամբ
to propose	առաջարկել	regular	կանոնաւոր
to protect	պաշտպանել	relative	ազգական
public	հանրային	reliable	ստոյգ
to pull	քաշել	to remain	մնալ
to punish	պատժել	to remember	յիշել
pupil	աշակերտ	to remove	վերցնել
purpose	նպատակ	to repeat	կրկնել
to put	դնել	representative	ներկայացուցիչ
to put to bed	պառկեցնել	respect	յարգանք
quarter	քառորդ	rest	հանգիստ
question	հարց, հարցում	to rest	հանգչիլ, հանգստանալ
quickly	արագօրէն, շուտ	restaurant	ճաշարան
quiet	հանդարտ	result	արդիւնք
rain	անձրեւ	to resume	վերսկսիլ
to rain	անձրեւել	return	վերադարձ
rainy	անձրեւոտ	to return	վերադառնալ
rare	հազուադէպ	to reveal	յայտնել
to read	կարդալ	review	հանդէս
ready	պատրաստ	rich	հարուստ
reality	իրականութիւն	to ride	հեծնել
really	իսկապէս	ridiculous	ծիծաղելի
to receive	ընդունիլ, ստանալ		

rifle	հրացան	science	գիտություն
right (adj. & adv.)	աջ; անսխալ, ճիշդ, շիտակ	sea	ծով
right (n.)	իրավունք	seashore	ծովեզերք
to be right	իրավունք ունենալ	season	եղանակ
ring	մատանի	to seat	նստեցնել
to ring	հնչել	to see	տեսնել
river	գետ	to sell	ծախել
road	ճամբայ	to send	ղրկել
role	դեր	sentence	նախադասություն
room	սենեակ	sentiment	զգացմունք
round	շուրջ	separate	զատ
row	կարգ	serious	լուրջ
rule	կանոն	to serve	ծառայել
to run	վազել	service	ծառայություն
sad	տխուր	to settle	բնակություն հաստատել
sadness	տխրություն	severe	խիստ, սաստիկ
safe	ապահով	shade	շուրջ
saint	սուրբ	to shape	ձևել
salary	ամսական	sharp	սուր
same	նոյն	ship	նավ
satisfied	զոհ	shoe	կոշիկ
to satisfy	զոհացնել	shop	խանութ
to save	փրկել	short	կարճ
to say	ըսել	to shorten	կարճացնել
school	դպրոց	to shout	պոռալ

to show	ցոյց տալ, ցուցընել	so much	այդքան, այսքան, այնքան; որքան
side	կողմ	so that	անանկ որ, որպէսզի
to silence	լռեցնել	softly	մեղմօրէն
silent	լուռ	soldier	զինուոր
to be silent	լռել	solution	լուծում
silver	արծաթ	some	քանի մը
simplicity	պարզութիւն	somebody	մէկը
simple	պարզ	someone	ոմն
simply	պարզապէս	sometimes	երբեմն
since	ի վեր	son	որդի
sincerity	անկեղծութիւն	song	երգ
to sing	երգել	soon	շուտով
singer	երգիչ, երգչուհի	source	աղբիւր
sister	քոյր	souvenir	յիշատակ
to sit	նստիլ	to speak	խօսիլ
to be situated	գտնուիլ	specialist	մասնագէտ
situation	կացութիւն	speech	խօսք, ճառ
sky	երկինք	speed	արագութիւն
to sleep	քնանալ	to spend	ծախսել
slow	կամաց	to spill	թափել, թափիլ
small	պզտիկ	to spread	տարածել
to smile	ժպտիլ	spring	գարուն
snow	ձիւն	stairs	աստիճաններ
so	այդպէս, այնպէս; ուրեմն	to stand	կենալ

to stand up	ոտքի կենալ	suitable	յարմար
state	վիճակ; նահանգ; պետութիւն	summer	ամառ
station	կայարան	summit	գագաթ
to steal	գողնալ	sun	արեւ
step	քայլ	sunny	արեւոտ
still	դեռ	supper	ընթրիք
stone	քար	to suppose	ենթադրել
stop	կայան	supposedly	իբր թէ
to stop	կեցնել	sure	վստահ
story	պատմութիւն	to be surprised	զարմանալ
straight	ուղիղակի	surprising	զարմանալի
straight ahead	շիտակ	surprisingly	զարմանալիօրէն
strange	տարօրինակ	suspect	կասկածելի
stranger	օտար	to swim	լողալ
street	փողոց	table	սեղան
strong	զօրաւոր	tailor	դերձակ
student	ուսանող	to take	առնել
study	ուսում	to take place	տեղի ունենալ
to study	ուսանիլ	to talk	խօսակցիլ
to succeed	յաջողիլ	tall (people)	բարձրահասակ
such	այսպիսի, այդպիսի, այնպիսի	taste	համ
suddenly	մէկէն, յանկարծ	tea	թէյ
to suffer	տառապիլ	to teach	սորվեցնել
sugar	շաքար	teacher	ուսուցիչ, ուսուցչուհի
		tear	արցունք

telephone	հեռաձայն	for a long time	շատոնց
to telephone	հեռաձայնել	times	անգամ
to tell	պատմել	tip	ծայր
tennis	թենիս	to get tired	յոզնիլ
than	քան	tobacco	ծխախոտ
to thank	շնորհակալ ըլլալ	today	այսօր
thanks	շնորհակալու թիւն	together	միասին
thanks to	շնորհիւ	tomorrow	վաղը
that	թէ, որ	tool	գործիք
that (adj.)	այդ, առ, առի, առիկա, այն, ան, անի, անիկա	totally	բոլորովին
theater	թատրոն	to touch	դպչիլ
there	հոն	towards	դէպի
there is,	կայ, կան	trade	առեւտուր
there are		train	շոգեկառք
thief	զող	traitor	դաւաճան
thin	քարակ	to travel	ճամբորդել
thing	քան	tree	ծառ
to think	կարծել; խորհիլ, մտածել	trouble	նեղու թիւն
this	այս, աս, առի, սա, առիկա	trousers	տաբատ
to throw	նետել	true	ճշմարիտ
ticket	տոմսակ	to trust	վստահիլ
time	ատեն, ժամանակ	truth	ճշմարտութիւն
		try	փորձ
		to try	ջանալ, փորձել
		to turn	դառնալ, դարձնել
		unacceptable	անընդունելի

uncle	հօրեղբայր, մօրեղբայր	wall	պատ
under	տակ	walk	պտոյտ
to understand	հասկնալ	to walk	քալել
undoubtedly	անկասկածօրէն	to want	ուզել
unfortunate	դժբախտ	war	պատերազմ
unfortunately	դժբախտաբար	to wash	լուալ
union	միութիւն	to watch	դիտել
university	համալսարան	water	ջուր
until	մինչեւ	weak	տկար
up	վեր	to weaken	տկարանալ
to use	գործածել	to wear	հագնիլ
to get used to	վարժուիլ	week	շաբաթ
usual	սովորական	well-behaved	խելօք
usually	սովորաբար	western	արեւմտեան
value	արժէք	what?	ինչ
various	զանազան	when	երբ
to verify	ստուգել	whence	ուրկէ
very	շատ	where	ուր
view	տեսարան	which	որ
village	գիւղ	white	ճերմակ
visit	այցելութիւն	who?	ո՞վ
to visit	այցելել	whoever	ոեւէ
voice	ձայն	whole	ամբողջ
to wait for	սպասել	why?	ինչո՞ւ
to wake up	արթննալ	wickedness	չարութիւն
		wide	լայն

wife's father	աներ	work	աշխատանք
wife of hus-	ներ	to work	աշխատիլ
band's brother		workman	գործաւոր
will	կամք	world	աշխարհ
to win	յաղթել	worry	մտահոգութիւն
wind	հով	to be worth	արժել
window	պատուհան	would that	երանի (թէ)
wine	գինի	to write	գրել
winter	ձմեռ	writing	գրութիւն
wisdom	իմաստութիւն	wrong	սխալ
wish	մաղթանք	to be wrong	սխալիլ
with	հետ	year	տարի
without	առանց	yes	այո
woman	կին, կնիկ	yesterday	երէկ
wonderful	հիանալի, սքանչելի	yet	տակաւին
wood	փայտ	young	երիտասարդ
word	բառ	young lady	օրիորդ
		youth	երիտասարդութիւն

VOCABULARY ARMENIAN-ENGLISH

This vocabulary contains all the words used in the exercises and the reading material. It does not contain words used merely for examples, i.e. words in brackets [ ] or those in the *Appendixes*.

The genitive singular of nouns and any other unpredictable forms have been given; for verbs the aorist stem has been given, except for regular aorists of verbs in *-ել, -իլ, -ալ, -ցնել*. The cases governed by postpositions and prepositions have been indicated, as have also the cases other than the accusative governed by verbs. Special usages and idioms have been explained. However, only those meanings appropriate to the given context have been noted in this vocabulary. For further reading, a proper dictionary will be required.

<i>ազատ</i>	free	<i>ալ</i>	also, too
<i>ազատել</i>	to save	<i>Ալպեանները</i>	The Alps
<i>ազատիլ</i>	to escape, be saved	<i>ախորժակ, -ի</i>	appetite
<i>ազատութիւն, -եան</i>	liberty, freedom	<i>ախորժիլ</i>	to like
		<i>ակամայ</i>	involuntarily
<i>ազգ, -ի</i>	nation	<i>ակնկալել</i>	to expect
<i>ազգական, -ի</i>	relative (n.)	<i>ակնոց, -ի</i>	(eye) glasses
<i>ազգային</i>	national	<i>արեւի ակնոց</i>	sunglasses
<i>ազդել</i>	to influence	<i>ակնոցաւոր</i>	wearing glasses
<i>ազնիւ</i>	kind	<i>ակումբ, -ի</i>	club
<i>ազնւութիւն, -եան</i>	honesty	<i>ահա, հաւաստիլ</i>	here (it) is
		<i>ահեւիլ</i>	horrible
<i>աթոռ, -ի</i>	chair	<i>աղբիւր, -ի</i>	source; fountain
<i>աժան</i>	cheap	<i>աղէկ</i>	good; well

աղմուկ, -ի	noise	ամուսին, -ի,	husband
աղմկել	to make a noise, disturb	ամուսնի	
աղուէս, -ի	fox	ամուսնանալ (+ հետ and dat.)	to marry
աղջիկ,	girl, daughter	ամուսնութիւն, -եան	marriage
աղջկան (or -ի)			
աղտոտ	dirty	ամչնալ, ամչցայ	to be ashamed
աղքատ	poor	ամպոտ	cloudy
աճապարել	to hurry	ամսական, -ի	monthly salary
Հրաչեայ	Hrachia Ajarian	այդ	that
Աճառեան	(famous Armenian scholar)	այդպէս	thus, so
ամառ, -ուան	summer	այդպիսի	such (like that)
ամապերջ, -ի	year's end	այդքան	so (much), that much
ամբողջ	whole, complete, entire	այժմ	now
ամենալաւ	best	այլ	other
ամենավերջին	latest	այլապէս	otherwise
ամենատկար	weakest	այլեւս	still, even,
ամենէն	superlative adverb	with neg. verb	no longer, not any more
ամերիկացի	American (person)	այն	that
ամէն	each, every, all	այնպէս	so
ամէնը,	each one, everyone,	այնպիսի	such (like that)
ամէնքը	all	այնքան	so (much), that much
ամիս,	month	այո	yes
ամսուան, ամսու		այս	this
		այսպէս	thus
		այսպիսի	such (like this)

այստեղ	here	աներ, -ոջ	wife's father
այսքան	so (much), this much	աներելոյթ	invisible
այսօր, -ուան	today	անէծք, -ի	curse
այտ, -ի	cheek	անընդունելի	unacceptable
այրել	to burn (tr.)	Անի, -ի	Ani (fem. name)
այրիլ	to burn (intrans.)	անիծել	to curse
այցելել (+ dat. for persons)	to visit	անիկա	he, she, it
այցելու, -ի	visitor	անիմաստ	senseless, meaningless
այցելութիւն, -եան	visit	անիւ, -ի	wheel
ան	he, she, it	անխելք	senseless, stupid
ան, անի	that	անխուսափելի	inevitable
Անահիտ, -ի	Anahid (fem. name)	անծանօթ	unfamiliar, foreign
անամօթ	shameless	անկասկած	without doubt, doubt- less
անանկ	so	անկասկածօրէն	undoubtedly
անանկ որ	so that	անկարգապահու- թիւն, -եան	indiscipline
անբաժան	inseparable	անկեղծ	sincere
անգամ	time, occasion; even	անկեղծութիւն, -եան	sincerity
անգամ մը	once	անկիւն, -ի	corner
անգէտ	ignorant	անկողին, -ի,	bed
անգլերէն	English	անկողնի	
Անգլիա,	England	անկում, -ի	fall, depreciation
Անգլիոյ		անհամբեր	impatient
անգլիացի, -ի	Englishman	անհամբերութիւն,	impatience
անդամ, -ի	member	-եան	

անհանգիստ	uncomfortable	անվերապահօրէն	unreservedly
անհասկնալի	unintelligible	անվերջանալի	endless
անհետանալ,	to disappear,	անտառ, -ի	forest, wood
անհետացալ	vanish	անտարբեր	indifferent
անհոգ	negligent	անցեալ	last, past
անհոգութիւն,	negligence	անցեալօր	the other day
-եան		անցընել	to pass (tr.)
անձ, -ի	person, self	անցնիլ	to pass, cross
անձամբ	in person	անփոյթ	careless
անձնական	personal	անօթի	hungry
անձրեւ, -ի	rain	աշակերտ, -ի	pupil
անձրեւել	to rain	աշակերտիլ	to study under
անձրեւոտ	rainy	աշխատանք, -ի	work
անմիջապէս	at once, immediately	աշխտիլ	to work; try
աննկարագրելի	indescribable	աշխտցնել	to make (someone)
աննշան	insignificant		work; put into
անշուշտ	of course, certainly		action, start
անոնք	they	աշխարհ, -ի	world
անոյշ, անուշ	sweet	աշխարհագրութիւն, -եան	geography
անուն, -ի,	name	աշուն, աշնան	autumn; fall
անուան		աչք, -ի	eye
անպատճառ	certainly, by all	ապա	then
	means	ապագայ, -ի	future
անջատ	separate	ապագային	in the future
անջատել	to separate, detach	ապահով	safe, secure
անսխալ	right, correct		

ապրանք, -ի	goods	առողջարար	healthy (promoting health)
ապրիլ	to live		
Ապրիլ	April	առողջուլթիւն,	health
աջ, -ի	right (hand)	-եան	
առած, -ի	proverb	առջեւ (postpos.	before, in front of
առանձին	alone	+ gen.)	
առանց (prepos. without + dat.)	without	առջի օր	the day before yesterday
առաջ (postpos. ago, before + abl.)	ago, before	առտու, առտուան	morning
առաջանալ,	to move forward	աս, ասի	this
առաջացայ		ասանկ	such
առաջարկ, -ի	proposal, suggestion	ասեղ, -ի	needle, syringe
առաջարկել	to propose, suggest	ասիկա	this (pron.)
առաջին	first	աստիճան, -ի	degree, grade
առաջնորդ, -ի	leader; Prelate	աստիճաններ	stairs
առաջնորդել	to lead, guide	աստիճանաբար	gradually
առաւօտ, -եան	morning	աստղ, -ի	star
առեւտուր, -ի	trade, commerce	Աստուած,	God
առթիւ (postpos. on the occasion of + gen.)	on the occasion of	Աստուծոյ	
առիթ, -ի	occasion, opportunity	Աստուած չընէ	God forbid!
առնել, առի	to take, get, receive	ատ, ատի	that
առնուազն	at least	ատել	to hate
առողջ	healthy	ատեն, -ուան	time
		(or -ի)	
		ատիկա	that (pron.)
		արագ	fast

արագութիւն,	speed	արհեստ, -ի	profession, trade
-եան		արհեստաւոր, -ի	craftsman
արագօրէն	quickly, fast (adv.)	արձակել	to release, pronounce
Արարատ (also	Ararat	արձակուրդ, -ի	holiday(s)
Մասիս)		արձանագրել	to register, inscribe
արարք, -ի	act, deed	արուեստագէտ,	artist
Արաքս, -ի	Araxes (river)	-ի	
արգիլել	to prohibit	արջ, -ի	bear
արդար	fair, just	Արսէն, -ի	Arsen (male name)
արդեօք	is it that?, I	արտայայտել	to express
	wonder	արտասանել	to pronounce, recite
արդէն	already	արտասանութիւն,	recitation
արդի	modern	-եան	
արդիւնք, -ի	result, effect	արտօնել	to permit
արեւելեան	eastern; oriental	արցունք, -ի	tear
արեւմտեան	western	աւազ, -ի	sand
արեւոտ	sunny	աւելի	more
արթննալ	to wake up	աւելնալ,	to increase (intr.),
արթուն	awake	աւելցալ	be left over
արժել	to be worth, cost	աւելցնել	to increase (tr.), add
արժէք, -ի	value, worth	աւետիս, -ի	good news
արիւն, -ի,	blood	ափ, -ի	palm; shore
արեան			
արծաթ, -ի	silver	բազմաթիւ	numerous
արկած, -ի	accident	բազմապատկել	to multiply
արկածախնդրու-	adventure	բազմութիւն,	multitude
թիւն, -եան		-եան	

բաժակ, -ի	drinking glass	բարեկամուհի,	(girl) friend
բաժանում, -ի	distribution	-ի	
բաժին, -ի	share	բարեսէր	kind, benevolent
բաժին հանել	to give a share	բարերար, -ի	benefactor
(+ abl.)	in/of	բարել	hello
բաժնել	to divide, distrib-	բարելել (+	to greet, salute
	ute	dat.)	
բախտ, -ի	luck, fate	բարի	good
բաղնիք, -ի	bath (house)	բարկանալ,	to become angry
բաճկոն, -ի	jacket	բարկացայ	
բամպակ, -ի	cotton	բարկութիւն,	anger
բայց	but	-եան	
բան, -ի	thing	բարձ, -ի	pillow
բանալ, բացի	to open	բարձր	high, loud
բանալի, -ի	key	բարձրահասակ	tall (people)
բանախօսութիւն,	speech	բարձրածայն	aloud; loudly
-եան		բարձրանալ,	to rise, go up, climb
բանակ, -ի	army	բարձրացայ	
բանաստեղծ, -ի	poet	բարձրացնել	to lift, raise (tr.)
բանաստեղծու-	poetry	բարձրութիւն,	height
թիւն, -եան		-եան	
բառ, -ի	word	բաց	open; light (in color)
բարակ	thin, fine	բացակայ	absent
բարեբախտաբար	fortunately, luckily	բացառաբար	exceptionally
բարեկամ, -ի	friend	բացառիկ	exceptional
բարեկամական	amicable, friendly	բացառութիւն,	exception
		-եան	

բացատրել	to explain	բնակիչ, -ի	inhabitant
բացատրումը/ի, -եան	explanation	բնակումը/ի, -եան	to settle
բացի (prepos. and postpos. + abl.)	except, besides	հաստատել	
բացում, -ի, բացման	opening	բնակչություն, -եան	population
բացօթեայ	in the open air	բնալ	at all
բաւական	enough (adj., adv.), quite, considerably	բնաւորումը/ի, -եան	nature, character
բաւել	to be enough, suffice	բնութիւն, -եան	nature
բեմ, -ի	stage	բոլոր	all
բերան, -ի	mouth	բոլորն ալ	all of them
բերել, բերի	to bring	բոլորովին	entirely, totally
բժիշկ, -ի	doctor, physician	բոպիկնալ	to take off one's shoes
բժշկական	medical	բուժարան, -ի	sanatorium
բժշկապետ, -ի	chief physician	բուժուիլ	to be healed, cured
բժշկել	to cure	բռնել	to catch; hold
բժշկութիւն, -եան	medicine	գագաթ, -ի	summit, peak
բիւրաւոր	myriad	գալ, եկայ	to come; (as adj.) next
բլուր, -ի	hill	գաղափար, -ի	idea
բնական	natural	գաղտնի	secret
բնակիլ	to live, reside, dwell	գայլ, -ի	wolf
		գանձ, -ի	treasure
		գարեջուր, -ի	beer

զարուէն, զարնան	spring	զիտուէն	learned
զաւաթ, -ի	cup	զիր, -ի	letter, script
զզուել	to caress, fondle	զիրք, -ի	book
զեղեցիկ	beautiful, pretty	զիւղ, -ի	village
զեղեցկանալ, զեղեցկացայ	to become beautiful	զլիւարկ, -ի	hat
զեղեցկութիւն, -եան	beauty	զլիւար	chief, prime
զետ, -ի	river	զլուխ, -ի, զլիւու	head
զետին, -ի, զետնի	ground, floor; earth	զծել	to draw
զերան, -ի	beam	զնդակ, -ի	ball
զէշ	bad	զնել	to buy
զիծ, -ի	trait	զոզնոց, -ի	apron
զին, -ի	price	զոհ, often with մնալ (+ abl.)	satisfied (with)
զինի, -ի	wine	զոհար, -ի	jewel
զինով	drunk	զոհացնել	to satisfy, please
զիշեր, -ուան	night	զող, -ի	thief
զիշերապահ, -ի	night-watchman; on night duty	զողնալ, զողցայ	to steal
զիտեմ, see	I know	զոյացնել	to bring about, effect
զիտնալ		զոյն, -ի	color
զիտնալ, զիտցայ	to know	զոյութիւն, -եան	existence
զիտութիւն, -եան	science, knowledge	զոյութիւն ունենալ	to exist
		զովել	to praise
		զործ, -ի	work, job, task; busi- ness

գործածել	to use	գրատախտակ, -ի	blackboard
գործածուիլն,	usage	գրաւել	to take, occupy
-եան		գրեթէ	almost
գործարան, -ի	factory	գրել	to write
գործաւոր, -ի	workman	գրիչ, -ի	pen
գործիք, -ի	tool	գրկել	to embrace
գործողուիլն,	operation	գրուիլն,	writing, literary
-եան		-եան	piece
գոց	closed, shut; dark (of color)	գրպան, -ի	pocket
գոց սորվիլ	to learn by heart	դադար, -ի	pause, recess
գոցել	to close, shut	դադրիլ	to cease, stop
գուլպայ, -ի	stocking	դահիճ, -ի	executioner
գումար, -ի	amount, sum	դանակ, -ի	knife
գուրգուրալ	to have great affection for	դանդաղ	slow (adj. and adv.)
գուրգուրանք, -ի	great affection	դանդաղիլ	to slow down
գտնել, գտայ	to find (+ abl. of place found)	դառնալ,	to turn, become
գտնուիլ	to be situated	-դարձայ	
գրագէտ, -ի	writer, man of letters	դաս, -ի	lesson; class
գրադարան, -ի	library	դասընթացք, -ի	course
գրականուիլն,	literature	դասագիրք, -ի	textbook
-եան		դասախօս, -ի	lecturer
գրասենեակ, -ի	office	դասախօսուիլն,	lecture
		-եան	
		դասարան, -ի	class (room)
		դաստիարակ, -ի	instructor, class- master

դար, -ու	century	դիմաց (postpos. + gen.)	across, opposite, facing
դարձեալ	again	դիմել (+ dat.)	to apply to
դարձնել	to turn (trans.)	դիրք, -ի	position
դարմանուիլ	to be treated (medically)	դիւրահաղորդ	sociable
դաւաճան, -ի	traitor	դիւրաւ	easily
Դեկտեմբեր, -ի	December	դիւրին	easy
դեռ	still, yet	դնել, դրի	to put, place
դեր, -ի	part, role	դող, -ի	trembling
դերձակ, -ի	tailor	դուն	you (s.)
դել, -ի	demon, devil	դուռ, -ի,	door
դէմ (postpos. + dat.)	against	դրան; pl.	
դէմք, -ի	face	դուռներ, դռներ	
դէպի (prepos. + acc.; + dat. with pronouns)	towards	դուրս (postpos. + abl.)	out of
դէպք, -ի	event, occasion	դուրսը	outside
դժբախտ	unfortunate	դուք	you (pl.)
դժբախտաբար	unfortunately	դպչիլ (դպնալ, դպիլ), դպայ (+ dat.)	to touch
դժգոհ (+ abl.)	dissatisfied (with)	դպրոց, -ի	school
դժգոհիլ	to be dissatisfied	դպրոցական	school (adj.)
դժուար	hard, difficult	դրամ, -ի	money
դժուարութիւն, -եան	difficulty	դրացի, -ի	neighbor
դիմանալ (+ dat.)	to endure, stand up to	եզերք, -ի	coast, shore, edge

եթէ	if	երբեք	ever
ելլել, ելալ	to go up, out; to rise	երգ, -ի	song
ելոյթ, -ի	performance	երգել	to sing
եկեղեցի, -ի	church	երգիչ, -ի	singer (male)
եղանակ, -ի	season, weather; tune, melody	երգչուհի, -ի	singer (female)
եղբայր, եղբոր	brother	երեկոյ, -եան	evening
եղերաբախտ	tragic	երես, -ի	face
ենթադրել	to suppose, assume	երեսուն	thirty
եռուզեռ, -ի	bustle	երեւակայել	to imagine
ես	I	երեւակայութիւն, -եան	imagination
ետ	back (adv.)	Երեւան, -ի	Erevan (capital of Armenian SSR)
ետեւ (postpos. + gen.)	behind	երեւիլ, երեւցալ	to appear, seem
ետք (postpos. + abl.)	after	երեւոյթ, -ի	phenomenon; appearance
երագ, -ի	dream	երեք	three
երախայ, -ի	child	երեքշաբթի, -ի	Tuesday
երանաւէտ	blissful	երէկ, -ուան	yesterday
երանի (թէ)	I wish that, would that	երէկ գիշեր	last night
երբ (rel. and interr.)	when	երթալ, գացի	to go
երբեմն	sometimes, occa- sionally	երթաս բարով	good-bye (response)
		երիտասարդ	young
		երիտասարդու- թիւն, -եան	youth (abs. n.)
		երկաթ, -ի	iron
		երկայն	long

երկար	long	Զապէլ, -ի	Zabel (fem. name)
երկարօրէն	at length	զառանցանք, -ի	delirium
երկինք, -ի	sky, heaven	զատ (+ abl.)	separate, apart; be-
երկնքի			sides
երկիր, -ի,	country	Ջատիկ,	Easter
երկրի		Ջատկոււան	
երկիւղ, -ի	fear	զարմանալ,	to be surprised,
երկննալ,	to grow longer	զարմացայ	astonished at
երկնցայ		զարմանալի	surprising, amazing
երկու	two	զարմանալիօրէն	surprisingly, amazingly
երկուքն ալ	both	զարմացնել	to astonish, surprise
Երկուշաբթի, -ի	Monday	զարնել, զարկի	to hit, strike, knock
երկրաշարժ, -ի	earthquake	զաւակ, -ի	child
երջանիկ	happy	զբաղած	busy
երջանկութիւն,	happiness	զբաղիլ (+	to be engaged in,
-եան		instr.)	busy with
եւ	and	զգալ	to feel
Եւրոպա,	Europe	զգացմունք, -ի	sentiment, feeling
Եւրոպայի		զգուշանալ,	to be careful, beware
Եփրատ, -ի	Euphrates	զգուշացայ (+	of
եօթանասուն	seventy	abl.)	
եօթը	seven	զգուշաւորու-	caution
		թիւն, -եան	
զայրացնել	to enrage	զգուշութիւն,	caution, attention
զանազան	various	-եան	
զանգակ, -ի	bell	զերօ	zero

զինուոր, -ի	soldier	ընթերցանու-	reading
զիջում, -ի	concession	թիւն, -եան	
զուարթ	gay, joyful	ընթրիք, -ի	supper
զուարճութիւն,	amusement	ընկեր, -ի, -ոջ	friend, companion
-եան		ընկերակցու-	company
զուր տեղը	in vain	թիւն, -եան	
զօրավար, -ի	general (n.)	ընկերանալ,	to go with, accompany
զօրաւոր	strong	ընկերացայ	
		ընկերութիւն,	friendship, society
էջ, -ի, -ու	donkey, ass	-եան	
էջ, -ի	page	ընկերուհի, -ի	friend (female)
		ընկոյզ, -ի	walnut
ըլլալ, եղայ	to become, be	ընտանեկան	family (adj.)
ըմբռնել	to enjoy	ընտանիք, -ի	family (n.)
ըմբռնել	to grasp, comprehend	ընտիր	choice, fine, superb
ընդարձակ	wide, spacious	ընտրել	to choose, select
ընդհանուր	general (adj.)	ընտրութիւն,	election
ընդհանրապէս	in general, gen-	-եան	
	erally	ըսել, ըսի	to say, tell
ընդունելի	acceptable	ըսել ուզել	to mean
ընդունիլ (3	to receive, admit,	ըստ (prepos.	according to
p.s. aor.	accept	+ dat.)	
ընդունեց)			
ընել, ըրի	to do	թագաւոր, -ի	king
ընթացք, -ի	course; conduct	թաղում, -ի,	burial
ընթացքին	during	թաղման	
(postpos. + gen.)			

թան, -ի	a cold drink made from yogurt	թղթոսկի, -ի	banknote
թանգարան, -ի	museum	թնդացնել	to make resound
թաշկինակ, -ի	handkerchief	թշնամի, -ի	enemy (adj. and n.)
թատրոն, -ի	theater	թող (+ subj.)	let
թարթիչ, -ի	eyelash	թոյլ տալ	to permit, allow
թարմ	fresh	Թովմաս, -ի	Thomas
թաւ	thick, husky	թորեալ	distilled
թափել	to spill (trans.)	թուական, -ի	year or date
թափիլ	to spill, overflow (intrans.)	թուիլ	to appear, look, seem
թեթել	light (weight)	թուղթ, -ի	paper
թենիս, -ի	tennis	թուք, -ի	spittle, spit
Թերահաւատութիւն, -եան	scepticism	Թրթռալ	to vibrate, shake
Թերանալ,	to be remiss	Թքնել	to spit
Թերացայ		Ժամ, -ուան	hour
Թերեւս	perhaps	Ժամական	hourly
Թերթ, -ի	(news)paper	Ժամանակ, -ի	time
Թէ	that; whether; or	Ժամանակին	on time
Թէեւ (...բայց)	although (...yet)	Ժամանել	to arrive
Թէյ, -ի	tea	Ժամացոյց, -ի	clock, watch
Թէպէտեւ	although	Ժխոր, -ի	uproar
Թիթեղ, -ի	tin	Ժողով, -ի	meeting
Թիւ, -ի	number, figure	Ժողովուրդ, -ի	people
Թղթատել	to leaf through	Ժպիտ, -ի	smile
		Ժպտիլ	to smile
		Ժպտուն	smiling

իբր թէ	supposedly	իրապէս	really
իբրեւ	as	իրար, -ու	each other
իմաստունութիւն, -եան	wisdom	իրաւունք, -ի իրաւունք	right, justice to be right
իմաստուն	wise	ունենալ	
իմացնել	to let know, inform	իրենք	they
իյնալ, ինկայ	to fall	իրիկուն, իրիկունս	evening
ինը	nine		
իննսուն	ninety	իւրաքանչիւր, -ի (adj. and pronoun)	each
ի՞նչ	what?		
ի՞նչու	why?		
ի՞նչպէս	how?		
ի՞նչպէս... նոյնպէս (or այնպէս)	as...so (often = both...and)	լալ լայն լաց, -ի	to cry, weep broad, wide crying
ի՞նչքան	so much, as much; also interrog.	լաւ լաւագոյն	good, well better, best
իւր(ը)	he, she, it	լաւանալ, լաւացայ	to get better, improve (intrans.)
իւրնաշարժ, -ի	car, automobile	լաւութիւն, -եան	favor
իջնել, իջայ	to descend, go down		
իսկ	but, whereas	լեզու, -ի	tongue, language
իսկապէս	really	լեղի	bitter, gall
իրագեկ	informed	լեռ, լեռան (pl. լեռներ)	mountain
իրական	real		
իրականութիւն, -եան	reality, fact	լեցնել	to fill; pour into

լեցուն	full	խարել	to trick, deceive
լիալուսին, -ի,	full moon	խածնել, խածայ	to bite
լիալուսնի		խաղ, -ի	game
Լիզպոն, -ի	Lisbon	խաղալ, խաղցայ	to play
լիտր, -ի	liter	խաղաղութիւն,	peace
լմնցնել	to complete	-եան	
լոզցնել	to bathe (trans.)	խանգարել	to disturb, disrupt
լողալ	to swim	խանդավառու-	enthusiasm
լոյս, -ի	light	թիւն, -եան	
բարի լոյս	good morning	խանութ, -ի	shop
լուալ	to wash (trans.)	խանաշփոթու-	confusion
լուծում, -ի,	solution	թիւն, -եան	
լուծման		խանուածք, -ի	character, tempera-
լուռ	silent		ment, nature
լուսանկար, -ի	photograph	խանուելի	to blend, intermingle,
լուսին, -ի,	moon		mix
լուսնի		խաւարում, -ի	darkening, eclipse
լուր, -ի	news	խելացի	intelligent, clever
լուրջ	serious	խելք, -ի	intelligence
լոնել	to be silent	խելօք	well-behaved; wise
լոնցնել	to silence	խեղճ	miserable, poor
լոռութիւն, -եան	silence	խենթ, -ի	fool; crazy
լսել (dat. of	to hear	խենթենալիք	inducing madness
person)		խիղճ, -ի, խղճի	conscience
լրջութիւն,	seriousness	խիստ	severe; very
-եան		խմբուելի	to gather (intrans.)

խմել	to drink	խորունկ	deep, profound
խմելիք, -ի	drink, beverage	խուճապահար	alarmed, terrified
խմցնել	to make (someone) drink	խումբ, -ի	group
խնամել	to take care of	խուսափիլ (+ abl.)	to avoid
խնամք, -ի	care, solicitude	խոնուիլ	to flock together
խնամք տանիլ (+ dat.)	to care for	խոպոտ	rough, hoarse
խնդալ (վրայ)	to laugh (at)	խրատ, -ի	advice, counsel
խնդացնել	to make someone laugh	խրատել	to advise
խնդիր, -ի, խնդրի	matter, problem, question	խօսակցիլ	to talk, converse
խնդրանք, -ի	request	խօսակցու թիւն, -եան	conversation
խնդրել (abl. of person asked)	request; to ask	խօսիլ	to talk, speak
խնձոր, -ի	apple	խօսք, -ի	word, phrase, speech
խոժոռ	frowning	ծախել	to sell
խոշոր	large, massive	ծախսել	to spend
խոստանալ, խոստացայ	to promise	ծախք, -ի	cost, expense
խոր	deep	ծակ, -ի	hole
խորհիլ	to think, ponder, reflect upon	ծակել	to bore, make a hole in
խորհրդաւոր	mysterious	ծաղիկ, -ի	flower
խորհրդաւորու- թիւն, -եան	mystery	ծայր, -ի	tip, end
		ծանուցանել	to notify
		ծանր	heavy; grave, serious
		ծանօթ, -ի	acquaintance, known; familiar with

ծանօթանալ,	to know, be	ծով, -ու	sea
ծանօթացայ (+ dat.)	acquainted with	ծովեզերք, -ի	seashore
ծանօթացնել	to introduce	ծուռ	crooked, perverse
ծառ, -ի	tree	ծրագիր, -ի,	plan
ծառայել (+ dat.)	to serve, wait upon	ծրագրի	
ծառայութիւն, -եան	service	կազմակերպութիւն- ութիւն, -եան	organization
ծարաւ	thirsty	կազմել	to form
ծափ, -ի	clapping	կաթ, -ի	milk
ծափահարել	to clap, applaud	կախարդական	magical
ծեծ քաշել	to beat	կախել	to hang, suspend (tr.)
ծեծել	to beat, hammer	Կաղանդ, -ի	New Year
ծեր	old (person)	կամ	or
ծերանալ,	to grow old	կամ...կամ	either...or
ծերացայ		կամաց	slow; slowly
ծերութիւն, -եան	old age	կամք, -ի	will
ծերուկ, -ի	old man	կայ	there is
ծիծաղելի	ridiculous	կայան, -ի	stop (for bus, etc.)
ծխախոտ, -ի	tobacco	կայարան, -ի	station
ծնիլ, ծնայ	to be born	կայծակ, -ի	lightning
ծնողք, -ի	parents	կանգ առնել	to stop, stand
ծոճրակ, -ի	nape of the neck	կանխիկ	ready; cash
ծոյլ	lazy	կանոն, -ի	rule, regulation
		կանոնաւոր	regular, proper
		կանուխ	early

կանչ, -ի	call, cry	կարճ	short, brief
կանչել	to call	կարճնալ	to become short
կապոյտ	blue	կարճցնել	to shorten
կառավարել	to govern	կարմիր	red
կառավարու-	government	կարմրիլ	to turn red
թիւն, -եան		կարող	able, capable
կասկած, -ի	doubt	կարօտ (+ dat.)	lacking, in need of
կասկածելի	suspect	կարօտնալ,	to long for, miss
կատարեալ	perfect	կարօտցալ (+ dat.)	
կատարել	to perform, carry out; execute	կացուիւն,	situation, state
		-եան	
կատու, -ի	cat	կաւիճ, -ի	chalk
կարապետ, -ի	Garabed (male name)	կեանք, -ի	life
կարգ, -ի	row; class, rank; queue; turn	կեդրոնանալ	to concentrate
կարգել	to marry	կեղծ	false, feigned
կարդալ	to read	կեղծել	to feign
կարելի	possible	կենալ, կեցալ	to stop; stand
կարելի	as much as pos-	կենդանի, -ի	animal; living (adj.)
եղածին չափ	sible	կեսուր,	husband's mother
		կեսրոջ	
կարենալ, կրցալ	to be able	կեսրայր, -ի	husband's father
կարեւոր	important	կերպով	(in) fashion, way, manner
կարծել	to think, reckon	կերցնել	to feed
կարծես թէ	it looks as though; one would think	կեցնել	to stop (trans.); park
կարծիք, -ի	opinion	կեցուածք, -ի	posture, attitude

կէս, -ի	half	կոտորել	to massacre
կէսգիշեր, -ուան	midnight	կոտրել	to break
		կորաքամակ	with bent back
կէսօր, -ուան	mid-day; noon	կորով, -ի	vigor, strength, energy
կէսօրէն ետք or վերջ	afternoon	կորուստ, -ի	loss
		կորսնցնել	to lose (tr.)
կէտ, -ի	point	կորսուել	to get lost, disappear
Կիկօ, Կիկոյի	male nickname for Giragos	կուսակցութիւն, -եան	party (political)
կին, կնոջ	woman, wife	կռիւ, -ի	fight, quarrel
կիսուել	to be divided in half	կռուել	to fight, quarrel
		կտոր, -ի	piece
Կիրակի, -ի	Sunday	կտրել	to cut
կղզի, -ի	island	կրակ, -ի	fire
կմկմալ	to hesitate, stumble	կրել	to carry, bear
կնիկ, կնկան	woman	կրթութիւն, -եան	education
կնքուել	to be sealed, con- cluded	կրկին	again; a second time
կողմ, -ի	side, direction; pl. area, region	կրկնապէս կրկնել	doubly to repeat
կողմնակի	on the side	կրնամ, see	I can
կոճակ, -ի	button	կարենալ	
կոչել	to name, call	կօշիկ, -ի	shoe
անունով կոչել	to name after		
կով, -ու	cow	հագնիլ, հագայ	to wear, put on
կովու միս	beef	հագուել	to wear

հագուստ, -ի	clothes, dress, suit	համաձայնիլ (+	to agree to, with
հագցնել	to clothe, dress	dat.)	
հազալ	to cough	համաձայնու-	agreement
հազար, -ի	thousand	թիւն, -եան	
հազարաւոր	in thousands	համար (postpos.	for
հազիւ	hardly, scarcely	+ dat.	
հազուազիւս	rare, scarce	համարձակիլ	to dare, be bold
հալածել	to persecute	համբերութիւն,	patience
հակառակ	contrary to, de-	-եան	
(postpos. and	spite; (n.) the	համբուրել	to kiss
prepos. + dat.)	opposite	համերգ, -ի	concert
հակառակորդ, -ի	opponent	Համլետ, -ի	Hamlet
հակիլ	to lean	համրել	to count
հաղորդել	to communicate,	հայ, -ու	Armenian (person)
	report	Հայաստան, -ի	Armenia
հաճելի	pleasant	հայելի, -ի	mirror
հաճիլ	to be pleased	հայերէն, -ի	Armenian (language)
հաճոյք, -ի	pleasure	Հայկ, -ի	Hayg (male name)
համ, -ի	taste, flavor	Հայկազեան, -ի	Haygazian (family name)
համով	tasty	հայկական	Armenian (adj.)
համազուլմար, -ի	conference	հայհոյել	to curse
համալսարան, -ի	university	հայր, հօր	father
համակրանք, -ի	sympathy	հայրական	paternal
համակրելի	likeable	հայրենակից, -ի	fellow-countryman
համաձայն	(to be) in agree-	հայրենակցական	compatriotic
(prepos. and	ment with	հայրենիք, -ի	fatherland, country
postpos. + dat.)			

հայրիկ, -ի	father (dim.)	հաշիւ, -ի,	account, bill
հայցական, -ի	accusative case	հաշուի	
հանգիստ	quiet, comfortable; rest	հաշտուիթիւն, -եան	reconciliation
հանգչեցնել	to put to rest	հաշտուիլ	to be reconciled
հանգչիլ	to rest	հաչել	to bark
հանգստանալ, հանգստացայ	to rest	հասակ, -ի	height (of a person)
հանգստեան կոչել	to retire (trans.)	հասկնալ, հասկցայ	to understand
հանդարտ	quiet, still	հասնիլ, հասայ	to arrive, reach
հանդէպ (post- pos. + dat.)	with regard to, for	հաստ	thick
հանդէս, -ի	celebration, party; review	հասցէ, -ի	address
Հանդէս Ամսօրեայ	Handes Amsorya (scholarly review of Armenian stud- ies)	հատ	see Lesson IV sec. 6
հանդիպիլ (+ dat.)	to meet	հարազատ, -ի	blood-relation
հանդիսաւոր	solemn, pompous	հարիւր, -ի	hundred
հանել	to take, bring out; remove	հարկ, -ի	need, necessity
հանրակառք, -ի	bus, tram	հարուած, -ի	blow (n.)
հանրային	public (adj.)	հարուստ	rich, wealthy
		հարս, -ի	bride
		հարսնիք, -ի	wedding
		Հարվըրտ, -ի	Harvard
		հարց, -ի	question, matter
		հարցնել	to ask, inquire
		հարցում, -ի	question
		հաց, -ի	bread
		հաւ, -ու	chicken, hen
		հաւու միս	chicken (dish)

հաւասար	equal	հետ (postpos. +	with
հաւասարապէս	equally	dat.)	
հաւաստի	reliable	հետաքրքրական	interesting
հաւատալ (+ dat.)	to believe (in)	հետաքրքրութիւն, -եան	interest
հաւատարիմ	faithful	հետաքրքրուիլ	to take an interest
հաւատք, -ի	faith, belief	(+ instr.)	(in)
հաւաքական	collective	հետեւաբար	consequently, so,
հաւաքել	to collect, assem- ble (trans.)	հետեւեալ	accordingly following
հաւկիթ, -ի	egg	հետեւիլ (+ dat.)	to follow, pursue
հաւնիլ	to like		
հեզ	mild	հելք, -ի	gasping
հեծանիւ, -ի	bicycle	հիանալ, հիացայ	to admire, be amazed
հեծկլտուք, -ի	sobbing	(+ վրայ, or instr.)	
հեծնել, հեծայ	to mount, ride	հիանալի	wonderful
հեկեկանք, -ի	sobbing	հիմա	now; just (of time)
հեղինակ, -ի	author	հին	old, ancient
հեռաձայն, -ի	telephone	հինգ	five
հեռաձայնել	to telephone	Հինգշաբթի, -ի	Thursday
հեռանալ, հեռացայ	to move away from	հիւանդ	ill; patient
հեռաւոր	distant	հիւանդանալ, հիւանդացայ	to fall ill
հեռաւորութիւն, -եան	distance	հիւանդանոց, -ի	hospital
հեռու (postpos. + abl.)	far, distant (from)	հիւանդութիւն, -եան	illness

հիւսել	to weave, intertwine	հրաժեշտ առնել	to take one's leave
հիւր, -ի	guest	հրամայել	to command, order
հնազանդիլ (+ dat.)	to obey	հրաման, -ի	order, command
հնդկահալ, -ի	turkey	հրամմէ, հրամմեցէք	see Lesson XXIX sec. 3
հնծել	to reap	հրամցնել	to offer
հնչել	to pronounce, ring	Հրանտ, -ի	Hrand (male name)
հնչում, -ի	pronunciation	հրացան, -ի	rifle
հոգ, -ի	worry, concern	հրաւիրել	to invite
հոգ սանիլ (+ dat.)	to care for, mind	հօրեղբայր, հօրեղբօր	uncle (paternal)
հոգաբարձու, -ի	trustee		
հոգածուծիւն, -եան	care, solicitude	ծախ	left (adj. and adv.)
հոգի, -ի	person	ծայն, -ի	voice, sound
հոլովուել	to be declined; (fig.) to be men- tioned frequently	ծանձրանալ, ծանձրացայ (+ abl.)	to grow weary, tired, bored
Հոկտեմբեր, -ի	October	ծգել	to drop; leave, allow
հող, -ի	land, soil	ծեռնոց, -ի	glove
հոն	there	ծեռք, -ի	hand
հոս	here	ծեռք ձեռքի	hand in hand
հով, -ի, -ու	wind	ծելել	to form, shape, cut out
հսկայ	giant, enormous	ծի, -ու	horse
հսկել	to watch, supervise	ծիւն, -ի	snow
հսկիչ, -ի	supervisor	ծիւն զալ	to snow
		ձմեռ, -ուան	winter

ծուլուցիլ	to melt into	ժիւղ, -ի	branch
ծուկ, -ի, ձկան	fish	ծնշել	to oppress
ձրի	free (without charge)	ճշդապահ	punctual
		ճշմարիտ	true
		ճշմարտութիւն, -եան	truth
ղրկել	to send	ճշալ	to cry, shriek
ճախրել	to soar		
ճակատ, -ի	forehead, front	մազ, -ի (often in pl.)	hair
ճաղատ	bald	մածուկ, -ի	yogurt
ճամբայ, ճամբու	road, way	մահ, -ուան	death
ճամբայ ելլել	to set out	մահանալ,	to die
ճամբայ հանել	to send off	մահացայ	
ճամբորդել	to travel	մաղթանք, -ի	wish (as greeting)
ճանչնալ,	to know a person,	Մայիս, -ի	May
ճանչցայ	recognize	մայր, մօր	mother
ճաշ, -ի	meal; dish	մայրիկ, -ի	mother (dim.)
ճաշարան, -ի	restaurant	մանաւանդ	especially
ճառ, -ի	speed	մանել	to spin
ճերմակ	white	մանկապարտէզ, -ի	kindergarten
ճզմել	to crush		
ճիգ, -ի	effort		
ճիշդ	right, correct; exact, precise (adj. and adv.)	մանուկ, -ի	child
		մանչ, -ու	boy
		մանրամասնութիւն, -եան	detail
Ճիպրալթար, -ի	Gibraltar		

<i>մանրամասնօրէն</i>	in detail	<i>մարդիկ, մարդոց</i>	men, people
<i>մաշիլ</i>	to be worn out	<i>մարդկային</i>	human (adj.)
<i>մաս, -ի</i>	part	<i>մարել</i>	to put out, extinguish
<i>մասամբ</i>	in part, partly	<i>մարիլ</i>	to be extinguished;
<i>մասին</i> (postpos. + gen.)	about, concerning		faint
<i>մասնագէտ, -ի</i>	specialist	<i>մարմին, -ի,</i>	body
<i>մասնակցիլ</i> (+ dat.)	to take part in, participate in	<i>մարմնի</i>	
<i>մասնակցող, -ի</i>	participant	<i>Մարտ, -ի</i>	March
<i>մասնաւոր</i>	special	<i>մաքուր</i>	clean, pure
<i>մասնաւորապէս</i>	especially, above all	<i>մաքրել</i>	to clean
<i>մասնիկ, -ի</i>	particle	<i>հաշիւ մաքրել</i>	to settle an account
<i>մատ, -ի</i> (pl. <i>մատներ</i>)	finger	<i>մեծ</i>	great, big, large
<i>մատանի, -ի</i>	ring	<i>մեծ հայր</i>	grandfather
<i>Մատենադարան, -ի</i>	Madenataran (manuscript library in Erevan)	<i>մեծ մայր</i>	grandmother
<i>մատիտ, -ի</i>	pencil	<i>մեծազոյն</i>	greater, very great; greatest
<i>մատուցանել</i>	to offer	<i>մեծապէս</i>	greatly
<i>Մատրիտ, -ի</i>	Madrid	<i>մեծնալ, մեծցալ</i>	to grow, increase in size, age
<i>մարդ</i> (pl. <i>մարդեր</i> ; see also <i>մարդիկ</i>)	man	<i>մեծցնել</i>	to enlarge
		<i>մեծութիւն, -եան</i>	greatness, size
		<i>մեկնիլ</i>	to go away, leave, depart
		<i>մեղմ</i>	soft, mild, gentle
		<i>մեղմանալ,</i>	to calm down
		<i>մեղմացալ</i>	

մեղմօրէն	softly	միասին	together
մեղք, -ի	sin	միեւնոյն	same
մեղքնալ, մեղքցայ	to pity	մինակ (+ per- sonal suffixes)	alone, by oneself
մենք	we	մինչ	while
մեռեալ	dead	մինչեւ	until
մեռնիլ, մեռայ	to die	միշտ	always, ever
մեռցնել	to put to death	միուլթիւն, -եան	union
մերժել	to refuse	միջազգային	international
մէթր	meter	միջեւ (postpos. + gen.)	between
մէկ, մէկի (numeral) մէկու (pronoun)	one	միջոց, -ի	means
մէկէն	suddenly	միս, -ի	meat
մէկը, մէկուն	somebody	միտք, մտքի	mind; thought
մէկիկ մէկիկ	one by one	միւս	other
մէջ (postpos. + gen.)	in, at	մկրատ, -ի	scissors
մէջտեղ, -ի	middle (noun), space between	մղոն, -ի	mile
մը	a, an	մնալ	to remain, stay
մթնոլորտ, -ի	atmosphere	մնաս բարով	good-bye (said by person leaving)
մտեղ, -ի	mosquito	մշակոյթ, -ի	culture
միակ	only, single	մշակութային	cultural
միայն	only (adv.)	մոլորակ, -ի	planet
միանալ, միացայ	to join, unite	մոլորիլ	to go astray, be con- fused
		մոռնալ, մոռցայ	to forget

Մոսկոու, -ի	Moscow	մօտենալ,	to approach, come near
մորթ, -ի	skin	մօտեցալ	
մորֆին, -ի	morphine	մօտեցնել	to bring near
մուլթ	dark (adj.)	մօտիկ	close, intimate
մուկ, -ի, մկան	mouse	մօրեղբայր,	uncle (maternal)
մուտք, -ի	entrance	մօրեղբոր	
մուր, -ի	soot	մօրուր, -ի	beard
մուրալ	to beg		
մտադրել	to intend	Յակոբ, -ի	James
մտածել	to think, contem- plate, consider	Յակոբեան, -ի	Hagopian
մտածկոտ	pensive	յաղթել	to win, beat (in a game)
մտահոգ	worried, anxious	յաճախ	often
մտահոգութիւն, -եան	worry, concern	յաճախանք, -ի	recurring (thought, etc.)
մտատանջ	uneasy, worried, anxious	յաճախել	to attend, frequent
մտիկ ընել (+ dat.)	to listen to, pay attention	յայտագիր, -ի	program
մտնել, մտալ	to enter	յայտագրի	
մտրակ, -ի	whip	յայտնել	to express; reveal
մտցնել	to bring in	յայտնի	evident, well-known, famous
մօտ (postpos. + dat.)	near, close to	յանդիմանել	to reprimand
մօտաւորապէս	about, approxi- mately	յանկարծ	suddenly
		յանցանք, -ի	fault, misdemeanor
		յաջողիլ (+ abl.)	to succeed; pass (exam, etc.)
		յաջորդ	next

յաջորդաբար	in turn	Յուլիս, -ի	July
յաջորդել	to follow, succeed	Յունիս, -ի	June
յատկուկթիւն, -եան	characteristic	Յունուար, -ի	January
յատուկ	particular, spe- cial, specific	յուսալ	to hope
յարգանք, -ի	respect	յուսախաբուկթիւն, -եան	disappointment
յարգել	to respect	յուսահատիլ	to despair, give up hope
յարկ, -ի	floor, storey	յստակ	clear, plain
յարմար (adj. and postpos. + dat.)	suitable, fitting	յօղուած, -ի	article
յարմարիլ (+ dat.)	to adjust (oneself)	յօրանջել	to yawn
Յարուկթիւն	Harutian	նաեւ	also
Շմաւոնեան	Shmavonian	նախ	at first
յետիս	least, insignifi- cant	նախագահ, -ի	president, chairman
յետոյ	then, afterwards	նախադասուկթիւն, -եան	sentence
յիշատակ, -ի	souvenir, memory	նախակրթարան, -ի	primary school
յիշել	to remember	նախաճաշ, -ի	breakfast
յիշեցնել	to remind	նախաճաշել	to have breakfast
յիսուն, -ի	fifty	նախանձ, -ի	envy
յոզնիլ (+ abl.)	to get tired (of)	նախընտրել	to prefer
յոյս, -ի	hope	նախկին	former
յուզում, -ի	emotion	նախորդ	previous
		նահանգ, -ի	state

նահանջ տարի	leap-year	ներկայացուցիչ,	representative
նամակ, -ի	letter	-ի	
նամակատուն, -տան	post office	ներկայութիւն, -եան	presence
նայիլ (+ dat.); with դէպի	to look at; over- look	ներկել	to paint
նայուածք, -ի	look, glance	ներողութիւն, -եան	apology; excuse me
նաւ, -ու or -ի	ship	ներողութիւն	to apologize
նեղ	narrow	ինդրել	
նեղանալ, նեղացայ	to become upset, uneasy	ներս, -ի (+ abl.)	inside, interior; into, through
նեղութիւն, -եան	trouble, difficulty	ներսը	inside, indoors (adv.)
նեղուիլ (+ abl.)	to be upset, annoyed (with)	ներքին	inner, internal
նետել	to throw	նիւ Եորք, -ի	New York
ներ, ներոջ	wife of husband's brother	նիւթ, -ի	matter, subject, topic
ներարկում, -ի	injection	նիւթական	material, financial
ներել (+ dat.)	to forgive, excuse	նկատել	to notice
ներկայ	present (adj.)	նկատմամբ (+ gen.)	regarding, toward
ներկայացնել	to introduce; pre- sent, perform; represent	նկար, -ի	picture, image
ներկայացում, -ի	production, per- formance	նկարագիր, նկարագրի	character (moral)
		նկարագրել	to describe
		նման (+ dat.)	like, alike
		նմանիլ (+ dat.)	to look like, resemble
		նշանած, -ի	fiancé(e)

նշանակել	to mean, signify; appoint	շաբաթ, շաբթուհի	week
նշանակութիւն, -եան	meaning	Շաբաթ օր շալկել	Saturday to shoulder, carry on the back
նշանաւոր	famous	շահ, -ու	profit, benefit
նշանուած	engaged	շահեկանութիւն, -եան	interest
նշմարել	to notice, per- ceive	շահիլ	to earn
նոյեմբեր, -ի	November	շատ	very; (too) much, many
նոյն	same	շատ մը (+ pl.)	many
նոյնիսկ	even	շատնալ, շատցայ	to increase
նոյնպէս	likewise	շատոնց	for a long time now; long ago
նոյնքան	as many	շարժել	to move (tr.)
նոր	new; as adv.: re- cently	շարժիլ	to move (intrans.)
նորէն	again, anew	շարժում, -ի, շարժման	motion, movement, gesture
նորոգուիլ	to be mended	շարուիլ	to be lined up in a row
նուէր, -ի	gift	շարունակ	continuously
նուշ, -ի	almond	շարունակել	to continue
նպատակ, -ի	purpose, aim, goal	շարք, -ի	row
նպատակ ունիմ	I intend	շաքար, -ի	sugar
նստարան, -ի	bench	շէնք, -ի	building
նստեցնել	to seat	շիճուկ, -ի	serum
նստիլ, նստայ	to sit, sit down; ride (in a car)		

շինել	to make, build	շփանալ, շփացալ	to be spoiled
շիշ, -ի	bottle		
շիտակ	right, correct; straight ahead	նեւէ	whoever
շնորհակալ	to thank, be grate- ful to	նիսակալ	spiteful
ըլլալ (+ dat.)	thanks	ողբ, -ի	lamentation
շնորհակալու-	thanks	ոմս	someone
թիւն, -եան		ոյժ, -ի (also ուժ)	force, strength, prowess
շնորհիւ (+ gen.)	thanks to	ոչ	no; not
շշուկ, -ի	whisper	ոչ...ոչ (ալ)	neither...nor
շոգեկառք, -ի	train	ոչիւնչ, -ի	nothing
շոյել	to caress, stroke	ոչ ոք, -ի	no one, nobody
շուարիւ	to become confused	ոսկոր, -ի	bone
շուկայ, -ի	market	ոսկոր առ ոսկոր	bone after bone
շուն, -ի, շան	dog	ո՞վ	who?
շունչ, -ի	breath	ոտք, -ի	foot
շուտ	quickly	ոտքի ելլել,	to stand up
շուտով	soon, quickly	կենալ	
շուրջ (postpos. round + gen.)		ոտքի հանել	to make someone stand up
շուք, -ի	shade, shadow	որ	which (rel. and inter.)
շրթուք, -ի	lip	որ	that
շրջակայք, -ի	neighborhood	որք, -ի	orphan
շրջանակ, -ի	circle, set of people	որբանոց, -ի	orphanage
շրջանավարտ, -ի	graduate	որդ, -ի	worm
		որդի, -ի	son

<i>որելէ</i>	any, whatever	<i>նւշադրութիւն</i>	to be careful, look
<i>որոնել</i>	to search	<i>ընել</i>	out
<i>որոշ</i>	some, certain	<i>նւշանալ,</i>	to be late (for)
<i>որոշել</i>	to decide, deter-	<i>նւշացայ(+ abl.)</i>	
	mine	<i>նւշի նւշով</i>	carefully
<i>որոշում, -ի</i>	decision	<i>նւսանիլ</i>	to study
<i>որովհետեւ</i>	because	<i>նւսանող, -ի</i>	student
<i>որպէս</i>	as	<i>նւսում, -ի,</i>	study
<i>որպէսզի</i>	so that, in order to	<i>նւսման</i>	
<i>որքան</i>	so much, as much;	<i>նւսուցիչ, -ի,</i>	teacher (male)
	interrog: how	<i>նւսուցչի</i>	
	much, how many?	<i>նւսուցչութիւն,</i>	teaching
<i>ու</i>	and	<i>-եան</i>	
<i>ուզել</i>	to want	<i>նւսուցչուհի, -ի</i>	teacher (female)
<i>ութը, ութի</i>	eight	<i>նտել, կերայ</i>	to eat
<i>ութսուն, -ի</i>	eighty	<i>նտելիք, -ի</i>	food
<i>ուժգին (adj. and adv.)</i>	strong, powerful	<i>ուր</i>	where (rel. and inter-rog.)
<i>ուղղակի</i>	straight, directly	<i>ուրախ</i>	glad, happy
<i>ունենալ,</i>	to have	<i>ուրախութիւն,</i>	joy, gladness
<i>ունեցայ</i>		<i>-եան</i>	
<i>ունիմ, see</i>	I have	<i>ուրանալ,</i>	to deny, renounce
<i>ունենալ</i>		<i>ուրացայ</i>	
<i>ուշ</i>	late, tardy	<i>ուրբաթ, -ի</i>	Friday
<i>ուշադրութիւն,</i>	attention	<i>ուրեմն</i>	so, then, therefore
<i>-եան</i>		<i>ուրիշ</i>	other

նւրկէ	whence (rel. and interrog.)	պահել	to keep
		պահնւրտիլ	to hide oneself
		պաղ, -ու	cold (adj. and n.)
չաժիչ, -ի	raisin	պաղարիւն	cool, calm
չար	bad, evil, wicked	պաղպաղակ, -ի	ice cream
չարածճի, -ի	naughty	պայման, -ի	condition, circum- stance
չարաչար	excessively, ex- tremely	պայուսակ, -ի	bag, briefcase
չարուծիւն, -եան	wickedness, evil	պայքար, -ի	contest, struggle
չափ, -ի	measure, quantity (+ dat. - as)	պանդոկ, -ի	hotel
չափէն աւելի	excessively	պանիր, -ի	cheese
չափազանց	extremely	պաշտամունք, -ի	service
չափել	to measure	պաշտելի	adorable
չէ	no	պաշտպանել	protect, defend
Չորեքշաբթի, -ի	Wednesday	պաշտօն, -ի	office, position
չորս, -ի	four	պաշտօնականանալ,	to be confirmed, made
		պաշտօնականացայ	official
		պաշտօնեայ, -ի	official
		պառկեցնել	to lay down, put to bed
պակաս	less	պառկիլ	to lie down
պահ, -ու	moment, while	պատ, -ի	wall
այս պահուս	at the moment	պատահիլ	to happen
պահանջատէր, -ի, -տիրոջ	creditor	պատանի, -ի	youth
պահանջել	to demand	պատանք, -ի	shroud
պահանջք, -ի	demand	պատասխան, -ի	answer, reply

պատասխանել	to answer, reply	պարզութիւն,	simplicity
պատարագ, -ի	liturgy, mass	-եան	
պատերազմ, -ի	war	պարկեշտ	decent, honest
պատժել	to punish	պարոն, -ի	gentleman, sir, Mr.
պատկանիլ (+ dat.)	to belong to	պարտականութիւն, -եան	duty, obligation; assignment
պատկեր, -ի	picture, painting	պարտէզ, -ի	garden
պատճառ, -ի	cause, reason	պարտք, -ի	debt
պատճառաւ (postpos. + dat.)	because of, on account of	պարտքի առնել	to borrow money
պատճառել	to cause	պելս, -ի	moustache
պատմել	to tell, relate	պետութիւն,	state
պատմութիւն, -եան	story, history	-եան	
պատուհան, -ի	window	պերճանք, -ի	luxury
պատրաստ	ready	պզտիկ	little, small
պատրաստել	to prepare	Պէյրութ, -ի	Beirut
պատրաստուիլ (+ dat.)	to prepare one- self (for)	պէս (postpos. + dat.)	as, like
պարագայ, -ի	circumstance	պէտք, -ի	need, want
պարահանդէս, -ի	dance (n.); ball	պէտք է (որ) + subj.	it is necessary that, "must"
պարապ	empty	պէտք ունենալ + dat.	to need, require
պարել	to dance	պնդել	to insist
պարզ	simple, plain	պնդում, -ի	insistence, persistence
պարզապէս	simply	Պոլշոյ, -ի	Bolshoi
		պոչ, -ի	tail

պոռալ (վրայ)	to shout (at)	սարսափիլ	to be frightened
Պոսթոն, -ի	Boston	սաւառնիլ	to soar, fly
պտոյտ, -ի	walk	սափրիչ, -ի	barber
պտոյտի երթալ	to go for a walk	սեղան, -ի	table
պտուղ, -ի	fruit	սենեակ, -ի	room, chamber
		սենթ, -ի	cent
ջանալ	to try, attempt	սեպել	to assume, suppose
ջղայնութիւն,	nervousness	Սեպտեմբեր, -ի	September
-եան		սեռական, -ի	genitive case
ջուր, -ի	water	սեւ	black
		սէր, -ի (սիրոյ)	love
ռուսերէն	Russian (language)	սիրել	to love, like
		սիրելի	dear, beloved
սա	this	սիրով	gladly, willingly
սակայն	but; only	սիրուն	pretty
սահեցնել	to make slide	սիրտ, -ի,	heart
սանտրուիլ	to comb one's hair	սրտի	
սառիլ	to freeze (intrans.)	սլանալ, սլացայ	to dart
սաստիկ	severe, strong	սխալ, -ի	mistake; wrong (adj.),
սաստկութիւն,	severity		wrongly
-եան		սխալիլ	to err, to be wrong
Սատանայ, -ի	Satan	սխալմամբ	by mistake, wrongly
սատկիլ	to die	սկիզբ, -ի	beginning
Սարգիսեան	Sarkisian (family	սկսեալ (post-	beginning from
	name)	pos. + abl.)	
սարսափելի	frightful	սկսիլ, սկսայ	to begin, start

սնունդ, -ի	food	ստոյգ	reliable, real
սովորաբար	usually	ստուգել	to verify
սովորական	usual, customary, ordinary	սրբել	to wipe
սովորութիւն, -եան	habit, custom	սրուակ, -ի	phial, flask
սորվեցնել	to reach	սքանչելի	wonderful, splendid
սորվիլ	to learn	վազել	to run
սուլոց, -ի	whistling	վաթսուն, -ի	sixty
սուղ	expensive, dear	վախ, -ի	fear, dread
սուտ	false, untrue	վախնալ, վախցայ (+ abl.)	to be afraid of, fear
սուր	sharp	վաղը, վաղուան	tomorrow
սուրբ, -ի	saint; holy	վայ	woe, alas
սուրճ, -ի	coffee	վայելել	to enjoy
սպայ, -ի	officer	վայրկեան, -ի	minute
սպաննել	to kill	վանք, -ի	monastery
սպաննալ	to threaten	վաչէ, -ի	Vache (male name)
սպանալիք, -ի	threat	վատառողջ	in poor health
սպասել (+ dat.)	to wait for, expect	վար (postpos. + abl.)	down (adv.)
սպիտակ	white	վարար	overflowing
սպիտակիլ	to grow white	վարդ, -ի	rose
ստանալ, ստացայ	to get, receive	վարդան, -ի	Vartan (male name)
ստեղծել	to create	վարժուհիլ (+ dat.)	to get used to
ստիպել	to force, compel, insist	վարուհիլ	to act, behave

վեհանձնուլթիւն, generosity		վերցնել	remove; lift
-եան		վեց, -ի	six
վեր (postpos. + abl.)	up, above, over-head (adv.)	վէժ, -ի	quarrel, dispute
ի վեր (postpos. + abl.)	since (time)	վէպ, -ի	novel
վերադառնալ,	to return	վիճակ, -ի	state, condition
վերադարձայ		վիճիլ	to quarrel, dispute
վերադարձ, -ի	return (n.)	վիրաբուժական	surgical
վերածուիլ	to be transformed	վիրաւորել	to hurt, wound
վերակազմուիլ	to be rebound; re-organized	վկայ, -ի	witness
վերահաստատել	to re-establish	վկայական, -ի	certificate
վերապահել	to reserve, save	վճարել	to pay, settle
վերջ, -ի; (+ abl.)	end, ending; after	վճին, -ի	verdict, judgment
վերջը	later	վճնել	to pronounce
ի վերջոյ	finally	վստահ	sure, certain
վերջանալ,	to come to an end	վստահիլ (+ dat.)	to trust, count on
վերջացայ		վստահուլթիւն,	trust, confidence
վերջապէս	finally	-եան	
վերջացնել	to finish, bring to an end	վտանգաւոր	dangerous
վերջերս	lately	վրայ (postpos. + gen.)	on, above
վերջին	last, final	տաբատ, -ի	(pair of) trousers
վերսկսիլ,	to resume, begin	տազր, տազրոջ	husband's brother
վերսկսայ	again	տաժանելի	painful, hard
		տալ, տուի	to give

տալ, տալոջ	husband's sister	տասնութը,	eighteen
տախտակ, -ի	wood, plank	-ութի	
տակ (postpos. + gen.)	under, beneath	տատանում, -ի	flickering
տակալին	yet, still	տարածել	to spread, extend
տակնուկրայ	to be unsettled,	տարափ, -ի	barrage, shower
ըլլալ	agitated	տարբեր	different
տանիլ, տարի	to take, carry;	տարբերութիւն,	difference
	bear	-եան	
տանիք, -ի	roof	տարեգիրք, -ի	year-book, almanac
տանձ, -ի	pear	տարեդարձ, -ի	birthday, anniversary
տանջել	to torment	տարեկան	annual; also used to render age
տառապիլ	to suffer	տարեշրջան, -ի	(academic) year
տասը, տասի	ten	տարեցոյց, -ի	annual register, almanac
տասնամեակ, -ի	decade	տարի, տարուան	year
տասնեակներ	tens	տարիք, -ի	age (years old)
տասներեք, -ի	thirteen	տարօրինակ	strange, odd
տասներկու, -երկուքի	twelve	տաք	hot
տասնեօթը,	seventeen	տեղ, -ի; (+ gen.)	place, site, location; in place of
-եօթի		տեղի ունենալ	to take place
տասնըհինգ, -ի	fifteen	տեղացնել	to shower down, pour
տասնըմէկ, -ի	eleven	տեղաւորել	to place
տասնըչորս, -ի	fourteen	տեղեկագիր, -ի,	report
տասնըվեց, -ի	sixteen	տեղեկագրի	
տասնինը, -իննի	nineteen		

տեղեկացնել	to inform, notify	տկարացնել	to weaken (tr.)
տեղեկություն, -եան	information	տղայ, -ի, տղու	boy, son
տենդոտ	feverish	տոլար, -ի	dollar
տեսակ, -ի	kind, type, sort	տող, -ի	like
տեսարան, -ի	view, panorama	տողանցել	to parade, file
տեսնալ	see տեսնել	տոմսակ, -ի	ticket
տեսնել, տեսայ	to see	տոպրակ, -ի	bag
տեսք, -ի	appearance	տուն, տան	house, home
տետրակ, -ի	notebook	տուփ, -ի	box; pack (of cigarettes)
տերեւ, -ի	leaf	տպել	to print
տեւաբար	continuously	տրական, -ի	dative case
տեւել	to last, continue	տրտում	sad
տէր, տիրոջ	master, lord, owner, Mr. (only in con- junction with տիկին)	տրտունջ, -ի	complaint, murmur
Տիգրան, -ի	Dikran (male name)	տօն, -ի	festival, feast
տիեզերք, -ի	universe	րոպէ, -ի	minute
տիկին, տիկնոջ	lady; Mrs., wife	ցած	low, soft (not loud)
տիպար	typical	ցանել	to sow
տխուր	sad	ցաւ, -ի	pain
տխրութիւն, -եան	sadness	զլխուր ցաւ	headache
տկար	weak	ցաւիլ	to hurt, be painful; be sorry
տկարանալ, տկարացայ	to weaken (intrans.)	ցեղ, -ի	family, tribe, race
		ցերեկ, -ուան	daytime

ցոյց, -ի	demonstration	փոխադարձ	mutual
ցոյց տալ	to show, indicate	փոխանակ	instead of
ցուցարար, -ի	demonstrator	(prepos. + gen.)	
ցուցընել,	to show, indicate	փոխանցուիլ	to be transferred,
ցուցուցի	(tr.)		handed over
ցտեսութիւն	good-bye	փոխել	to change, alter
ցրուիլ	to be scattered	փողկապ, -ի	necktie
		փողոց, -ի	street
փախչիլ (or	to escape, flee	փոր, -ի	belly
փախիլ), փախալ		փորձ, -ի	try, attempt (n.),
փախցնել	to miss (train,		rehearsal
	occasion, etc.),	փորձառութիւն,	experience
	snatch	-եան	
փակել	to close, conclude	փորձել	to try, attempt
փայլուն	bright, shining	փուշ, -ի	thorn
փայտ, -ի	wood	փոքր	little
փառք, -ի	glory	փչել	to blow
փափաք, -ի	desire, wish	փսփսուք, -ի	whisper
փափաքիլ	to desire, want,	փրթիլ, փրթալ	to come off
	wish	փրկել	to save, rescue
փեսայ, -ի	groom	փրցնել	to detach, pick off
Փետրուար, -ի	February		
փղծկուժ, -ի	bursting into tears	քալել	to walk
փնտռել	to look for, search	քալուածք, -ի	walk, gait
փոթորկիլ	to be tempestuous,	քակել	to untie, unwind
	break out	քահանայ, -ի	priest (married)

քաղաք, -ի	city, town	քիչ մը	a little
քաղաքական	political	քիւրդ, -ի	Kurd
քաղաքավարու- թիւն, -եան	politeness, civility	քմայք, -ի	whim
քաղել	to pick	քնանալ, քնացայ	to sleep, fall asleep
քամի, -ի	wind	քննուիթիւն, -եան	examination
քայլ, -ի	step, footstep	քշել	to expel, drive (a car)
քան	than	քոյր, քրոջ	sister
քանի՞	how many?	քոյրիկ, -ի	sister (dim.)
քանի մը	some, a few	քով (postpos. + gen.)	beside
քանի որ	as long as, since	քով քովի	side by side
քաշել	to pull; suffer	քուն, -ի	sleep
քաշուիլ	to withdraw	քուռակ, -ի	colt, foal
քաջ	brave, courageous	քսան, -ի	twenty
քաջուիթիւն, -եան	courage	քրտինք, -ի	sweat
քառասուն, -ի	forty	օգնել (+ dat.)	to help, aid, assist
քառորդ, -ի	quarter	օգնուիթիւն, -եան	help, aid
քառուղի, -ի	crossroads	Օգոստոս, -ի	August
քար, -ի	stone	օգուտ, -ի	benefit, usefulness
քարանալ, քարացայ	to become petri- fied	օդ, -ի	air, weather
քարտէս, -ի	map	օդակայան, -ի	airport
քիթ, -ի, քիթի	nose	օդանաւ, -ի	airplane
քիլոմետր, -ի	kilometer	օձ, -ի	snake
քիչ	little, somewhat		

օտար, -ի	foreign (adj.); stranger, for- eigner	օրէնք, -ի	law
օր, -ուան	day	օրինակ, -ի	example, copy
օրաթերթ, -ի	(daily) newspaper	օրինակի համար	for example
օրական	daily	օրհորդ, -ի	young lady; Miss
		օրօրել	to rock